Klan.

ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ὙΠΟΜΝΗΜΑ
ΕἸΣ ΤΑ ΤΩΝ
ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ἔπη τὰ χρυσᾶ.

HIEROCLIS Philosophi commentarius in aurea PYTHAGOREORUM carmina;

JOAN. CURTERIO interprete.

Quæ vero alia in hoc volumine continentur versa pagina indicabit.

LONDINI,
Ex officina ROGERI DANIELIS;
MDCLIV.

Habes, Lector, in hoc volumine
Pythagoræ Carmina Aurea.
Ejusdem fragmenta quædam metrica & prosaica.
Item Epistolam & Symbola.
Hieroclis vitam.
Ejusdem in carmina aurea commentarium.
In eadem Th. Marcilii Adnotationes.
Notas Sylburgii in eadem.
Hieroclis demum Facetias notis illustratas. Vale, & fruere.

PRÆFATIO AD NOBILISSIMUM VIRUM D. FRANCISCUM

Rupifucaldium, Randanum, Trenorchii abbatem.

Meministi, arbitror, *Francisce nobilissim*. quo tempore tu fratresq; tui in scholis versaremini, egoq; studiis vestris præessem, monuisse me sæpissime, poetas scriptorum genus esse non solum antiquissimum, sed præstantissimum etiam atque suavissimum. Quorum quidem alterum ita omnibus notum est, ut nihil quicquam habeat dubitationis. De altero vero etsi controversia remansit aliqua; non dubito tamen, propter ingenii judiciique tui magnitudinem, quin idem mecum per te, ex Græca præsertim lectione, qua maxime delectaris, postea deprehenderis. Quem enim non in eam sententiam pertrahat divini Platonis autoritas, ubi παλαιὰς κειμένους δαιμ. καὶ ἐγγυτέρω θεῶν γεγονέναι adserit? At istud etiam vel natura duce tantum, nemini dubium esse queat, nisi qui depravato gustu, ri-

vis potius quam longissime à suo capite distantibus, quam fonte ipso delectetur. Eo præterea in poetas, præsertim veteres, animo semper fui, ut ἀμυνσόν τι καὶ ἄχαειν exsistere eum mihi facile persuaderem, qui ab illis abhorreret; in quibus solis, sive res sive verba consideres, literarum delitias & quasi condimentum haberi, quoties mihi de illis vobiscum sermo incidisset, affirmare non dubitarem. Quod si cuiquam jam videatur à ratione alienum; advertat, quæso, Musas ipsas, earumque parentem Apollinem, poetarum tantum suscepisse patrocinium: sive quia primi eas coluissent, sive etiam quia scribendi ratione cæteris longe præstitissent. Cum enim cultum eorum qui bonorum omnium nobis autores fuerunt, sequi debeat grati non solum animi significatio, sed imitatio etiam, quantum fas est mortalibus; qui majus id, quam poetæ ipsi, præstiterunt, qui primi ἀχαριστίας odium divinis laudationibus professi sunt, quique divinam benignitatem imitati, tam multa in omni scientiarum genere ad hominum utilitatem posteris monumenta reliquerunt? Nihil enim in rerum natura vel dici, vel cogitari queat, quod non ita poetæ imitati adsecutique sint; ut cum summis postea Philosophis præclare agi visum sit, si quæ ipsi fusius, aut popularius deinceps, alia orationis genere explicassent, eorundem versibus, tanquam oraculo aliquo, confirmarent.

Hinc

Hinc illa in philoſophorum oratorumque ſcriptis, poetarum veterum, tanquam gemmæ in annulis, lectorum mentes in ſe convertentia teſtimonia. Ac ne quis laudem carminis ſummos viros, qui poetas primos ſecuti ſunt, neglexiſſe exiſtimet; videat etiam nullum uſquam vel oratorem, vel philoſophum, vel legiſlatorem extitiſſe, qui in iſto ſcribendi genere nomen aliquod adipiſci non ſtuduerit. Addam etiam ita omnibus omni ætate venerandum ſtudii genus hoc fuiſſe, ut quæ à poetis inventa eſſent, atque literis prodita, ea magni etiam philoſophi ſcriptis ſuis illuſtrare non erubeſcerent. Platonem dico, & Ariſtotelem, quorum commentariis Homerum fuiſſe explicatum legimus; in quo ſcientiarum omnium atque artium principia contineri majores noſtri voluerunt. Verum, quia poetarum genus eſt varium, quemadmodum & hominum; ὅσον ἀνὴρ ἀνδρὸς διαφέρει, tantum certe & poetæ. Atque ut eſt, omnium judicio, præcipua hominis pars illa quæ rationis capax eſt: ſic certe & poetæ illi omnium præſtantiſſimi ſemper mihi viſi ſunt, qui pietatis cultum, vitæque ſanctimoniam docerent. Placet igitur hoc loco Orphei vetuſtiſſimi atque ſanctiſſimi, quem poſtea ſecutum eſſe Pythagoram, lib. I. de ſecta ipſius, teſtatur Iamblichus, parodica imitatione, quid ipſe ſentiam paucis ſignificare.

PRÆFATIO.

Ἄρξομαι ὡς θέμις ἐςί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις Πᾶσιν ὁμῶς. Nolo enim ad ista arcana, nisi pios & castos, admitti. Cujus quidem generis cum supersint adhuc non fragmenta modo varia, tanquam ex naufragio tabulæ, sed scripta etiam integra, quorum nominibus hoc loco abstinere, brevitatis ergo, visum est; pauca, judicio meo, vel etiam nulla reperias, quæ cum aureis Pythagoreorum versibus conferri possint. Ut enim nihil autore sectæ, totaque adeo Pythagoreorum schola, celebrius: sic certe nihil in hoc scribendi genere præclarius atque divinius. Verum quoniam ita natura comparatum est, ut quæ pulcra, juxta proverbium, etiam difficilia existant; quod his versibus imprimis accidit, partim sententiarum gravitate, partim etiam brevitate, qua maxime delectari videntur Pythagorici; effectum divina providentia est, ut multis postea seculis ex Stoicorum schola prodierit Hierocles, maximus sane acutissimusque philosophus, qui eos nobis ex Pythagoreorum sensu ita explicaret, ut nihil illis jam nec apertius, nec ad vitæ morumque rationem utilius reperiatur. Nam præterquam quod unicum hoc scriptum exstare videtur, à quo vera Pythagoreorum carminum explicatio peti queat; præter id etiam, quod multa sectæ hujus, atque Stoicæ, ex professo dogmata continet,

tinet, quæ in cæteris aliorum monumentis ὡς ἐν παρόδῳ vix indicantur: & hoc quoque doctorum multorum judicio, quibus ipsum videre contigit, affirmare non vereor, nullum profani nominis autorem luce donatum adhuc, quod sciam, qui tam multa de moribus, de providentia, similibusque rebus, more nostro, id est, Christiano, hostis alioqui nominis hujus acerrimus, tam bene tamque aperte disseruerit. Imo non sine divina providentia effectum arbitror, ut infelici nostro seculo, in quo, post oppugnatam veræ religionis atque morum disciplinam, Deus ipse à multis non obscure petitur, libellus iste in lucem prodiret, qui philosophicis rationibus ab illis id extorqueret (nisi hominis naturam plane exuerint) quod divini verbi autoritas persuadere non potuit. Quod si quis profanas etiam opiniones, & à fide Christiana abhorrentes, continere adserat: & id me etiam in ipso, Pythagoreisque versibus agnoscere, atque monere cæteros mei esse officii libens admitto: neque tamen tam rigidum me esse debere, ut gravissimos philosophos suam sectæ constantiam, atque personam quam adsumpserint, tueri non patiar; cum nihil jam ab ejusmodi eorum ridiculis obsoletisque opinionibus Christianis immineat periculi: alioquin enim rejiciendam esse omnem penitus humaniorum literarum, non Græcam modo, sed Latinam etiam antiquitatem,

tatem, quæ permultis in rebus Christianæ veritati utilissime famulatur. Sed est fortasse quiddam aliud, quod à me juniores æquius postulare videantur; adnotationes nimirum aliquas, quibus interpretationis hujus ratio, Hieroclisque sensus quibusdam locis manifestior habeatur. Quod certe præclaro illo bibliothecæ tuæ manuscripto codice adjutus, quod Iamblichi lib. 4. de vita & secta Pythagoræ continet, efficere statueram, si per otium & valetudinem licuisset. Habet enim liber ille non tantum propriam versuum istorum, atque symbolorum Pythagoræ explicationem; sed multa hujus sectæ & argumenti alia, quibus explicatior & clarior noster fiat Hierocles. Quod altera me editione, qui hujus rei sylvam in adversariis congestam magna ex parte habeam, σὺν θεῷ facturum spero. Superest jam, *Francisce Nobilissime*, ut tibi primum, Fratrique tuo, Italicæ profectionis nomine gratuler; quam vere vobis ad mercaturam bonarum artium susceptam fuisse testantur non solum præclaræ animi ingeniique vestri dotes, sed ingens ille Græcorum voluminum thesaurus, ad nominis etiam generisque vestri perpetuam memoriam, reique literariæ utilitatem, magno labore, magnisque sumptibus à vobis comparatus: deinde, ut horter etiam, ne tantam tibi laudem, tuisque, quæ ex eorum emissione sequitur, invideas;

sed

ſed Hieroclem quoque audias, qui primus tenebris ereptus, atque de cæterorum ſalute ſollicitus, tuum ſupplex eorum nomine adverſus ſitum & tineas, quibus præclára multorum ſcripta perierunt, auxilium implorat.

ΤΑ' ΤΩ'Ν ΠΥΘΑΓΟΡΕΙ'ΩΝ
ἔπη τὰ χρυσᾶ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεοὺς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς.
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας.
Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιοῦ φίλον ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι.
Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
Ὄφρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.
Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. κρατεῖν δ' ἐθίζεο τῶνδε·
Γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε,
Καὶ θυμοῦ. πρήξεις δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε, λόγῳ τε.
Μήδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε·
Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι·
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσθαι.
Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς πρᾴως φέρε, μηδ' ἀγανάκτει.
Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθ' ὅσον δύνῃ. ὧδε δὲ φράζευ·
Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσι.

Πολλοὶ

AUREA PYTHAGOREORUM Carmina *Joan. Curterio* interprete.

Primum immortales Divos pro lege colunto:
Et jusjurandum: Heroas, clarum genus, inde.
Dæmones hinc terris mixti sua jura ferunto.
Inde parentis bonos sequitor: tum sanguinis ordo.
Post alii sunto, virtus ut maxima, amici.
Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum;
Quod potes: Est quoniam fato vicina potestas.
Illa quidem teneas; sed & hæc compescere disce:
Imprimis ventrem, somnum, veneremque; deinde
Iram. Nec quidquam sociis aut testibus, aut te
Solo, turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.
Jura colas non ore tenus; sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoque dari, quandoque perire.
Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt,
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses.
Nec spernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Multus

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο, μήτ' ἄρ' ἐάσῃς
Εἴργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἤν πέρ τι λέγηται,
Πρᾴως εἶχ'. ὃ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω.
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τοι πρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσῃ.
Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι· ἀλλὰ διδάσκευ
Ὅσα χρεὼν, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.
Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή·
Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον, καὶ σίτου, γυμνασίων τε
Ποιεῖσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ' ὃ μή σ' ἀνιήσει.
Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον.
Καὶ πεφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον ἴσχει.
Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρὸν, ὁποῖα καλῶν ἀδαήμων·
Μήδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Πρῆσσε δὲ ταῦθ', ἅ σε μὴ βλάψῃ· λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μήδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν·
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι· καὶ μετέπειτα
Δεινὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου.
Ταῦτα πόνει· ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾷν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.
Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν,

Παγὰν

Multus sæpe hominum sermo pravusque bonusque
Excidit. At terre te nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falsum dicat, id æquo
Sperne animo. serves sed hoc, quod dixero, semper:
Ne tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias, dicasve, nocens quo tu tibi fias.
Consilium præcedat opus; ne absurda sequantur.
Est miseri quod quis stulte loquiturque, facitque.
Effice quin potius nequeant quæ facta dolere.
Nec tu quod nescis gerito: sed discere cura
Quæ fas. perjucunda tibi sic vita futura est.
Corporis haud spernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potusque, cibique modus sit, & exercendi.
Ipse modum statuo, qui te non læserit ipsum.
Sit mundus victus: sit luxus sed tamen exsors.
Quæcunque invidiam pariunt, vitanda putato:
Et sumptus vanos, recti quos nescius audet;
Et sordes. Præstat quavis modus optimus in re.
Fac quæ non lædant: consulto resque geratur.
Mollia nec prius admittant tibi lumina somnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Qua prætergressus? quæ gessi? quæ male omisi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas; capias vel gaudia justis.
Hæc facito: hæc satage: istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.
Juro te, qui nos docuisti tetrada, fontem

Naturæ

Παύειν δεινῶν φύσιας. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον
Θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. τούτων δὲ κρατήσας,
Γνώσῃ ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.
Γνώσῃ δ', ἣ θέμις ἐστί, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην.
Ὥστε σε μήτ' ἄελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.
Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας.
Τλήμονας, οἵ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· οἱ δὲ κυλίνδροις
Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες.
Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθε
Σύμφυτος· ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
Ζεῦ πάτερ, ἦ πολλῶν τε κακῶν λύσειας ἅπαντας·
Ἢ πᾶσιν δείξαις οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται.
Ἀλλὰ σὺ θάρσει· ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.
Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
Ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις.
Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. καὶ φράζευ ἕκαστα,
Ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.
Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς·
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεός, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Naturæ æternum. Finem dein ante precatus
Numina, opus facito. Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua constent natura hominesque deique :
Singula quo pergant, sistent quo singula rursum.
Noveris & mundi naturam, quapote, eandem :
Ut te nec spes vana angat, lateant quoque nulla.
Noris mortales sponte in sua damna ruentes :
Infelix stultumque genus ; quod commoda præsens
Non oculis, non aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mentem agitat, variisq; cylindris
Huc illuc rotat, immensis versatq; periclis.
Hoc comes improvisa ciet contentio damnum
Insita : cui certare nefas, sed cedere pulcrum.
Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes :
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide : hominum divina est stirpis origo,
Sacra quibus natura favens hæc singula pandit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse ;
Purgatumque animum damnis servabis ab istis.
Sperne cibos cautus, veluti purgamina monstrans,
Atque animum solvens dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.
Sic ubi deposito vacuus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Pythagoræ

Χρυσᾶ ἔπη.

Πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μελίφρονος ἐξυπαναστὰς,
Εὖ μάλα πριπτεύειν ὅσ' ἐν ἤματι ἔργα τελέσσεις.

Ἱερὸς λόγος.

Ὦ νέοι, ἀλλὰ σέβεσθε μεθ' ἡσυχίας τάδε πάντα.

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε.
Ἶσόν τοι κυάμους τε φαγεῖν κεφαλάς τε τοκήων.

Ψυχῆς αἰζηῶν βάσιν ἔμμεναι ἠδ' ἀνάβαθμον
Ἐξ ἀΐδεω ὅπου * αὐγὰς εἰσαφίωσιν.

Ὕμνοι.

———— Πρόεισιν ὁ θεῖος ἀριθμὸς
Μυνάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκηράτου, ἔς τ' ἂν ἵκηται
Τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τίκε μητέρα πάντων,
Πανδοχέα, πρέσβειραν, ὅρον περὶ πᾶσι τιθεῖσαν,
Ἄτροπον, ἀκαμάτην, δεκάδα κλείουσί μιν ἁγνήν.

Ἐπιγράμματα.

Ὧδε θανὼν κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσιν.

Ἐκ βιβλίων ἀδήλων.

Εἴ τις ἐρεῖ, Θεός εἰμι, πάρεξ ἑνὸς, οὗτος ὀφείλει
Κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν, ἐμὸς οὗτος.
Κ' οὐχὶ μόνον στήσας εἰπεῖν ἐμὸς, ἀλλὰ κατοικεῖν,
Αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίηται δ' ἀπὸ τοῦδε.

———— Ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικε.
Βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θεσμοῖσι φόνοισι.
Ἀείσω ζυνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
Φείδεο τῆς ζωῆς μή μιν καταθυμοβορήσῃς.

ΠΥ-

PYTHAGORÆ FRAGMENTA METRICA.

Aurea Carmina.

E somno primū evigilans cum strata relinquis, Porphyr.
Disponas animo luce expedienda futura. de vit. Pyth.

Sacer Sermo.

O juvenes, tacita colite hæc pia sacra quiete. Diog. Laer.

O miseri, miseri, pastum evitate fabarum.
Æquum quippe fabas capita atque vorare parentum.

Quod fuerint animæq; aditus reditusque virorū Eust.
Ex orco quoties solis referuntur ad ortus. Il. β'.

Hymni.

———*Progreditur numerus divinus ab ipso*
Fonte incorrupto monadis, dum ad tetrada diam
Perveniat, matrem cunctorum quæ venerandā Proclus.
Ponentem peperit rebus finemque modumque;
Atque immortalem decadem, sanctamque vocatam.

Epigrammata.

Zan jacet hoc tumulo, qui vulgo Jupiter audit. Porph.

Ex operibus incertis.

Extra unum, si fors jactet sua numina quisquam,
Debet & is merito talem sibi condere mundun; Justin.
Hic meus est recte tum dicat, & incolat orbem Martyr.
Ipse suum, testans quo sit factore creatus.

———*Numero cuncta adsimilantur.* Sextus Empir.
Sanguineis superum tingentes cædibus aras. Idem.
Pangam cordatis, profani claudite portas. Stob. S. 39.
Vitæ parce, vores animi ne affectibus ipsā. Id. Ser. 123.

A PY-

ΠΥΘΑΓΟ'ΡΟΥ ΛΕ'ΙΨΑΝΑ ΚΑΤΑΛΟΓΑ'ΔΗΝ.

Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ οὐχ ὥς τινες ὑπονοοῦσιν ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενεσίας ἐστὶ κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων αἰώνων, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων· ἀρχὰ πάντων· ἓν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνασις. Justin. de Monarchia Dei.

Τὸ Φυσικόν.

Οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω, οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, οὐ κατοίσω ψόγον περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. Diog. Laert.

Φυγαδευτέον πάσῃ μηχανῇ, καὶ περικοπτέον πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ μηχαναῖς παντοίαις ἀπὸ μὲν σώματος νόσον, ἀπὸ δὲ ψυχῆς ἀμαθίαν, κοιλίας δὲ πολυτέλειαν, πόλεως δὲ στάσιν, οἴκου δὲ διχοφροσύνην, ὁμοῦ δὲ πάντων ἀμετρίαν. Iambl. de vita Pythag.

Ἐπὶ τὸ γνῶναί τε καὶ θεωρῆσαι πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ θεοῦ συνέστηκε. Idem.

Ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν. συγγενὴς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου οὗτος ὁ ὕπνος (al. ὁ περὶ τοῦτον ὕπνος.)

Ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονόει ποιεῖν.

Ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα, καὶ τέκνα, καὶ φίλους, τοὺς κατὰ (al. καὶ μετὰ) τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας.

Ἰσχυρὼ (al. ἰσχύειν) τῇ ψυχῇ αἱρῶ μᾶλλον, ἢ τῷ σώματι.

Πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις.

Πρᾶττε μεγάλα, μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

Τέκνα μάθε τίκτειν, οὐ τὰ γηροβοσκήσοντα τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν θρέψοντα τῇ ἀϊδίῳ τροφῇ.

Τὰ

PYTHAGORÆ FRAGMENTA PROSAICA.

Sane quidem Deus unus est: non ille autem sicut nonnulli sunt suspicati extra hunc mundi ornatum: sed ipse in se totus in circulo toto generationes omnes inspiciens seculorum omnium est temperatio, & virtutum operumq; ejus omniũ opifex, principium omniũ, unum, cœli lumen & parens omniũ, mens & animatio universorũ, circulorũ omniũ motio. *Just. de Monar. Dei.*

De Natura.

Non per aerem quẽ spiro, non per aquã quã bibo, non admittã hujus sermonis vituperationẽ. *Diog. Laert.*

Procul relegandum quavis machina & conatu, ignique ferroque præcidendum & omnibus machinis seu præsidiis ab corpore quidem morbum, ab animo vero imperitiã, ab ventre luxuriã & opiparum apparatũ, ab civitate seditionem, ab ædibus familiarib⁹ factionẽ, simulq; ab omnib. partiũ studiũ. *Iambl. de vita Pythag.*

Unusquisque à Deo constitutus est ut cognoscat & contempletur. *Idem.*

Vigila mente. cognatus enim veræ mortis talis somnus est.

Quæ nefas est facere, nec suspectus habearis quasi facias.

Quærendus vir, liberi & amici, qui etiam dum migras ex hac vita, apud te permaneant.

Valere anima præoptes, quam corpore.

Persuasum habeas, tuas non esse facultates, quas non conclusas animo geras.

Age res præclaras, nihil magnifici interim promittẽs.

Liberos disce procreare, non qui corpus senio confectum alant, sed qui animã nutriant perenni alimento.

Τὰ ὀλίγιστα, τῶν ἡδέων μᾶλλον ἡγοῦ συντελεῖν εἰς ἀρετήν.

Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.

Ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολεμιώτατον.

Χρὴ βίον αἱρεῖσθαι τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Πλοῦτος ἀσθενὴς ἄγκυρα, δόξα ἔτι ἀσθενεστέρα· τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαί, αἱ τιμαί, πάντα ταῦτα ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. τίνες οὖν ἄγκυραι δυναταί; φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία· ταύτας οὐδεὶς χειμὼν σαλεύει. οὗτος θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι τὸ ἰσχῦον μόνον· τὰ δὲ ἄλλα, λῆρον. Stob.Serm. 1.

Νόμου θείου τὸ φαῦλον ἀνήκοον, διὸ καὶ παράνομον. Serm.2.

Ἰσχὺς, καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις.

Ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν εἶναι λέγουσιν. ὀλίγοι δέ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι εὐτονήσαντες. Serm.3.

Θυηπολίαι μὲν ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· τὰ δὲ ἀναθήματα, ἱεροσύλων χορηγία. Serm.4.

Ζῆν κρεῖττόν ἐστιν ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαρρεῖν, ἢ ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην.

Ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη· αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπαθοῦς φῶς ἐστι. Serm.5.

Δουλεύειν πάθεσι χαλεπώτερον, ἢ τυράννοις.

Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι, τὸν πάθεσι δουλεύοντα, καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον.

Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. Serm.6.

Ξένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου, ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς διαφέρει. Serm. 9.

Ὅμοιον ἀψινθίου τὸ δριμὺ, καὶ λόγου παῤῥησίαν ὀνῆσαι.

Τὰ

Cum labore conjuncta, magis quam volupia ducas conferre ad virtutem.

Difficile multas simul vitæ calles ingredi.

Animæ quivis affectus infensissimus saluti ipsius est hostis.

Optima nobis vita est eligenda, quam suavem mox ipsa consuetudo sit effectura. Divitiæ anchora sunt infirma, gloria etiam infirmior; corpus itidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecilla & viribus destituta. Quæ ergo sunt anchoræ firmæ? prudentia, magnanimitas, fortitudo: has nulla tempestas agitat. Hæc Dei est lex; virtutem solam esse quæ potens solidaque sit: cætera omnia nugas & ineptias. *Stob.Serm.*1.

Legi divinæ improbitas non obtemperat, ideoque etiam delinquit. *Serm.* 2.

Robur, & murũ, & arma sapienti prudẽtia præstat.

Recordare quod cum homines omnes maximum esse bonum in sapientia situm adserant, tam pauci interim ad possessionem ejus adnitantur. *Serm.*3.

Sacrificia stultorum ignis solum alimenta sunt; eorundem anathemata victũ sacrilegis suppeditant. *S.*4.

Satius est humi cubantem vivere, & bono animo esse, quam perturbatum in aureo lecto.

Robur animæ est temperantia: hæc enim animæ passionum expertis lumen est. *Serm.*5.

Servire affectibus gravius est, quam tyrannis.

Nequit liber esse, quisquis affectibus servit, & affectibus regitur.

Nullus liber, qui sibiipsi non imperat. *Serm.*6.

Peregrinus vir justus non modo cive, sed etiam cognato majoris faciendus est. *Serm.*9.

Idem facit qui absynthii amaritudinem, & qui orationis libertatem tollit.

Τὰ ἁμαρτήματά σου πειρῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχοις.

Οὐχ οὕτω χαλεπὸν ἁμαρτάνειν, ὡς τὸ ἁμαρτάνοντα μὴ ἐξελέγχειν.

Ὥσπερ σωματικὸν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὐδὲ ἐπαινούμενον ὑγιάζεται· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ κακῶς φρουρουμένη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται. Serm. 13.

Χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί σε μᾶλλον, ἢ τοῖς κολακεύουσιν. ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας. Serm. 14.

Παντὸς καλοῦ κτήματος πόνος προηγεῖται ὁ καθ' ἐγκράτειαν.

Ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον, τὴν ἐγκράτειαν κτῆσαι.

Τεθνάναι πολλῷ κρεῖττον, ἢ δι' ἀκρασίαν τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι. Serm. 17.

Μικρὰν φασι μανίαν εἶναι τὴν μέθην.

Πυθαγόρας ἔλεγε, τὴν μέθην μανίας εἶναι μελέτην. Serm. 18.

Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν. Serm. 19.

Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τοῦ συνειδότος ὁ ἀδικῶν βασανιζόμενος, ἢ ὁ τῷ σώματι καὶ ταῖς πληγαῖς μαστιγούμενος. Serm. 24.

Χρὴ σιγᾶν, ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν.

Αἱρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῇ βάλλειν, ἢ λόγον ἀργόν. Serm. 34.

Μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. Serm. 35.

Ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλά, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος ὄχλος. διόπερ ὧν ἂν τὸν ἔπαινον καταφρονῇς, καὶ τὸν ψόγον καταφρόνει.

Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Serm. 44.

Θέλε

Vitia tua ne verbis celare coneris, ſed emendare reprehenſionibus.

Non tam difficile eſt ipſum peccare, quam peccantem alium non redarguere.

Ut corporis morbus, ſi abſcondatur, laudeturve, non ſanatur: ita animi vitium, cui vel patrocinaris, vel abſcondis, non emendatur. *Serm.* 13.

Gaudendum potius redarguentibus, quam aſſentantibus; quos etiam hoſtibus deteriores exiſtimare & refugere oportet. *Serm.* 14.

Nil egregium comparatur, quod non continentiæ labor præceſſerit.

Continentiam tibi ut robur ingens opeſq; parato.

Satius eſt mori, quam per incontinentiam animum obnubilare. *Serm.* 17.

Ebrietatem ferunt parvam inſaniam eſſe.

Pythagoras ebrietatem inſaniæ meditationem vocitabat. *Serm.* 18.

Magnam peritiam exiſtimato, qua ferre potes aliorum imperitiam. *Serm.* 19.

Vir iniquus plus mali patitur afflictus conſcientia, quam ille qui in corpore caſtigatur, & flagris cæditur. *Serm.* 24.

Aut oportet ſilere, aut adferre meliora ſilentio.

Optabilius tibi ſit lapidem temere projicere, quam ſermonem ocioſum. *Serm.* 34.

Ne multis verbis pauca comprehendas, ſed paucis multa. *Serm.* 35.

Fac ea quæ judicaveris eſſe honeſta, etiamſi poſtquam feceris, inglorius futurus ſis. Omnis n. honeſtæ rei malus judex eſt vulgus. Quorũ igitur laudes contẽptui haberes, eorundẽ vituperia quoq; ſpernas.

Qui de malis pœnas non ſumunt, bonos affici volunt injuriis. *Ser.* 44.

Θέλε μᾶλλον τοὺς συνόντας σοι αἰδεῖσθαί σε, ἢ φοβεῖσθαι. αἰδοῖ μὲν γὰρ παρέπεται σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος. Serm.46.

Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ᾽ οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται. ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλει. Serm.80.

Οὔτε ἵππον χωρὶς χαλινοῦ, οὔτε πλοῦτον δίχα φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι. Serm.92.

Σαρκὸς φωνὴ, μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν. Serm.99.

ΠΥΘΑΓΟ΄ΡΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛΗ΄.

Πυθαγόρας Ἱέρωνι.

Ἀσφαλὴς ὁ ἐμὸς βίος καὶ ἡσύχιος· ὁ δὲ σὸς κατ᾽ οὐδὲν ἐμοὶ παρασκευάζει. μέτριος ἀνὴρ καὶ λιτοδιαίτης Σικελικῆς τραπέζης οὐ δεῖται. πάντ᾽ ἔχει Πυθαγόρας ἱκανὰ τὰ καθ᾽ ἡμέραν, οὗ ἂν ἔλθῃ. θεραπεία δὲ δυνάστου βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τῷ μὴ εἰθισμένῳ. μέγα καὶ ἀσφαλὲς αὐτάρκεια. οὔτε γὰρ ἔχει τὸ φθονήσοντα, οὔτε τὸ ἐπιβουλεύσοντα. διὸ καὶ δοκεῖ εἶναι ἐγγυτάτω θεοῦ ἡ διαγωγή. Διάθεσις ἀγαθὴ οὐ γίνεται ὑπὸ ἀφροδισίων, οὐδὲ ὑπὸ ἐδεσμάτων, ἀλλ᾽ ὑπὸ ἐνδείας ἀγούσης πρὸς ἀνδρώδη ἀρετήν. ἡδοναὶ δὲ ποικίλαι καὶ ἀκρατεῖς δουλοῦνται ψυχὰς ἀδυνάτων ἀνθρώπων· πολὺ δὲ μάλιστα ὧν σὺ ἀπολαύεις. Διὸ καὶ ἐπιδίδως σεαυτὸν εἰς τὰ τοιαῦτα, αἱρεῖ γὰρ, καὶ οὐ δύνασαι σώζεσθαι· λόγος γὰρ ὁ περὶ σοῦ οὐκ ὀνασιοῦται τοῖς ἀσυμφόροις. μὴ οὖν κάλει Πυθαγόραν συμβιώσοντά σοι. οὐδὲ γὰρ οἱ ἰατροὶ αἱροῦνται τοῖς νοσοῦσι συγκοιμᾶσθαι.

ΣΥΜ-

Magis cupere debes ut converſantes tibi te vereantur, quam metuant. Reverentiam enim admiratio, timorem odium comitatur. *Serm. 46.*

Vana eſt illius philoſophi oratio, quæ nullam in homine paſſionem curat. Quemadmodum enim medicinæ nullus eſt uſus, niſi morbos à corporibus exterminet: ita neque philoſophiæ, niſi animæ vitia expellat. *Serm. 80.*

Nec equum ſine fræno, neque divitias ſine prudentia gubernare licet. *Serm. 92.*

Corp9 requirit ne famē, ne ſitim, ne frig9 patiatur. *S. 99*

PYTHAGORÆ EPISTOLA.

Pythagoras Hieroni Syracuſano.

Vita mea tuta & quieta eſt: tua vero nulla in parte mihi adpropinquat nec convenit. Vir moderatus & pauper Siculæ menſæ non indiget. Pythagoras, quocumque locorum venerit, omnia quæ quotidie ſufficiunt, & quantū ſatis eſt, habet. Dynaſtæ vero ſe in famulitiū dare ejuſve cōtubernio uti, grave & permoleſtū eſt ei qui non adſuevit. Magnū & à periculo remotū eſt, habere quod ſibi ad vitā frugaliter exigendā ſufficiat. Siquidē ille ſuis cōtēt9 anim9, nec æmulos aut invidos habet, nec ſibi ab cujuſquā inſidiis, quæ tēdi poterūt, metuit. Quo nomine etiam vitam Deo proxime degere videtur. Bona diſpoſitio atq; habitus non proſeminatur rei Venereæ uſu, nec cibis qui hauriūtur; ſed venit ab indigentia, quæ ad viri virtutem ducit. Variæ autē & intēperātes voluptates infirmorū hominū animos in ſervitutē adigūt. Multo vero maxime illæ, quibus tu frueris. Quare cū teipſe etiā illis dederis (pēdes n. ab ipſis) etiā ſervari nō poteris. Nā oratio tua, quā profers, iis quæ dānoſa ſūt cōtraria nō eſt. Ne igitur Pythagoram voca tibi cōvicturū. Neque n. medici ſimul cū ægris decūbere volūt. Sym-

ΣΥ'ΜΒΟΛΑ ΠΥΘΑΓΟ'ΡΟΥ.

Εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μηδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικὸν μήτε λέγε μήτε πράττε.

β'. Ὁδοῦ πάρεργον οὔτε εἰσιτέον εἰς ἱερόν, οὔτε προσκυνητέον τὸ παράπαν οὐδ' εἰ πρὸς ταῖς θύραις αὐταῖς παριὼν γένοιο.

γ'. Ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει.

δ'. Τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίνων διὰ τῶν ἀτραπῶν βάδιζε.

ε'. Μελανούρου ἀπέχου. χθονίων γάρ ἐστι θεῶν.

ς'. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοῖς ἑπόμενος.

ζ'. Ἀνέμων πνεόντων τὴν ἠχὼ προσκύνει.

η'. Πῦρ μαχαίρῃ μὴ σκάλευε.

θ'. Ὀξίδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεφε πᾶσαν.

ι'. Ἀνδρὶ ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνέπαιρε. μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ.

ια'. Εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν πόδα προπάρεχε, εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον.

ιβ'. Περὶ Πυθαγορείων ἄνευ φωτὸς μὴ λάλει.

ιγ'. Ζυγὸν μὴ ὑπέρβαινε.

ιδ'. Ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. ἐριννύες γὰρ μετέρχονται.

ιε'. Πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ οὔρει.

ις'. Δᾳδίῳ θᾶκον μὴ ἀπόμασσε.

ιζ'. Ἀλεκτρυόνα τρέφε μέν, μὴ θῦε δέ. μήνῃ γὰρ καὶ ἡλίῳ καθιέρωται.

ιη'. Ἐπὶ χοίνικα μὴ καθίζου.

ιθ'. Γαμψώνυχον μηδὲν παράτρεχε.

κ'. Ἐν ὁδῷ ξύλα μὴ σχίζε.

κα'. Χελιδόνα οἰκίᾳ μὴ δέχου.

κβ'. Δακτύλιον μὴ φόρει.

κγ'. Θεοῦ

SYMBOLA PYTHAGORÆ.

IN templum prodiens adoratum, nihil interea quod ad vitam facit, nec dicito, nec facito.

2. Perfunctorie templum ne ingreditor, neq; adorato omnino, neque si ipsissimas fores prætergrediaris.

3. Discalceatus nudisque pedibus sacrificato atque adorato.

4. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

5. Ab eo quod nigram caudam habet abstineto. Terrestrium enim deorum est.

6. Linguam ante omnia contineto deos sequens.

7. Ventorum spirantium sonum adora.

8. Ignem gladio ne fodito.

9. Acetarium omne vas abs te removeto & avertito.

10. Cum viro, cui onus impositum est, simul attollito: non autem simul auferto ab eo quod depositũ est

11. Dũ calceaméta pedibus subduntur, pedem dextrũ ante afferto. In pelluvium autem sinistrũ inferto.

12. De Pythagoricis sine lumine ne loquitor.

13. Jugum ne transilito.

14. Peregrinationem instituens domum ne revertitor, quippe furiæ simul comitantur.

15. Ad solem conversus ne meito.

16. Dadiu vel faculæ sedem ne extergito.

17. Gallum alito quidem, ne autem sacrificato. Lunæ namque & Soli sacratus est.

18. Chœnici ne insideto.

19. Nihil eorũ quod curvos ungues habet gustato.

20. In via ligna ne seces.

21. Hirundinem tecto ne accipito.

22. Annulum ne gestato.

23. Dei

κγ'. Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτυλίῳ.
κδ'. Παρὰ λύχνον μὴ ἐσοπτρίζε.
κε'. Περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίστει, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων.
κς'. Ἀσχέτῳ γέλωτι μὴ ἔχεσθαι.
κζ'. Παρὰ θυσίαν μὴ ὀνυχίζε.
κη'. Δεξιὰν μὴ παντὶ ῥᾳδίως ἔμβαλλε.
κθ'. Στρωμάτων ἀναστὰς συνέλισσε αὐτά, καὶ τὸν τύπον συνστόρνυε.
λ'. Καρδίαν μὴ τρῶγε.
λα'. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε.
λβ'. Ἀποκαρμάτων σῶν καὶ ἀπονυχισμάτων κατάπτυε.
λγ'. Ἐρυθῖνον μὴ παραλάμβανε.
λδ'. Χύτρας ἴχνος ἀπὸ σποδοῦ ἀφάνιζε.
λε'. Χρυσὸν ἐχούσῃ μὴ πλησίαζε ἐπὶ τεκνοποιΐᾳ.
λς'. Προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα, τὸ σχῆμα καὶ τριώβολον.
λζ'. Κυάμων ἀπέχου.
λη'. Μολόχην φύτευε μέν, μὴ ἔσθιε δέ.
λθ'. Ἐμψύχων ἀπέχου.

Ἐκ

23. Dei formam & imaginem annulo ne insculpito.

24. Ad lucernam faciē in speculo ne contēplator.

25. De diis nec de divinis oraculis nihil eorum, quæ admirabilia, fidem derogato.

26. Risu incontinenti ne concutitor.

27. Ad sacrificia ungues ne præcidito.

28. Dextram ne cuivis facile injicito.

29. E stragulis surgens ea convolvito, & figuram vel vestigium confundito.

30. Cor ne edito.

31. Cerebrum ne comedito.

32. Excrementa tua & unguium præsegmina conspuito.

33. Erythrinon seu rubicundum ne suscipito.

34. Ollæ vestigium, ne ab cinere compareat, tollito.

35. Cum ea quæ aurum habet ne congreditor ad liberos procreandos.

36. Inprimis honorato cum habitum tum & tribunal; habitum inquam & triobolum.

37. Ab fabis abstineto.

38. Malvam quidem in horto tuo plantato, sed ea ne vescitor.

39. Ab iis quibus vita est animalis abstineto.

Ἐκ τοῦ Σουίδα.

ἹΕΡΟΚΛΗ͂Σ ΦΙΛΌΣΟΦΟΣ Ὁ ἈΛΕΞΑΝΔΡΕΎΣ.

Οὗτος μετὰ τοῦ ἀτρέπτου, καὶ μεγαλοπρεποῦς, εὐφυὴς τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολήν, καὶ διάφορον εὐγλωττίᾳ, καὶ εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκροωμένους. ἦν δὲ αὐτοῦ καὶ μαθητὴς Θεοσέβιος, ἀνήρ, εἴπερ τις ἕτερος, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰσδὺς ἀποβλέπειν ἐς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. ἔλεγε γὰρ ὁ αὐτὸς Θεοσέβιος, ἐξηγούμενον φάναι ποτὲ τὸν Ἱεροκλέα κύβοις ἐοικέναι τοὺς τοῦ Σωκράτους λόγους· ἀπταίστως γὰρ ἑστάναι πανταχοῦ, ὅπη ἂν πέσωσι. τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβᾶσα τύχη περὶ αὐτόν. εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθών, προσέκρουσε τοῖς κρατοῦσι, καὶ εἰς δικαστήριον ἀχθεὶς ἐτύπτετο τὰς 1 ἐξ ἀνθρώπων πληγάς. ῥεόμενος δὲ τῷ αἵματι, βάψας κοίλην τὴν χεῖρα, προσραίνει τὸν δικαστὴν ἅμα λέγων·

Κύκλωψ, τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα.

φυγὴν δὲ κατακριθείς, καὶ ἐπανελθὼν χρόνῳ ὕστερον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, συνεφιλοσόφει τὰ εἰωθότα τοῖς πλησιάζουσιν. ἔξεστι δὲ μαθεῖν τὴν Ἱεροκλέους μεγαλογνώμονα φρόνησιν ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων, ὧν ἔγραφεν εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τῶν Πυθαγορείων 2 βιβλίων, καὶ περὶ προνοίας, 3 ἐν ἑτέροις βιβλίοις συχνοῖς, ἐν οἷς φαίνεται ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνῶσιν 4 οὐκ ἀκριβής.

1. *scribo* ἀπανθρώπους· 2. καὶ βιβλίων περί. 3 *addo* καί. 4 *tollo* οὐκ.

Ex Suida.

HIEROCLES PHILOSOPHUS ALEXANDRINUS.

Uic, ad constantiam & gravitatem, ingenii ubertas tanta accessit, itaq; linguæ præstantia, nominumq; optimorum atq; verborum copia excelluit, ut omnes ubique auditores in sui admirationem raperet. Fuit vero ipsi etiam discipulus nomine Theosebius, vir, si quisquam alius, quos ipsi novimus, in hominum animos acie mentis penetrare solitus. Aiebat enim idem Theosebius, Hieroclem aliquando inter narrandum dixisse, Socratis sermones similes esse tesseris: Stare enim semper erectas, utcunque cadant. Hieroclis autem fortitudinem animique robur, ea calamitas ostendit, in quam incidit. Byzantium enim profectus, cum in procerum offensionem incurrisset, in judicium pertractus, plagisque crudelissime acceptus fuit. Cum autem manantem ex eis cruorem cava manu excepisset, eo judicem adspergens simul addidit:

Cyclops, en vinum: humanas jam desere carnes.

Exilio porro damnatus, & Alexandriam postea reversus, solito more cum discipulis philosophatus est. Licet vero scientiæ ejus atque judicii magnitudinem ex iis colligere quæ scripsit in Pythagoreorum versus aureos; de providentia; librisque multis aliis: ex quibus apparet hominem vita quidem sublimem fuisse, scientia vero accurata.

De

DE HIEROCLIS IN PYTHAGORICA CARMINA Commentario, per JOAN. CURTERIUM utraque lingua in lucem prodeunte.

*A*ETHALIDES *fuerat qui prisco tempore primum,*
Trojano bello postea Panthoides,
Deinceps Hermotimus, post Pyrrhus, denique magnus
Pythagoras, Samii gloria magna soli;
Credo equidem versa, longo post tempore, sorte,
Hieroclem factum: nec mea vana fides.
Abstrusos sophiæ nam sensus Pythagoreæ
Tam bene perspexit, quam bene Pythagoras.
Plurima sed postquam latuisset secula, tandem
Emersit, factus denique Curterius.
Namq; quod Hierocle mysteria maxima, sacris
Pythagoræorum condita carminibus,
Hic gemino ore vides, manifesta luce, loquentem;
Uni hæc debetur gloria Curterio.

NICOL. MORELETUS.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ τὰ Πυθαγορικὰ ἔπη ὑπόμνημα.

Φιλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις, καὶ τελειότης. κάθαρσις μὲν, ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας, καὶ τοῦ θνητοειδοῦς σώματος· τελειότης δὲ, τῆς οἰκείας εὐζωΐας ἀνάληψις, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐπανάγουσα. ταῦτα δὲ πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι· ἡ μὲν, τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα· ἡ δὲ, τὸ θεῖον εἶδος, εὐφυῶς ἔχουσα, προσκτωμένη. Δεῖ οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστήμην τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς καθαροὺς καὶ τελείους ποιεῖν, κανόνας ἔχειν τινὰς ἐν βραχεῖ διωρισμένους, οἷον ἀφορισμούς τινας τεχνικούς, ὅπως

HIEROCLIS PHILOSOPHI IN carmina Pythagorica Commentarius.

Joan. Curterio interprete.

PHilosophia est vitæ humanæ purgatio, atque perfectio. Purgatio quidem, cum fæce rationi contraria, mortalique corpore liberat. perfectio vero, cum suæ vitæ recuperata præstantia, ad divinam similitudinem reducit. Quæ duo quoniam virtute & veritate fieri maxime natura comparatum est: earum illa quidem tollit perturbationum intemperiem, ista autem divinam formam, si recte se habeat, inducit. Decet igitur ad scientiam istam, quæ puros atque perfectos nos efficiat, regulas habere aliquas paucis comprehensas, veluti artificiosas quasdam sententias,

ut ordine, viaque facili ad beatæ vitæ finem perveniamus. Sunt vero inter regulas ejusmodi, quæ ad universam philosophiam conferunt, in primis habenda, judicio nostro, PYTHAGORICA CARMINA, quæ AUREA vere nuncupantur. Continent enim totius Philosophiæ, quæ in agendo & quæ in contemplando versatur, decreta summa; quibus non solum veritatem atque virtutem sibi quisque comparet, sed purus etiam, Deoque similis facile efficiatur: atque (ut ait Platonis Timæus Pythagoricam disciplinam professus accurate) & sanus, & integer ad prioris habitus formam perveniat. Orditur porro ab ejus virtutis præceptionibus, quæ est in agendo posita. Primum enim perturbatio & ignavia, quæ in nobis exsistunt, regendæ sunt: atque ita diviniorum rerum cognitioni incumbendum. Ut enim lippitudine laboranti oculo, nec purgato, quæ valde lucida sunt videri non possunt: ita nec animo virtute carenti cernitur veritatis pulchritudo. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Parit vero philosophia quæ versatur in agendo, virtutem quidem ipsam; veritatem autem, quæ in contemplando. quo fit, ut in versibus ipsis illam nomi-

ὅπως ἐν τάξει, καὶ συμμέτρως πρὸς τὸ τῆς εὐζωΐας τέλος ἀφικοίμεθα. τῶν δὲ τοιούτων χρειωδῶν, τῆς πρὸς τὴν ὅλην φιλοσοφίαν συντεινόντων, τὰ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑ ΕΠΗ, τὰ * οὕτως ἐπικαλούμενα ΧΡΥΣΑ, ἐν πρώτοις ἂν θείημεν εὐλόγως· περιέχει γὰρ τῆς φιλοσοφίας, πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς, τὰ καθόλου δόγματα, δι' ὧν ἄν τις ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν κτήσαιτο, καὶ ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπολάβοι, καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν εὐτυχήσειε, καὶ (ὥς φησιν ὁ Πλάτωνος Τίμαιος, τῶν ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ δογμάτων ὁ ἀκριβὴς διδάσκαλος) * ὑγιὴς τε καὶ ὁλόκληρος γενόμενος εἰς τὰ τῆς ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. Καὶ πρῶτά γε τὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς παρατίθεται παραγγέλματα. πρῶτον γὰρ δεῖ τάξαι τὴν ἐν ἡμῖν ἀλογίαν τε, καὶ ῥᾳθυμίαν· εἶτα οὕτως ἐπιστρέφειν τῇ τῶν θειοτέρων γνώσει. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμῷ λημῶντι, καὶ οὐ κεκαθαρμένῳ, τὰ σφόδρα φωτεινὰ ἰδεῖν οὐχ οἷόν τε· οὕτως καὶ ψυχῇ μὴ ἀρετὴν κεκτημένῃ τὸ τῆς ἀληθείας ἐνοπτεύσασθαι κάλλος. μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. Ἔστι δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητική· ἀληθείας * ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔπεσι τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀνθρωπίνην ἀρετὴν εὑρίσκο-

* γρ' ὄντως

* ἄλλως ὑγιής τις

* ἡ θεωρητική.

εὑρίσκομεν λεγομένην· τὴν δὲ θεωρητικὴν, θείαν ἀρετὴν ὑμνουμένην, ἐν οἷς συμπεραίνει ὁ λόγος τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγγέλματα,

ταῦτα πόνει (φησὶ) ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων
χρὴ ἐρᾶν σε.
ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

* γρ. ἀγαθὸν — πρῶτον οὖν * ἄνθρωπον δεῖ γενέσθαι, καὶ τότε θεόν. ἄνθρωπον μὲν ποιοῦσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· θεοποιοῦσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἐπιστῆμαι. τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἐστὶν ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι. διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ὑποθήκαις, τὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα πρῶτα παραδίδωσιν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς περὶ τὸν βίον μεγίστης χρήσεως πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνιέναι. Καὶ οὗτος μὲν ὁ σκοπὸς τῶν ἐπῶν, καὶ ἡ τάξις, χαρακτῆρα φιλόσοφον πρὸ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἐνθεῖναι τοῖς ἀκροαταῖς.

* γρ. ἴσχει, — ΧΡΥΣΑ δὲ τὴν ἐπωνυμίαν * ἔχει, διὰ τὸ, ὡς ἐν ἔπεσιν, ἄριστα εἶναι, καὶ θεῖα. οὕτω γὰρ καὶ ΧΡΥΣΟΥΝ γένος λέγομεν τὸ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις γένεσιν ἄριστον, ἀπὸ τῆς τῶν ὑλῶν ἀναλογίας τὴν διαφορὰν τῶν ἠθῶν λαμβάνοντες. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρυσὸς ἀκίβδηλόν τι, καὶ γῆς οὐκ ἀναπεπλησμένον, ὥσπερ τὰ συγγενῆ, καὶ ἐφεξῆς ὄντα τούτῳ

ὑλ

nominari humanam; hanc autem divinitatis nomine celebrari reperiamus, ubi de civili virtute hoc modo præcipere definit;

Hæc facito; hæc satage; istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divæ in vestigia sistent.

Primum igitur probum fieri oportet; indeque Deum. Hominem vero probum efficiunt virtutes illæ quæ civiles exsistunt: Deũ autem, disciplinæ quæ ad divinam virtutem evehunt. Quia deinde iis qui adscendere cupiunt, ordine magna præcedũt his quæ parva sunt: ideo in Pythagoricis præceptis ea præmittuntur quæ de virtutibus præcipiuntur; ut nos ab usu qui summus in vita est, ad divinam similitudinem doceant adscendere. Et hic quidem versuum scopus est atque ordo, ut philosophi characterem ante alias persuasiones imprimant auditoribus. AUREORUM autẽ ideo retinẽt appellationem, quod in suo genere optimi sint atque divini. Sic enim & AUREUM seculum dicimus, quod in hominum ætatibus fuit optimum; morum differentiam à metallorum proprietate sumentes. Est vero & AURUM ipsum purum quid, nec terræ quidquam habens commixtum; ut quæ ipsi cognata, adeoque etiam inferiora,

argentum, æs, ferrum; inter quæ & AURUM ipsum ideo natura principatum obtinet, quod nũquam, ut cætera, rubiginem contrahat; cum eorum singula eam ita patiantur, ut terram participant. Rubigine ergo quæ terrena est cum vitiorum fæce comparata, quod sanctum purumque seculum exstitit, ipsique adeo mores malitiæ penitus expertes, AUREA jure nuncupata sunt. Sic certe & versus isti omnes, toti penitus pulchri & boni, AUREORUM, divinorumque appellationem sortiti sunt. Neque enim inter eos exsistunt boni quidem alii, alii vero non boni, quod nonnullis aliis in rebus experimur: sed omnes similiter morum puritatem explicant, & ad divinam similitudinem deducunt, PYTHAGORICAEQUE philosophiæ finem perfectissimum ostendunt; ut in singulorum explicatione patebit: quam statim à primis ordiemur.

ὡς ἄργυρος, καὶ χαλκός, καὶ σίδηρος, πρὸς ἃ καὶ τὸ ὑπέρεχον φύσει κέκληται ὁ ΧΡΥΣΟΣ μόνος τῶν ἄλλων ἰὸν οὐ ποιῶν, ἐκείνων ἰοῦται, καθ' ὅσον γῆς μετέχει, κατὰ τοσοῦτον καὶ εἰς ἰὸν μεταβαλλόντων. τοῦ ἂν γνόντες ἰοῦ κατὰ τὴν ἔνυλον κακίαν λαμβανομένου, τὸ ἄγιον καὶ καθαρὸν χρυσοῦ, καὶ τὸ πάντη καθαρεῦον ποιήσεως ἦθος, εἰκότως ΧΡΥΣΟΥΝ ἐκλήθη· οὕτω δὴ καὶ πάντα τὰ ἔπη, ὅλα δι' ὅλων ὄντα καλά, ΧΡΥΣΑ καὶ θεῖα τὴν ἐπίκλησιν ἀναγέγραπται. οὐ γάρ ἐστι τὸ μὲν αὐτῶν καλόν, τὸ δὲ οὐ καλόν, ὥσπερ ἔνια τῶν ἄλλων· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως τὸ καθαρὸν ἦθος ἐμφαίνει, καὶ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνάγει, καὶ τῆς ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΗΣ φιλοσοφίας τὸν τελειότατον σκοπὸν ἐκκαλύπτει· ὡς ἐν τῇ καθ' ἕκαστον ἐξηγήσει σαφὲς γενήσεται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξώμεθα.

ΑΘΑ-

ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΑ ΘΕΟΥΣ, ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΝΤΑΙ, 2 ΤΙΜΑ.

Ἐπειδὴ δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεσι ΝΟΜΩΝ τὸ περὶ ταύτης ἡγεῖται παράγγελμα· ὡς δεῖ τοὺς ἐγκοσμίους θεοὺς, κατὰ τὴν συνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν, ΤΙΜΑΝ, ἣν ὁ δημιουργικὸς ΝΟΜΟΣ ἅμα τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν συμπροήγαγε, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. τὸ γὰρ ὡς ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν, καὶ πατρὸς, ταύτῃ αὐτοὺς ἐγνωκέναι τε καὶ τιμᾶν, τῷ θείῳ ΝΟΜΩ* κατακολουθέντων ἐστὶ, καὶ τῶν ὄντως ΤΙΜΗΝ αὐτοῖς * ἀποδιδόντων, καὶ μήτε ὑπεραίρειν τὴν ἀξίαν, μήτε ἀπολείπεσθαι ταύτης ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν ἐννοίαις· ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὐτοὺς εἶναι τίθεσθαι, ὃ γεγόνασι, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν τάξιν, ἣν εἰλήχασιν, * ἐπὶ τὸν δημιουργικὸν μόνον αὐτῶν θεὸν ἀναφέρειν τὸ σέβας, ὃν θεὸν θεῶν κυρίως ἂν εἴποι τις, καὶ θεὸν ὕπατον, καὶ ἄριστον. τὴν δὲ ὄντως ἀξίαν τοῦ κοσμοποιοῦ

* γρ. κατακολουθούντων
* γρ. ἀποδιδόναι,
* γρ. ἐπὶ τὸ

καὶ

IMMORTALES PRIMUM DEOS, SICUTI LEGE DISPOSITI SUNT, [a] HONORA.

Primum immortales Divos pro lege colunto.

Quoniam virtutum omnium dux eſt pietas, quæ ad divinam cauſam refertur; jure etiam in LEGIBUS iſtis, quæ verſibus continentur, ab ea exordium ſumitur; ut doceatur quo pacto DEOS qui in mundo ſunt COLERE oporteat, pro ratione ordinis quem habent ab opifice LEGE cum ſua ipſorum ſtatim eſſentia conjunctum, ex quo primæ quidem ſphæræ ab ea addicti alii ordinatique ſunt, alii autem ſecundæ, alii etiam tertiæ, & ita deinceps, donec cœleſtium circulorum numerus omnis compleretur. Eos enim ita agnoſcere & COLERE, ut ſunt ab auctore ſuo & parente diſtincti, divinæ LEGI obedire eſt, verumque honorem ipſis tribuere; non autem eorum dignitatem ſupra modum attollere, aut ejus aliquid, cum de illis cogitamus, omittere: ſed eos etiam id eſſe credere, quod ſunt, & ordinẽ quẽ adepti ſunt retinere, ad eorum deniq; opificem unicum (quẽ Deum Deorum proprie, tanquam ſummũ & optimum, nominare queas) honorem referre. Vere autẽ

Dei,

Dei, à quo mundus arte summa effectus est, dignitatem hac solum ratione invenerimus, si ipsum etiam cæterorum causam exsistere, & naturarum immutabilium, quæ sunt rationis participes, factorem ponamus. DEOS enim IMMORTALES carmen appellavit eos, qui semper, atque eodem modo de Deo opifice cogitant; quique semper ad ejus bonum attenti, ab eodem, quod sunt, nulla vel separatione, vel mutatione accipiant; tanquam sint opificis caussæ imagines perturbationum atque vitiorũ expertes. Est enim Deo congruum sui etiã imagines ejusmodi producere; non omnes mutationib⁹ atque perturbationib⁹ obnoxias, & quæ in vitia prolabãtur; quales ipsi sunt mortaliũ animi, naturarum ultimæ quæ ratione utũtur; quẽadmodũ & ipsi etiã IMMORTALES DII, de quibus nunc sermo est, qui summi nuncupãtur. Neq; porro, ut ab animis humanis distinguantur isti, IMMORTALES DII nuncupantur; qui divina beatitudine fruantur immortaliter, nec suæ unquam essentiæ, paternæque bonitatis obliviscantur. Sed istis perturbationibus hominum subjacent animi, qui Deum quidem, suamq; ipsi dignitatem aliquãdo cogitent atque complectantur, aliquando etiam eadem excidãt. Quo fit etiam, ut merito mortales DII nuncupentur hominum animi, quod moriantur aliquando, cum divinam vitæ

καὶ ἀριστοτέχνου θεοῦ μόνως ἂν ἐξηλλαγμένην, εἰ καὶ ΘΕΩΝ αἴτιον αὐτὸν, καὶ ἀρχηγέτην λογικῶν ἁπάντων ποιητὴν θησόμεθα. τούτους γὰρ νῦν ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὠνόμασεν ὁ λόγος, τοὺς ἀεὶ καὶ ὡσαύτως νοοῦντας τὸν δημιουργὸν θεὸν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ ἐκείνου ἀγαθὸν συντεταγμένους, καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως λαμβάνοντας, ὡς τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αὐτοὺς ὄντας εἰκόνας ἀπαθεῖς, καὶ ἀκακύντους. ἔπρεπε γὰρ τῷ θεῷ, καὶ τοιαύτας ὑποστῆσαι ἑαυτοῦ εἰκόνας, καὶ μὴ μόνας τρεπτὰς, καὶ ἐμπαθεῖς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ· οἷαί εἰσιν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ, τῶν λογικῶν φύσεων τὸ ἔσχατον οὖσαι γένος· ὥσπερ αὖ ἀκρότατον ἦν νῦν τὸ τῶν ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ λεγόμενον γένος. καὶ μὴν πρὸς αὐτὴν διαστολὴν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ οὗτοι ἐκλήθησαν, ὡς μὴ ἀποθνήσκοντες τὴν θείαν εὐζωΐαν, μηδὲ ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, μήτε τῆς ἑαυτῶν οὐσίας, μήτε τῆς τοῦ πατρὸς ἀγαθότητος. τούτοις δὲ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τοῖς πάθεσιν ὑπόκειται, ποτὲ μὲν νοοῦσα τὸν θεὸν, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν ἀπολαμβάνουσα, ποτὲ δὲ τούτων ἀποπίπτουσα. Διὸ καὶ εἰκότως ΘΕΟΙ θνητοὶ λέγοιντο ἂν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ, ὡς ἀποθνήσκουσαί ποτε τὴν θείαν εὐζωΐαν

εὐζωΐαν τῇ ἀπὸ θεοῦ φυγῇ, καὶ ἀναβιωσκόμεναι αὖθις πάλιν τῇ πρὸς θεὸν ἐπιστροφῇ· καὶ οὕτω μὲν ζῶσι τὸν θεῖον βίον, ἐκείνως δὲ ἀποθνήσκουσιν, ὡς οἷόν τε ἀθανάτῳ οὐσίᾳ θανάτου μοίρας μεταλαχεῖν, οὐ τῇ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ τοῦ εὖ εἶναι ἀποπτώσει. θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας, ἀθεΐα καὶ ἄνοια, οἷς ἕπεται καὶ ἡ περὶ τὸν βίον ἄμετρος τῶν παθῶν ἐπανάστασις. ἐν γὰρ τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος ἀνάγκη δουλεύειν τοῖς χείροσιν· ὧν ἐλευθερωθῆναι ἄλλως οὐχ οἷόν τε, ἢ τῇ δι' ἀναμνήσεως εἰς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιστροφῇ. μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω λεγομένων ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, καὶ τῶν θνητῶν, ὡς εἴπομεν, ΘΕΩΝ, ἀνάγκη γένος τι εἶναι τιμιώτερον μὲν ἀνθρώπων, καταδεέστερον δὲ θεῶν, τὸ δι' ἑαυτοῦ μεσότητι τὰ ἄκρα πρὸς ἄλληλα συνάπτον, ὥστε τὸ πᾶν λογικῆς τῆς οὐσίας αὐτὸ ἑαυτῷ συνδεδέσθαι καλῶς. τοῦτο δὴ μέσον οὔτε παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ θεοῦ ἴσχει ποτέ, οὔτε παντελῶς ἀκίνητον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως διαμένουσαν γνῶσιν· ἀλλ' ἀεὶ μὲν γινώσκει, ἀμυδρῶς δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλει, καὶ μᾶλλον ποτὲ, καὶ ἧττον. τῷ μὲν ἀεὶ γινώσκειν, ἀναβέβηκε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· τῷ δὲ μὴ ἀπαύστως μηδὲ ὡσαύτως γινώσκειν, ὑποβέβηκε τὸ θεῖον, φύσει μέσον ὑπάρχον, καὶ οὔτε προκοπῇ βελτιωθὲν ἐξ ἀνθρώπων,

οὔτε

vitæ probitatem exuentes à Deo recedunt; aliquando etiam reviviſcant, cum ad eundem revertuntur: atque ita quidem vivere dicantur, cum vitam divinam degunt; & mori etiam, quãtum poteſt immortalis natura mortalis eſſe conditionis particeps, non quod exſiſtere deſinat; ſed quod vitæ præſtantia exciderit. Eſt enim rationis participis naturæ mors, divinitatis privatio atque mentis; quam ſequitur in vita perturbationum vehemens colluctatio. Cum enim meliora ignorantur, deterioribus ſervire neceſſe eſt; nec datur aliter inde ad libertatem tranſitus, quam illa ad mentẽ & Deum converſione, quæ recordatione porrigitur. Inter DEOS autem qui vocãtur IMMORTALES, & mortales, quos ita nominamus, ſpeciem quãdam homine quidem ſuperiorem, Deo autem inferiorẽ haberi neceſſum eſt; qua media ſic inter ſe cohæreant, ut integra natura quæ rationis eſt particeps, ipſa ſecũ recte copuletur. Quod ergo ejuſmodi medium eſt, nec mera Dei ignoratione tenetur unquã, nec immobilẽ omnino, atque eandẽ perpetuo ejuſdem habet notitiã: ſed ſemper quidẽ cognoſcit, alias autem atque alias adjicit; idq; magis aliquãdo, aliquãdo etiã minus. Et eo quidẽ ipſo quod intelligit ſemper, humanam naturã ſuperat: eo vero, quod nõ abſq; mutatione, nec eadẽ perpetuo ratione, à divina ſuperatur, medio loco natura ſubſiſtẽs, neque proficiẽdo homine fa-

factum melius, neque negligentia ex Deo in medium ordinem delapsum. Prima enim quæ sunt,& quæ secunda,& quæ tertia,De, opifex produxit natura inter se differentia, non confusa invicem; non virtutis, nō vitii ratione ordinem mutantia: quippe quæ re vera semper sint,& genere ex adjuncto illis ordine distincta, opificisque rationib⁹ analogice collocata. Ut enim ibi prima, & media, atque etiam ultima absolutæ sapientiæ ordo possidet: (hoc enim ipso sapientia est, quod ordine & perfecte idipsum producit quod facit; unde inter se coire sapientiam, ordinem, atque perfectionem contingit.) sic certe & quæ in hac universitate ad primam Dei intelligētiam facta sunt, prima in mundo fuerint; media autem, quæ ad mediam; quæ autem ad finem intelligentiarum similitudine accedent, fuerint etiam in iis quæ ratione utuntur ultima. Est enim rationis capax ornatus omnis, cum innato sibi corpore corruptionis experte, Dei totius imago qui condidit. Ejus autem quod ibi summum est, quæ in mundo prima exsistunt, imago pura & integra. Medii deinde, imago media; ea ipsa videlicet quæ locum medium obtinent. Finis denique, Deitatis imago ultima; ea scilicet quæ sunt in rationis participibus tertia atque postrema. Atque ex tribus istis quidem generibus quod PRIMUM est,

Deos

κατ' ἀμιξίαν ὑπέστησαν ἐκ θεοῦ εἰς τὴν μέσην
τάξιν. πρῶτα γὰρ, καὶ δεύτερα, καὶ τρίτα ὁ
δημιουργὸς θεὸς ὑπέστησε φύσει διαφέρον-
τα ἀλλήλων, καὶ μὴ συγχεόμενα πρὸς ἄλλη-
λα, μηδὲ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τάξιν δια-
μείβοντα· ἃ δὴ κατ' οὐσίαν ἑστῶτα ἀϊδίως *
τῇ συμπαρεσταλθείσῃ αὐτοῖς τάξει κατὰ γένος κατ'
δίεισι, καὶ ταῖς δημιουργικαῖς αἰτίαις * ἀνά- * ἀνα-
λογον ἐτάχθη. ὡς γὰρ ἐκεῖ πρῶτα, καὶ λόγως
μέσα, καὶ ἔσχατα τῆς παντελείου σοφίας ἡ
τάξις ἔχει (τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτῇ καὶ τὸ εἶναι σο-
φία, τὸ ἐν τάξει καὶ τελειότητι περιάγειν
τὴν ποίησιν· ὥστε συνεισιέναι ἀλλήλαις σο-
φίαν, καὶ τάξιν, καὶ τελειότητα) οὕτω δὴ καὶ
ἐν τῷδε τῷ παντὶ τὰ πρὸς τὴν πρώτην νόη-
σιν τοῦ θεοῦ γινόμενα, πρῶτα ἂν εἴη ἐν κόσμῳ·
τὰ δὲ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὰ μέσα· καὶ τὰ τῷ
πέρατι τῆς νοήσεως ἐοικότα, τελευταῖα ἂν εἴη
ἐν λογικοῖς. ἔστι γὰρ πᾶς μὲν ὁ λογικὸς διάκο-
σμος μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἀφθάρτου
σώματος, εἰκὼν ὅλου τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ. τῆς
δὲ ἐκεῖ ἀκρότητος, τὰ ἐν κόσμῳ πρῶτα ἀκή-
ρατος εἰκών. καὶ τῆς ἐκεῖ μεσότητος εἰκὼν μέ-
ση, τὰ ἐνταῦθα μέσα. καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐκεῖ
θεότητος τελευταία εἰκὼν, τὰ ἐν λογικοῖς τελευ-
ταῖα καὶ ἔσχατα. τούτων δὲ τῶν τριῶν γενῶν τὸ μὲν

ΠΡΩΤΟΝ ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὁ πρῶτος λόγος ἐσήμανε· τὸ δὲ μέσον, ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΤΟΥΣ· καὶ τὸ ἔσχατον, ΔΑΙΜΟΝΑΣ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ, ὡς μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα πάλιν ἐπανέλθωμεν. τίς ὁ ΝΟΜΟΣ, καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τάξις, καὶ ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀποδιδομένη ΤΙΜΗ; ΝΟΜΟΣ μὲν, ὁ δημιουργικὸς νοῦς, καὶ ἡ θεία βούλησις, ἡ ἀϊδίως παράγουσα τὰ πάντα, καὶ εἰς ἀεὶ διασώζουσα. τάξις δὲ ΕΝΝΟΜΟΣ, ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων, καὶ δημιουργοῦ, τοῖς ΑΘΑΝΑΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ἐπισταλθεῖσα, καὶ τάξασα ἐν αὐτοῖς τοὺς μὲν πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους. εἰ γὰρ καὶ, ὡς ἐν παντὶ λογικῷ διακόσμῳ, τὴν ἀκρότητα ἔλαχον, ὅμως ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ εἰσὶν ἄλλοι ἄλλων θειότεροι. μήνυμα δὲ τῆς κατ' οὐσίαν αὐτῶν ὑπεροχῆς τε, καὶ * ὑποβάσεως, ἡ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τάξις, κατ' οὐσίαν καὶ δύναμιν τὴν θέσιν διαλαχοῦσα, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν κεῖσθαι τὸν ΝΟΜΟΝ, καὶ τὴν τάξιν ὁμοφυῆ εἶναι αὐτῶν τῇ * ἀταξίᾳ. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ὑποστάντες, ὕστερον διεκρίθησαν· ἀλλὰ τεταγμένοι παρῆλθον εἰς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἐν ζώῳ τῷ ὅλῳ οὐρανῷ διάφορα ὄντες μέρη, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἐν τῇ κατ' εἶδος διαστάσει

* γρ. ὑποβάσεως

* γρ. εὐταξίᾳ.

DEOS IMMORTALES carmen esse significavit: Quod autem medium, HEROAS ILLUSTRES: Quod vero ultimum, DAEMONAS TERRENOS; ut paulo post intelligemus. Nũc autem ad ea quæ prima sunt etiam revertamur. Quænam LEX ista, ejusque ordo? Quis etiam secũdum ordinem delatus HONOR? Lex quidem mens est opifex, ipsaque voluntas divina; quæ omnia perpetuo producit, semperque conservat. Ordo autem LEGI consentiens, ille ipse, qui à parente omnium & opifice Diis immortalibus attributus est; & quo inter eos alii quidem primi, alii autem secundi sunt. Quamvis enim, ut in universo rationis participe ornatu, principatum sortiti sint, in seipsis tamen variantur; & sunt alii aliis diviniores. Indicat vero quod est in eorum natura superius atque inferius ordo ipse cœlestium orbium, ita ab essentiæ & virium ratione situm adeptus, ut in eorum essentia LEX ipsa jaceat, ordo autem cum præstanti eorum distinctione natus sit. Non enim fortuito editi, postea discreti separatique sunt: sed ordine collocati, atque distincti, in rerum naturam prodierũt; tanquam animantis unius, cœli ipsius, diversæ partes exsistant, suamq; inter se connexionem in sua ipsorum secundũ speciem

 distin-

distinctione simul atque copula, ita retineant, ut ne situs quidem earum unquam excogitari perturbatio valeat, nisi cum universitatis interitu; qui contingere non potest, si prima earum causa semper sit immutabilis & constans, eademque perpetuo essentia, & agendi vi, non adventitia bonitate prædita, sed per se insita, & propter eam omnia ad felicem statum adducens. Neque enim causa alia rationi consentiens rerum omniũ creationis adferri potest, quam quæ ab essentiali Dei bonitate proficiscitur. Est enim bonus Deus natura ipsa: neque in eũ qui bonus est ulla unquam rei ullius cadit invidia. Quæ enim aliæ, præter bonitatem, creandæ universitatis hujus causæ assignantur, mortalium necessitatibus potius quam Deo conveniũt. At Deus, quia natura bonus est, quæ maxime sibi exstitẽt similia, prima in rerum naturam produxit. Secunda autem, quæ mediam sui referunt imaginem. Tertia vero & ultima, quæ ex omnibus sibi conformibus, à divina imagine sunt quammaxime remota atque distantia. Exstitit vero rerum essentiæ quæ factæ sunt ita conjunctus & comes ordo, ut quod natura præstantius esset, inferiori præponeretur; non in totis generibus solum, sed in singulis etiam quæ secundum speciem re vera subsistunt.

Non

διαστάσει ἅμα καὶ συναφῇ ἀποσώζοντες, ὥστε μηδὲ ἐπαλλάξιν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπινοηθῆναί ποτε δύνασθαι, εἰ μὴ μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παντός, ἣν ἀδύνατον ἐπισυμβῆναι * ἐσ', ἕως ἂν ᾖ τὸ πρῶτον αὐτοῦ αἴτιον ἀμετάβλητον πάντῃ, καὶ ἄτρεπτον, καὶ τὴν οὐσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τὴν αὐτὴν κεκτημένον, καὶ τὴν ἀγαθότητα οὐκ ἐπίκτητον ἔχον, ἀλλ' οὐσιωμένην καθ' αὑτήν, καὶ δι' αὐτὴν τὰ πάντα πρὸς τὸ εὖ εἶναι ἄγον. αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως οὐδεμία δόξῃ περίεστιν εὔλογος, πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος. ἀγαθὸς γὰρ ἦν φύσει. ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος. αἱ γὰρ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντός, ἀνθρωπίναις μᾶλλον προαιρέσεσιν, ἢ τῷ θεῷ πρέπουσιν. ἀγαθὸς δὲ ὢν τὴν φύσιν ὁ θεός, τὰ μάλιστα ὁμοιώμενα αὐτῷ πρῶτα φύσει παρήγαγε· καὶ δεύτερα τὴν μέσην ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κεκτημένα· τρίτα δὲ καὶ ἔσχατα, πάντων τῶν ἐοικότων αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν μάλιστα ὑφειμένα. τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γινομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις, ὥστε τῇ φύσει κρεῖττον προτετάχθαι εἶναι τοῦ καταδεεστέρου, ἔν τε τοῖς ὅλοις γένεσιν, ἔν τε τοῖς καθ' ἕκαστον γένος τὸ κατ' εἶδος ὑπόστασιν κεκτημένοις.

* γρ' ἴσως

οὐ γὰρ τύχαις ἐκληρῶντο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐ-
δὲ προαιρέσεως μεταβολαῖς, ἀλλὰ ΝΟ-
ΜΟΙΣ δημιουργικοῖς διαφορᾷ περιήγετο, καὶ
τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις
ἐλάγχανε. Διὸ, τῷ ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑ-
ΚΕΙΝΤΑΙ, ΤΙΜΑ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν
ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
τῶν ΑΓΑΤΩΝ ΗΡΩΩΝ, καὶ τῶν ἀνθρω-
πίνων ψυχῶν κοινῶς ἀκουστέον. ἔστι γὰρ πλῆ-
θος εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ γένει καθ' ὑπεροχὴν καὶ
ὑπόβασιν τεταγμένον. τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῶν
λογικῶν οὐσιῶν, καὶ ἡ τάξις. τίς δὲ ὁ ΝΟ-
ΜΟΣ, καὶ ἡ τούτῳ ἑπομένη ΤΙΜΗ; πάλιν
λέγομεν, ὅτι ΝΟΜΟΣ μὲν ἡ ἄτρεπτος τοῦ
θεοῦ καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, ἡ συνάγουσα τὰ
θεῖα γένη, καὶ τάττουσα ἀϊδίως καὶ ἀμεταβλή-
τως. ἡ δὲ σύμφωνος τῷ ΝΟΜΩ ΤΙΜΗ,
ἥτις οὐσίας ἐστὶ τῶν ΤΙΜΩΜΕΝΩΝ
γνῶσις, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν κατὰ δύναμιν ἐξο-
* γρ' ὃν μοίωσις.* ὃ γὰρ ἀγαπᾷ τις, καὶ μιμεῖται ὅσον
αὐτῷ οἷόν τε· καὶ ΤΙΜΗΝ ποιεῖται τὸ ἀνεν-
δεὴς τὴν τῶν ὑπ' ἐκείνου προξενουμένων ἀ-
γαθῶν ὑποδοχήν. οὐ γὰρ ΤΙΜΗΣΕΙΣ
τὸν ΘΕΟΝ διδούς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἄξιος τοῦ
λαβεῖν τὰ παρ' ἐκείνου γινόμενος. ὡς γάρ
φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τιμήσεις τὸν θεὸν ἄριστα,
ἐὰν

Non enim fortuito ordinem cuncta sortita sunt, neque electionis mutatione: sed à conditoris LEGE discrimen eorum prodiit; congruumque naturarum præstantiis ordinem adepta sunt. Quo fit, ut quod, UTI LEGE DISPOSITI SUNT HONORARI præcepit, non de DIIS tantum IMMORTALIBUS, sed de ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, humanisque animis, communiter intelligatur. Est enim in singulis generibus specierum multitudo, secundum quod superius est atque inferius, ordinata. Et hæc quidem essentiarum quæ ratione utuntur natura est, atque ordo. Quænam vero LEX? qui deinde HONOS qui ipsam sequitur? Dicimus rursum LEGIS quidem nomine, immutabilem Dei opificis actionem, à qua divina genera producuntur, & qua in perpetuũ, nullaque facta mutatione ordinantur, significari: per HONOREM autem LEGI congruum, essentiæ eorum qui HONORANTUR notitiam, & ad eorum imaginem, quãtum fas est, effictionem. quem enim quis diligit, imitatur etiam, quãtum potest: eoq; HONOREM locupleti tribuit, quod porrecta ab ipso bona accipit. Non enim eo ipso Deum HONORAS, quod ei das aliquid; sed quod dign⁹ sis qui ab eo accipias. Deum namque, aiunt Pythagorei, honore afficias quam optime,

si eidem fias animo similis. Quisquis Deo præterea, tanquam egenti, HONOREM TRIBUIT; non videt ut se Deo potentiorem faciat. Ipsa deinde oblationum profusio HONORI Deo non cedit, si averso à divinitate animo offeratur. Dona siquidem & hostiæ stultorum hominum nihil sunt aliud quam ignis pabulum; & donaria, sacrilegorum opes. At divinus animus, cum bene fundamenta jecit, Deo conjungit. Est enim necesse quod simile est ad simile tendere. quo fit, ut solus sacerdos sapiens dicatur; solus item Deo gratus; solus etiam precandi gnarus. Novit enim solus Deum HONORARI, qui eorum dignitatem quibus HONOS competit non confundit: quique se imprimis hostiam offerens, suumque animum divinum simulacrum faciens, mentem quoque suam, ad divini luminis susceptionem, templum Deo ipsi construit atque præparat. Quid enim tale de rebus quæ sunt in medio positæ offeras, ut Deo conveniens simulacrum, aut donum quod ipsi uniri queat, efficiat: quæ in rationis participe natura munda & purgata contingere necesse est? Nam, ut iidem viri asserunt, locum non habet Deus in terra pura anima gratiorem. quibus & Pythius ipse adstipulatur, cum ait;

Ipse piis tantum, quantum delector olympo.

Est

ἐὰν τῷ θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσῃς. καὶ ὅστις ΤΙΜΑ τὸν θεὸν, ὡς προσδεόμενον, οὗτος λέληθεν οἰόμενος ἑαυτὸν τοῦ θεοῦ εἶναι κρείττονα. καὶ ἡ τῶν προσφερομένων πολυτέλεια ΤΙΜΗ εἰς θεὸν οὐ γίνεται, εἰ μὴ μετὰ τοῦ ἐνθέου φρονήματος προσάγοιτο. δῶρα γὰρ καὶ θυηπολίαι ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· καὶ ἀναθήματα, ἱεροσύλοις χορηγία. τὸ δὲ ἔνθεον φρόνημα διαρκῶς ἡδρασμένον, συνάπτει θεῷ. χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον. ὅθεν καὶ μόνος ἱερεὺς ὁ σοφὸς λέγεται, μόνος θεοφιλὴς, μόνος εἰδὼς εὔξασθαι. μόνος γὰρ οἶδε ΤΙΜΑΝ ὁ τὴν ἀξίαν μὴ συγχέων τῶν ΤΙΜΩΜΕΝΩΝ, καὶ ὁ προηγουμένως ἱερεῖον ἑαυτὸν προσάγων, καὶ ἄγαλμα θεῖον τεκταίνων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ναὸν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου φωτὸς τὸν ἑαυτοῦ παρασκευάζων νοῦν. τί γὰρ τοιοῦτον προσάξεις ἀπὸ τῶν ἐν μέσῳ κειμένων ὑλῶν, ὃ τῷ θεῷ προσφυὲς ἄγαλμα ἐργάσῃ, ἢ δῶρον αὐτῷ ἐνεῖναι δυνάμενον, ἃ δὴ ἐπὶ τῆς λογικῆς οὐσίας καθαρθείσης συμβαίνειν ἀνάγκη; ὡς γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες φασὶ, ψυχῆς καθαρᾶς τόπον οἰκειότερον ἐπὶ γῆς θεὸς οὐκ ἔχει. οἷς καὶ ὁ Πύθιος συμφέρεται λέγων·

Εὐσεβέων δὲ βροτοῖς γάνυμαι τόσον ὅσον Ὀλύμπῳ.

εὐσεβὴς

εὐσεβὴς δὲ ὁ τὴν θείαν ἐπιστήμην ἔχων, καὶ τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν, ὡς τιμὴν ἀρίστην, προσάγων τοῖς τῶν ἀγαθῶν αἰτίοις, τῇ σπουδῇ τῆς
* γρ. κλήσεως * κτήσεως πρὸς τοὺς χορηγεῖν πεφυκότας ἐπιστρεφόμενος, καὶ τῷ λαμβάνειν τὰ ἀγαθὰ δύνασθαι, ΤΙΜΩΝ τοὺς ἀεὶ διδόντας αὐτά. ὁ δὲ ἄλλως ΤΙΜΑΝ τὸ θεῖον προσποιούμενος, καὶ μὴ δι' ἑαυτοῦ, παρανάλωμα τῆς ἔξωθεν εὐπορίας ποιεῖται τὴν ΤΙΜΗΝ, οὐκ οἰκείαν ἀρετὴν προσφέρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐκτὸς αὐτοῖς ἀφοσιούμενος. ταῦτα δὲ οὐδὲ σπουδαίῳ ἀνδρὶ λαμβάνειν ἡδύ, μὴ μετὰ τῆς ἀρίστης διαθέσεως διδόμενα. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ τῆς Πυθίας πάλιν ἀπόφθεγμα. πρὸς γὰρ τὸν ἑκατόμβας θύσαντα μὴ μεθ' εὐσεβοῦς γνώμης, καὶ πυνθανόμενον πῶς εἴη προσδεδεγμένος τὰ παρ' αὐτοῦ δῶρα, ἀποκρίνεται,

“ Ἀλλά μοι εὔαδε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμιονῆος.

τὸ εὐτελέστατον προκρίνουσα τῆς τοσαύτης πολυτελείας, ὅτι δὴ θεοσεβείας γνώμῃ κεκόσμητο. μεθ' αὐτῆς γὰρ πάντα θεοφιλῆ καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲν θεῷ φίλον ἄν ποτε γένοιτο. καὶ τὰ μὲν περὶ θεοσεβείας καὶ ὁσιότητος ἱκανῶς ὡς τῷ παρόντι λέλεκται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν νόμον τὸν τῆς πάντων διατάξεως ἄρρητος φρουρὰ διατηρεῖ, καὶ τὸν τῆς φρουρᾶς ταύτης φύλακα τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν δι' ἀπορρήτων ὅρκων ὀνομάζειν,

εἰκότως

Est vero pius, qui divina scientia prædituts, suamque perfectionem, tanquam honorem præstantissimum, bonorum auctoribus offerens, adipiscendi studio ad eos se, qui suppeditare queunt, convertit; & eo ipso quod bona potest accipere, eos HONORAT qui illa perpetuo largiuntur. Quisquis autem aliter HONOREM DEO TRIBUERE nititur, non autem à seipso, externarum ille divitiarum mala profusione, non propriæ virtutis honorifica oblatione in eos defungitur. Immo ne viro quidem probo jucundum esset ista admittere quæ malo animo dari non ignoraret. Tale est etiam Pythii præclare dictum aliud. Ei enim qui centum bobus, animo nequaquam pio, fecerat, cum quæreret quam grata sua illi dona fuissent, ita respondit;

At mihi farra placent prænobilis Hermionei.

Ut quod erat tenuissimum, tãtæ profusioni ideo se præponere significaret, quod mentis pietate ornaretur. Hæc enim si adsit, nihil esse Deo gratum non potest; contra autem, si desit. Atque hæc quidem de pietate in DEOS atque sanctitate satis hoc loco. Quoniam autem LEGEM ordinis universitatis constans tuetur observatio; hujusque observationis custodem apud veteres mos erat arcano jurejurando nominare;

merito

merito deinceps ad ea quæ dicta sunt, veluti consequens dogma, de jurejurando præceptum adjicit.

2 COLE DEINDE JUSIURANDUM.

Et jusjurandum.-----

Legem quidem superius Dei actionem exsistere docuimus eodem modo semper se habentem, perpetuaque & immutabili ratione res omnes producentē. JUSIURANDUM deinceps ipsi causam esse dixerimus, quæ omnia in eodem statu ita conservet atque retineat, ut quæ JURAMENTI fide confirmata sunt, & legis ordinem tuentur, tanquam certus legis effectus in eorum recto ordine quæ condita sunt exsistāt. Quod enim eadem lege stāt omnia, sicuti disposita sunt, primarium fuerit hoc divini JURISIURANDI opus; quod quidem inter eos qui Deum semper intelligunt, maxime, atque perpetuo servatur. Inter eos autem qui aliquando quidem intelligunt, aliquando vero à divina cognitione recedunt; & JUSIURANDUM similiter ab iis quidem violatur qui recedunt, servatur autem ab iis qui ad Deum revertuntur. Dicitur enim JUSIURANDUM hoc loco, ipsa divinarū legū observatio; quo cum Deo opifice cuncta vinciuntur atque aptātur, quæ ut eundem nossent creata sunt:

eorum-

εἰκότως ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀκόλουθον ἐπάγει δόγμα, τὸ περὶ ὅρκων παράγγελμα.

2--- ΚΑΙ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ ---

Νόμον μὲν ἐν τοῖς προτέροις ἀπεφηνάμεθα τὴν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν ἀϊδίως καὶ ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. ΟΡΚΟΝ δὲ νῦν ἑπομένως αὐτῷ τῷ νόμῳ λέγομεν, τὴν ἐν ταυτότητι τὰ πάντα διατηροῦσαν αἰτίαν, καὶ οὕτως καταβεβαιουμένην, ὡς ἐν ὅρκου πίστει κρατούμενα, καὶ διασώζοντα τὴν τοῦ νόμου τάξιν, ὥστε ἀποτέλεσμα τοῦ δημιουργικοῦ νόμου εἶναι τὸ ἀπαράβατον τῆς ἐν τοῖς δημιουργηθεῖσιν εὐταξίας. τὸ γὰρ μένειν τὰ πάντα νόμῳ, ὡς διετάχθη, προηγούμενον ἔργον ἂν εἴη τοῦ ΟΡΚΟΥ τοῦ θείου· ὃς ἐν μὲν τοῖς ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεὸν, μάλιστα δὲ, καὶ ἀεὶ διασώζεται. ἐν δὲ τοῖς ποτὲ μὲν νοοῦσι, ποτὲ δὲ ἀφισταμένοις τῆς θείας γνώσεως, καὶ Ο ΟΡΚΟΣ ὁμοίως παραβαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἀφισταμένων· αὖθις δὲ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν θείαν στροφὴν ἀναγομένων. ἡ γὰρ τήρησις τῶν θείων νόμων ΟΡΚΟΣ νῦν λέγεται, ᾧ δέδεται καὶ ἀνήρτηται πάντα πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν τὰ γινώσκειν αὐτὸν πεφυκότα.

ὧν

ὧν τὰ μὲν ἀεὶ ἐχόμενα αὐτοῦ, ἀεὶ ΣΕΒΕΙ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ· τὰ δὲ ἀφιστάμενά ποτε, τότε καὶ περὶ ΟΡΚΟΥ ἀπιστεῖ, οὐ μόνον τοῦ θείου νόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου ΟΡΚΟΥ τὴν τάξιν παραβαίνοντα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῖς λογικοῖς γένεσιν ἐνουσιωμένος ΟΡΚΟΣ, ἔχεσθαι τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ ποιητοῦ, καὶ μὴ παραβαίνειν μηδαμῇ τοὺς ὑπ' ἐκείνου διορισθέντας νόμους. ὁ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφαῖς ΟΡΚΟΣ, ἴχνος ἐστὶν ἐκείνου, πρὸς ἀλήθειαν ἀπευθύνων τοὺς δεόντως αὐτῷ χρωμένους. τὸ γὰρ ἀμφίβολον τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εἰς βεβαιότητα μεταρρυθμίζειν, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς ταὐτότητος ἀναγκάζει, ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις· τοῦτο μὲν τῶν γεγενημένων τὸ σαφὲς ἐκφαίνων· τοῦτο δὲ τῶν μελλόντων γενήσεσθαι τὸ βέβαιον ἀπαιτῶν. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ μάλιστα ΣΕΒΕΣΘΑΙ προσήκει τὸν ΟΡΚΟΝ, τὸν μὲν καθ' οὐσίαν προϋπάρχοντα, διὰ τὴν τῆς ἀϊδιότητος φρουράν· τὸν δὲ ἀνθρώπινον, καὶ τοῖς ἐν βίῳ πράγμασιν ἐπίκουρον, ὡς εἰκόνα ἐκείνου, καὶ μετ' ἐκεῖνον βεβαιότητος καὶ ἀληθείας γενόμενον ἡμῖν πρύτανιν, καὶ τῶν καλλίστων ἠθῶν πληροῦντα τοὺς ΣΕΒΕΙΝ αὐτὸν μεμαθηκότας. ΣΕΒΑΣ δὲ ΟΡΚΟΥ μόνον ἂν εἴη ἡ τήρησις τῶν ὀμωμοσμένων, ὅσον ἐφ' ἡμῖν,

ἀ[illegible]

eorumque nonnulla quidem, quia ſemper illi adhærent, JUSIURANDUM COLUNT perpetuo; alia vero, quia recedunt aliquando, tunc etiã adverſus JUSIURANDUM ſe gerũt impie, quæ non ſolum divinæ legis, ſed divinum etiam JURISIURANDI ordinem violãt. Ita ergo ſe habet quod naturis ratione præditis innatum eſt atque inſitum JUSIURANDUM; ut parẽti ſuo atque factori ſemper adhæreant, neque leges ab eo latas ullo pacto transgrediantur. Quod autem in vitæ negotiis verſatur, illius veſtigium eſt: quo qui decẽter utuntur, ad veritatem dirigũtur. Cogit enim humana conſilia, cum incerta ſunt, ad conſtantiam revocare, atque in eodem inſtituto manere, ſive de verbis, ſive de rebus agatur: partim quidem eorum quæ geſta ſunt veritatem demonſtrans; partim etiam futurorum fidem atque conſtantiam poſtulans. Eſt porro illud etiam quod natura prius eſt ob id COLENDUM maxime JUSIURANDUM, quod in eo ſit perennitatis præſidium: humanum autem, quod vitæ mortalium auxilietur; quodque prioris imaginem referens, ſit poſt ipſum conſtantiæ tutor atque veritatis, eoſque moribus optimis impleat qui ipſum COLERE didicerunt. Fuerit vero JURISIURANDI CULTUS unicus, ipſa eorum quæ jurantur libera, quantum in nobis eſt, obſer-

observatio; quæ eos, à quibus JUSIURANDUM voluntaria necessitate COLITUR, cum eo conjūgit quod statum est, divinoque habitui vere consentiens. Atque hæc quidē, quæ prima est & arcana JURISIURANDI sanctitas, per factam ad Deum conversionem rursum solet instaurari, cum virtutibus purgātibus sacri JURISIURANDI cōtemptus sanatur. quæ autem in hujus vitæ rebus occupatur, civilibus virtutibus retinetur, atque conservatur. Soli enim qui virtutes istas possident, etiam sancte jurare in hujus vitæ rebus possunt: cum malitia perjurii parens, morum instabilitate JUSIURANDUM conculcet. Qui enim unquam, qui pecuniarum cupiditate ducitur, in eis accipiendis vel dandis JURISIURANDI sanctitatem servabit? Qui rursum qui incontinens est, aut timidus, in eodem cōstiterit? Annon potius uterque, cum superiorem fieri se posse putabit, in quibus existit inferior; ibi JURISIURANDI deposita religione, mortalia & infirma cum divinis cōmutabit? At quibus virtutum recte stabilita est possessio, ab iis etiam sancte COLITUR & cōservatur JURISIURANDI religio. Fuerit autē CULTUS ejus servādi optima ratio & cura, si eo nec frequenter utaris, nec temere, nec quibuslibet in rebus, nec ad sermonis amplificationē, nec ad narrationis confirmationem atque fidem: sed

ἀπαραπόδιστος, ἢ περὶ τὸ μόνιμον καὶ ἀληθευτικὸν τῆς θείας ἕξεως τῇ ἀκουσίῳ ἀνάγκῃ τοὺς ΣΕΒΟΝΤΑΣ τὸν ΟΡΚΟΝ συναρμόζουσα. καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἀπόρρητος ΕΥΟΡΚΙΑ, διὰ τῆς εἰς θεὸν ἐπιστροφῆς αὐτοῖς ἀναλαμβάνεσθαι πέφυκε, ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς τὴν παρέκβασιν ἰωμένη τοῦ θείου ΟΡΚΟΥ· ἡ δὲ βιωτικὴ εὐορκία ταῖς πολιτικαῖς ἀρεταῖς διασώζεται· μόνοι γὰρ οἱ τὰς ἀρετὰς ταύτας κεκτημένοι, καὶ εὐορκεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον δύναιντο· ἡ δὲ κακία, μήτηρ ἐπιορκίας, τῷ ἀβεβαίῳ τοῦ ἤθους τὸν ΟΡΚΟΝ καταπατοῦσα. πῶς γὰρ ὁ φιλοχρήματος, ἢ περὶ ἀργυρίου λῆψιν ἢ ἀπόδοσιν εὔορκός ποτε γένοιτο; πῶς δὲ ὁ ἀκόλαστος, ἢ δειλὸς, ἐμμένει ἐν τοῖς ὅρκοις; καὶ οὐχ ὅπου δ' ἂν ἑκάτερος αὐτῶν οἰηθείη πλέον τι ἕξειν, ἐν οἷς ἐστιν ἥττων, ἐντεῦθεν τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡΚΩΝ ἀποδύονται, θνητὰ καὶ ἐπίκηρα τῶν θείων ἀγαθῶν ἀνταλλαττόμενοι; οἷς δὲ κυρίως τὸ τῆς ἀρετῆς ἐνίδρυται κτῆμα, τούτοις οὖν καὶ τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡΚΩΝ διασώζεσθαι πέφυκε. μεγίστη δὲ [illegible] τοῦ τηρεῖν τὸ περὶ αὐτὸν ΣΕΒΑΣ, τὸ μὴ πυκνῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε, χρῆσθαι ΤΩ ΟΡΚΩ, μηδὲ ἐπὶ τοῖς παρατυχοῦσι, μηδὲ εἰς ἀναπλήρωσιν λόγου, μηδὲ εἰς πίστωσιν διηγήματος·

ἀλλ', ὡς οἷόν τε, τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρείαν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἅμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε οὐδεμία ὁδὸς ἡ τῶν τοιούτων σωτηρία παραφαίνεται, εἰ μὴ διὰ μόνης ἐκ τοῦ ΟΡΚΟΥ ἀληθείας. ἴσασι δὲ ταῦτα περὶ τοὺς ἀκούουσιν, εἰ τὸν τρόπον σύμφωνον τῷ ΟΡΚΩ παρεχοίμεθα, καὶ μηδεμίαν ὑποψίαν καταλείποιμεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φανείη τι μεῖζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνωμότοις, εἴτε καὶ ὀμνύουσι. τὸ δὴ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ, οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέχεσθαι ΟΡΚΟΥ παρεγγυᾷ. οὕτω γὰρ ἂν τηρήσαιμεν τὸ ἀεὶ εὐορκεῖν, εἰ μὴ καταχρησαίμεθα τοῖς ΟΡΚΟΙΣ. καὶ γὰρ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ὀμνύειν, ῥᾳδίως ἂν μεταπέσοι τις εἰς ἐπιορκίαν. φειδοῖ δὲ τήρησις ἕπεται. ἢ γὰρ οὐκ ὀμεῖται· ἢ ὅταν ὀμνύσιν, εὐορκήσει· καὶ οὔτε ἂν ὑπὸ συνηθείας προδράμῃ ἡ γλῶσσα, οὔτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἡ διάνοια σφαλείη· τίμιον μὲν γὰρ ὁ πρῶτος ὀρθῶς χρηστὸς ὤν, τὸ δὲ ἦθος τῆς ἀποχῆς τοῦ ὀμνύναι. πρέπει δὲ τῇ προειρημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἡ εὐορκία, ὡς ἀεὶ σύμφυτος καὶ ὀπαδὸς τῆς εὐσεβείας. καὶ γὰρ καὶ ὁ ΟΡΚΟΣ τοῦ θείου νόμου ἐστὶ φύλαξ κατὰ τὴν τῶν πάντων διακόσμησιν. τίμια οὖν τὸν νόμον ἑπόμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει,

καὶ

sed, quantum fieri potest, rebus tantum necessariis simul atque honorificis adhibeatur; eoque tépore, cum earú nulla salus alia, quam ex sola JURISIURANDI veritate exspectatur. Invenient vero fidem isthæc apud eos qui audiũt, si congruũ JURIIURANDO modum adhibuerimus; sique suspicionem omné, non iis solum qui juraméto abstinét, sed qui utuntur etiam, sustulerimus, quidquã in mortaliũ rebus veritate majus nobis haberi. Quod autem JUSIURANDUM COLERE præcipit; non solum non pejerare, sed à JURIIURANDO etiam abstinere docet. Ita enim perjurio semper vacabimus, si JURIIURANDO nũquam abutamur. Jurandi siquidé consuetudine in perjurium facile prolabimur. Fiet autem ut abstinentiam sequatur observatio. Aut enim non juratur; aut cum juratur, sancte juratur, & juste: cõsuetudine deinde nec præcurrit lingua, nec cupiditatum intemperantia mens labitur. Hanc enim primus reget qui probus sit; illam autem, jurandi abstinentia consuetudine comparata. Est autem divino honori, de quo dictum supra, congrua valde juramenti sanctitas; tãquam sit pietatis comes perpetuꝰ, eidemque semper conjunctus. Fuit enim etiam JUSIURANDUM divinæ legi custos attributus in ipso universi ornatu. Legem igitur mandatorũ ejus observatione ipse honoraȝ

ET JUSIURANDUM COLE frequenti ejus abusu devitato, ut ex relicta jurādi cōsuetudine, sancte jurare cōsuescas. Nō enim pietatis pars est exigua juramēti sanctitas. Atque hæc quidem dicta sint de primo, atque præstantiori genere; deque divina lege, ordinis autore & duce; de JUREJURANDO denique, quod legem cōsequitur. Deinceps secundum Deos, & genus etiam illud quod angelicum etiam dicimus, secundo loco honorari debere significans, adjicit;

ã—DEINDE HEROAS ILLUSTRES.

—Heroas, clarum genus, inde.

Medium genus essentiarum isti sunt, quæ ratione utuntur; ii nimirum, qui secundum à Diis immortalibus locum implentes, humanam naturam præcedunt, primisque ultima suo interventu connectunt. Istis igitur, tanquam secundis, honos etiam secundus tribuendus; deque illis intelligendum, quod lege uti sunt dispositi, honorare præcipit. Est enim in eo tota vis honoris posita, ut eorum qui honorantur natura non ignoretur: ab eaque licet optime, quid apud eos quibus honor tribuendus est vel dicere vel facere conveniat, invenire. Quî enim quis cum eis sermonem habeat, quos ignorat? Quî rursum illis munera offerat, quorum ipse est dignitatis atque præstantiæ ignarus?

Pri-

καὶ ΣΕΒΟΥ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ τὸ μὴ προχείρως αὐτῷ κατακεχρῆσθαι, ἵν' ἐθισθῇς εὐορκεῖν ἐκ τοῦ μὴ ἐθισθῆναι ὀμνύναι. μέτρον γὰρ οὐ μικρὸν ἐστὶ τῆς εὐσεβείας ἡ εὐορκία. καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου γένους τῶν κρειττόνων, καὶ τοῦ θείου νόμου τοῦ τῆς τάξεως ἡγουμένου, καὶ τοῦ συνεπομένου ΟΡΚΟΥ τῷ νόμῳ ποσοῦται. ὅτι δὲ καὶ τὸ μετὰ θεοὺς γένος, * ὃ ἔφαμεν ἀγγελικὸν εἶναι, δευτέρως χρὴ τιμᾶν, ἐπάγει.

* χ' ὃ καὶ φαμὲν

1 ΕΠΕΙΘ' ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ.

Οὗτοι δέ εἰσι τὸ μέσον γένος τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἳ μετὰ θεοὺς τοὺς ἀθανάτους τὴν ἐφεξῆς πληροῦντες χώραν, προηγοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ συνάπτουσι δι' ἑαυτῶν τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις. τούτοις οὖν, ὡς δευτέροις, τὴν δευτέραν τιμὴν ἀποδιδόναι χρὴ, προσυπακούοντας καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ, τίμα νόμῳ ὡς διάκεινται. ἡ γὰρ ὅλη δύναμις τῆς τιμῆς ἐν τῇ γνώσει τῆς οὐσίας τῶν τιμωμένων κεῖται, ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῶν δεόντων εἰπεῖν τι, ἢ πρᾶξαι πρὸς τὰ τιμώμενα * οὐ χαλεπῶς ἐξευρίσκεται. πῶς γὰρ ἂν διαλεχθείη τις οἷς ἀγνοεῖ; πῶς δὲ δῶρον προσοίσει τούτοις, ὧν τὴν ἀξίαν οὐκ οἶδεν;

* χ' τιμώμενα ὅσια. ἢ, ὧν καὶ πολλῶς ἐξευρίσκεται.

ἡ πρώτη ἦν, καὶ ὄντως τιμή, καὶ ἐπὶ τῶν ΑΓΑΤΩΝ ΗΡΩΩΝ, ἐστὶν ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ τῆς τάξεως αὐτῶν γνῶσις, καὶ ἡ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας, καὶ εἰς τέλος τὸ πᾶν διατεινούσης συντελείας εἴδησις. συμμέτρως δὲ καὶ ταῖς οὐσίαις ἐπὶ πάντων ποιεῖσθαι δεῖ τὴν τιμήν. τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς ἐπιστήμης παραγίνεται· ὅταν γὰρ, ὡς ἔχουσι φύσεως ἔχει, καὶ τάξεως, διαγνῶμεν, τότε καὶ ἐπομένως τῷ νόμῳ τὴν τιμὴν αὐτοῖς ἀποδώσομεν. τιμήσομεν δὲ οὐδὲν τῶν χειρόνων τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, ἀλλὰ μόνα προηγουμένως μὲν τὰ φύσει κρείττονα, καὶ τὰ ἴσα δὲ ἀρετῆς ὑπεροχῇ κοσμηθέντα. ἔστι δὲ τῶν φύσει κρειττόνων πρώτιστος καὶ ἄριστος, ὁ δημιουργὸς θεὸς, ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. * ὡς δὲ ἐν κόσμῳ πρῶτοι, οἱ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν ἀτρέπτως αὐτὸν νοοῦντες, καὶ ἀπαθῶς ἐνεικονιζόμενοι τὴν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας εἰς αὐτοὺς κρείττονα τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν· οὓς ὁ παρὼν λόγος ἀθανάτους θεοὺς προσεῖπεν, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκουσιν, οὐδὲ ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοίωσιν. μέσοι δὲ οὐσίᾳ, καὶ τιμῇ, οἱ νῦν λεγόμενοι ΗΡΩΕΣ ΑΓΑΤΟΙ, ἀεὶ μὲν νοοῦντες τὸν δημιουργὸν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐζωΐᾳ καταλαμπόμενοι, οὐχ ὡσαύτως δὲ,

* χ' οἱ

οὐδὲ

Prima igitur & vera honoris ratio in ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, eorum fuerit non solum naturæ atque ordinis cognitio, sed sequentis etiam actionis, atque perfectionis, quæ in hanc universitatem diffunditur. Oportet vero essentiis imprimis decenter honorem facere: quod item ab eorum notitia deducitur. Cum enim, ut quæque res natura se habent, & quo ordine, non ignoramus; tum legi convenientem eisdem honorem tribuimus. Nullam porro rem honore afficiemus, quæ sit hominum natura inferior: sed ea solum quæ præcipue natura principatum tenent, quæque constanti virtutis sublimitate ornantur. Est vero omnium, quæ natura superiora sunt, longe princeps & optimus Deus opifex, supra cætera maxime honorandus. Sunt deinde in mundo primi, qui ab ipso, & post ipsum, nulla mutatione eundem norunt; quique nihil passi, bonorum participationem ab opifice causa in se delapsam expresserunt: quos immortales Deos ideo nominavit carmen antea, quod nunquam emoriantur, neque similitudinem quam habent cum Deo deponant. Qui porro natura & honore medii exsistunt, HEROIS ILLUSTRES hoc loco nuncupati, opificem quidem semper norunt, vitæque apud illum felicitate (non simili tamen,

neque immutabili ratione) relucent. Eo ipso namque quod medii cum Deo uniuntur, conversionemque mali expertem recipiunt; aliis alias circa ipsum incrementis choros agitant, immutabilemque atque unitam primorum contemplationem sua ipsorum plena & cumulata cognitione dividunt simul & contrahunt, ultima illorum inspectionis, suæ ipsorum arcanæ cognitionis initia facientes. unde certe non immerito ILLUSTRES HEROES appellantur: ILLUSTRES quidem, tanquam virtute & splendore perpetuo nobiles, nullaq; vel malitia vel oblivione laborãtes; HEROES autem, tanquam amantes quidam, quidamque eloquentes, id est benevoli & diserti Dei amatores; qui nos à terrena ista vita, ad divinam tollant atque erigant. Est vero eos etiam Dæmonas probos vocare usitatum; tanquam divinarum legum callentes atque peritos. Aliquando etiam & angelos; tanquam ab illis vitæ felicis regula nobis declaretur atque denuntietur. Sæpe quoque triplici etiam significatione utentes, totum istud medium genus in tria dividimus; & quod inhæret cœlestibus, angelos nuncupamus; quod autem terrenis conjũgitur, HEROAS: quod vero ex æquo distat ab utroque, Dæmonas; sicut & ipse Plato facit persæpe. Nõnulli autẽ totũ hoc mediũ genus unico nomi-

ἀλλ' ἀτρέπτως. ἐν γὰρ τοῖς μέσοις ἱδρυθέντες πρὸς τὸν θεὸν καὶ ῥοπὴν ἀκώλυτον ἐπιδεχόμενοι, ἀεὶ δὲ ἀΰλαις ἐπιβολαῖς περὶ αὐτὸν χορεύουσι, καὶ τὴν ἀμετάβλητον καὶ ἡνωμένην θεωρίαν τῶν πρώτων τῇ ἑαυτῶν πεπληθυσμένῃ γνώσει διαιροῦσί τε ἅμα, καὶ συνάγουσι, τὰ πέρατα τῆς ἐκείνων ἐποπτείας ἀρχὰς τῆς ἑαυτῶν ποιούμενοι μυήσεως, *οἳ δὴ καὶ εἰκότως ΑΓΑΤΟΙ ΗΡΩΕΣ λέγονται. ΑΓΑΤΟΙ μὲν, ὡς ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ φωτεινοὶ ἀεὶ, καὶ μήτ' ἐν κακίᾳ, μήτ' ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι. ΗΡΩΕΣ δὲ, ὡς *ἔρωές τινες ὄντες, καὶ *ἥρωες, οἷον ἐρωτικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ ἐρασταὶ τοῦ θεοῦ, αἴροντες ἡμᾶς καὶ κουφίζοντες πρὸς τὴν θείαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῇ διατριβῆς. τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καλεῖν ἔθος, ὡς ὄντας δαήμονας καὶ ἐπιστήμονας τῶν θείων νόμων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀγγέλους, ὡς ἐκφαίνοντας καὶ διαγγέλλοντας ἡμῖν τοὺς πρὸς εὐζωΐαν κανόνας. πολλάκις δὲ καὶ ταῖς τρισὶν ἐπινοίαις χρώμενοι τὸ πλάτος τοῦ μέσου γένους εἰς τρία τέμνομεν, καὶ τὸ μὲν προσεχὲς τοῖς οὐρανίοις καλοῦμεν ἀγγέλους· τὸ δὲ τοῖς ἐπιγείοις συναπτόμενον, ΗΡΩΑΣ· τὸ δὲ ἐξ ἴσου τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων ἀπέχον, δαίμονας, ὥσπερ πολλαχοῦ ποιεῖ Πλάτων. ἔνιοι δὲ τὸ ὅλον μέσον γένος ἐν

τῶν

* γρ' φ

* γρ' ἐρωτὲς

* ἀείροντες

τῷ κοινῷ προσαγορεύσαντες ὀνόματι, ἀγγέλους πάντας λέγοντες, ἢ δαίμονας, ἢ ΗΡΩΑΣ, δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας· ὥσπερ καὶ νῦν τὸ μέσον γένος τοὺς ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ εἶπεν, ὅπως ἔχοντας πρὸς τὸ πρῶτον γένος, ὡς αὐγὴ πρὸς πῦρ, καὶ ὡς παῖς πρὸς πατέρα. ὅθεν καὶ θεῶν παῖδες οἱ ΗΡΩΕΣ εἰκότως ἐπιφημίζονται, οὐκ ἐκ θνητῆς οὐσίας αὐτοὶ γινόμενοι, ἀλλ' ἐκ τῆς μονοειδοῦς αὐτῶν αἰτίας προϊόντες, οἷον φῶς τῇ οὐσίᾳ τοῦ φωτεινοῦ σώματος συνδρομον· φῶς δὲ ὕπαιθρον καὶ καθαρόν, μεθ' ὃ ἐπινοεῖται τὸ ἐν σκιᾷ φῶς, καὶ τὸ ὑποσυμμιγὲς σκότῳ γινόμενον· πρὸς ὃ τὴν ἀναλογίαν ἔχει τὸ τρίτον καὶ ἀνθρώπινον γένος, τῷ εἰς κακίαν ποτὲ καὶ λήθην ἐπιρρεπὲς εἶναι (οἷς καὶ τοῦ ἀεὶ νοεῖν τὸν θεὸν ἀφίσταται ἄνθρωπος, τῶν μὲν ἀεὶ νοούντων ἀπολειπόμενος, τῷ ποτὲ μὴ νοεῖν) καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐπιστήμην ἀνακαλεῖσθαι, ὅτι καὶ τῷ θείῳ συντάττεται χορῷ τὴν ὑλικὴν * φθόνον ἀποφυγών, καὶ τὴν θνητὴν προσπάθειαν ἀποσκευασάμενος. τοῦτον οὖν καὶ τιμῆς ἄξιος παρ' ἡμῶν ὁ τῆς θείας ἀποδοχῆς ἠξιωμένος, ὡς τὸ τῆς φύσεως * ἶσον τῇ κρείττονι μετουσίᾳ κοσμήσας. προσήκει γὰρ τιμᾶν τῷ ὁρατῷ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ὁπωσοῦν ὡμοιωμένα αὐτῷ, εἴτε ἐξ ἀϊδίου τὴν ὁμοίωσιν εἴη κεκτημένα, εἴτε

* γρ. φθόρον

* γρ. ἧσσον

nomine nuncupant, cum angelos dicunt omnes, sive Dæmonas, sive HEROAS, propter eas quas superius adduximus rationes: quemadmodum & nunc HEROUM ILLUSTRIUM appellatione, medium genus universum significavit; qui se ita ad primum habent, ut ad ignem splendor, & ad patrem filius. quo fit, ut Deorum filii non abs re nuncupentur HEROES: non ex mortali quidem substantia editi, sed ex uniformi ipsorum causa prodeuntes; cujusmodi exsistit lux illa, quæ lucidi corporis substãtiæ comes est: lux, inquam, serena & pura; post quã cõsideratur quæ umbrosa est, tenebrisque permixta. Ad cujus rationem eo ipso tertium genus, quod humanum dicitur, refertur, quod in vitium aliquando atque oblivionem incidat; quibus à perpetua Dei cogitatione homo avocatur, iis qui semper intelligunt eo factus inferior, quod aliquando minime intelligat: & ad divinam scientiam revocetur, cum vitata materiali corruptione, excussoque mortalis affectus jugo, divino choro adjũgitur. Est igitur tum demum honore etiam dignus à nobis judicandus, quem Deus admittere nõ est dedignatus; ut quod inferius erat natura, præstantioris participatione exornaret. Decet enim illum qui Deum amat, ea etiam quæ eidem utcũque similia sunt (sive id ab æterno similitudinis habeãt, sive

five etiam ab aliquo tempore quæsitum & comparatum) honorare. quo in genere homines illi sunt qui virtute alios excellunt; de quibus est deinceps præcepta daturus versus qui sequitur.

¶ COLE ETIAM TERRENOS DAEMONAS LEGITIMA FACIENS.

Dæmones hinc terris mixti sua jura ferunto.

DAEMONUM appellatione, hominum animos veritate & virtute, tanquam doctrina atque scientia præditos intelligit. Eos deinde ab illis separans qui natura DAEMONES sunt, quibusque medium genus constat, TERRENOS nuncupavit; tanquam possint in terris versari, terrenaque corpora subire. Ut ipso quidem DAEMONUM nomine eos ab improbis & imperitis hominibus, tanquam ab ignaris quibusdam atque indoctis separet: Ideo autem TERRENOS addidit, ut ab his distinguat qui perpetua doctrina atque scientia præditi sunt, quiq; ut in terra habitent, & cum terrenis corporibus vivant, minime natura cōparati sunt. Nulli enim alii convenit TERRENI DAEMONIS appellatio, quam ei qui natura quidē homo exsistat, habitu vero DAEMON; cum tertium ge-

ἀλλ' ἀπόλλυνται χρόνου τυχαῖ ταῦτα τῶν ἀσκοῦντα. οἷοι εἰσιν οἱ ἀρετῇ διενεγκόντες ἄνθρωποι, περὶ ὧν ἑξῆς ὁ παρὼν λόγος νομοθετεῖ.

3 ΤΟΥΣ ΤΕ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΣΕΒΕ ΔΑΙΜΟΝΑΣ, ΕΝΝΟΜΑ ΡΕΖΩΝ.

Τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμηθείσας, ΔΑΙΜΟΝΑΣ καλεῖ, ὡς δαήμονας, καὶ ἐπιστήμονας. εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῆς φύσει ΔΑΙΜΟΝΩΝ, οἳ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ * προσεῖπεν, ὡς δυναμένας ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι, καὶ γήϊνα σώματα ψυχοῦν, καὶ κατὰ γῆς περιοικεῖν. ἵνα τῷ μὲν ΔΑΙΜΟΝΑΣ εἰπεῖν, χωρίσῃ τῶν φαύλων καὶ ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς ἀδαημόνων τινῶν, καὶ τὸ ΔΑΙΜΟΝΩΝ τῷ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ προσθεῖναι, διαστήσῃ τῶν ἀεὶ δαημόνων, καὶ ἐπιστημόνων ἀεὶ, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι μὴ πεφυκότων, μηδὲ γηΐνοις συζῆν σώμασιν. ἡ γὰρ τοῦ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥ ΔΑΙΜΟΝΟΣ προσρησις ἐνδεῖ δηλοῖ προσοίκει, ἢ τῷ φύσει μὲν ὄντι ἀνθρώπῳ, σχέσει δὲ γενομένῳ ΔΑΙΜΟΝΙ ἐπειδὴ τὸ τρίτον γένος

* χθονίων

γένος χθόνιον λέγεται ἰδίως, ὡς ἔσχατον ἐν λογικαῖς οὐσίαις, καὶ ΧΘΟΝΙΑΣ ζωῆς ἐπιστρεφόμενον. τὸ γὰρ πρῶτον οὐράνιον ἦν, καὶ τὸ μέσον αἰθέριον. πάντων οὖν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τὸ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΩΝ, ὡς τρίτων λογικῶν, οὐ πάντων δὲ δαιμόνων, οὐδὲ σοφῶν· εἰκότως ἐπισημήνας εἶπε ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ τοὺς σοφοὺς ἀνθρώπους. οὔτε γὰρ πάντες ἄνθρωποι σοφοὶ εἰσίν· οὔτε πάντες οἱ σοφοὶ, ἄνθρωποι. ἀλλὰ καὶ ἥρωες ἀγαυοὶ, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ, φύσει κρείττονες ἀνθρώπων ὄντες, σοφοί τέ εἰσι, καὶ ἀγαθοί. τοὺς οὖν τοῖς θείοις γένεσι συντεταγμένους ἀνθρώπους ΣΕΒΕΙΝ ὁ λόγος παραινεῖ, τοὺς ἰσοδαίμονας, καὶ ἰσαγγέλους, καὶ τοῖς ἀγαυοῖς ἥρωσιν ὁμοίους. μὴ γὰρ φαῦλόν τι γένος ὑπολάβωμεν εἰσηγεῖσθαι δεῖν τιμᾶν, ὡς ἄν τῳ δόξειεν ἀπὸ τῆς συνηθείας τὴν λέξιν ἐκφαίνειν. ὅλως γὰρ τὰ χείρονα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας οὐ καθήκει τιμᾶν τῷ ἐρωτικῶς ἔχοντι τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας ᾐσθημένῳ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὰ κρείττονα τιμήσωμεν, ἐὰν μὴ τοῖς κρείττοσιν ὡμοιωμένος ᾖ, καὶ τῷ θείῳ χορῷ συμφερόμενος. τίς οὖν ἡ τιμὴ καὶ τούτων; τὸ ΕΝΝΟΜΑ ῬΕΖΕΙΝ, φησί. τοῦτο δέ ἐστι τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀπολελοίπασιν ἡμῖν παραγγέλμασι,

καὶ

genus TERRENUM proprie dicatur, tanquã naturarũ ratione præditarum ultimũ, atq; terrenæ vitæ addictum. Primum enim illud fuit quod cœleste dicitur: medium autem, quod æthereũ. Cum sint igitur omnes homines ista ratione TERRENI, velut inter eos tertii qui rationis sunt participes; nõ omnes tamen docti, atque sapientes: non eos immerito conjunxit, sapientesq; homines TERRENOS DAEMONAS appellavit. Neq; enim sunt homines omnes sapientes; ut neq; sapientes omnes, homines: sed qui illustres heroes dicuntur, quiq; etiam immortales Dii, natura hominibus præstantiores, sapientes etiam sunt atq; probi. Eos igitur homines, qui in divinorum generũ ordinibus locum invenerunt, DAEMONIBUS nempe, & angelis, atq; illustribus etiam heroibus similes, COLERE versus adhortatur. Non enim debemus existimare vile genus aliquod honorari præcipi; ut cuidã fortasse dictionis usu significari videatur. Omnino enim rebus quæ sunt humana natura inferiores, eũ qui amore Dei teneatur, quiq; dignitatẽ suã præsentiat, non decet honorẽ deferre. Immo vero nec hominẽ quidẽ ipsũ altero à præstantioribus honoris gradu locabimus, nisi sit & ipse præstãtioribus similis, divinoq; choro adjunctus. Quinã igitur istorum etiã futurus honor? LEGITIMA, inquit, FACERE: id est, iis obedire præceptis quæ nobis reliquerunt, nec

nec ab eorum scriptis, non minus quam legibus, recedere; eandemque vitæ rationem inire, cujus illi, dũ viverẽt, nos fieri participes non solum nobis non inviderũt, sed velut immortalem quandam & paternam hæreditatem posteris conservare, atque relinquere magno labore satagerunt; ipsa nimirum virtutũ elementa, veritatisque regulas, in cõmunem omnium utilitatẽ conscriptas atque editas; quibus qui obsequatur, & ad eorũ normam vitam suã dirigat, veriorem illis honorem detulerit, quam si autoribus ipsis libamina offerat magnificentissima, profuseque parentet. Atq; hic quidem est præstantiorum honor, qui sumpto ab opifice principio, in probis hominibus, per cœlestia atque ætherea genera, desinit. Quoniam autem necessitudinum, atque habitudinum quibus est hominũ vita obnoxia, plurimum habenda ratio est, ut parentũ, ut consanguineorum (qui licet omnino probitatis ratione non censeãtur; sunt tamen propter usum & dignitatẽ etiã, quæ illis est, apud nos honoris gradũ adepti) ideo adjicit quæ sequũtur.

4 HONORA ETIAM PARENTES, ET EOS QUI PROXIME TIBI COGNATI SUNT.

Inde parentis honos sequitor: tum sanguinis ordo.

Probos quidem viros, tanquam beatos & divinos, colere præcipit superius: hic

καὶ ὡς νόμοις ἐμμένειν τοῖς ἐκείνων λόγοις, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετιέναι τοῦ βίου, ἣν ἐκεῖνοι διελθόντες οὐκ ἐφθόνησαν ταύτης ἡμῖν μεταδοῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ ἀθάνατον καὶ πατρῷον κλῆρον διηγωνισμένοι τοῖς μεταγενεστέροις διαφυλάξαι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀληθείας τοὺς κανόνας εἰς κοινὸν ὄφελος ἐν γράμμασι καταθέμενοι· οἷς τὸ πείθεσθαι, καὶ ζῆν ἑπομένως, ἀληθεστέρα ἐκείνων τιμὴ γίνεται, ἢ εἴ τις χοὰς αὐτοῖς ἐπιφέρῃ πολυτελεστάτας, καὶ ἐναγίζῃ πλουσίως. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κρειττόνων τιμὴ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀρξαμένη, καὶ εἰς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς ἀφατυμένη διὰ μέσων τῶν οὐρανίων καὶ αἰθερίων γενῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγχιστέων πλεῖστον δεῖ ποιεῖσθαι λόγον, οἷον πατέρων, καὶ συγγενῶν, (οἳ οὐ πάντως μέν εἰσιν ἀγαθοί, πάντως δὲ τὸ τίμιον, ὡς πρὸς ἡμᾶς τῇ ἀξίᾳ τῆς χρήσεως, κέκτηνται) τούτων χάριν ἐπήγαγε,

4 ΤΟΥΣ ΤΕ ΓΟΝΕΙΣ ΤΙΜΑ, ΤΟΥΣ Τ' ΑΓΧΙΣΤ' ΕΚΓΕΓΑΩΤΑΣ.

Τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ὡς δαιμονίους, καὶ θείους, σέβειν ὁ λόγος ὑπέθετο·

ΤΟΥΣ τε ΓΟΝΕΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΓΓΥΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΑΣ, ὁποῖοί ποτ' ἂν ὦσι, δι' αὐτὴν τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην, ΤΙΜΑΝ εἰσηγεῖται. ὅσπερ γὰρ ἡμῖν οἱ κρείττονες εἰσι, κατὰ τὴν ἀΐδιον συγγένειαν πατέρων μὲν τάξιν ἔχοντες, οὐράνιοι· συγγενῶν δὲ τιμίων οἱ ἥρωες· τοῦτο πρὸς τὸν θνητὸν βίον συμπληροῦσιν ἡμῖν ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ, καὶ ΑΓΧΙΣΤΕΙΣ, οἱ ΕΓΓΥΤΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ὄντες, καὶ διὰ τοῦτο τῇ μετὰ ΓΟΝΕΑΣ τιμῇ σεμνυνόμενοι. πῶς οὖν καὶ τούτους ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ; ἆρα τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπευθύνοντες γνώμην, ὥστε ταῦτα δοξάζειν τε καὶ πράττειν, ἃ ἐκείνοις ἂν εἴη φίλα; ἀλλ' οὕτως ἂν ἀποβαίνοι πρὸς κακίαν σπουδή, εἰ τύχοιεν ὄντες πονηροὶ οἱ ΠΑΤΕΡΕΣ. ἀλλὰ ΑΤΙΜΑΣΟΜΕΝ αὐτοὺς εἰς τὰ πάντα, διὰ τὴν τῆς κακίας κατάγνωσιν; καὶ πῶς ἔτι τῷ παρόντι νόμῳ πεισόμεθα; πῶς δὲ τὴν θεοειδῆ εἰκόνα τῶν ΓΟΝΕΩΝ, ἢ τὴν ἡρωϊκὴν τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ ἔμφασιν μὴ ΤΙΜΩΝΤΕΣ, οὐκ εἰς ἐκείνους ἀσεβήσομεν, οἷς τούτους ἐοικέναι φαμέν; καὶ ὅπως ἡ δοκοῦσα δι' ἀπειθείας ΓΟΝΕΩΝ ἀρετὴ ἡμῖν ἀσκεῖσθαι, εἰς μεῖζον κακὸν περιστήσεται, τὴν ἀσέβειαν; πειθόμενοι δὲ πάντα

hic autem PARENTES, ET EOS QUI PROXIMI ILLIS SUNT, qualescunque exsistant, propter eandem habitudinis necessitatem, HONORANDOS esse significat. Quod enim cœlites nobis præstantiores, cognatione sempiterna parentum loco habiti, apud nos sunt; apud cognatos autem, quibus HONOS competit, ipsi etiam heroes; id ipsum nobis PARENTES COGNATIQUE ipsi, & qui illis etiam PROXIMI SUNT, ob idque altero secundum parentes HONORIS gradu habendi, in hac mortali vita conferunt. Quomodo igitur eos etiam HONORABIMUS? Annon vitam nostram ad illorum arbitrium ita dirigemus, ut quæ illis grata sint, eadem ipsi & sentiamus & faciamus? At ita cesserit in vitium labor, si mali PARENTES exsistant. Verum eosdemne etiam in omnibus, vitii despectu, afficiemus dedecore? Qui deinde jam præsenti legi parebimus? Qui rursum Deo similem PARENTUM imaginem, aut etiam heroicam propinquorum similitudinem non HONORANTES, non in eosdem impie agemus quibus esse similes dicimus? eaque ratione, quæ virtus à nobis in PARENTUM negando obsequio exerceri putatur, in malum gravius, impietatem scillicet, abeat? Sin autem in omnibus morem gerimus

PARENTIBUS, qui rursum à pietate, aliaque virtute non aberrabimus, si nos illi propter morum pravitatem, ad ea quæ vere sunt honesta nequaquam instruant? Si enim verum penitus atque honestum, quod PARENTIBUS apparet, exsisteret; conveniret etiam et HONOR qui eisdem debetur, cum iis quæ præstantiora sunt. Sin autem divinis legibus repugnat aliquando PARENTUM voluntas; quid eos aliud facere oportet, qui in istam legum contradictionem incidunt, quam quod in multis etiam officiis, quæ pro circumstantiarum ratione sibi adversantur, decet observare? honestis enim duobus propositis, quod majus est minori decet anteponere, cum utroque frui non licet. Verbi gratia; honestum quidem est Deo obedire: honestum vero & PARENTIBUS ipsis. Quod si te ad eadem ducat utriusque persuadendi vis; lucrum fuerit inopinatum, & sine controversia maximum. Sin autem ad aliud quidem te trahat divina lex, ad aliud vero PARENTES: in hac voluntatum dissensione meliora sequi præstiterit, & in iis solum PARENTUM jussa præterire, in quibus & ipsi etiam divinis legibus non obediunt. Fieri enim non potest, ut qui virtutis regulas observare statuat, cum illis consentiat à quibus illæ negliguntur. In cæteris vero omnib⁹ quam maxime PARENTES possu-

ΓΟΝΕΥΣΙ, πῶς οὐ πάλιν τῆς εὐσεβείας ἀποστησόμεθα, καὶ τῆς ὅλης ἀρετῆς, εἰ τύχοιεν ἐκεῖνοι διὰ μοχθηρίαν ὄντες, μὴ πρὸς τὰ ὄντως καλὰ παιδαγωγοῦντες ἡμᾶς; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο πάντως ἐστὶν ἀληθὲς, καὶ καλὸν, ὃ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙ παρίσταιτο, σύμφωνος ἡ τῶν ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ τῇ τῶν κρειττόνων * ἐγίνετο. εἰ δ' ἰδεῖν ὅτι τῶν θείων νόμων ἀνήκοος ἐστὶν ἡ τῶν γονέων προαίρεσις, τί δεῖ ποιεῖν εἰς ἀντινομίαν ἐμπεσόντας τοιαύτην, ἢ τοῦτο ὃ καὶ ἐπὶ πολλῶν καθηκόντων ἐκ περιστάσεως εἰς ἐναντίωσιν ἐλθόντων προσήκει φυλάττειν; ξυμμιζόντων γὰρ καὶ ἐλαττόνων προκειμένων καθηκόντων, τὰ μείζονα πρὸ τῶν ἐλαττόνων ποιεῖσθαι δεῖ, ὅπου μὴ ἀμφότερα ἔξεστι διασώζειν. οἷον, καλὸν μὲν τῷ θεῷ πείθεσθαι, καλὸν δὲ καὶ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙΝ. εἰ δὴ πρὸς ταῦτα ἡ ἀμφοτέρων ἄγοι πειθὼ, ἕρμαιον ἂν εἴη, καὶ ἄμαχον. εἰ δὲ πρὸς ἄλλο μὲν ὁ θεῖος νόμος, πρὸς ἄλλο δὲ οἱ γονεῖς φέροιεν, μαχομένης τῆς αἱρέσεως, τοῖς ἀμείνοσιν ἕπεσθαι δεῖ· πρὸς ταῦτα μόνον ἀπειθοῦντας ΓΟΝΕΥΣΙ, πρὸς ἃ καὶ αὐτοὶ τοῖς θείοις νόμοις οὐ πείθονται. τὸν γὰρ φυλάττειν βουλόμενον τοὺς τῆς ἀρετῆς κανόνας οὐκ οἷόν τε τοῖς τούτους παραβαίνουσι συμφωνεῖν. εἰς δὲ τὰ ἄλλα πάντα, ΓΟΝΕΑΣ

* γ' γένοιτ' ἄν.

ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ ὑπερβαλλόντως, σώματος ὑπηρεσίαν, καὶ χρημάτων χορηγίαν αὐτοῖς ὑπέχοντες ὅτι μάλιστα προθυμοτάτην. δίκαιον γὰρ χρῆσθαι αὐτοῖς, ὧν ἐγέννησάν τε, καὶ ἔθρεψαν. ὃ δὲ τῆς ἀπ' ἐκείνων διαδοχῆς οὐκ ἥττηται, τοῦτο ἐλεύθερον τῆς ἀπ' ἐκείνων δεσποτείας ἀφίησιν ὁ νόμος, καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακελεύεται, κἀκείνῳ προσέχειν, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιώσεως πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. καὶ οὕτως ἀμφότερα δύνασθαι συμβαίνει, τά τε θεῖα ἀγαθὰ τηρεῖν, καὶ τὰ ἀνθρώπινα. καὶ ἔτι δι' οἴησιν ἀρετῆς, ΓΟΝΕΩΝ θεραπείας ὀλιγωρήσομεν, οὔτε διὰ τὴν ἀνόητον ὕπεξιν, τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν εἰσδεξόμεθα. εἰ γὰρ προτείνοιεν θάνατον μὴ πειθομένοις, ἢ βίον ἀλλοτριῶσιν, οὐδὲν ἐκφοβεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' εὖ εἰδέναι τί τὸ ταῦτα πεισόμενον, καὶ ὅτι ᾧ ἐγένετο ἀπειλοῦσι μόνῳ. τὸ δὲ ἀπαθὲς τούτων ἐλεύθερον προσήκει τηρεῖν, καὶ μόνῳ θεῷ εὐπειθές. ΤΙΜΗ οὖν ΓΟΝΕΩΝ ἡ ὄντως, ἣν δίδωσιν ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπὸς, μήτε σωμάτων φειδομένων ἡμῶν, μήτε χρημάτων· ἀλλ' ἑκόντων αὐτοῖς ὑποτιθεμένων εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα. πρέπει γὰρ μήτε δι' αὐτουργίας θεραπείαν ἐπὶ ΓΟΝΕΩΝ παραιτεῖσθαι·

αἰδήμο-

possumus HONORARE, corporis nimirum obsequio, rerumque necessariarum suppeditatione promptissima atque liberalissima. Jure siquidem iis uti possunt, quos pepererunt atque aluerunt. Quod autem ab illorum successione non pendet, idipsum dominio eorum non subjici lex voluit; quam jubetur qui vere pater est, non solum quærere, sed eidem adhærere, atque ad ejus se imaginem studiosissime componere. Atque ita utraque præstari posse contingit: servare nimirum quæ divina bona sunt, & quæ humana. Neque vero virtutis opinione PARENTUM CULTUS nobis negligendus est; neque etiam stulto obsequio amplectenda impietas, quod est omnium malorũ extremum atque summũ. Si enim nobis ipsi morem non gerentibus mortem, vel status commutationem proponant, nihil istis oportet commoveri, sed meminisse quidnam illud sit quod ista patiatur; eique tantum illos minitari quod peperunt; quod autem minis istis nequaquã obnoxium est, liberum servare, deoque uni morigerũ. Est igitur verus ille PARENTUM HONOR, quem exhibet virtutis scopus; cum nec corporibus ipsis, nec pecuniis parcimus, sed sponte nos illis ad ejusmodi omnia subjicimus. Decet enim nos ne propriis quidem necessitatibus à PARENTUM cura avocari;

ſed illa tanto magis delectari, quanto exſiſtit labore & ſervitute plenior. immo nec propter ſumptuū magnitudinem fieri parciores: ſed omnia prompto & alacri animo in illorum uſum adferre: lætari denique toleratis illorum nomine laboribus atque impenſis. Qui enim iſta facit læto & grato animo, non ſolum virtutis legem obſervat, ſed naturæ etiam rependit gratiam. Atque hic quidem HONOR eſt qui debetur PARENTIBUS. Qui vero PROXIMIS tribuitur, altero poſt illum loco poſitus, cultu ipſo cum naturæ propinquitate comparato, tantum cognatis ſingulis alterius ſecundum parentes HONORIS tribuet, quantum ſubindicabit obſervata cum illis proximitas.

5 FACITO VERO EX ALIIS AMICUM, QUISQUIS SIT OPTIMUS.

Poſt alii ſunto, virtus ut maxima, amici.

Poſt traditum de primo primæ cognationis honore præceptum, & de altero ejus etiam quæ primam ſequitur; de FACIENDIS AMICIS ordine ſuo lex ponitur: qua jubet PROBISSIMUM quemque, qui nobis minime cognatus ſit, in amicitiam deli-

ἀνδραγαθημονεῖν δὲ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἀδύνατον γένηται, καὶ φιλοστοργοτέρως· καὶ μὴ τῆς οὐσίας δαπανωμένης φειδωλοὺς γινομένους, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν ἐκείνων χρείαν ἑτοίμως παρέχεσθαι γεγηθότας, καὶ ἡδομένους ἐπὶ τοῖς εἰς ἐκείνους πόνοις τε καὶ ἀναλώμασι. τὸ γὰρ εὐχαρίστως ταῦτα ποιεῖν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς διασώζει νόμον, καὶ τὸν τῆς φύσεως ἀποδίδωσιν ἔρανον. τοιαύτη μὲν ἡ ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ. ἡ δὲ τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ δευτέρα μετ᾽ ἐκείνην τεταγμένη, πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐγγύτητα ἀναμετρήσει τὴν θεραπείαν, τοσοῦτον τῆς μετὰ ΓΟΝΕΑΣ ΤΙΜΗΣ ἑκάστῳ τῶν συγγενῶν νέμουσα, ὅσον αὖ ἡ πρὸς ἐκείνους ἐγγύτης ὑποφαίνῃ.

5 ΤΩΝ Δ᾽ ΑΛΛΩΝ ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΥ ΦΙΛΟΝ, ΟΣΤΙΣ ΑΡΙΣΤΟΣ.

Μετὰ τὴν πρώτην τιμὴν τῆς πρώτης συγγενείας, καὶ τὴν ἑπομένην ἐκείνῃ τὴν περὶ γονέας καὶ συγγενεῖς, ἀκολούθως ὁ ΦΙΛΟΠΟΙΟΣ παραδίδοται νόμος, τὸν ἔξω τοῦ γένους ΑΡΙΣΤΟΝ εἰς ΦΙΛΙΑΝ ἐκλέγεσθαι,

ἐκλέγεσθαι, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς κοινωνίαν αὐτῷ συνάπτεσθαι κάλλιον, ἵνα τὸν ΑΓΑΘΟΝ ἄνδρα, δι' ΑΓΑΘΗΝ αἰτίαν, ἔχοιμεν ΦΙΛΟΝ, καὶ μὴ κατ' ἄλλας χρείας αὐτὸν οἰκειούμεθα. ὡς ἐοικέναι τὸ παράγγελμα τοῦτο τῷ περὶ τῶν μετηλλαχότων τὸν βίον σπουδαίων ἀνδρῶν ὑποθήκῃ. ὡς γὰρ ἐκεῖ τοὺς ἐπιστήμονας μόνους ἀνθρώπους ἔλεγε δεῖν τιμᾶν, οὕτως ἐνταῦθα τοὺς ἀγαθοὺς φιλοποιεῖσθαι παραινεῖ μόνους, διδοὺς ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων ἐκλογήν, ἀπὸ δὲ γονέων καὶ συγγενῶν ἀρκούμενος τῇ φύσει. ἁπλῶς γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, συνεισάγει τὴν τιμήν· ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων Η ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΙ τίμιον, ὥσπερ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ βίου ἀπεληλυθότων. τὰ δὲ πρὸ τούτων κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐστὶ τίμια. ἐκεῖ μὲν θεοὶ, καὶ ἥρωες· ἐνταῦθα δὲ πατέρες, καὶ συγγενεῖς, ἐν θνητῇ φύσει τῆς ἀθανάτου συγγενείας ἡμῖν εἰκόνας προτείνοντες. τοιαύτη μὲν ἡ θήρα πρώτη, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ ΦΙΛΟΥ. τίς δὲ ἡ τήρησις αὐτοῦ ἡ πρὸς κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν συντελοῦσα· καὶ τίς ἡ ἀπόθεσις, ἐὰν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος φαίνηται, καὶ μὴ πειθόμενος πρὸς τὸ βέλτιον ἀγούσαις συμβουλίαις, ἑξῆς λέγει.

deligere, & cum illo virtutum communicatione conjungi; ut probum virum caussa non improba AMICUM habeamus, non autem propter alios usus atque necessitates familiarem. Quo fit, ut istud ei videatur præceptum simile, quod de præclaris hominibus vita functis traditur. Ut enim ibi viros sapientes solos esse honorandos dicebat: Sic & hoc loco eos tantum qui probi sint, in amicitiam esse deligendos admonet; permittens quidem in cæteris haberi delectum, in parentibus vero & consanguineis, naturæ satisfieri. Ex se enim persona patris, & fratris etjam, ad honoris exhibitionem compellit: cum cæteros virtus commendet; quemadmodem & in illis etiam qui vita decesserunt. At sunt quæ ista præcedunt natura honoranda. Sunt enim ibi quidem dii, & heroes: hic autem parentes, & cognati; à quibus in mortali natura sempiternæ cognationis imagines nobis suggeruntur. Sic igitur primum venari AMICOS, sic comparare adhortatur. Qua ratione autem eosdem servare oporteat, qui ad bonorum societatem nobis conferunt; & quomodo etjam deserere, si in deterius mutari, neque bonis consiliis obtemperare videantur, deinceps adjicit.

6 Ca-

6 CEDAS VERBIS LENIBUS, ATQUE UTILIBUS FACTIS. 7 NEQUE ODERIS AMICUM TUUM PROPTER LEVE PECCATUM, 8 QUANTUM POSSIS. POTESTAS ENIM PROPE NECESSITATEM HABITAT.

Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum:
Quod potes. Est quoniam fato vicina potestas.

Disputat hoc loco qualiter se cum amicis gerere oporteat. Et primum quidem, debere nos ipsis sponte credere, cum suadent quæ honesta sunt; & cum omnia quæ faciunt ad nostram utilitatem referunt. In hoc enim quod commune bonum est lex amicitiæ connectit, ut ad virtutis amplificationem ab ipsis adjuvemur, illique vicissim à nobis. Decet enim eos, qui tanquam commune iter bene vivendi conficiunt, quod alius alio melius præviderit, idipsum etiam in communem utilitatem conferre: nec solum bene monentibus amicis CEDERE LENITER; sed eodem animo illis etiam bonarum rerum communionem porrigere: neque unquam de pecuniis, aut gloria, aut re alia hujus generis fluxæ & caduca, cum illis con-

6 ΠΡΑΕΣΙ Δ' ΕΙΚΕ ΛΟ-
ΓΟΙΣ, ΕΡΓΟΙΣΙ Τ' ΕΠΩ-
ΦΕΛΙΜΟΙΣΙ. 7 ΜΗΔ' ΕΧ-
ΘΑΙΡΕ ΦΙΛΟΝ ΣΟΝ Α-
ΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ
ΜΙΚΡΗΣ, 8 ΟΦΡΑ ΔΥ-
ΝΗ· ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ
ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ
ΝΑΙΕΙ.

Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς φίλοις ἐνταῦθα διαλέγεται. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ καλὰ εἰσηγουμένοις αὐτοῖς, καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ πράττουσιν ὁτιοῦν, ἑκόντας δεῖ πειθαρχεῖν. πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὁ τῆς φιλίας συνδέσμος νόμος, ὅπως ἡμεῖς γε ὠφελώμεθα παρ' ἐκείνων εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, καὶ παρ' ἡμῶν ἐκεῖνοι. ὡς γὰρ κοινὴν ὁδὸν τοῦ ἀρίστου βίου πορευομένους, ὅσῳ ἂν ἄλλος ἄλλου προΐδῃ μᾶλλον, τοῦτο καὶ εἰς κοινὸν ὄφελος καταθέσθαι δεῖ, ΠΡΑΩΣ μὲν ΕΙΚΟΝΤΑΣ τοῖς καλῶς ὑφηγουμένοις τῶν ΦΙΛΩΝ, πρᾴως δὲ αὐτοῖς τῶν καλῶν τὴν κοινωνίαν προτείνοντας· περὶ δὲ χρημάτων, ἢ δόξης, ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐκ τῆς θνητῆς συντυχίας μηδέποτε αὐτοῖς δια-

διαφερομένους. οὔτε γὰρ ἂν ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ εἰς ἀπέχθειαν καθιστάμεθα τοῖς περὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ φίλοις ἡμῖν ὑπάρχουσιν. εἰς πάντα ἂν τοὺς φίλους ἀνεξόμεθα, ὡς ὑπὸ μεγίστης ἀνάγκης τῆς φιλικῆς διαθέσεως πιεζόμενοι, πλὴν ἑνός. οὐ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑποφερομένοις αὐτοῖς εἴξομεν, οὐδὲ μεταβαλλομένοις ἐκ τῆς πρὸς φιλοσοφίαν σπουδῆς, εἰς ἑτέραν τινὰ τοῦ βίου πρόθεσιν ἐπακολουθήσομεν καὶ αὐτοὶ συνεκφερόμενοι τοῖς ἀποπίπτουσιν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀρετὴν σκοποῦ· ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάσῃ μηχανῇ πειρασόμεθα τὸν φίλον ἐπανορθοῦσθαι· μὴ πείθοντες δὲ ἡσυχίαν ἄξομεν, οὔτε ἐχθρὸν ποιούμενοι, διὰ τὴν προϋπηργμένην φιλίαν, οὔτε φίλον ἔτι, διὰ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολήν. ὥστε τούτου χάριν τὸν φίλον πόῤῥω ἀποθησόμεθα, ὡς μηκέτι δυνάμενον εἶναι κοινωνὸν ἡμῖν ἀρετῆς, οὗ ἕνεκα καὶ τὴν ἀρχὴν φίλον αὐτὸν ἐποιησάμεθα. ἡ δὲ ἀπόθεσις φυλαττέτω τὸ μὴ εἰς ἔχθραν μεταπεσεῖν. δεῖ γὰρ, εἰ κἀκεῖνος τῆς φιλίας ἑαυτὸν ἀπεξήγαγεν, ἡμᾶς γοῦν πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ὅπως ἐπαναληφθείη πρὸς τὸ δέον, οὐκ ἀγαπῶντας τὴν ἀπόθεσιν τοῦ φίλου, οὐδὲ ὑπερφρονοῦντας τὸ καταδεὲς αὐτοῦ τῆς γνώμης·

ὀλιγ-

contendere. Idipsum enim est PROPTER LEVE PECCATUM in ODIUM eorum incurrere, qui in rebus maximis atque honestis amici nobis sunt. Sunt igitur nobis in omnibus amicitiæ vinculo, tanquam maxima necessitudine constrictis, ferendi amici, præterquam in uno. Non enim illis cedemus, si ruant in deterius: nec sequemur etiam, si à sapientiæ studio ad aliud aliquod vitæ institutum, relicto virtutis scopo, transeant: sed totis viribus conabimur in viam rectam reducere. quod si & id minime adsequemur, tum pacem amplexi, nec ad inimicitiam provocabimus, propter familiaritatem quæ præcessit; nec ad amicitiam adhuc, propterea quod ad illa quæ sunt deteriora defecerint. Est igitur ob id amicus à nobis aliquando rejiciendus; tanquam virtutis, cujus gratia nobis necessarius fieri cœperat, particeps amplius esse non queat. Caveat autem qui rejicit, ne eo ipso incurrat in odium. Decet enim nos, quamvis ab amicitia seipsum quis substraxerit, curare diligentissime ut ad id quod decet revocetur: non amici casu lætari, ejusque judicii inopiam despicere; sed

ſed lugentes potius atque flentes ipſius vicem dolere, votiſque ſublevare: omnia denique facere & moliri quibus ad ſalutem pœnitentia reducatur. Atque hæc quidem fuerint, non de pecuniis cum ipſo, non de gloria contendere: non etiam cum injuria ſocietate privare: non propriam denique ambitionem ejus miſeriam ducere. Quoniam autem ad amicos optime tuendos, juſtaque ratione deſerendos, & ad revocandos etiam cum illos pœnitet, plurimum confert ſi injurias facile toleremus; ſique de re nulla cum amicis vel agamus anxie, vel exacte nimis ad calculos aliqua revocemus, ſed quantum ipſa ferre poteſt animi patientiâ: ideo QUANTUM POTES, adjicit. Ne quis deinde POTESTATEM voluntatis ratione metiretur, ſed naturæ viribus, quantum NECESSITAS accedens poſtulat; VIRES JUXTA NECESSITATEM HABITARE addidit. Majora enim quam arbitratur, NECESSITATE præſtare quiſque deprehenditur. Sunt igitur tantopere ferendi amici, quantum nos docet poſſe NECESSITAS: & quod repente tolerari non poſſe videbatur, amicitiæ NECESSITATE tolerabile reddendum.

Non

διορθουμένους ἢ μᾶλλον, καὶ θεραπεύοντας * τοῦ * κατ' τὸ ὑπεραλγεῖν αὐτοῦ, καὶ ὑποδέχεσθαι· καὶ πάντα πειρᾶσθαι ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν ἐκ μεταμελείας εἰς σωτηρίαν αὐτῶν ἐπανάγοντα. ταῦτα δὲ δεῖ, τήν τε περὶ χρημάτων, ἢ δόξης αὐτῷ μὴ διαφέρεσθαι, καὶ τὴν, μὴ ἐφ' ὕβρει τῆς κοινωνίας αὐτῶν ἀποστερεῖν, μηδὲ φιλοτιμίαν τῆς * ἑαυτοῦ δυστυχίας * ἐκείνου ἡγεῖσθαι. ὥσπερ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀρίστην τῶν φίλων τήρησιν, καὶ τὴν εὔλογον ἀπόθεσιν, καὶ πρὸς τὴν ἐκ μεταμελείας αὐτῶν ἐπανάκλησιν, πλεῖστα συμβάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀνεξίκακον, καὶ περὶ μηδενὸς πρὸς τοὺς φίλους μικρολογούμενον, μηδὲ ἐξεταστικὸν πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε ὑπομονητικόν· διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν ΟΦΡΑ ΔΥΝΗ. εἶτα, ἵνα μὴ τὴν ΔΥΝΑΜΙΝ τῷ τῆς προαιρέσεως μέτρῳ κανονίσῃ τις, ἀλλ' αὐτῷ τῆς φύσεως φορητῷ, ὅσον ἡ ΑΝΑΓΚΗ προσελθοῦσα ἐξευρίσκει· ἐπήγαγε, ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ ΝΑΙΕΙ. ἕκαστος γὰρ ὧν οἴεται ΔΥΝΑΣΘΑΙ πλέον ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ ὑπὸ τῆς ΑΝΑΓΚΗΣ ἐλέγχεται. τοσοῦτον οὖν προθυμεῖσθαι χρὴ τῶν φίλων ἀνέχεσθαι, ὅσον ἡ ἀνάγκη δείκνυσιν ἡμᾶς ΔΥΝΑΜΕΝΟΥΣ· καὶ τήν γε ἐξαίφνης ἀφόρητον φανὲν, τῇ τῆς φιλίας ἀνάγκῃ φορητὸν ποιεῖν.

μὴ γὰρ δή που τὰ πρὸς βίαν ἐπιτιθέμενα μόνα οἰόμεθα προσήκειν γενναίως ὑπομένειν· ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς φυλακὴν τῶν ΦΙΛΩΝ, καὶ ἀνάκλησιν συντείνοντα. μείζονος ὑπομονῆς ἄξια δεῖ τίθεσθαι, ὡς τῆς θείας ΑΝΑΓΚΗΣ ἐπιτάγματα. δυνατωτέρα γὰρ ὄντως τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἡ τοῦ νοῦ ΑΝΑΓΚΗ, τῆς ἔξωθεν βίας. εἴτε οὖν πρὸς τὴν ἐκ περιστάσεως ΑΝΑΓΚΗΝ ἀποδοίης, εἴτε πρὸς τὸ ἑκούσιον, τὸ ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων συμπεπληρωμένον, καὶ ἐκ τῶν θείων νόμων καθήκοντα, ἐξευρήσεις τὸ συνυπάρχον σοι τῆς ΔΥΝΑΜΕΩΣ μέτρον, ὃ νῦν ὁ λόγος εἰσηγεῖται δεῖν τοῖς ΦΙΛΟΙΣ εἰσφέρειν, ὡς τοῦ προσπταίειν μὴ προχείρως αὐτοῖς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι, ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ· τὰ ἔξω τῆς ψυχῆς πάντα μικρὰ τιθέμενος, καὶ ἀπαγορεύων μὴ φειδοῖ τούτων τὸν ΦΙΛΟΝ ΕΧΘΡΟΝ ποιεῖν· ἀδιαφορεῖν δὲ μᾶλλον τῇ περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν ἀποπεσόντα ΦΙΛΟΝ ἀνακαλεῖσθαι, καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἑαυτοῖς συνειδέναι, ὅτι ὅσον ἐφ' ἡμῖν καὶ τοὺς ὄντας ΦΙΛΟΥΣ ἐτηρήσαμεν, καὶ τοὺς πρὸς τὸ χεῖρον ὑπενεχθέντας ἀνεκλησάμεθα, καὶ οὐ τὴν ἀρχὴν εἰς ΕΧΘΡΑΝ τινὰ κατέστημεν, οὔτε παρ' ἑαυτοῦ γινόμενον ΕΧΘΡΟΝ

Non enim profecto solum quæ vi cogimur, forti animo ferri debere arbitramur: sed ea etiam quæ ad conservandos atque revocandos amicos conferunt, majore patientia digna esse debemus existimare, tanquam divinæ NECESSITATIS mandata. Est vero potentior apud eos, qui recte sapiunt, mentis NECESSITAS, quam quæ foris accedit. Sive igitur ad eam te convertas, quam pariunt negotiorum circũstantiæ, sive ad eam etiam quæ libera, disciplinæque terminis contenta, divinis legibus congrua est: inveneris sane quod in te est POTESTATIS ratione mensurari, quam nunc versus amicis exhiberi postulat, dum LEVIORIS PECCATI OCCASIONE in eorum odium incurrere prohibet, omnia quæ extra animum sunt parvi faciens, & vetans, ne istorum cupiditate ex amico inimicum faciamus: sed uti potius rebus ejusmodi contemptis, amicum revocemus, si defecerit; & nobis ubique ipsi conscii simus, nullis eorum quæ poteramus prætermissis, non eos solum qui amici erant, conservasse, sed recuperasse etiam, qui se ad deteriora subtraxerunt; nullius denique odii principium dedisse, nec ei à quo primum orta sit injuria,

parem repoſuiſſe.hæc enim ſubindicat amicitiæ divina lex, maximæ profectò virtutis, & quæ cæteras, tanquam perfectiſſima, ſupereminet. Eſt enim virtutum limes ultimus amicitia; principium verò pietas. Eſt etiam nobis & pietatis ratio, ſemen bonorum omnium; Amicitiæ verò habitus, perfectiſſimus virtutum fructus. Quemadmodum igitur juſtitiæ nobis eſt habenda ratio, non apud eos tantum qui juſte nobiſcum ſe gerunt, ſed qui damnum etjam conantur inferre, ne injuriam referendo, in eandem vitii pravitatem deveniamus: ſic decet etiam amicitiam retinere, id eſt, humanitatem erga omnes, qui ejuſdem nobiſcum generis communione utuntur, colere. Optime autem & convenienter amicitiæ ordo ſervabitur, ſi bonos, tanquam qui hominis perfectionem retinuerint, & propter naturam etjam, animique ſignificationem, omnino amplectamur: malos autem amemus propter naturam ſolum, tanquam nihil ab animo ad amicitiæ ſuſceptionem afferant. Unde fit etiam, ut recte dicatur virum bonum odiſſe neminem, ſolumque ſibi amicum exſiſtere. Cum enim bonum diligit, non eum qui malus ſit putat inimicum. Sin autem virtute præditum quærit ad ſocietatem, ex omnibus eum deligit qui probus ſit; atque in amicitiæ legibus

Deum

τοῖς ἴσοις ἠμειψάμεθα. ταῦτα γὰρ ὁ τῆς ΦΙ-
ΛΙΑΣ ὑπαγορεύει θεσμὸς μεγίστης οὔσης ἀρε-
τῆς, καὶ τῶν *ἀρχαῖς, ὡς *τελειότητος ἐπιφαινομέ- γρ.
νης. πέρας μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΙΛΙΑ· ἀρχὴ δὲ *τελει-
εὐσέβεια. καὶ ἔστιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος σπέρμα ότης.
τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἡμῖν· ἡ δὲ τῆς φιλίας ἕξις
ὁ τελειότατος τῶν ἀρετῶν καρπός. ὥσπερ οὖν δι-
καιοσύνης ποιεῖσθαι δεῖ λόγον, οὐ μόνον πρὸς
τοὺς δικαίους ἡμῖν προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ
πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐγχειροῦντας, ἵνα μὴ τῷ ἀντ-
αδικεῖν εἰς τὴν ἴσην κακίαν αὐτοῖς ἐκπέσωμεν·
οὕτω καὶ τῆς ΦΙΛΙΑΣ ἀντέχεσθαι δεῖ, τουτέστι τῆς
φιλανθρωπίας πρὸς ἅπαντας, οἳ τοῦ γένους ἡμῖν
κοινωνοῦσιν. ἐν τάξει δὲ τῇ πρεπούσῃ τὰ τῆς
ΦΙΛΙΑΣ μέτρα ποιησόμεθα, τοὺς μὲν ἀγα-
θοὺς, ὡς ἀποσώζοντας τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελειό-
τητα, καὶ διὰ τὴν φύσιν, καὶ τὴν γνώμην, τελείως
ἀσπαζόμενοι· τοὺς δὲ φαύλους, ὡς μηδὲν ἀπὸ
γνώμης εἰς αἵρεσιν ΦΙΛΙΑΣ ὑπέχοντας, διὰ
δὲ μόνην τὴν κοινὴν φύσιν ἀγαπῶντες. Διὸ καὶ
λέγεται ὀρθῶς, ὡς οὐδεὶς ΕΧΘΡΟΣ τῷ σπου-
δαίῳ· καὶ μόνος ὁ ἀγαθὸς αὐτῷ ΦΙΛΟΣ. εἰ μὲν
γὰρ τὸν *ἄνθρωπον ΦΙΛΕΙ, οὐδὲ τὸν κακὸν ΕΧ-
ΘΡΟΝ τίθεται· εἰ δὲ τὴν ἀρετῇ κεκοσμημένον γρ.
ζητεῖ πρὸς κοινωνίαν, τὸν ἀγαθὸν ἐκ πάντων *ἀγα-
ἐκλέγεται, μιμούμενος καὶ ἐν τοῖς τῆς ΦΙΛΙΑΣ θὸν

μιμούμενοι τὸν θεόν, ὃς μισεῖ μὲν οὐδένα ἀνθρώπων, τὸν δὲ ἀγαθὸν διαφερόντως ἀσπάζεται. τὸ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαθὸν κοινῷ τῷ γένει προτείνων, τὸ τῆς προσηκούσης μοίρας ἕκαστον ἀξιοῖ· τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἀνάγων, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς φυγάδας, τοῖς τῆς δίκης νόμοις πρὸς τὸ δέον ἐπανάγων. ἔστι γὰρ τοῖς ἑκατέροις σύμμετρόν τι καὶ ὠφέλιμον. οὕτως καὶ ἡμᾶς προσήκει τὴν φιλίαν τηρεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀξίαν ὑπονεμήσεως. καὶ γὰρ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἅπαντας ἕξομεν, καὶ οὐ πρὸς μόνους τοὺς δικαίους καὶ σώφρονας· οὐδὲ ἀγαθοὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐσόμεθα, κακοὶ δὲ τοῖς κακοῖς. οὕτω γὰρ ῥᾳδίως συμμεταβαλλόμενοι τοῖς προσιοῦσιν, οὐδὲν οἰκεῖον ἕξομεν ἀγαθόν, ὃ διὰ παντός, καὶ πρὸς πάντας τηρήσομεν. εἰ δὲ ἕξιν τὴν ἀρετὴν κεκτήμεθα, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν βουλομένων ταύτης ἡμᾶς ἀποστῆσαι· οὐδὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰς διαθέσεις συναλλοιώσομεν τὸ μόνιμον τῆς ἀρετῆς ἐντυχόντες. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας δεήσει φυλάττειν, * φιλανθρωπίας, ὡς ἔφαμεν, μεγίστης οὔσης ἀρετῆς· φιλανθρωπίας δὲ κοινῶς μὲν πρὸς ἅπαντας, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς θεωρουμένης, ὅτι καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὄνομα

* γρ'. φιλίας

Deum ipsum imitatur; qui nullum quidem solet odisse, sed eum maxime qui bonus sit amplecti atque diligere. Amoris enim commoda universo mortalium generi proponens, parte sua quemlibet dignum existimat; eosque qui probi sunt, ad se evocat; virtutis autem desertores atque profugos, justitiæ legibus ad id quod rectum est dirigit atque ducit. Est enim id utrisq; congruum atque utile. Sic etiam fuerit operæpretium amicitiam cum omnibus, adhibita singulorum dignitatis observatione, colere. Conveniat siquidem temperantem & justum apud omnes exsistere, non apud justos & temperantes solum; ut neque bonos cum bonis, & improbos cum improbis. Ita enim facile cum iis quæ solent accidere, mutationi obnoxii, nihil boni amplius possidebimus, quo semper & apud omnes utamur. Quod si virtutis habitum nobis ipsi comparavimus, non est in alicujus voluntate positum, ut ab eo nos removeat; neque ut virtutis firmamentum adepti, dispositiones certas cum quibuslibet commutemus. Quod quidem cum in aliis virtutibus fieri soleat, tum vero in amicitia præcipue observandum est; quam supra, virtutem esse maximam diximus. Est vero amicitiæ studium communiter quidem in omnes, sed præcipue erga bonos ideo colendum, quod eidem humanitatis

nomen præcipue inserviat. Sed de istis hactenus; ad ea quæ sequuntur deinceps pergamus.

9 ILLA QUIDEM SIC HABETO. SED HIS ETIAM DOMINARI ASSUESCE: 10 INPRIMIS VENTRI, ATQUE SOMNO: DEINDE LIBIDINI; 11 ATQUE IRAE.

Illa quidem teneas: sed & hæc compescere disce:
Inprimis ventrem, somnum, veneremq;: deinde Iram.——

Coercere oportet ista omnia, & regere, ne rationem interturbent. Age igitur, perturbationes omnes rectis institutis in ordinem cogamus, atque frænemus; quando harum etiam partes aliæ aliis vicissim vitia subministrant. Verbi gratia; Qui multo cibo refertus est VENTER, SOMNUM etiam multum inducit. Utraque autem seminis copiam: quæ ad res Venereas immoderate & ipsa excitant; animique partem, quæ in appetendo posita est, ad intemperantiam provocant. hæc autem IRAE rursum addita nullum non certamen suscipit: partim quidẽ cibum & potũ sectãdo; partim vero scortorũ nomine depugnãdo; & alias etiã aliquãdo voluptates pertinaciter venando, atque amplectẽdo. ISTIS igitur DOMINARI ASSUESCE, ducto

ὄνομα αὐτῇ μᾶλλον ἐπιπρέπει. ταῦτα δὲ περὶ τούτων· ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς προΐωμεν.

9 ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ, ΚΡΑΤΕΙΝ Δ'ΕΙΘΙΖΕΟ ΤΩΝΔΕ· 10 ΓΑΣΤΡΟΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΙΣΤΑ, ΚΑΙ ΥΠΝΟΥ, ΛΑΓΝΕΙΗΣ ΤΕ, 11 ΚΑΙ ΘΥΜΟΥ.

Συστέλλειν δεῖ ταῦτα πάντα, καὶ τάττειν, ἵνα μὴ παρενοχλῇ τὸν λογισμόν. φέρε οὖν, ἀρχὴν ὅλην ἐν τάξει χαλινώσωμεν ὀρθαῖς παιδαγωγίαις· ἐπειδὴ καὶ τὰ ταύτης μέρη χορηγά ἐστι κακίας ἀλλήλοις ἐφεξῆς. οἷον, ΓΑΣΤΗΡ ἄγαν πληρουμένη ΥΠΝΟΝ πολὺν ἐπάγεται. ἀμφότερα δὲ ἀφθονίαν παρέχεται σπέρματος, ἥτις ἀμέτρως ἐγείρει πρὸς ἀφροδίσια, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐποξύνει. τούτῳ δὲ τὸ θυμικὸν συμπαραφερόμενον διὰ πάσης ἰέναι μάχης, νῦν μὲν σιτία καὶ ποτὰ ἐνδιώκειν, νῦν δὲ περὶ ἑταίρας μαχόμενον, καὶ ἄλλοτε ἄλλας ἡδονὰς φιλονεικοῦν κτᾶσθαι. ΚΡΑΤΕΙΝ οὖν ΕΘΙΖΟΥ ΤΟΥΤΩΝ,

ἀπὸ

ἀπὸ τῆς ΓΑΣΤΡΟΣ πρώτης ἀρξάμενος, ἵνα τοῦ λόγου κατήκοα γίνηται τὰ ἄλογα τῆς ψυχῆς εἴδη· καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν περὶ γονέας τιμήν, καὶ πάντα, ἃ μικρῷ πρόσθεν παρῄνεσεν ὁ λόγος, ἀπαραβάτως φυλάξαι δυνηθῇς. Δυνάμεις γὰρ τῆς τῶν προτέρων τηρήσεως ταυτὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. ἐπεὶ παραβαθείη ἂν πάντα ἐκεῖνα, μὴ ἑπομένων τῷ λογισμῷ τῶν παθητικῶν δυνάμεων. ἢ γὰρ ΘΥΜΟΣ ἐξετάραξε κατὰ γονέων, ἢ ἐπιθυμία πρὸς ἀπείθειαν αὐτῶν ὥπλισε. καὶ πάλιν, ἢ θυμὸς πρὸς βλασφημίαν ἤγειρεν, ἢ ἐπιθυμία χρημάτων πρὸς ἐπιορκίαν. καὶ ὅλως τὰ κακὰ διὰ ταύτας πράττεται τὰς δυνάμεις, μὴ τῆς λογικῆς οὐσίας πρὸς τὸ δέον αὐτὰς ἀπευθυνούσης. ἐντεῦθεν ἀσέβειαι παντοῖαι, καὶ πόλεμοι συγγενικοί, καὶ φίλων προδοσίαι, καὶ πάντα τῆς παρανομίας τὰ εἴδη, ὡς καὶ βοᾶν ἀναγκάζεσθαί * τινας,

—Μανθάνω μὲν οἷα * μέλλω δρᾶν κακά.
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.
* ἄλλους δὲ ἢ τοὺς αὐτούς, ἄλλο τι βοᾶν,
—Μανθάνω μὲν οἷα μέλλω δρᾶν κακά.
Ἐπιθυμία δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.
καὶ εὖ μέν μοι * δοκεῖς λέγειν,
—Πέποιθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος.
Οὐ πάνυ πείθομαι. ———

* γρ. τινα
* ἄλλ. τολμήσω.
* γρ. ἄλλον δέ, ἢ τὸν αὐτόν
* γρ. δοκεῖ

ducto statim A VENTRE PRINCIPIO, ut quæ ratione carent animæ partes ipsam sequantur; tuque etiam pietatem in te, & honorem erga parentes, cæteraque omnia ad quæ prius hortatus est, tueri semper atque servare valeas. Possunt enim quæ prius dicta sunt observari, si fiant quæ sequuntur. Fuerint namque violata illa omnia, nisi quæ perturbationibus obnoxiæ sunt facultates rationi obtemperent. Aut enim ira in parentes commovebit, aut armabit cupiditas adversus eorum consilia. Et rursum aut ira ad blasphemiam provocabit, aut pecuniarum cupiditas ad perjurium. Nulla non denique, ut semel dicam, ab istis facultatibus mala oriuntur, si minus ad id quod decet à ratione dirigantur. Inde cujuslibet generis impietas. Inde bella inter consanguineos. Inde amicorum proditiones, cæteraque flagitiorum genera, quibus fit, ut exclamare cogatur illa;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed ira major est consilio mihi.

Et alios etiam, aut eadem alias;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed mente fortior cupiditas mihi.

Nec absurde sane mihi videtur dicere;

——Laboro valde communi malo.
Haud ferme suadeor.—

Quod

Quod enim rationis particeps genus est, cum bene se ad honestarum rerum perceptionem natura habeat, facile reminiscitur, & ad rectæ rationis disciplinam nullo negotio excitatur, nisi perturbationũ vi, tanquã laminis quibusdam plumbeis, ad vitia deorsum rapiatur. Oportet igitur & nos etiã nosse quæ decẽnt, ipsasque rationis expertes facultates (quantum possumus) ita regere, atque moderari, ut rationi, quæ in nobis est, obtemperent. quibus in ordinem ita coactis, tum demũ poterit ipsa ratio, nulla unquã facta distractione, prima præcepta, de quibus antea intelligit, cùm, ILLA QUIDEM SIC TENEAS, dixit, observare. De cæteris autem, quæ sequuntur, illa usurpavit, quibus DOMINARI ASSUESCENDUM subjunxit; ut quod est ratione præditum, disciplina atque scientia regi debere significaret; quod autem ea destituitur, assuetudine & formatione quadam corporea indigere: qua ratione quæ bruta dicuntur, ab hominibus agi consuetudine tantum videmus. VENTER igitur qui moderata appetere CONSUEVERIT, non cæteras tantum corporis cupiditates præbebit præstantiores, sed IRAM etiam faciet remissiorem; ut de his placide, quæ justa sunt, consilium ineamus, neque perturbationibus internis exagitemur: unde & nosse ipsi quid vere simus, & revereri quod noverimus, discamus.

Nascitur

Τὸ γὰρ λογικὸν γένος πρὸς τὴν τῶν καλῶν αἴσθησιν εὐφυῶς διακείμενον, εὐανάμνηστον, καὶ εὐέλεγκτον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, ὅταν μὴ ταῖς παθητικαῖς ὁλκαῖς, ὥσπερ τισὶ μολυσμοῖς, ἀποφέρηται πρὸς κακίαν. Δεῖ οὖν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδέναι τὰ δέοντα, καὶ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἐθίσαι, ὅσον οἷόν τε, καὶ αὐτὰς τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ συνέπεσθαι. οὕτω γὰρ ταχθέντων τῶν παθῶν, ἱκανὸς ὁ λογισμὸς γένοιτο ἂν ἀδιαπτώτως φυλάξαι τὰ πρῶτα παραγγέλματα, περὶ ὧν εἴρηται, ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ. περὶ δὲ τῶν ἑξῆς, ΕΘΙΖΟΥ ΚΡΑΤΕΙΝ εἶπεν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι τὸ μὲν λογικὸν διδασκαλίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ τάττεται· τὸ δὲ ἄλογον ἐθισμοῖς καὶ πλάσει τρόπον τινὰ *σωματικῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ ἄλογα μόνῳ ἔθει ἄγεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἐθισθῶσιν οὖν ΓΑΣΤΗΡ ζητεῖν μέτρα, τὰς δὲ ἄλλας ἐπιθυμίας τοῦ σώματος κοσμιωτέρας παρέχεται, καὶ τὸν ΘΥΜΟΝ ἐμμελέστερον, ἵν' ἀφ' ἡσυχίας τὰ περὶ τῶν δεόντων βουλευώμεθα, μὴ σφόδρα ὑπὸ τῶν συνοικούντων παθῶν ἐλαυνόμενοι. ὅθεν καὶ τὸ ἑαυτοὺς γνῶναι ὅ ἐσμὲν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τὸ αἰδεῖσθαι ὡς ἔγνωμεν, διδασκόμεθα.

* χ. σωματικοῖς.

ὁπ

ἐκ γὰρ τῆς γνώσεως ταύτης, καὶ τῆς συμπεφυκυίας αὐτῇ αἰδοῦς, ἡ τῶν αἰσχρῶν φυγὴ παραγίνεται. τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ λέγονται, ὡς ἀπρεπῆ, καὶ ἀνάξια δρᾶσθαι ὑπὸ λογικῆς οὐσίας, περὶ ὧν τὰ ἑξῆς ἔπη λέγει.

11—ΠΡΗΞΕΙΣ Δ' ΑΙΣΧΡΟΝ ΠΟΤΕ, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ,
12 ΜΗΤ' ΙΔΙΗ, ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ.

Ἢ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ΠΡΑΤΤΟΝΤΕΣ τι ΑΙΣΧΡΟΝ, ἀδιάφορον αὐτὸ ἡγούμεθα, ὃ μετ' ἄλλου οὐκ ἂν ΕΠΡΑΞΑΜΕΝ ποτε, τὸν κοινωνὸν τῆς ΠΡΑΞΕΩΣ ΑΙΣΧΥΝΟΥΜΕΝΟΙ· ἢ ἀνάπαλιν, συμπεριφερόμενοί τισι ΠΡΑΤΤΟΜΕΝ ἃ μὴ ποτ' ἂν καθ' ἑαυτοὺς ἐδράσαμεν, τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπραττόντων εἰς παρρησίαν τοῦ ἔργου προκαλούμενοι. Διὰ τοῦτο προκαθεῖλεν ἑκατέρων ὁδὸν τὴν εἰς τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ καὶ τὸ κακὸν προσεκβάσεως. εἰ γὰρ τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ τῇ ἀληθείᾳ φευκτὸν, * οὐχ ἅπαντες διὰ περίστασιν αἱρετὸν γένοιτο. Διὸ συνάψας εἶπε, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ, ΜΗΤ' ΙΔΙΗ· ἵνα

* γρ. οὐκ ἂν ποτε.

Nascitur vero ex cognitione hujusmodi, atque pudore qui ad eundem accedit, fuga turpium. Turpia enim quæ mala sunt nominantur; tanquam indecora & indigna quæ fiant ab homine: de quibus versus qui sequuntur adjicit.

11 COMMITTE VERO NIHIL TURPE UNQUAM, NEQUE ALIO PRÆSENTE, 12 NEQUE PRIVATIM: SED OMNIUM MAXIME TUI TE PUDEAT.

---Nec quidquam sociis aut testibus, aut te Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.

Aut enim, cùm TURPE aliquid SOLI FACIMUS, indifferens illud arbitramur, quod CUM ALIO nunquam FECISSEMUS, communicationis PUDORE deterriti: Aut contra, nonnulla ipsi præsentibus aliis FACIMUS, à quibus omnino abstineremus, si sociorum communione non invitaremur. Quo fit, ut utramque viam ad id quod TURPE & malum est, statim amputarit. Si enim quod turpe est re vera fugiendum est; nunquam certe circumstantiis assequetur ut eligatur. Quo fit, ut conjunctim dixerit, NEQUE CUM ALIO, NEQUE PRIVATIM:

ut

ut nec te ad id quod minime honestum est, invitaret solitudo; nec peccati defensionem præberet societas. Causam deinde subjungens, quæ sola à patrando scelere avocet, addit, cum OMNIUM VERO MAXIME TUI TE PUDEAT, ait. Si enim TUI PUDORE affici consueveris, habebis ubique tui custodem, cujus TE PUDEAT, valde commodum, & quem effugere non possis. Multi siquidem SOLI, semotis amicis, aut familiaribus, ea admiserunt, quæ illis præsentibus antea facere erubuerant. Nullumne igitur testem habuerunt? Deum omitto, (abest enim longius iste à vitiorum conscientia.) annon seipsos habuerunt, & conscientiæ testimonium? Habuerunt sane quidem; sed habere se ignorarunt, cum cupiditatibus distinerentur. Qui autem ejusmodi sunt, quod in se habent rationis probro afficiunt, & mancipio vilius reddunt. Te ergo tui curatorem familiarissimum adhibe: atque ad illum conversus vitiorum aversionem exordire. Sui namque PUDOR fugam cuique rerum TURPIUM, & à ratione alienarum, parit necessario. Verum quo pacto, qui ita vitia oderit, virtuti se adjungat, afferentem audiamus.

13 COLE DEINDE JUSTITIAM FACTIS, ATQUE VERBIS:

14 NEQUE

ἵνα μήτε μόνωσις ἐπιτρέψῃ σοι πρός τι τῶν μὴ πρεπόντων, μήτε κοινωνία ἐναπολαύσιμόν σοι ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν. εἶτ' ἐπάγαγε τὴν αἰτίαν τὴν μόνην τῶν κακῶν ἀποτρέψουσαν, ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ. ἐὰν γὰρ ἐθισθῇς σαυτὸν ΑΙΣΧΥΝΕΣΘΑΙ, ἕξεις πανταχοῦ, ὃν αἰδεσθήσῃ, οἰκειότατον φύλακα, καὶ ἀναπόδραστον. ἐπεὶ πολλοὶ μονωθέντες φίλων, ἢ οἰκετῶν, ἔδρασαν ταῦτα, ἃ πρότερον δι' ἐκείνους ποιῆσαι ΗΣΧΥΝΑΝΤΟ. ἆρ' οὖν οὐδένα εἶχον σκοποῦντα; ἐῶ θεόν (πορρωτέρω γάρ ἐστι τῆς τῶν κακῶν ἐπινοίας) ἀλλὰ ἑαυτοὺς οὐκ εἶχον καὶ τὸ τοῦ συνειδότος κριτήριον; εἶχον μὲν οὖν· ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι εἶχον, τοῖς πάθεσι καταπεπατημένοι. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὸ ἑαυτοῖς λογικόν, ἄτιμον, καὶ ἀνδραπόδου φαυλότερον ἔθεντο. οἰκειότατον οὖν ἐπίτροπον ἔχε σαυτόν· καὶ πρὸς τοῦτον ἀποβλέπων κατάρχου τῆς ἀποτροπῆς τῶν κακῶν. ἡ γὰρ ἑαυτοῦ αἰδὼς, ἐγγύτατου φυγὴ τῶν ΑΙΣΧΡΩΝ, καὶ ἀναξίων τῆς λογικῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνεται. ὁ δὲ οὕτως ἀπαξιῶν τὰ κακά, πῶς πρὸς ἀρετὴν οἰκειοῦται, ἐπάγει.

13 ΕΙΤΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΝ ΕΡΓΩ ΤΕ, ΛΟΓΩ ΤΕ.

14 ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΣΑΥΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ΠΕΡΙ ΜΗΔΕΝ ΕΘΙΖΕ.
15 ΑΛΛΑ ΓΝΩΘΙ ΜΕΝ ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩΤΑΙ ΑΠΑΣΙ·
16 ΧΡΗΜΑΤΑ Δ' ΑΛΛΟΤΕ ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ ΦΙΛΕΙ, ΑΛΛΟΤ' ΟΛΕΣΘΑΙ.

Ὁ ἑαυτὸν αἰσχυνόμενος, φύλαξ ἑαυτοῦ γίνεται μηδεμιᾷ κακίᾳ περιπεσεῖν. κακίας δὲ εἴδη πλείονα. κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ἀφροσύνη· κατὰ δὲ τὸ θυμικὸν, ἡ δειλία· κατὰ δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, φιληδονία, καὶ φιλοχρηματία· κατὰ δὲ πάσας ὁμοῦ τὰς δυνάμεις, ἀδικία. τετράδος οὖν ἀρετῶν ἐδέησεν ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν τοιούτων κακῶν ἀποτροπήν· φρονήσεως μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον· ἀνδρίας δὲ περὶ τὸ θυμούμενον· σωφροσύνης δὲ περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ δὲ περὶ πάσας ὁμοῦ δυνάμεις, τελειοτάτης οὔσης, καὶ διὰ πασῶν ἀρετῶν περιεκτικῆς τῶν ἄλλων, ὡς οἰκείων μερῶν. διὸ καὶ ταύτης πρώτης ἐμνημόνευσεν ὁ λόγος· εἶτα φρονήσεως, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἐπιγινομένων ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ εἰς τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁλο-

14 NEQUE ASSUESCAS ULLA IN RE TE SINE RATIONE GERERE: 15 SED NORIS FATUM ESSE MORI OMNIBUS: 16 FORTUNAS AUTEM SOLERE ALIAS QUIDEM POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE.

Jura colas non ore tenus, sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoq; dari, quandoq; perire.

Qui sui pudore afficitur, cavet idem ne usquam in vitium prolabatur. Exsistunt autem vitiorum genera permulta. In eo quidem quod rationis est capax, imprudẽtia; in quo autem excitatur animus, timiditas: in quo vero appetit, voluptatis & divitiarum studium: in omnibus denique facultatibus simul, injustitia. Quo fit, ut quatuor virtutũ generibus ad ejusmodi malorum fugam opus fuisse videatur, prudẽtia quidem, in eo quod ratione utitur: fortitudine autem, in quo versatur animi motus: continentia vero, in quo vis appetens: JUSTITIA denique, in quo simul habentur facultates omnes; tanquam perfectissima, cæterasque virtutes, uti partes proprias, in se continens: unde contigit, ut ejus primum versus meminerit; deinde prudentiæ, & optimorũ deinceps conatuum, qui sumpto à prudẽtia impulsionis principio, in JUSTITIAM quoque

absolutam atque perfectam definunt. Qui enim recta ratiocinatione utitur, sociam sibi acquirit in laboribus quidem fortitudinem, in voluptatibus autẽ tẽperantiã, in universis vero simul IVSTITIAM. Atq; ita fuerit virtutum quidẽ initium PRVDENTIA, finis autem IUSTITIA; mediæ vero FORTITUDO, atq; TEMPERANTIA. Vis enim illa quæ omnia discutit, & quæ sẽper quod rectũ est in singulorum actionibus quærit, ut rationi cuncta cõsentiant, PRUDENTIAE habitus est; optima nimirũ naturæ nostræ rationis participis dispositio; cujus ope reliquis etiam facultatibus ita splẽdor accedit, ut in FORTITUDINEM quidẽ evadat iracundia, in TEMPERANTIAM autẽ cupiditas, quæ vero IUSTITIA nominatur, nihil à ratione alienum patiatur, & illa mortalis noster homo, sed virtutis ubertate quæ inest homini immortali, exornetur. Primũ enim à mente in animũ ratione præditũ splendorẽ virtutes emittũt, hujusq; sunt propria forma & perfectio, vitæq; felicitas. In id autẽ quod rationis expers est, inque ipsum mortale corpus virtutum quædã transit participatio; ut illa etiam quæ rationali naturæ conjuncta sunt, pulchritudine & mensura impleantur. Est vero divinorũ bonorum primum & maximum PRUDENTIA; cujus munere efficitur, cum bene in animo rationis participe stabilita est, ut recta de rebus omnibus

consilia

ὁλότητα συμπληρούντων. ὁ γὰρ ὀρθὸς λογισμὸς χρώμενος, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς τὴν ἀνδρείαν σύμμαχον κτᾶται· ἐν δὲ τοῖς ἡδέσι, τὴν σωφροσύνην· ἐν πᾶσι δὲ ὁμοῦ, τὴν ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ. καὶ οὕτως ἀρχὴ μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΡΟΝΗΣΙΣ εὑρίσκεται· πέρας δὲ ἡ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ· διὰ μέσου δὲ ἡ ΑΝΔΡΙΑ, καὶ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ. ἡ γὰρ πάντα ἐκλογιζομένη δύναμις, καὶ τὸ *ἐν ἑκάστῃ ταῖς πράξεσιν ἀεὶ ζητοῦσα, ἵν' εὐλόγως ἕκαστα διατεθείη, ἡ τῆς φρονήσεώς ἐστιν ἕξις· ἀρίστη διάθεσις οὖσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ ταῖς ἄλλαις δυνάμεσιν ἡ εὐκοσμία παρέπεται, ὡς ἀνδρίζεσθαι μὲν τὸν θυμόν, σωφρονεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀλογίας ἀνέχεσθαι, καὶ ταύτῃ κοσμεῖσθαι τὸν θνητὸν ἡμῶν ἄνθρωπον, ἐκ περιουσίας δὲ ἐνούσης ἀρετῆς τῷ ἀθανάτῳ ἀνθρώπῳ. προηγουμένως γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ νοῦ εἰς ψυχὴν λογικὴν ἐλλάμπονται, καὶ ταύτης εἰσὶν οἰκεῖον εἶδος, καὶ τελειότης, καὶ εὐζωΐα. εἰς δὲ τὴν ἀλογίαν, καὶ τὸ θνητὸν σῶμα μετουσία τις τῶν ἀρετῶν ἔρχεται, ὅπως ἂν καὶ τὰ συμπεφυκότα τῇ λογικῇ οὐσίᾳ εὐσχημοσύνης καὶ μετριότητος πληρωθῇ. τὸ δὲ τῶν θείων ἀγαθῶν ἡγεμονοῦν ἡ φρόνησις αὕτη, καλῶς ἐνιδρυθεῖσα τῇ λογικῇ ψυχῇ, δίδωσι περὶ πάντων

* εὖ ἐν

τοῦ συλλαβέσθαι, καὶ τὸν μὲν θάνατον ἀνδρείως φέρειν, τὴν δὲ ἀποβολὴν τῶν χρημάτων πράως καὶ ἐμμελῶς. πάσας γὰρ τὰς μεταβολὰς τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ τῆς ἑπομένης ταύτῃ τύχης, σωφρόνως καὶ ἀνεκπλήκτως ἡ φρόνησις ὑπομένειν δύναται. τὴν γὰρ φύσιν ἐκλελόγισται τῶν πραγμάτων, καὶ οἶδεν, ὡς ἀνάγκη τὸ συμπλασθὲν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, εἰς αὐτὰ πάλιν διαλυθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐκ ἀγριαίνεται, οὐδὲ ἀπρονόητα εἶναι πείθεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ θνητὸν ἀποθνήσκῃ. γινώσκει γὰρ ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩΤΑΙ ΑΠΑΣΙ, καί τις ὡρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς σώμασιν ἡμῶν, οὗ ἐνστάντος οὐ δεῖ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς νόμῳ θείῳ ἑκόντας ἕπεσθαι. τοῦτο γὰρ νῦν ἡ ΠΕΠΡΩΜΕΝΗ δηλοῖ, ὅρους τινὰς ἀναγκαίους πεπορίσθαι τῇ θνητῇ ἡμῶν ζωῇ. ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ δὲ ἴδιον εἶναι τοῖς τῶν κρειττόνων ἕπεσθαι δόγμασιν, οὐ τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ εὖ ἀποθανεῖν ζητούσης. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ φύσιν οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἦλθε, νῦν δὲ ἀπῆλθε κατά τινας ὡρισμένας αἰτίας, αἷς ἀντιτείνειν ἀβέλτερον. τῶν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν τὴν κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ, καὶ ἁπλῶς,

consilia capiamus, ut mortem feramus fortiter, ut facultatum amissionem quiete atque moderate. Potest enim PRUDENTIA mortalis vitæ hujus mutationes omnes, & fortunæ quæ ipsam sequitur, prudenter atque intrepide sustinere. Considerat enim rerũ naturã, videtque omnia necessario, quæ ex terra & aqua prodierunt, in eadẽ rursũ dissolvi: nec adversus necessitatem exasperatur immaniter; nec habet pro ignotis eorum quicquã quibus sumus obnoxii; nec dubitat quod mortale est, interire. Novit enim FATUM ESSE MORI OMNIBUS, atque esse corporum nostrorũ durationi tempus definitum: quo instante, non decet ægre ferre, sed ipsum, veluti legem divinã, amplecti non repugnãtes. Id enim ipsum est quod FATI nomen hoc loco significat; ut terminis quibusdam necessariis vitam mortalem hanc nobis definiri demonstret: esse autem PRUDENTIAE proprium instituta sequi meliora, quæ haud mori nequaquam, sed vita recte defungi postulat. Pari vero ratione, nec quæ sit DIVITIARUM natura ignorat, easque accedere quidem aliquando, aliquando autem recedere certis quibusdam rationibus, quibus reluctari stultum fuerit. Neque enim eorum domini sumus, quæ non sunt in nostra potestate. Non sunt autem in nostra potestate, nec corpus, nec DIVITIAE; nec omnia denique

quæ ſunt à noſtra rationis participe natura ſeparata, nec ſane imperium adipiſci noſtræ facultatis eſt, neque retinere quamdiu volumus: ſed quod in iis accedere poteſt atque recedere, id demũ noſtræ facultatis eſt, & naturæ proprium, quæ rationis eſt particeps; ſi eam NON SINE RATIONE SE GERERE in iis quæ contingunt ASSUESCAMUS, ſed divinis cõtineri limitibus, quibus omnia noſtra definiri convenit. Habet igitur hoc loco quod in nobis ſitũ eſt, ideo poteſtatẽ maximam, quod iis quæ non ſunt in nobis uti recte poſſit, & quod iſtarũ etiã rerũ cupiditate arbitrii vires non opprimãtur. Quænam eſt igitur PRUDENTIS judicii ſententia? Corpore quidem & divitiis, cum adſunt, recte uti, & ad virtutis auxiliũ adhibere; cum autem recedunt, noſſe quid deceat, aliarumque virtutum præſidio doloris moleſtiam ſuperare. Ita enim & pietas in Deos ſervabitur, & IUSTITIAE menſura, ſi quod rationis capax eſt, rerum eventis uti recte atque honeſte didicerit; ipſaque PRUDENTIAE decreta illis opponere, quæ fortuito nulloque ordine ſolent contingere. Alias enim minime virtus obſervari queat, ſi in natura rationis participe non inſit vis aliqua quæ recte ſentiat. Præſtantiora enim, quatenus ejuſmodi ſunt, nec ipſa ſequi poterit, ſed tanquam tyrannorum vi impulſa, afficietur;

nullamque

ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας ἔξω κεῖται. οὔτε τὴν ἀρχὴν κτήσασθαι ἐφ' ἡμῖν, οὔτε φυλάξαι ἐφ' ὅσον βουλόμεθα· τὸ δὲ προσγινόμενον, καὶ ἀπογινόμενον αὐτῶν, μετ' ἀρετῆς ὑποδέχεσθαι, καὶ ἀποτίθεσθαι, τοῦτο μὲν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας ἴδιον, ἂν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ τῶν συμβαινόντων ἑαυτὴν ΕΘΙΖΗ, ἀλλὰ τοῖς θείοις ἕπεσθαι μέτροις, εἰς πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς ἀρκέσῃ. ἐνταῦθα οὖν τὸ ἐφ' ἡμῖν δύναμιν ἔχει μεγίστην, ἐν τῷ εὖ χρῆσθαι περὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μὴ τῇ τούτων προσπαθείᾳ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου ἀρετὴν προσαπολέσθαι. τί οὖν ἡ ΕΥΦΡΩΝ κρίσις λέγει; παρόντι μὲν τῷ σώματι, καὶ τῷ πλούτῳ καλῶς χρῆσθαι, καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν ἀρετῆς· ἀπιόντων δὲ εἰδέναι τὸ δέον, καὶ πρὸς ταῖς * ἄλλαις ἀρεταῖς ἀλυπίαν κερδαίνειν. ὅπου γὰρ * οὐδὲ καὶ ἡ πρὸς θεοὺς εὐσέβεια τηρηθήσεται. καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης μέτρα, εἰ τὸ λογικὸν ἐκμάθοι τῶν περιστάσεων εὖ καὶ καλῶς χρῆσθαι, καὶ τοὺς τῆς ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ ὅρους ἀντιτιθέναι τοῖς δοκοῦσιν ὡς ἔτυχε, καὶ ἀτάκτως συμβαίνειν. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀρετὴ φυλαχθείη, ἂν μὴ ὀρθοδοξία τις ἐνυπάρχῃ τῇ λογικῇ οὐσίᾳ. οὐδὲ γὰρ τοῖς κρείττοσιν ἕπεσθαι * δύναται, ὡς κρείττοσιν, ἀλλ' ὡς ὑπὸ τυράννων βιαζόμενος διατεθήσεται

* χ' ἂν

* χ' δυνήσεται

ται·

ται· οὐδὲ τῶν ζώντων λόγον τινὰ ποιήσεται, οὐδὲ σώματος, ἢ ΧΡΗΜΑΤΩΝ τὴν ἀρίστην οἰκονομίαν ἐξευρήσει, ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ. ὁρᾷ γὰρ *οἱ ἐξαπατῶντες φεύγοντες τὸν θάνατον, ἢ τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ τηρεῖν ἐπιθυμοῦντες, πολλαῖς ἐξ ἀνάγκης ἀδικίαις χρῶνται, καὶ βλασφημίαις, ἀράμενοι μετὰ τῶν θεῶν ἀνόσια, καὶ προνοεῖσθαι μὴ φάσκοντες, ἐπειδὰν περιπέσωσιν οἷς ἀνοήτως ὑφορῶν· ἀφειδῶς δὲ τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες, καὶ τὰ πάντων ἀθροίζειν πειρῶνται πρὸς τὸ ἑαυτοῖς λυσιτελὲς, ὡς οἴονται. καὶ οὕτως ἐκφανὴς ἡ τῆς ψευδοδοξίας ἐν αὐτοῖς γίνεται βλάβη, ὡς τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐκβλαστάνειν· ἀδικίαν μὲν πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἀνοσιότητα δὲ πρὸς τοὺς κρείττονας. ὧν καθαρεύοι ἂν ὁ τοῖς προκειμένοις στίχοις πειθόμενος, ὁ τῇ εὐλογίστῳ κρίσει τὸν θάνατον ἀναγκαῖον ὑπομένων, καὶ τὴν τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ ἀποβολὴν οὐκ ἀφόρητον ἡγούμενος. ἐξ ὧν καὶ πρὸς ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ἀφορμὰς λαμβάνει, ὡς δέοι τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ βλάπτειν μηδένα, μηδὲ ὠφέλειαν ἑαυτοῦ τὰς τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι συμφοράς. τούτων δὲ οὐδὲν τηρῆσαι δυνατὸς ἔσται ὁ ΘΝΗΤΗΝ ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ

* ὡς

ΕΧΕΙΝ

nullamq; nec vita præditorũ, nec corporis etiam rationem habebit, aut FACULTATUM distribuẽdarum viã, quæ recta sit, inveniet, cum SINE RATIONE SE GERERE CONSUEVERIT. Vide enim ut qui omnino mortem fugiunt, aut DIVITIAS cupide venantur, multa necessario contra jus faciant, multa blasphemẽt; partim quidem nefariis adversus Deum exsecrationibus utẽtes, ejusq; providentiã abnegãtes, ubi in ea prolapsi sunt quæ stulte fugiebant; partim etiã aliis nullam non injuriã aut damnũ inferẽtes, & cæterorum omniũ res in suũ commodũ atque utilitatẽ, quacunque possunt ratione, congerere atque vertere conãntes. Atque ita plane manifestum est in illis falsæ persuasionis damnum, quæ mala omniũ maxima producat; injustitiã quidem adversus eos qui sunt generis ejusdem; impietatem autem adversus præstantiores. A quibus erit ille penitus immunis, qui superioribus versibus persuasus mortem fortiter esse ferendam judicarit; neque DIVITIARUM amissione dolendum. Sumit porro ex istis IUSTITIAE colendæ argumentum; cum ab alienis esse temperandum judicat, cum nemini inferendam injuriam, cum denique ex aliorum damnis sua non esse comparanda commoda. Quorum nihil ille quicquam observare poterit, qui mortalem sibi esse animum arbitratur, quique SINE RATIONE

quidnam

quidnam fit illud quod in nobis MORIATUR, quidnam etiam quod DIVITIIS egeat, quidnam denique quod VIRTUTEM COLAT, & eadem juvetur, AGITARE CONSUEVERIT. Sola enim istarum rerum dijudicatio studium COLENDAE virtutis pepererit, & ad honestatis comparationem excitarit: ad quam, ex illo NOSCE TEIPSUM, & ex illo etiam, quo sui quemque pudere præcipitur, divinus motus est. Decet enim ex nostra dignitate cæterorum etiam officia in FACTIS atq; VERBIS ponderare. Fuerit autem officiorum non violata ratio, si à IUSTITIA non recedatur: ideoque cæteris virtutibus ea præponitur, ut officiorum mensura exsistat. JUSTITIAM enim, inquit, COLITO FACTIS ATQUE VERBIS. Nihil igitur blasphemum in DIVITIARUM AMISSIONE, aut morborum doloribus dices; ne VERBIS IUSTITIAM violes. Sed nec vicinis etiam bona eripies, aut aliis damna molieris; ne FACTIS etiam pecces contra IUSTITIAM. Si enim animum IUSTITIA tueatur, debita præstabimus erga Deos, erga homines, erga nosmetipsos etiam. Est vero IUSTITIAE mensura optima PRUDENTIA ipsa.

ΕΧΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ. τί μὲν δεῖ τὸ ἀποθνῆσκον ἡμῖν, καὶ τὸ τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ δεόμενον, τί δὲ τὸ ΑΣΚΟΥΝ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἀφελούμενον. μόνη γὰρ ἡ τούτων διάκρισις προθυμίαν εἰς ΑΡΕΤΗΣ ΑΣΚΗΣΙΝ ἂν ἐμποιήσαι, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν κτῆσιν ἐπεγείροι, * ὃν ἢ ἐκ τοῦ, γνῶθι σεαυτὸν, καὶ αἰσχύνου σεαυτὸν, ἔνθεος ὁρμή. πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀξίαν, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς καθήκοντα πραγματεύεσθαι δεῖ ἐν ΕΡΓΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙΣ. ἡ δὲ τῶν καθηκόντων τήρησις ἀπαράβατος δικαιοσύνη ἂν εἴη· διὸ καὶ προτέτακται τῶν ἀρετῶν, ἵνα τῶν καθηκόντων γένηται μέτρον. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΓΑΡ, φησὶν, ΑΣΚΕΙ ΕΡΓΩ ΤΕ ΛΟΓΩ ΤΕ. οὐκ οὖν οὐδὲν βλάσφημον ἐρεῖς ἐν ἀπωλείαις ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἢ νόσων ἀλγηδόσιν, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ ΛΟΓΩ· ἀλλ' οὐδὲ τὰ τοῦ πλησίον ἁρπάσῃς, οὐδὲ μηχανήσῃ δυστυχίας ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ ΕΡΓΩ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ γὰρ ψυχὴν φρουρούσης, τὰ προσήκοντα ἂν ΠΡΑΤΤΟΙΜΕΝ καὶ περὶ θεοὺς, καὶ περὶ ἀνθρώπους, καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτούς. τῆς δὲ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ τὸ ἄριστον μέτρον ἐστὶν ἡ φρόνησις·

* γρ. εἰς ὃ ἡ

ὅθεν

ὅθεν τὸ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙ
ἐπήγαγε. ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ Ε-
ΧΕΙΝ ΣΑΥΤΟΝ ΠΕΡΙ ΜΗΔΕΝ
ΕΘΙΖΕ ὡς μὴ δυναμένης ὑποστῆναι ΔΙ-
ΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ἄνευ φρονήσεως. τοῦτο γάρ
ἐστιν ὄντως δίκαιον, ὃ ἡ τελεία φρόνησις ὁρίζει.
αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ σοφὴ ΜΗΔΕΝΟΣ
ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΟΥΣΑ,
ἀλλ' ἐπεσκεμμένη μὲν περὶ τοῦ θνητοῦ σώμα-
τος, ἐπεσκεμμένη δὲ περὶ τῶν εἰς τὴν τούτου
χρείαν συντελούντων· πάντα δὲ ἀπὸ μέτρου
ΑΡΕΤΗΣ τιθεμένη, καὶ μεγίστην ὠφέλειαν τὴν
ἀρίστην διάθεσιν τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀφ' ἧς καὶ
τὰ ἄλλα κοσμεῖται κατὰ δύναμιν. τοιοῦτος μὲν τῶν
προκειμένων ἐπῶν σκοπὸς, τὰς τέτταρας τῶν
πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναφανῆναι καὶ παραδοῦ-
ναι τοῖς ἀκροαταῖς μετὰ τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως
καὶ παραφυλακῆς τῆς ΕΝ ΛΟΓΟΙΣ
ΚΑΙ ΕΡΓΟΙΣ πρεπούσης. τὸ μὲν γὰρ
φρόνησιν, τὸ δὲ ἀνδρείαν, τὸ δὲ σωφροσύνην δί-
δωσι· τὸ δὲ περιειλημμένον αὐτῶν, τὴν ἐπὶ πάσαις
ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοινῶς ἐπιθεωρουμένην
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙ-
ΣΘΑΙ παραινεῖ· τὸ δὲ ΧΡΗΜΑΤΑ
ΑΛΛΟΤΕ ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ
ΦΙΛΕΙ, ΑΛΛΟΤΕ ΟΛΕΣΘΑΙ,

πείση-

ipsa. quo fit, ut JUSTITIAM COLENDAM ESSE adjecerit; NEQUE committendum, ut IN RE ULLA SINE RATIONE NOS GERERE ASSUESCAMUS; tanquam sine prudentia non queat IUSTITIA subsistere. Id enim re vera IUSTUM est, quod PRUDENTIAE finibus continetur. Fuerit vero PRUDENTIA, quæ NIHIL SINE RATIONE AGIT: sed mortale quidem corpus, & quæ ad usum ipsius conferunt, diligenter considerat: omnia autem virtute inferiora putans, utilitatem etiam esse arbitratur maximam in optima animi rationis capacis dispositione, à qua & cætera etiam, secundum potestatis rationem, exornantur. Atque is quidem eorum quæ superius dicta sunt, scopus est: virtutes scilicet quatuor quæ sunt in agendo positæ, cura diligenti, atque iusta observatione IN VERBIS ATQUE FACTIS, auditoribus aperire atque proponere. Præcipit enim de PRUDENTIA, de FORTITUDINE, deque TEMPERANTIA; sed ante omnes de JUSTITIA COLENDA, quam in cæteris omnibus spectari communiter arbitratur. Quod autem FORTUNAS SOLERE QUIDEM ALIAS POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE adjicit;

adjicit; post TEMPERANTIAM sequi etiam liberalitatem demonstrat, quæ in virtutum numero posita circa FACULTATUM censum atque sumptum versatur. Eas enim tantum cum ratio postulat, vel POSSIDERE, vel expendere, sordium atque prodigalitatis occasionẽ præcidit. At isthæc omnia ab eo, tanquam à fonte & capite primo, quod sui quemque pudore affici debere monuit, derivantur. Sed & hoc etiam quod hoc loco præcepit, illo ipso continetur, quo SEIPSUM NOSSE quivis jubetur: quod præclaras actiones omnes, omnesq; contẽplationis atque cognitionis rationes debet anteire. Unde nãq; perturbationes esse moderandas, & eorum quæ sunt notitiã habẽdã, docebimur? Dubitatur enim de illis: primũ quidẽ, utrũ ea in hominũ potestate sita sint; deinde vero utrũ prosint habentibus. Apparet enim ferme cõtra, eo inferiorẽ esse probi viri in hoc vitæ genere conditionem, quod injuste non sumit, unde non decet; & quod juste sumpt⁹ facit, in quæ oportet. Est etiã in his quæ corporis sunt, injuriis omniũ maxime opportunus, qui nec imperium affectet, nec imperantibus aduletur serviliter. Quo fit, ut nisi natura quædam alia in nobis exsisteret, quæ virtute juvaretur, vix divitias aut principatum simus repudiaturi. Quamobrem & illi etiam qui animum interire arbitrantur, cum de appetẽda virtute

παρέσηκεν ὅτι ἐπὶ τῇ σωφρονικῇ διαθέσει καὶ ἡ ἐλευθεριότης παρέπεται, ΑΡΕΤΗ οὖσα περὶ ΧΡΗΜΑΤΩΝ πρόσοδον καὶ δαπάνην. τὸ γὰρ μόνον ποτὲ αὐτὰ ΚΤΑΣΘΑΙ, καὶ ἀπεκλεῖσθαι, ὅτι δίδωσιν ὁ λόγος, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας προαναιρεῖ τὰς ἀφορμάς. ταῦτα δὲ πάντα, ὡς ἀπὸ πηγῆς καὶ ἀρχῆς πρώτης, τοῦ ἑαυτὸν αἰσχύνεσθαι, προάγεται. τοῦτο δὲ τὸ παράγγελμα περιείληφεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ σαυτὸν γνῶθι, ὃ πασῶν μὲν σπουδαίων πράξεων, πασῶν δὲ θεωρητικῶν γνώσεων προϋποκεῖσθαι δεῖ. ἐπεὶ πόθεν εἰσόμεθα ὅτι προσήκει ἡμῖν μετειλῆσαι τῶν παθῶν, καὶ γνῶναι τὰ ὄντα; ἀπορεῖται γὰρ περὶ αὐτῶν, πρῶτον μὲν, εἰ δυνατὰ ἀνθρώποις ταῦτα· ἔπειτα, εἰ ὠφέλιμα τοῖς ἔχουσι γίνεται. φαίνεται γὰρ * πᾶν τοὐναντίον, ἐλαττούμενος ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὁ σπουδαῖος, τῷ μὴ λαμβάνειν ἀδίκως, ὅθεν οὐ δεῖ, καὶ τῷ ἀναλίσκειν δικαίως εἰς ἃ δεῖ. καὶ περὶ τὸ σῶμα πάντως μᾶλλον εὐεπιχείρητος διάκειται, μήτε ἄρχειν αὐτὸς ἐπιτηδεύων, μήτε ἀνδραποδωδῶς θεραπεύων τοὺς ἄρχοντας. ὥστε εἰ μή τις ἄλλη οὐσία ἐν ἡμῖν εἴη ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὠφελουμένη, χωλῇ γε ἂν πλοῦτον, ἢ δυναστείαν αὐτὴν * προστιξόμεθα. ὅθεν καὶ οἱ θνητὴν οἰόμενοι τὴν ψυχὴν, περὶ τοῦ μὴ πείθεσθαι

* γρ. πῶς

* γρ. προσθησόμεθα

τὴν ἀρετὴν, κομψεύεσθαι μᾶλλον, ἢ ἀληθεύειν. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι ὑπομένον ἡμῶν μετὰ θάνατον, καὶ ταύτην φύσιν ἔχον ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμεῖσθαι, οἷον δὴ φαμὲν εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἔρως ἡμῖν καθαρὸς γένοιτο τῶν καλῶν. παραχαράττεται γὰρ ἡ ὑποψία τῆς φθορᾶς τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν, καὶ πρὸς ἀπολαύσεις ἄγει σωματικὰς, ὁποῖαί ποτε ἂν ὦσιν αὗται, καὶ πόθεν ἂν πορίζεσθαι δύνωνται. πῶς γὰρ ἂν δόξῃ ἔμφρονος εἶναι κατ' αὐτοὺς, ἢ μετρίως καθεστηκότος, μὴ πάντα χαρίζεσθαι τῷ σώματι, δι' ὃ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑπόστασις σώζεται, οὐκ οὔσης μὲν καθ' αὑτὴν, ἐπιγινομένης δὲ τῇ ποιᾷ διαπλάσει τοῦ σώματος; πῶς δὲ περιοψόμεθα δι' ἀρετὴν τὸ σῶμα, μέλλοντες καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἅμα τῷ σώματι διαφθείρειν, ὥστε μηδαμοῦ εἶναι τὴν ἀρετὴν, ἧς ἕνεκα τὸν θάνατον ὑπομείναμεν; ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς τοῖς θείοις ἀνδράσιν ἀποδέδεικται, ὅτι τε ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διὰ μόνης ἀρετῆς κοσμεῖσθαι πέφυκε. νῦν δὲ τὸ παρὸν ἐπισφραγισάμενοι δόγμα, ἐπὶ τὰ ἑξῆς μεταβαίνωμεν, τοσοῦτον τοῖς προειρημένοις ἐπειπόντες, ὅτι ὥσπερ τῇ ἀγνοίᾳ τῆς οὐσίας ἡμῶν πᾶσα ἐπισυρρεῖ κακία, οὕτω τῇ ἑαυτῶν γνώσει, καὶ ἀπαξιώσει τοῦ μὴ πρέποντος λογικῇ φύσει, ἡ τῶν καθηκόντων ἀπαρέγκλιτος τήρησις

virtute disputant, cavillantur potius, quam veri quicquam afferant. Nisi enim aliquid nobis post mortem subsisteret, quod veritate atque virtute natura ornari cuperet: (cujusmodi est proculdubio anim⁹ rationis particeps) haud inesset nobis pura rerum honestarum appetitio. Præfocat enim istarum rerum studium suspicio interitus, & avertit ad corporis voluptates, qualescunque tandẽ illæ sint, & undecunque ministrari valeant. Qui enim, ex eorum sententia, prudentis esse aut moderati videatur, non omnia corpori indulgere, propter quod & ipse animus conservetur, cum per se quidem non existat, sed corporis certæ conformationi accedat? Qui rursum virtutis nomine corpus projiciamus, si animus ipse nobis cum corpore ita pereat, ut ne virtus quidem ipsa subsistat, cujus studio mortem sustinuimus? Sed de rebus istis satis multa divini viri: quibus non solum animum esse immortalem, sed sola virtute ornari etiam demonstratur. Nunc autem huic disputationi finem imponentes, ad ea quæ sequuntur transibimus; si prius & ista superioribus adjecerimus; non aliter quam naturæ nostræ ignoratione nullum non malorum genus in nos irrumpit: ita, si nos ipsi norimus, eaque rejiciamus quæ naturam rationis participem dedecent, ipsam officiorum nequaquam fallacem

observationē ubique reperiri posse; in quo singularum virtutum mensura posita est. Si enim ad naturam nostram, tanquam ad regulam, attendamus, idipsum quod decet in omnibus, vitam ex rectæ rationis instituto, nostræq; naturæ congruenter agentes, inveniemus. Quicquid namque est quod animum meliorem efficit, id revera virtus est, & philosophiæ lex. Quæ autem ad humanam solum speciem atque venustatem spectant, serviles quædam astutiæ sunt & virtutum umbræ, quæ laudē apud vulgus venantur, nihilque curant aliud quam ut probitatis famam consequantur. Atque hæc quidem de istis. Ex recta porro rerum cōsideratione sequitur necessario, ut in his quæ mortalibus sine ordine videntur cōtingere, NON SINE RATIONE NOS GERAMUS: sed excussis diligēter eorum causis, ipsa feramus fortiter; nec eos à quibus nostri cura geritur reprehendamus, qui pro dignitate singulis, quæ decet, tribuentes, non paribus omnes, quorū progressus essent inæquales, affecerint. Qui enim, cum providētia mundus regatur, cum sit etiā animus natura quidem sua corruptioni nequaquā obnoxius, sed voluntate ad virtutē aut vitiū feratur; eos liceat æqua non æquis, qui pro meriti ratione legis custodes sunt, reddere: non autem convenientem cuique fortunam tribuere, quam in lucem etiā homo prodiens

τήρησις εὑρίσκεται πανταχοῦ. τοῦτο δὲ τὸ κατὰ μέτρον ἀρετῶν γίνεται μέτρον. ὡς γὰρ πρὸς κανόνα τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀποβλέποντες, τὸ δέον ἐν πᾶσιν εὑρίσκομεν, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον συμφώνως τῇ ἑαυτῶν οὐσίᾳ διαζῶντες. πᾶν γὰρ ὃ ἀμείνονα τὴν ψυχὴν ποιεῖ, τοῦτο ὄντως ἀρετὴ, καὶ φιλοσοφίας νόμος· τὰ δὲ μόνον πρὸς ἀνθρωπίνην εὐσχημοσύνην γινόμενα, δηλονότι ἀρετῆς ἐστι σοφίσματα, καὶ σκιαγραφία τῶν καλῶν τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον θηρωμένη, καὶ τοῦ δοκεῖν μόνον αὐτοῦ εἶναι ἀγαθὸν τὴν πᾶσαν ποιουμένη φροντίδα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. τοῖς δὲ ὀρθοῖς λογισμοῖς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται καὶ περὶ τῶν δοκούντων ἀτάκτως κατὰ τὸν βίον συμβαίνειν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ, ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως ἀπολελογῆσθαι τὰς τούτων αἰτίας, καὶ φέρειν αὐτὰ μηδὲν ἐγκαλοῦντες τοῖς ἐπιμεληταῖς ἡμῶν. οἳ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντες ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα, οὐ τῶν ἴσων ἠξίωσαν ἅπαντας τοὺς μὴ ὁμοίως προβεβηκότας. τοὺς γὰρ προνοίας μὲν ἴσης, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀφθάρτου μὲν κατ' οὐσίαν, προαιρέσει δὲ αὐτοκινήτῳ πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ὁρμώσης, ἀνίσωντα ἴσα τοῖς μὴ ἴσοις τοὺς τοῦ πρὸς ἀξίαν φύλακας νόμου ἀποδιδόναι· ἀλλὰ μὴν τὴν προσήκουσαν ἑκάστῳ ἀπονέμειν τύχην, ἣν καὶ προϊὼν εἰς γένεσιν ὁ ἄνθρωπος

κληροῦσθαι λέγεται; εἰ οὖν μὴ μῦθος τὸ πρόνοιαν εἶναι ἀπονέμουσαν ἑκάστῳ τὰ πρέποντα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον εἶναι· δῆλον ὡς μεταστῆσαι δεῖ τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ἀπὸ τοῦ διοικοῦντος ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, ὅθεν καὶ τὸ ἰᾶσθαι τὰ δυσχερῆ δυνάμεθα δείκνυσιν ὁ λόγος. ἐν ἑαυτοῖς γὰρ εὑρόντες τὰς αἰτίας τοσαύτης ἀνωμαλίας, πρῶτον μὲν τῷ ὀρθῷ τῆς κρίσεως ἐπελαφρυνοῦμεν τῶν συμβαινόντων τὸ μοχθηρόν· ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς μεθόδοις, καὶ τοῖς ὀρθοῖς νομοθετήμασι μεθορμίζοντες τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἄμεινον, παντελῶς ἑαυτοὺς τῶν ἀλγεινῶν ἐλευθερώσομεν. τὸ δὲ πάσχοντα κακῶς μηδ' αἰσθάνεσθαι τὰς αἰτίας, μηδὲ ζητεῖν μαντεύεσθαι τοῦ εἰκότος συμβαίνοντος, ΕΑΥΤΟΝ ἐστὶν ΕΘΙΣΑΝΤΟΣ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ πάντας, ὃ νῦν ἀπηγόρευσεν ὁ λόγος. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀζητήτως ἔχοντα τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐπὶ τὴν κρείττονα οὐσίαν μεταφέρειν τὸ ἔγκλημα, ἢ ὅτι οὐκ εἰσὶ παντελῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ἡμῶν ὀρθῶς. τὰ δὲ τοιαῦτα δοξάσματα οὐ μόνον τὰ ἐκ περὶ βίου κακὰ ἐπιτείνει, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πονηρίαν τὴν ψυχὴν ἐπεγείρει, καὶ τῆς αὐτεξουσίου θεραπείας αὐτὴν ἀποστερεῖ τῷ πεπεῖσθαι λανθάνειν τὰς αἰτίας τῶν νῦν δυσχεραινομένων.

καὶ

sortiri dicitur? Si ergo fabula non est, exsistere providentiam, quæ quod decet singulis retribuat; animumque nostrum genere immortalem; perspicuum sane est eorum causas, quæ dolorem pariunt, ab eo qui regit ad nos esse transferendas: unde & sanari etiam molestiarum vulnera versus demonstrabit. Cum enim in nobis ipsis tantæ inæqualitatis haberi causas deprehendimus; primum quidem judicii rectitudine ab eorum nos, quæ dolorem pariunt, gravitate sublevamus: sacris deinde artibus admotis, ipsum etiam animum suasionum rectitudine ad meliora provocantes, omnino molestiis nos eripimus atque liberamus. Cum autem qui male afficitur nec ad causas advertit, nec ex contingentis rei similitudine futuras conjicit; seipsum plane IN OMNI RE SINE RATIONE HABERE ASSUESCIT: quod hoc loco prohiberi videmus. Est enim eum necesse, qui veras causas nequaquam scrutatur, in naturam superiorem culpam transferre; nullamque omnino vel esse dicere, vel res nostras ab illa male administrari. At vero quæ sunt ejusmodi opiniones, non vitæ solum anteactæ mala amplificant, sed animum etiam ad graviora scelera excitant, eumque arbitrii cultu eo ipso privant, quod præsentium malorum causas ignorare faciunt.

Verum ut quo pacto de istis rebus sentire oporteat, intelligas, audi quod versibus significatur.

17 QUIBUSCUNQUE PORRO INFORTUNIIS DIVINITUS HOMINES ANGUNTUR; 18 PROUT SORS TUA FUERIT, EAM FERTO MODERATE, NEQUE INDIGNARE. 19 DECET VERO ETIAM MEDERI, QUANTUM POTES. VERUM SIC HABETO; 20 MAIOREM PARTEM NON OMNINO BONIS FATUM TRIBUERE.

Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt;
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses.
Nec spernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Antequam enarrare quicquam adgrediamur, monere oportet, ANGORUM nomine ea nunc intelligi, quæ laboriosam & difficilem vitæ viam nobis efficiunt; morbum, verbi gratia, paupertatem, liberorum amissionem, dedecus in civitate. Hæc enim gravia quidem sunt, nec ad ferēdum in vita facilia: non mala tamen revera, nec animo perniciosa; nisi illorum impulsu ad vitia deflectat: quod in iis etiam quæ bona videntur, ipse patietur, nisi illis uti recte statuat; sanitatę

καὶ πῶς ἐστι δεῖν περὶ τούτων φιλοσοφεῖν ἐπάκουσον αὐτῶν τῶν ἐπῶν.

17 ΟΣΣΑ ΤΕ ΔΑΙΜΟΝΙΗ-
ΣΙ ΤΥΧΑΙΣ ΒΡΟΤΟΙ
ΑΛΓΕ' ΕΧΟΥΣΙΝ, 18 ΩΣ
ΑΝ ΜΟΙΡΑΝ ΕΧΗΣ,
ΤΑΥΤΗΝ ΠΡΑΩΣ ΦΕ-
ΡΕ, ΜΗΔ' ΑΓΑΝΑΚΤΕΙ.
19 ΙΑΣΘΑΙ ΔΕ ΠΡΕΠΕΙ
ΚΑΘ' ΟΣΟΝ ΔΥΝΗ· ΩΔΕ
ΔΕ ΦΡΑΖΕΥ· 20 ΟΥ
ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ
ΤΟΥΤΩΝ ΠΟΛΥ ΜΟΙ-
ΡΑ ΔΙΔΩΣΙ.

Πρὸ δὲ τῆς ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως ἐκεῖνο προειπεῖν δεῖ, ὅτι ΑΛΓΕΑ νῦν λέγει τὰ ἐπίπονα, καὶ τραχυτέραν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου παρασκευάζοντα, οἷον νόσον, πενίαν, φιλτάτων ἀποβολήν, ἀδοξίαν ἐν πόλει. ταῦτα γὰρ χαλεπὰ μέν ἐστι, καὶ δυσδιάθετα κατὰ τὸν βίον. οὐ μὴν ὄντως κακά, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ψυχῇ βλαβερὰ τυγχάνει, ἐὰν μὴ αὐτὴ ἐθέλῃ διὰ τούτων εἰς κακίαν ἀποκλῖναι· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων πάθῃ ἂν μὴ βουληθεῖσα καλῶς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι·

οἷον

οἷον ὑγείαν, καὶ πλοῦτον, καὶ δυναστείαν. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις κακυνθῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἀρετὴν κτήσασθαι. τὰ δὲ ὄντως κακά, τὰ ἐκ προαιρέσεώς ἐστιν ἁμαρτανόμενα, οἷς συνεισελθεῖν ἀρετὴ φύσιν οὐκ ἔχει. ταῦτα δέ ἐστιν ἀδικία, καὶ ἀκολασία, καὶ πάντα ὅσα τὴν τοῦ καλοῦ σύζευξιν οὐκ ἐπιδέχεται. οὐ γάρ ἐστιν οὐδενὶ τῶν τοιούτων τὸ καλῶς ἐπιφθέγξασθαι· οἷον, ἀδικεῖ καλῶς· ἀκολασταίνει καλῶς· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς κακῶν λεγομένων, νοσεῖ καλῶς· πένεται καλῶς· ὅταν εὖ, καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα φέρει ὁ ἄνθρωπος. ταῖς δὲ ψυχῆς πονηρίαις οὐκ ἐπιφέρεται τὸ καλῶς, διότι ἀποστροφαί εἰσι καὶ ἀποτάγματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὃν φύσει ἐνόντα καὶ ἐγγεγραμμένον αὐτῇ, παρορᾷ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ὑπὸ τῆς προσπαθείας ἀποτυφλουμένη. τεκμήριον δὲ τοῦ εἶναι τὸν ὀρθὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις, τό, καὶ τὸν ἄδικον, ἐν οἷς μηδὲν αὐτοῦ διαφέρει, κρίνειν δικαίως· καὶ τὸν ἀκόλαστον, σωφρονικῶς· καὶ ὅλως, τὸν κακὸν ὀρθαῖς ἐπιβολαῖς χρῆσθαι, ἐν οἷς ἀπροσπαθής ἐστι. διὸ καὶ μεθίστασθαι δύναται ὁ φαῦλος εἰς ἀρετὴν καταγνώσει τῆς προτέρας κακίας. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν δεῖ καὶ τὸν μὴ ὀρθὸν λόγον, ἵνα ἀρχὴ τῶν κακῶν ἔσω γένηται, ὥσπερ ἐκεῖνος τῶν ἀρετῶν.

ἀρκεῖ

sanitate nimirum, divitiis, atque dominatu. Istis enim etiam licet male agere, virtutemque adipisci contrariis. Quæ autẽ re vera mala sunt ea ipsa sunt quæ voluntate peccãtur; quibuscum conjungi virtus natura non potest. Sunt autem ea, Injustitia, intemperantia, cæteraque omnia quæ recti atque honesti cõjunctionem non admittũt. Neque enim hujusmodi quicquam recte fieri dixeris; verbi gratia, non recte aliquẽ injuriam facere; non honeste libidinari: sicut de malis externis loquimur, cum recte ægrotare, recte item paupertate laborare dicimus; quoties bene atque juste generis hujus aliqua pati hominem significamus. At in animi vitiis ideo recte nõ adhibetur, quod aversiones sint atque errata rectæ rationis; quam natura sibi insitã atque insculptam hominum animis, cum sunt perturbationibus occæcati, adspernatur. Inesse autẽ hominibus rectã rationẽ eo evincitur, quod qui injustus est, ea etiam recte judicet quæ ad se nihil attinent, & intemperans temperanter, & malus denique (ut summatim dicam) rectis consiliis in eis rebus utatur, ad quas nullis ante perturbationib⁹ accedit occupatus. unde fit, ut qui sit improb⁹, ad virtutem transire queat, si priorem malitiam aversetur. Nec tamen eã ideo existere etiã oportet, quæ prava ratio dicitur; ut vitiorũ sit ista principium, sicut & illa virtutum.

Sufficit

Sufficit enim præsens recta ratio, tanquam lex in civitate, & ad ea quæ fiunt secundum se & præter se diffinienda, & ad probanda quidem alia, alia autem coercenda. Nec opus est quicquam malorum principio; sive intus lateat, sive foris male agendi causam præbeat: sed bonorum autore primo maxime, atque solo, eoque à rationis participibus substantiis separato, Deo videlicet; recta deinde ratione, quæ illis inest, & quæ substantiæ attactu moderetur. Sic se habet igitur malorum distinctio: ex quibus non ea quæ sunt voluntaria, DIVINAE FORTUNAE arbitrio hominibus distribui significat; verum calamitosa & affligentia, non jam in nostra potestate posita, sed dudum peccata voluntaria secuta; quæ DOLORE quidem afficiunt, ut diximus, sed à virtute ornatum accipiunt. Nam & paupertatem exornat victus ratio temperans: & generis humilitatem erigit prudentia. Liberorum denique amissionem fert justus moderate; istaque potest usurpare; Obiit filius: Nonne redditus? Et, Sciebam me genuisse mortalem. Similiter vero & reliqua omnia, cum sunt virtutis pulchritudine cincta, fiunt pulchriora. Deinceps quærat oratio, quænam sint DIVINA INFORTUNIA

quibus

ἀρκεῖ γὰρ παρὼν ὁ ὀρθὸς λόγος, ὥσπερ νόμος ἐν πόλει, τά τε κατ' αὐτὸν πραττόμενα, καὶ τὰ παρ' αὐτὸν διορίζειν, καὶ τὰ μὲν ἀποδέχεσθαι, τὰ δὲ σωφρονίζειν. καὶ οὐδὲν δεῖ κακῶν ἀρχῆς, οὔτε ἐνυποκειμένης, οὔτε ἔξωθεν κακοποιὸν αἰτίαν ἐνδιδούσης· ἀγαθῶν δὲ δεῖ ἀρχῆς μάλιστα καὶ μόνης, καὶ τῆς μὲν κεχωρισμένης τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἷός ἐστιν ὁ θεός· τῆς δὲ ἐνυπαρχούσης αὐταῖς, καὶ τῇ κατ' οὐσίαν ἐπαφῇ κυβερνώσης, οἷός ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κακῶν διάκρισις, ὧν οὐ τὰ προαιρετικὰ φησὶν ἐκ τῆς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΗΣ τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμεσθαι· ἀλλὰ τὰ περιστατικὰ, ἃ νῦν ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, πάλαι δὲ προαιρετικαῖς ἁμαρτίαις ἐπηκολούθησεν, ΑΛΓΕΙΝΑ μὲν ὄντα, ὡς ἔφαμεν, τὸν δὲ παρὰ τὸν τῆς ἀρετῆς κόσμον ἐπιδεχόμενα. καὶ γὰρ πενίαν ἐκόσμησε σώφρων δίαιτα· καὶ ταπεινότητα γένους ἐπηνωρθώσατο φρόνησις· καὶ παίδων ἀποβολὴν πρᾴως ἤνεγκεν ὁ δίκαιος βίος, ὁ δυνάμενος εἰπεῖν, Τέθνηκε τὸ παιδίον· οὐκ ἦν ἀπεδόθη; καὶ, Ἤδειν θνητὸν γεγεννηκώς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος περιβληθέντα, γίνεται εὐσχημονέστερα. ἑξῆς δὲ ζητεῖ ὁ λόγος τίνες ΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΤΥΧΑΙ, καθ'

καθ' ἃς οἱ βροτοὶ τὰς ἐκ τῆς δυσχερείας ἔχουσιν. εἰ μὲν προηγουμένως ἡ θεία κρίσις δίδωσι τῷδε μὲν πλοῦτον, ἑτέρῳ δὲ πενίαν, ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ἔδει ταύτην προαίρεσιν λέγειν, καὶ μὴ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ μηδὲν ἐπισκοπεῖται τῶν τοιούτων λέξεων, ἀλλ' ὡς ἔτυχε, καὶ αὐτομάτως συμπίπτει, τὸν μὲν εὐτυχῆ εἶναι, ὥς φασι, τὸν δὲ δυστυχῆ· ΤΥΧΗΝ * μόνην ἔδει λέγειν ταύτην, καὶ μὴ ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα ἀπονέμει ὁ ἐπιτροπεύων θεὸς, καὶ τοὺς μὲν εἶναι τοιούσδε ἡμᾶς οὐκ ἔστιν αἴτιος· τοῦ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς δίκης μόνον ἐστὶ κύριος· εἰκότως συνάψας εἶπε ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ τὰς τῆς κρίσεως ἀποφάσεις· εἰ μὲν θεῖον καὶ νοερὸν ὂν τὸ κριτήριον, ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτὰς προσειπών· εἰ δὲ οἰκείᾳ προαιρέσει κακύνεται τὸ κρινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τῶν δυσχερῶν τούτων ἄξιον, προσθεὶς τὸ ΤΥΧΑΣ, ὅτι οὐ προηγουμένως τόνδε τινὰ κολάσαι, ἢ τιμῆσαι πρόκειται τῷ θεῷ, ἀλλ' αἰεὶ τὸν τοιόνδε, ἢ τοιόνδε γενόμενον τούτων· τὴν δὲ αἰτίαν ἐν ἡμῖν κεῖσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐπιπλοκὴν τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ τῆς ἐκείνου κρίσεως, ΤΥΧΗΝ ἀποφαίνει, ὥστε εἶναι τὸ ὅλον τοῦτο ΔΑΙ-

* γρ. μόνον

quibus homines externis molestiis afficiuntur. Siquidem per se alteri quidem divitias, alteri autem paupertatem divinum judicium tribuit; DIVINAM voluntatem nominari istud oportuit, non INFORTUNIUM. Sin autem nihil hujusmodi nominibus imperat; sed fortuito & temere accidit ut felix iste sit, sicuti dicunt, ille autem infelix: INFORTUNIUM vocare tantummodo istud oportuit, non DIVINUM INFORTUNIUM. Sin porro Deus arbiter unicuique tribuit quod meritis convenit; neque in causa est, ut tales ipsi simus; sed eo fine tantum justitiam possidet, ut ex præscripto ipsius gestis paria referat: non immerito conjunctis nominibus judicii decreta DIVINA INFORTUNIA nuncupat; sive, (quia divinũ sit judicium atque intelligens) præponendum putarit quod DIVINITATEM atque scientiã demonstret; sive etiam (quod sponte malitiam idipsum amplectatur, de quo agitur, unde etiã calamitatibus istis dignum est) INFORTUNIORUM nomẽ adjecerit, tanquam non exprofesso certum hominem vel supplicio vel præmio afficere Deus statuat; sed eum semper, qui isto se atque illo modo gesserit; cujus rei causa non sit extra nos investiganda. Itaque voluntatis nostræ divinique judicii nexum INFORTUNIUM parere; nihilque aliud totum hoc

DIVI-

DIVINUM exsistere INFORTUNIUM; quam Dei adversus peccata calculum. Atque ita artificiosa vocabulorum inventione Dei curam, animique libertatem atque immortalitatem simul inducere; neque fato aut providentia fieri penitus, neque rursus fortuito & casu; neque etjam in eodem instituto vitam totam nobis contineri: sed quæcunque potestate nostra peccamus, ea ad voluntatem referri; quæcunque autem scelera sequuntur secundum justitiæ leges, fatum exsistere; quæ vero bona à Deo potissimum mittuntur, providentiæ adsignari: nihil denique eorum quæ sunt ad temerariam atque fortuitam causam referre, immo nec eorum quidquam quæ fiunt; nisi ex eventu, atque nexu eorum quæ providentia & fatum, ipsaque voluntas per se operantur, primis efficientibus causis accedat quod fortuitum nominatur. Exempli gratia: Vult judex in eum animadvertere qui cædem perpetravit, & non in huncce hominem: sed eum etiam supplicio afficit quem nolebat, quoniam homicidæ locum atque conditionem sibi assumpsit. Et est quidem judici ex instituto in homicidam lata sententia; ex eventu autem in huncce hominem, qui spõte personã homicidæ subivit. Et rursũ;

cædem

ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις θείαν ψῆφον· καὶ συνεισάγει οὕτω τὴν τῶν ὀνομάτων τεχνικὴν αἵρεσιν τήν τε θείαν ἐπιστασίαν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀξιάκτον· καὶ μήτε καθ' εἱμαρμένην, ἢ πρόνοιαν πάντα τετάχθαι γίνεσθαι, μήτε ὡς ἔτυχε, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ προαιρετέον ἡμῖν τὸν βίον τίθεσθαι πάντα. ἀλλ' ὅσα μὲν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς προαίρεσιν ἀναφέρεσθαι· ὅσα δὲ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις κατὰ τοὺς τῆς δίκης ἕπεται νόμους, εἱμαρμένην· τὰ δὲ προηγουμένως παρὰ τοῦ θεοῦ ἐνδιδόμενα ἀγαθά, εἰς πρόνοιαν· εἰς δὲ τὸ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν γινομένων, εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκός, καὶ κατ' ἐμπλοκὴν τῶν ἀπὸ προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ προαιρέσεως προηγουμένως ἐνεργουμένοις ἐπακολουθήσει τὸ ὡς ἔτυχε τοῖς πρωτουργοῖς αἰτίοις. οἷον φέρε, Ὁ δικαστὴς τὸν φονέα κολάζειν βούλεται, καὶ οὐ τόνδε τὸν ἄνθρωπον· κολάζει δὲ καὶ τοῦτον, ὃν οὐκ ἐβούλετο, ὅταν αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ φονέως ἐναρμόζει τάξιν. καὶ γίνεται προηγουμένη μὲν ἡ κατὰ τοῦ φονέως αὐτοῦ ψῆφος· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἡ κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἑκὼν ὑπέδυ τὸ τοῦ φονέως πρόσωπον. καὶ πάλιν,

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος φονεῦσαι μὲν ἐβούλετο, δοῦναι δὲ ἐπὶ τούτῳ δίκας οὐκ ἤθελεν. ὥστε καὶ ἐπὶ τούτου γίγνεσθαι προηγουμένην μὲν φονικὴν διάθεσιν, ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ψυχῆς ἠρτημένην· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐπακολουθεῖν τὰς ἐπὶ ταύτῃ στρεβλώσεις τε, καὶ κακίας. τούτων δὲ πάντων αἴτιος ὁ νόμος ὁ καὶ τῶν δικαστῶν τὴν προαίρεσιν τοῦ κολάζειν τοὺς φαύλους ἐντιθεὶς, καὶ τῷ φονεῖ τὴν τιμωρὸν ψῆφον ἐπάγων. ταῦτα δή μοι καὶ ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας λογίζου· τῆς προαιρέσεως ἀνθρωπίνης δρᾶσαι κακὰ βουληθείσης, καὶ προαιρέσεως νομοφυλάκων δικαστῶν ἐπανορθοῦσθαι τὰ κακὰ πάσῃ μηχανῇ πειρωμένης, τὴν συνδρομὴν ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ ἀποτελεῖν, καθ' ἣν ὁ τὰ τοιάδε εἰργασμένος τῶν τοιῶνδε γίνεται ἄξιος τιμημάτων· τῶν μὲν προηρημένων τὰ φαῦλα εἰς τὸ αὐτεξούσιον τῶν κρινομένων τὴν αἰτίαν ἀναφερόντων· τῶν δὲ ἑπομένων τῇ ἀξίᾳ τιμήματος εἰς τὴν τῶν κρινομένων νομοφυλακικὴν ἐπιστήμην. τούτων δὲ συναγωγία ἐστὶ τὸν νόμον τὸν ἀγαθὸν μὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι διατεταγμένον. ἐστὶ γὰρ προϋφεστὼς ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι οὐκ ἐᾷ ἀνευθύνους εἶναι τοὺς κακοὺς, ἵνα μὴ ἐμμένον τὸ κακὸν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλάσῃ, ὧν τινὰ ἀναστροφὴν ὑπομένειν

ὁ

Cædem facere sceleratus volebat quidem, sed pœnas hoc dare nomine minime. Itaque & in ipso prius exstitit homicidii quidem institutum, tanquam ab animi libertate dependens; sed inde postea contigit ut tormenta etiam atque molestiæ subsequerentur: quorum omnium lex ipsa causa est, quæ judici voluntatem improbos atque homicidas damnandi plectendique suggessit. Idem plane mihi in divina natura etiam ipse considera. nempe, cum voluntas humana quæ mala sunt cupit admittere; eorum autem animus, quibus servandarum legum cura est, in scelera animadvertere toto conatu nititur; ex eo concursu DIVINUM creari INFORTUNIUM: cujus ratione qui talia admisit pari animadversione dignus efficitur: altero quidem judicationis caussam ad arbitrii libertatem, quæ vitiosa prætulerit, referente; altero vero ad legalis disciplinæ rationem, quæ mulctæ gravitatem in damnatis sequitur. Amborum autem conciliatricem legem ipsam exsistere, quæ bona quidem ut sint omnia (quantum potest) statuit, mali autem nihil. Hæc enim cum ante in Dei bonitate subsistat, non sinit inultos esse malos: ne, si immoretur malitia, boni penitus oblivionem inducat; cujus necessariam recordationem

eorum justitia, in quorum tutela leges ipsæ sunt, omnibus suppeditat. Eodem igitur lex ipsa eos cõpellit, uti dictũ est, & qui judices agunt, & qui malorũ sensu coercendi sunt; ut ex utrisque peculiare bonum cõficiat. Si enim est pœnas dare, quam nõ dare, utilius; sique, ut vitiorum coerceat immensitatem damno pœna afficit: certũ est legẽ, ut juvet atque juvetur, duo ista genera tradere: ipsumque quod judicat, tãquam legis curam habeat, alteri præposuisse; quod autem ita natura comparatũ est ut peccet, atque judicetur, id ipsum, tãquam ab eo fiat legis violatio, præstantiori tradere, ut in ipsum animadvertat pro meriti ratione; quo tandem per ea quæ patitur, in legis cogitationem atque recordationem deveniat. Quam enim male agendo mortales denegant; eandem appetunt cum injuriam patiuntur. Verbi gratia; Cupit Deum non esse qui facit injuriam, ut vindictam, quæ veluti Tantali saxum semper imminet, minime patiatur. At eundem vult esse qui injuria afficitur, ut ejus auxilio adversus ea quæ patitur potiatur. Oportet igitur eos qui injuriam inferunt, injuriæ calamitatem experiri; ut quod in inferenda, avaritiæ morbo occæcati, non viderant, id ipsum patiendo addiscant, detrimenti molestia edocti; siquidem recte multam subeant. Sin autem protervitate improbitatem tueantur adhuc, minus

ἢ παρὰ τῶν νομοφυλάκων δίκη χρῄζει. συνάγει οὖν ὁ νόμος, ὡς εἴρηται, τοὺς πεφυκότας κρίνειν, καὶ τοὺς πεφυκότας κρίνεσθαι, δι' ἀμφοτέρων τὸ οἰκεῖον ἀπεργαζόμενος ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ διδόναι δίκην, τοῦ μὴ διδόναι ἐστὶ λυσιτελέστερον, καὶ πρὸς σωφρονισμὸν τῆς ἀμελείας τῶν κακῶν ἡ δίκη βλάπτει· δῆλον ὅτι πρὸς τὸ ὠφελεῖν καὶ ὠφελεῖσθαι, δίδωσιν ὁ νόμος τὰ δύο ταῦτα γένη, τὸ μὲν κριτικόν, ὡς νομοφυλακικόν, τοῦ ἑτέρου προτάξας· τὸ δὲ ἁμαρτάνειν, καὶ κρίνεσθαι πεφυκός, ὡς παρανομητικόν, τῷ ἀμείνονι παραδοὺς γένει, κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτὸ μεταχειρίζεσθαι, ὅπως αὖ εἰς ἀνάμνησιν καὶ ἔννοιαν ἔλθῃ ποτὲ τοῦ νόμου, δι' ὧν πάσχει κακῶς. Ὃν γὰρ ἐν τῷ πράττειν κακῶς ἀπηρνοῦντο, τοῦτον ἐν τῷ πάσχειν κακῶς ἐπιποθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. οἷον, ὁ ἀδικῶν οὐ βούλεται εἶναι θεόν, ἵνα μὴ τὸ διδόναι δίκην, ὥσπερ τινὰ Ταντάλου λίθον ἐπικρεμάμενον ἔχῃ· ὁ δὲ ἀδικούμενος βούλεται εἶναι θεόν, ἵν' ἐπικουρίας, ὧν πέπονθε, τύχῃ. διὸ τοὺς ἀδικοῦντας εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι περιστῆναι δεῖ, ἵν' ὃ μὴ ἔβλεπον ἐν τῷ δρᾶν, τῷ τῆς πλεονεξίας πάθει μεθύοντες, ἐν τῷ πάσχειν μεταμάθωσι τῷ τῆς ἐλαττώσεως ἀνιαρῷ παιδευόμενοι, εἴ γε καλῶς ὑπέχοιεν δίκας. εἰ δὲ τῇ ἰταμότητι τῆς προαιρέσεως ἔτι κακύνοιντο,

αὐτοὶ μὲν ἴσως ἧττον ὠφελοῦνται· παράδειγμα δέ τι γίνονται πάντως παιδευτικὸν τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ αἰσθάνεσθαι δυναμένοις τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων παθῶν. ταύτας τὰς κρείττους ἀρχὰς κυριωτάτας ἀποδεχόμεθα τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, τὸν ἀπὸ ταύτης νόμον τὸν ἐν ἡμῖν παρανομούμενον ὀρθὸν λόγον, καὶ ὥσπερ τινὰ ἔνοικον θεὸν πλημμελούμενον· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς κρείττους, Τ Α Α Λ Γ Ε Α, ὥς φησι, ταῦτα, ὅσα τετραχυμένον ἡμῖν περὶ τὸν βίον τὸν περὶ σῶμά τε, καὶ τὰ ἐκτὸς λύμαις. ἃ δὲ Π Ρ Α Ω Σ Φ Ε Ρ Ε Ι Ν ὁ παρὼν εἰσηγεῖται λόγος ἐνθυμουμένους τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ὅσον οἷόν τε ἀποκόπτοντας, καὶ μετατιθέντας εἰς ὠφέλειαν τὰ δοκοῦντα βλαβερά· μάλιστα μὲν τῶν θείων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους παρέχεσθαι διὰ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς. εἰ δέ τις τούτων οὔπω ἐν ὀρέξει, τῶν γοῦν πολιτικῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μέσης ἀρετῆς τυγχανέτω. τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ πρὸς τὸ πάσχειν καλῶς τὰ Α Λ Γ Ε Ι Ν Α, καὶ Ι Α Σ Θ Α Ι αὐτὰ ἐπαγγελόμεθα. τίς οὖν ἡ ἴασις, ἢ τὰ προειρημένα ταῦτα, ἀφ' ὧν καὶ ἡ συλλογισμὸς τῶν ἀλγεινῶν ὀδυνῶν, καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ὑποδείκνυται; κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ θεὸς νομοθέτης ὢν ἅμα καὶ δικαστὴς,

τίθεται

minus quidem ipsi fortasse proficiunt; sed exemplo suo eos, proculdubio, qui sapiunt, quique ejusmodi morborum causas nosse queunt, erudiunt. Esse autem ista judicii principia maxime propria, Dei bonitatem arbitramur, & legem ab eadem manantem; rectam praeterea rationem, quae in nobis est, inique violatam, atque, veluti domesticum Deum aliquem, injuria affectam, & impie habitam: judicii autem eventum, ANGORES, ut inquit, istos, quotquot asperiorem nobis vitam corporis molestiis, atque externis efficiunt; quas ferre leniter versus admonet, & ad eorum causas advertere diligenter, easque, quantum possumus, amputare, & quae noxia videntur in usum nostrum atque utilitatem transferre; maxime vero coelestibus bonis per summam virtutem dignos nos exhibere. Sin autem quis ista nondum appetit; vel saltem civilia bona virtutis ope consequatur. Hoc enim ipsum fuit, quo nos ad DOLORES recte PERFERENDOS atque SANANDOS hortatus est. Quaenam igitur alia fuerit MEDELA, praeter illa quae ante dicta sunt; quibus & dolor ipse aerumnarum rationi consentaneus, & sanandi via demonstratur? Est vero eorum quae dicta sunt caput, quod Deus legislator simul atque judex,

eis favet quæ bona sunt, perdit autem quæ mala; unde fit, ut malorũ culpa penitus careat. At eos qui studiis volũtariis mali effecti sunt, rectæq; rationis, quam intus habebãt, obliti; tã quam improbos quidẽ ex legis instituto ulciscitur, quæ mala fieri caveat; tanquã homines autẽ, propter accedentem legis nexũ ad voluntatẽ, quod INFORTUNIUM nominamus. Non enim simpliciter hominem, quatenus homo est, lex ipsa ulciscitur; sed qua ratione malus est. Ut autem talis evaderet, causam primam habuit in propria volũtate positam. Ex quo vero malus effectus est, (quod in nobis sitũ fuit, non autẽ in Deo) tunc pœnis afficitur (quod in voluntate divina, nõ autẽ in nobis est positum.) Fuerit porro scopus legis unus Deo congruus maxime, hominibusque utilis, ipsa vitiorum amputatio atq; purgatio, admotis quibuslibet justitiæ castigationib⁹; ipsaque etiã animi ad prava dilabentis in rectæ rationis viam revocatio. Cum igitur ita se lex habeat, eademque semper loquatur; nõ quilibet eadem semper consequitur, qui alias aliud, quod compensatione dignum sit, admiserit. Non enim justum esset istud, neque nobis etiam conduceret. Sed parit judicii mutationem rei mutatio, quæ judicatur. Qui enim possit, qui similis non est, iisdem dignus haberi? Sunt igitur AEQUO ANIMO FERENDA

DI-

τίθεται μὲν τὰ ἀγαθά, ἀναιρεῖ δὲ τὰ κακά. διὸ καὶ πάντη κακῶν ἐστιν ἀναίτιος· τοὺς δὲ κεχρημένους ταῖς αὐτεξουσίοις ὁρμαῖς, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ὀρθὸν λόγον ἀμνημονήσαντας, ὡς μὲν κακοὺς κολάζει κατὰ τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὰ κακά· ὡς δὲ ἀνθρώπους, τῇ ἐπισυμβάσῃ ἐπιπλοκῇ τοῦ νόμου πρὸς τὴν προαίρεσιν, ἣν δὴ ΤΥΧΗΝ καλοῦμεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὸν ἄνθρωπον, ᾗ ἄνθρωπος, κολάζει ὁ νόμος, ἀλλ' ᾗ κακός. τοῦ δὲ κακὸν γενέσθαι, τὴν πρώτην αἰτίαν εἶχεν ἡ προαίρεσις. ἐπειδὰν δὲ κακὸς γένηται (ὅπερ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ θεῷ) τότε δίδωσι δίκας. (ὅπερ ἦν ἐπὶ τῷ θείῳ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν) σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου μόνος ὢν πρέπων τῷ θεῷ, καὶ ἡμῖν ἐπωφελὴς, τὸ κολάσαι τὴν κακίαν, καὶ ἀποκαθάραι τοῖς παντοδαποῖς τῆς δίκης σωφρονισμοῖς, καὶ ἐπιστρέψαι τὴν ἀποπεσοῦσαν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου. καὶ οὕτως ὄντος τοῦ νόμου, καὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φθεγγομένου, τὴν ἀξίαν ἕκαστος ἄλλοτε ἄλλην ποιήσας οὐ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τυγχάνει. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτό γε, οὐδὲ ἡμῖν συμφέρον. τὴν δὲ μεταβολὴν τῆς κρίσεως ἡ τοῦ κρινομένου μεταβολὴ δίδωσι. τὸν γὰρ μὴ τοιοῦτον πῶς τῶν αὐτῶν ἐστιν ἀξιοῦν; ΚΑΛΩΣ ΦΕΡΕΙΝ οὖν

τὰς

τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ δεῖ, καὶ ΜΗ ΑΓΑΝΑΚΤΕΙΝ διδόντα δίκην, καὶ ὅπου ἐπὶ τῇ θείᾳ κρίσει καθαιρόμενον διὰ τῶν δοκούντων ἐμποδίων εἶναι πρὸς εὐπάθειαν τοῦ τῇδε βίου. ὁ γὰρ τοιοῦτος λογισμὸς ΙΑΣΙΣ ΤΕ γίνεται τῶν περιηλγημένων, καὶ ἐπιστροφὴ πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα ἡμῖν λόγον ὀρθόν. πῶς γὰρ ὁ κακίας εἶναι καρποὺς τὰ ἀλγεινὰ τιθέμενος, οὐ φεύξεται τὴν εἰς αὐτὰ καταγαγοῦσαν αὐτὸν αἰτίαν; καὶ εἰ δεῖ χαλεπαίνειν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἑαυτῷ μᾶλλον εἴσεται δεῖν χαλεπαίνειν, ἢ τῷ κωλύοντι τὴν πονηρίαν θεῷ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δίκης, δι' ὧν ἔστι συνεῖναι καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν θείων νόμων, μηδὲ ἑκόντας κακύνεσθαι. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε τὰ ἀλγεινὰ τοῖς ἀνθρώποις διανέμεται, εἴπερ θεὸς, καὶ δίκης ὅροι περιεστήκασιν ἡμῖν, τὴν ἀξίαν ΜΟΙΡΑΝ ἐφ' ἑκάστοις ἐπάγοντες. διὸ καὶ τὸ οὐ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΑ ΑΛΓΕΙΝΑ συμπίπτειν, εὔλογον. πρῶτον μὲν γὰρ ΟΙΣ ΟΥΣΙΝ αὐτὰ ΠΡΑΩΣ τῇ εὐπειστίᾳ τῆς θείας κρίσεως, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς περιστελήσει, δι' ἣν κουφότερα μὲν τὰ χαλεπὰ γίνεται. καὶ εἰς ἔπειτα δὲ τοῦ λοιποῦ ὁ βίου μηδαμῶς ἐνοχλήσειν ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἀγαθοῖς γενομένοις

χρὴ

DIVINA INFORTUNIA: NEC BI AEGRE FERENDUM qui pœnas luit, quique, quantum divino judicio visum est, iis rebus purgatus est quæ hujus vitæ oblectationem morari videbantur. Fuerit vero isthæc ratiocinatio MEDELA quædam eorum quæ ante peccata sunt, & ad rectam rationem quæ in nobis est, conversio. Quo pacto enim qui vitiorum fructus esse calamitates arbitratur, non causas fugiet quibus ad illas iter est? Præterea, si in rebus quæ dolorem pariunt, æquum est exacerbari, sibi potius esse succensendum arbitrabitur, quam Deo, qui malitiam justitiæ armis repellat, quibus licet divinas leges nosse, earumque recordari, nec nisi sponte malis affici. Non enim fortuito calamitates distribuuntur hominibus; si Deum nobis præesse, justitiæque fines regere, atque meritam singulis SORTEM inferre verum est. quo fit, ut quod NON PENITUS BONIS CALAMITATES accidere dixit, veritati consentaneum sit. Primum enim ista FERENT MODERATE judicii divini placito, deinde virtutis adeptione persuasi; cujus auxilio leviora fiunt quæ molesta fuerant. Est præterea non vana spes vitam nostram deinceps talibus nequaquam perturbatum iri; siquidem bonis effectis ipsa

ipsa summæ virtutis adeptione divina bona nobis recondantur, mediæ autem humana. SANABUNTUR præterea & ista, quantum poterunt, si LEVITER FERENDO, ea curandi rationes didicerimus. Qui enim possunt sacris supplicationibus pro Dei dignitate uti, qui providentiam atque justitiam humana negant intueri; animumque nostrum immortalitate præditum externa ista quandoque sortiri, prout se voluntariis motibus dignum præbuerit? Qui enim ad ista SORTEM præsentem non retulerit, ubi eam MODERATE FERENDI occasionem queat invenire, ubi etiam MEDENDI artem, dici profecto non queat. Neque enim sane talibus confestim datur acquiescere, tanquam sint indifferentia, aut contrariis præstantiora; quia per se ideo fugienda videantur, quod dolorem pariant atque laborem. quæ autem sunt ejusmodi non solet natura nostra admittere, tanquam propter se amplectenda, nisi certe boni sit aliquid quod ex doloris molestia exspectetur. Est igitur ægre ferre necessarium, & tædio multo affici, atque ex ea quam ipsi natura habemus ignoratione dolores amplificari, & pœnas dare nihilominus; maximam autem nobis improbitatem accersere,
si

κατὰ τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἡμῖν ἀφικνεῖται· κατὰ δὲ τὴν μέσην ἕξιν, τὰ ἀνθρώπινα. ἕπονται καὶ ΙΑΣΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ τὰ τοιαῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ΦΕΡΕΙΝ ΠΡΑΩΣ, τὰς μεθόδους τῆς θεραπείας αὐτῶν διδασκόμενοι. πῶς γὰρ οἷόν τε τοῖς ἱεραῖς ἐννοίαις θεοπρεπῶς χρήσασθαι, μὴ πρόνοιαν καὶ δίκην ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα τιθεμένους, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον οὖσαν τῶν τοιούτων ἑκάστου τυγχάνειν τῶν ἔξωθεν, οἷον αὖ ἑαυτὴν ἀξίαν παρέχοιτο ἐκ τῶν προαιρετικῶν κινημάτων; ὁ γὰρ μὴ εἰς ταῦτα ἀναφέρων τὴν παροῦσαν ΜΟΙΡΑΝ, πόθεν ποτὲ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ αὐτὴν τὰς ἀφορμὰς λήψεται; πόθεν δὲ τοῦ ΙΑΣΘΑΙ τὴν τέχνην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. εὐαρεστῆσαι μὲν γὰρ αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν, ὡς ἀδιαφόροις, ἢ ἀμείνοσι τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ παρ' ἑαυτῶν φαῦλα εἶναι φαίνεται ἀλγεινὰ ὄντα, καὶ ἐπίπονα. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐ προσίεται ἡμῶν ἡ φύσις, ὡς * διὰ ταῦτα αἱρετά, εἰ μὴ ἄρα ἀγαθόν τι προσ- * γρ. δι' ἑαυ-τὰ
δοκώμενον εἴη ἐπὶ τῇ τληπαθείᾳ τῶν δυσχερῶν. ἀνάγκη οὖν δυσχεραίνειν, καὶ δυσαρεστίας ἐμπίπλασθαι, καὶ προσεπιτείνειν τὰ ἀλγεινὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀγνοίας, καὶ οὐδὲν μὲν ἧττον διδόναι δίκας, τὴν μεγίστην δὲ ἐπικτᾶσθαι κακίαν,

ἐὰν

ἐὰν ἀπρονόητον τὸ πᾶν, ἢ κακῶς φροντιζόμενον οἰηθῶμεν. ταὐτὸ δὲ πάντως ἐστὶ τὸ μὴ οἴεσθαι εἶναι θεὸν· ἢ ὄντα μὴ προνοεῖν· ἢ προνοοῦντα μὴ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δίκαιον, ἃ δὴ τῆς παντοδαπῆς ἀδικίας ἐστὶ συνεκτικώτατα, καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν συνωθοῦντα τὸν τοῖς τοιούτοις ἑαλωκότα δοξάσμασιν. ὡς γὰρ ἡ εὐσέβεια μήτηρ τῶν ἀρετῶν ἀνεφάνη, οὕτω καὶ πάσης κακίας ἡγεμὼν ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπόπτωσις. μόνος οὖν ἐξαρκήσει τούτων τὴν ΙΑΣΙΝ ὁ ΠΡΑΩΣ ΑΥΤΑ ΦΕΡΕΙΝ ἐκδιδαγμένος. τοῦτο δὲ διὰ φιλοσοφίας μόνης παραγίνεται τὰς πάντων τῶν ὄντων οὐσίας ἀκριβῶς ἐπισταμένης, καὶ τὰς ἑπομένας ταῖς οὐσίαις αὐτῶν ἐνεργείας, ὧν εἱρμὸς καὶ σύνταξίς ἐστιν ἡ τῶν ὅλων διοίκησις, ἀφ' ἧς καὶ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ἀπονέμεσθαι ἀνάγκη· εἶναι δὲ τὴν ἑκάστῳ ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν τὴν νῦν λεγομένην ΜΟΙΡΑΝ, ἠρτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς κοσμικῆς εὐταξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. εἰ μὴ γὰρ εἴη θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν εἴη τάξις ἐν κόσμῳ, τὴν καὶ εἱμαρμένην ἂν εἴποι τις. εἰ δὲ μὴ ταῦτα εἴη, δίκη, καὶ κρίσις τῶν κακῶν οὐκ ἂν γένοιτο. ἀλλ' οὐδὲ τιμαὶ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν. προνοίας δὲ οὔσης, καὶ τάξεως, πάντας ἤδη τοὺς νῦν γινομένους τῶν ἴσων ἀγαθῶν

ΤΥΓ

si mundum providentia carere, aut male administrari existimemus. Fuerit vero istud idem plane, atque Deum non esse putare; vel si sit, minime providere; vel denique si provideat, nequaquam bonum & justum exsistere. quæ certe nullum non iniquitatis genus complectuntur; eumque qui se talibus capi patitur opinionibus, ad scelera quælibet impellunt. Ut enim virtutum mater est pietas in Deos: sic vitiorum omnium dux ejusdem contemptus. Horum igitur MEDELAM solus invenerit, qui ea FERRE MODERATE didicerit. Id autem Philosophia una præstiterit, quæ rerum omnium naturas, & actiones quæ naturas ipsas consequuntur, exacte noverit: quarum series atque ordo ipsa est universorum administratio; à qua DIVINA INFORTUNIA necesse est distribui; nec esse aliud mercedem cuique tributam, quam SORTEM, de qua nunc sermo est, quæ à Dei providentia, mundanique ordinis præstantia, atque hominum voluntate depẽdeat. Neque enim si non esset providentia, ordo ille in mundo exsisteret, quod fatũ possit aliquis appellare. nec si ista deessent, ulla esset mulcta, ullumq; adversus sceleratos judicium. Immo nec bonorum præmium, nec cõmendatio. At vero providentia atq; ordine exsistentibus, omnes oportebat qui jã nascuntur eadẽ bona

SORTIRI,

SORTIRI, si nihil à seipsis ad inæqualitatē cōtulissēt. Sed liquet imparē eorū SORTEM existere. Apparet igitur obstare volūtatis nostræ inæqualitatē, quæ providentiæ judicio subjecta est, quo min⁹ ipsis fiat æqua distributio, cū pro meriti ratione SORTEM cadere necesse sit. Cæterum ne nos cōturbet, quod in brutis quoque animantibus, in plātis, in his etiā quæ vita destituūtur, eandē quā in hominibus inæqualitatē cernimus. Nō enim propterea res nostræ providētia nō regūtur, si in illis ista casu cōtingāt, vel si in eisdē etiā pœna & judiciū, virtutisq; & vitii insit consideratio; cū exacte adeo fiant quæ ad nos attinent. Primum enim ita se habēt, quæ anima carent, vti cōmunis materia plātis, brutisq; ipsis atq; hominibus. Sūt præterea animalia nōnulla in alimentum data cæteris, atq; hominibus. quo fit, ut eadē inter se faciant, nō quod ad eorū meritū advertant quæ patiūtur, sed ut suā ipsa vel famē placēt, vel morbū curēt; utq; ōnino quod sibi deest, undecunq; facere liceat, consequātur. quo fit, ut cæteris animalib⁹ inde nascatur infelicitatis occasio, quod ea, siquibus indigem⁹, uti sese offerūt, in usū nostrum cōvertimus: felicitatis autē causa quā habere vidētur, nostra sit erga ipsa animi propēsio, atq; affectio. Si igitur ulterius promovens oratio alios quosdā etiam non deesse præstantiores nobis opponat; qui

ΤΥΓΧΑΝΕΙΝ, τὸ μηδὲν παρ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἀνισότητα συντελεῖν. φαίνονται δὲ οὐ τῶν ἴσων τυγχάνοντες. δῆλον οὖν, ὡς τὸ τῆς προαιρέσεως ἄνισον ἀποβλέψαντι τῇ τῆς προνοίας κρίσει, οὐκ ἐκ τῆς ἴσης αὐτοῖς ἀπονέμεσθαι ΜΟΙΡΑΝ, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἀξίαν ἀνάγκη τυγχάνειν. μὴ παρατρεπέτω δὲ ἡμᾶς τὸ, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν ἐπιφαίνεσθαι, ἣν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπρονόητα, ὅτι κἀκείνοις ταῦτα, ὡς ἔτυχε, συμβαίνει· ἢ καὶ ἐπ' ἐκείνων δίκη καὶ κρίσις, καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογισμοί· ἐπεὶ τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἠκρίβωται. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ἄψυχα οὕτως ἔσχηται, ὡς κοινὴ ὕλη φυτοῖς, καὶ ζώοις, καὶ ἀνθρώποις. κοινὴ τροφὴ πέφυκε καὶ ἔνια ζώων ζώοις τε, καὶ ἀνθρώποις. Διὸ καὶ ποιεῖ ταῦτα εἰς ἄδηλα οὐ τὴν τῶν παρόντων ἀξίαν ἐπισκοπούμενα, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν πεῖναν, ἢ τὴν νόσον θεραπεύοντα, καὶ ὅλως τὸ ἐνδεὲς αὐτῆς πληροῦντα, ὅθεν ἂν τοῦτο ποιεῖν ἐξῇ. ὥστε δυστυχίας ἀφορμὴν εἶναι τοῖς ζώοις τὴν ἡμετέραν χρείαν ἐκ τῶν παρατυχόντων πληρουμένην, καὶ τῆς δοκούσης εὐτυχίας αὐτοῖς αἴτιον τὸ παρ' ἡμῶν παροραθῆναι. εἰ μὲν οὖν περιῄει ὁ λόγος καὶ ἄλλους κρείττονας ἡμῶν τινας ἀντεισάγαγεν,

οὕτως ἀποχρωμένους ἡμῖν πρὸς πλήρωσιν τῆς
ἑαυτῶν ἐνδείας, ὡς ἡμεῖς τοῖς ἀλόγοις φαινό-
μεθα χρώμενοι· θνητοὺς ἐκείνους ἤδη ὁμολο-
γεῖν, καὶ φαίνεσθαι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων εἰς
τὴν ἐκείνων χρείαν ἀναλισκόμενα. εἰ δὲ μηδὲν
τῶν περὶ ἄνθρωπον θνητόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔσχα-
τος ὢν τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθανάτως
εἰς σῶμα θνητὸν ἐκ μεταστάσεως ἔρχεται, καὶ συ-
ζυγεὶς τι τοῖς ἀλόγοις ἀναγκαῖον ὄργανον ἐπὶ
γῆς πολιτεύεται· οὐδὲν ἂν εἴη τὸ τῆς ἡμετέρας
δυστυχίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ θοίνην ἀποχρησάμενον·
οὔκουν οὐδὲ τὸ ἀτάκτως χρησάμενον ἡμῖν προ-
θυμίᾳ πληρώσεως. δίκη τοίνυν καὶ τάξις τοῖς
περὶ ἡμῶν ἀθανάτοις τοὺς ὅρους τῆς περὶ ἡμᾶς
διοικήσεως νομοθετεῖ, ταῦτα μηχανᾶσθαι περὶ
ἡμᾶς, ἃ τὴν τῆς ἐνταῦθα κακίαν ἡμῶν ἐλαττοῖ,
καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἡμᾶς δύναται. κή-
δονται γὰρ ἡμῶν, ὡς συγγενῶν, ἐκπεσόντων. ὅθεν
αἱ δίκαι, καὶ νέμεσις, καὶ αἰσχύνη ἀποτρέπουσα τῶν
κακῶν, ἀνθρώπους μόνους ἐπιστρέφεσθαι λέγονται
ὀρθῶς. τὸ γὰρ λογικὸν ζῶον μόνον συναισθάνε-
σθαι τῆς δίκης πέφυκε. τοῖς μεγίστοις οὖν ὅροις
διεστῶτας ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων, διεστῶσῃ πάμπο-
λυ καὶ τῇ διοικήσει χρῆσθαι προσήκει. σύμμετρος
γὰρ ταῖς οὐσίαις τῶν ὅλων καὶ ὁ τῆς προνοίας θεσμός,
καὶ ὡς ἕκαστα ὑφέστη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ,

οὕτω

qui nobis quoque ad eorum quibus indigent ſupplementum abutantur, non aliter quam & ipſi ratione carẽtibus uti videmur; mortales illos eſſe probari oportuit, hominumque corpora in eorum uſum atque neceſſitatem impendi. Verum ſi nihil eſt omnium quæ homine ſuperiora ſunt morti obnoxium, quoniam & ipſe ultimus ex eorum genere quæ ſunt ratione prædita, & ob id immortalis in mortale corpus ex neceſſitate venit, ibique aſſumpto rationis expertibus cognato organo in terra verſatur; nihil eſſe queat quod miſeriis noſtris ad ſuas epulas abutatur; nihil etiam certe quod nobis utatur inordinate ad cupiditatis expletionem. Fines igitur Diis immortalibus, qui nobis præſtant, ſuæ noſtri adminiſtrationis juſtitia atque ordo præſcribunt; ut ea noſtro nomine moliantur, quibus hic minuatur nequitia noſtra, & quibus ad ipſos reverti valeamus. Sunt enim noſtri ſolliciti, tanquam cognatorum, cum labi nos contigit. Quo fit ut verecundia, divinaque ultione, atque dedecore homines tantum à vitiis revocari recte dicatur. Solũ enim quod ratione preditũ eſt animal juſtitiã natura percipit. Nos ergo, qui intervallo lõgiſſimo à brutorũ natura diſtam⁹, ſeparata valde adminiſtrationis etiã ratione uti cõvenit. Eſt enim univerſi naturis etiã providẽtiæ lex maxime cõgrua. Singula deinde qua ratione à Deo

edita sunt, eadem & ipsa providentiam sentiunt. Videtur porro singulos quidē hominū animos ipse produxisse, brutorum autē sola genera; illis naturæ fingenti commissis: uti Platoni, Timæoq; Pythagorico visū est; quibus placet, nihil eorum quæ morti sunt obnoxia à Deo immediate conditū esse, animos autem hominum ex eadem temperatione qua mūdani Dei atq; dæmones, ipsique etiam illustres heroes, factos esse: ideoque in singulis hominibus providentiā elucere; quomodo ab istis evocētur, quomodo in illa propēdeāt; quomodo hic degāt, quomodo isthinc alio se conferant: quorū nihil in vita quæ ratione careat effici oportuit. Neque enim ad Deum accedit, quæ invitari atque excitari nequeat. Nec potest in terris fungi administratione, quæ tanquā planta cœlestis exsistat. Neque id habet à natura, ut ad astrum aliquod, quocum apta sit, referatur. Atque hæc quidem in eos qui casibus humanis indignantur, quique modis omnibus providentiā destruunt, à nobis respōsa sint. Quibus & ista jure possūt adjici, eoipso videri hominū mores cū ratione cōsentire, quod res adversas FERANT MODERATE: nec ea tantum ratione fieri leviora, quibus tum nos angi contigit; sed futuris etiam adferri remedium. Vos autem cum INDIGNAMINI, quid aliud ipsi proficitis, quam quod impietatem, malorum omnium gravissimū, labo-

οὔτω καὶ προνοίας ἀξιοῦται. φαίνεται δὲ ὅτι μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἐφεστὴν αὐτὸς ὑποστήσας, ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων μόνα γένη, παρεῖναι τῇ διαπλαττούσῃ αὐτὰ φύσει, ὡς Πλάτωνι δοκεῖ, καὶ Τιμαίῳ τῷ Πυθαγορείῳ, οὐδὲν μὲν προσηκὲς τῶν θνητῶν δημιούργημα εἶναι τοῦ θεοῦ τιθεμένοις· τὰς δὲ ἀνθρωπίνας ψυχὰς γίνεσθαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος τοῖς τε ἐγκοσμίοις θεοῖς, καὶ τοῖς δαίμοσι, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσι. Διὸ πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, πῶς ἀφίσταται τῶν ἐκεῖ· πῶς πρὸς τὰ τῇδε νεύει· πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς αὖ ἐντεῦθεν ἀνακομισθείη ἐκεῖσε· ὧν οὐδὲν δεῖ περὶ τῶν ἀλόγων ζώων πραγματεύεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἦλθεν ἀδυνατήσαντα ὀπαδεῖσθαι θεῷ· οὔτε ἐπὶ γῆς δύναται πολιτεύεσθαι, ὡς φυτὸν ὄντα οὐράνιον· οὔτε πρὸς τὸ ξυνώνυμον ἄστρον ἀνάγεσθαι πέφυκε. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν ἀπολελογήσθω ἡμῖν πρὸς τοὺς δυσχεραντικούς, καὶ πανταχόθεν τὸ ἀπρονόητον κατασκευάζοντας· πρὸς οὓς καὶ ταῦτα εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἐκ τοῦ ΠΡΑΩΣ τὰ δυσχερῆ ΦΕΡΕΙΝ, ὁ ἀνθρώπινος τρόπος εὐλόγιστος ἀναφαίνεται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἐπιλαφρύνων τὰ δυσχερῆ, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἰώμενος. ὑμεῖς δὲ ἀγανακτοῦντες τί καὶ ὀνήσετε, οἱ μὴ μόνον προστιθέντες τοῖς πόνοις τὸ μέγιστον

τῶν κακῶν ἀσέβειαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χαλεπὰ τραχύτερα ἑαυτοῖς ἀπεργάζονται τῷ παρὰ τὴν ἀξίαν πάσχειν αὐτὰ δοκεῖν; οὐ γὰρ νοσῶν, ἐὰν ἀγανακτῇ ὅτι νοσεῖ, δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον νοσήσει; διὸ οὐδὲ χαλεπαίνειν δεῖ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀποδόσεως γινομένης, ἵνα μὴ καὶ χείρονες ἐν ἕξει γινώμεθα, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι βλάσφημον δυσφορίαν. σκεψώμεθα δὲ αὐτὸ καὶ τῇδε· εἴ τις πενίαν λαβὼν ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙ, πρὸς τῇ ἀπὸ τῆς πραότητος ἀλυπίᾳ, καὶ ἐξευρήσει τινὰ τοῦ βίου παραμυθίαν· τοῦτο μὲν τοῦ λογισμοῦ πόρον ἐξευρίσκοντος εὐλόγου διατροφῆς, τὸ μὴ συγκεχύσθαι τῇ λύπῃ· τοῦτο δὲ ἀγαμένων αὐτὸν τῶν πλησίον τῆς ἔμφρονος καρτερίας, καὶ συνεκπορίζόντων, ὅση δύναμις, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον. ὁ δὲ ΑΓΑΝΑΚΤΩΝ, καὶ γυναικείως πικραινόμενος, πρῶτον μὲν ἑκουσίως λύπας προσκτᾶται· ἔπειτα προσδεδεμένος τῷ τὴν πενίαν πενθεῖν, ἄπορος παντελῶς γίνεται, οὔτε παρ' ἑαυτοῦ τι σκαλάζων εἰς πόρον συμβάλλεσθαι, οὔτε παρὰ τῶν πλησίον συντηγμένος, ὅσον μὴ ἐλέου χάριν αὐτῷ τις προσρίψειεν· ὃ πάλιν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ διδόντος ἐπιτείνει τὴν λύπην τῷ εἰς τοῦτο χρείας καταστάντι. ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ

δεῖ

laboribus vestris adjicitis; eoque doloré vestrum majorem efficitis, quod præter merita torqueri vos existimatis? Annō enim qui morbo afficitur, si eundé ferat acerbius, graviorem faciet? Non est itaque ægre ferendum quod pro meritorum ratione reponitur, ne urgentium molestiarum acerba reprehensione, deteriorum etiam habitum nobis contrahamus. Consideremus vero & istud hoc loco; Siquis in paupertatem delapsus ipsam FERAT MODERATE, præterquam quod ita sibi dolorem adimit, vitæ etiam certam oblectationem nanciscitur; partim quidem, quod idoneam alimentorum suppeditationem meditando inveniet, si dolore non conturbetur; partim vero, quod ejus prudentiam, animique robur qui vicini sunt admirantur, & suppeditant ad vitam necessaria, quantum possunt. At vero, qui INDIGNATUR, cum muliebri more exacerbatur, primum quidem dolores sponte sibi accersit; in luctu deinde paupertatis defixus non potest omnino efficere, ut sibi nec à seipso aliquid vacet ad sublevandam inopiam conferre, * nec vicinorum contributiōnibus sublevari; nisi quantum stipis ergo alicui quis projecerit, quod rursum pro largientis animo, ei qui in tanta rerum penuria versatur dolorem auxerit. Patet igitur ex iis quæ dicta sunt, MODERATE FERENDOS

ESSE casus adversos, & ADHIBENDA REMEDIA quantũ possumus, causasque ipsorum pravis cogitationibus esse adscribendas; neque ignorandum, cum providentia sit, non posse eum negligi qui bonus nunc exsistat, quantumlibet antiquis divinæ iræ notis compunctus sit. Eadem enim opera, dum virtus acquiritur, & eorum vitatur molestia, & MEDICINA invenitur, quæ ex sese quidem auxilium adversus dolorem adferat; à providentia autem molestiarum liberationem. Calamitates enim invexerunt nostra simul iniquitas & judicium divinum, cujus est in sceleratos animadvertere: sed tolluntur eædem percommode virtute nostra atque providentiæ lege, quæ eos malis liberet qui sponte sua quod bonum est amplectuntur. Tot tantaque adeo ex versibus istis possumus haurire præcepta, quæ ad virtutis institutionem primam conferunt. Videntur enim & providentiæ, & fati, libertatisque animi verissimas rationes complecti; quibus molestiam illam, quæ in eorum quæ cernuntur dissimilitudine versatur, oratio examinavit; inque omnibus malorum causam Deum nequaquam exsistere demonstravit. Quod si quis ista superioribus conjũgat, una omniũ esse ratio videbitur, quæ animi æternitatem confirmet. Quod enim justitiã esse colẽdũ, quod

δεῖ τὰ συμβαίνοντα· καὶ ΟΣΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΙΑΣΘΑΙ δεῖ, ταῖς διαστρόφοις ἐννοίαις τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογιζομένους, καὶ συνορῶντας, ὅτι προνοίας οὔσης, οὐκ ἀμελεῖται ὁ ἀγαθὸς νοῦ γινόμενος, κἂν τὰ παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἐφέλκηται στίγματα. καὶ αὐτὸ γὰρ κτᾶσθαι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν διαφεύγειν, καὶ τὴν ΙΑΣΙΝ ἐξευρίσκειν, παρ' ἑαυτοῦ μὲν βοήθειαν τῆς ἀλυπίας εἰσφέρων, παρὰ δὲ τῆς προνοίας τὴν ἀπόλυσιν τῶν χαλεπῶν κομιζόμενος. ἡ γὰρ ἡμετέρα κακία, καὶ κρίσις θεία τιμωρουμένη τὴν πονηρίαν, τὰ χαλεπὰ συνεφόρησεν. εἰκότως δὲ ταῦτα λύεται πάλιν ἀρετῇ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ νόμῳ προνοίας ἀπολύοντι τῶν κακῶν τοὺς παρ' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπιδεδωκότας. τοσαῦτα οὖν λάβοιμεν καὶ ἐκ τούτων τῶν ἐπῶν δόγματα πρὸς ἀρετῆς στοιχείωσιν συντελοῦντα. τοὺς γὰρ περὶ προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἀληθεστάτους λόγους περιέχοντα ἀναπέφηνε, δι' ὧν τὸ τῆς τῶν φαινομένων ἀνωμαλίας δύσκολον ἀπευθύνει ὁ λόγος, καὶ διὰ πάντων ἀπέδειξε τῶν κακῶν ἀναίτιον τὸν θεόν. εἰ δέ τις ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπισυνάψειεν, ὡς ἐκ πάντων ἀναφανήσεται λόγος τὴν τῆς ψυχῆς ἀϊδιότητα βεβαιούμενος. τὸ γὰρ δικαιοσύνην ἀσκεῖν,

καὶ

καὶ γενναίως ἀποθνήσκειν, καὶ περὶ τὰ χρήματα ἐλευθερίως διακεῖσθαι, τὸ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι τὴν ψυχὴν μάλιστα χρήζει πρὸς κατασκευήν, ὡς ἤδη εἴρηται. τὸ δὲ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ, καὶ ΙΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΣΘΑΙ, τὴν μὴ συγγεννᾶσθαι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν νῦν ὀφείλει δεόμενον· ἐκ δὲ ἀμφοτέρων τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς κρείττονα εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυται, καὶ ἑτέραν οὐσίαν παρὰ τὸ θνητὸν σῶμα αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἀΐδιον. οὐ γὰρ οἷόν τέ ἐστιν ἀπό τινος χρόνου προελθόντι εἰς γένεσιν εἰς ἀεὶ διαμένειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ ἀϊδίου τὴν ὑπόστασιν ἔχον ποτὲ φθορὰν ἀναδέχεσθαι. εἴπερ οὖν μετὰ τὴν τοῦ σώματος φθορὰν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διαμένουσα δίκης καὶ κρείσσονος τυγχάνει, καὶ τῶν ἐπιτηδευθέντων ἐν τῷ βίῳ τὰς πρὸς ἀξίαν ἀμοιβὰς ἀποδέχεται, οὐχ οἷόν τε δὲ εἰς ἀεὶ διαμένειν τὸ ἀπὸ χρόνου γινόμενον· δῆλον, ὡς καὶ πρὸ τούτου ἦν τὸν ἅπαντα χρόνον. καὶ οὕτω τῶν ἀϊδίων δημιουργημάτων τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀναδείκνυται, ὅθεν αὐτῇ καὶ τὴν θείαν ὁμοίωσιν μέτεισιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο μετρίας ὑπομνήσεως ἔτυχε, καιρὸς ἂν εἴη καὶ τὰ λοιπὰ ἐπισκέψασθαι.

21 ΠΟΛ-

quod fortiter occumbendum, quod etiam liberaliter utendum divitiis dixit; ad animi immortalitatem asserendam, nec eam simul cum corpore interire, sicuti dictum est, valde conducit. Ut autem DIVINA INFORTUNIA FERREMUS MODERATE, UT ADHIBERI REMEDIA pateremur, jam desiderari videbatur, non esse cum corpore generatum animum. At vero ex utroque, generatioone atque corruptione præstantiorem exsistere, & à corpore mortali differre, qui ex se æternus sit, demonstratur. Neque enim fieri potest ut perpetuo maneat, qui sui à tempore aliquo ortus principium duxerit; quemadmodum neque corruptionem unquam admittere, quod subsistat ab æterno. Si ergo post interitum corporis, eidem superstes animus pœnæ sit atque judicii particeps; sique eorum quæ gessit in vita mercedem pro meritorum ratione percipit; si denique stare perpetuo non valet, quod fieri cœpit aliquando: perspicuum est animum isto prius omni tempore exstitisse. Quo fit, ut inter æterna opera quæ sunt ab opifice Deo condita, animus esse reperiatur, divinæque similitudinis particeps. Verum quia de re ista abunde dictum est, tempus fuerit reliqua etiam considerare.

21 MULTI HOMINIBUS SERMONES MALI ATQUE BONI 22 EXCIDUNT; QUIBUS IPSE NEC COMMOVERI DEBES, NEC 23 AVOCARI: SED CEDERE AEQUO ANIMO, SI QUID FALSI DICATUR.

Multus sæpe hominum sermo pravusque bonusque
Excidit. At terrere nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falsum dicat; id æquo
Sperne animo.—

Voluntas humana, quia nec virtuti nec vitio semper inhæret, SERMONES etiam voce edit utrique inservientes, tanquam contrariis suis affectionibus similes. Ideoque fit, ut veri quidem sint alii; alii autem BONI; alii vero MALI; alii etjam falsi. Eget autem varietas ista judicandi peritia, ut eos amplectamur qui sunt præstantiores, deteriores autem rejiciamus: utque nec SERMONUM odio penitus laboremus malos improbando, nec bonorum etiam studio quoslibet sine discrimine amplectamur. Sequitur enim SERMONIS aversionem ipsa etiam ejus privatio qui BONUS est, &

21 ΠΟΛΛΟΙ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙ ΛΟΓΟΙ ΔΕΙΛΟΙ ΤΕ, ΚΑΙ ΕΣΘΛΟΙ
22 ΠΡΟΣΠΙΠΤΟΥΣ', ΩΝ ΜΗΤ' ΕΚΠΛΗΣΣΕΟ, ΜΗΤ' ΑΡ' ΕΑΣΗΣ
23 ΕΙΡΓΕΣΘΑΙ ΣΑΥΤΟΝ. ΨΕΥΔΟΣ Δ' ΗΝ ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗ ΤΕ,
24 ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ. ἀντ. ἴσχ'

Ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις μήτ' ἐν ἀρετῇ ἀεὶ ἑστῶσα, μήτ' ἐν κακίᾳ, καὶ τοὺς διὰ φωνῆς προϊόντας ΛΟΓΟΥΣ ἐπαμφοτερίζοντας ἀπεγέννησεν, ὡς ἐοικότας ταῖς ἐναντίαις αὐτῆς διαθέσεσι. διὸ τῶν ΛΟΓΩΝ ἐγένοντο οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ΑΓΑΘΟΙ, οἱ δὲ ΚΑΚΟΙ, οἱ δὲ ψευδεῖς. ἡ δὲ διαφορὰ αὐτῶν ἐπιστημονικῆς δεῖται διακρίσεως, ὅπως τοὺς μὲν ἀμείνονας ἐκλεξώμεθα, τοὺς δὲ χείρους ἀποβάλωμεν, καὶ μήτε μισολογίαν νοσήσωμεν παντελῆ διὰ τὴν τῶν χειρόνων ΛΟΓΩΝ κατάγνωσιν, μήτε ἀδιακρίτως πάντας εἰσδεξώμεθα διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων ἀποδοχήν. ἕπεται γὰρ τῇ μὲν μισολογίᾳ τὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ΛΟΓΩΝ ἑαυτοὺς ἀποστερεῖν·

τῇ

τῇ δὲ ἀκρίτῳ φιλολογίᾳ, τὸ κατ' αὐτὴν βλαπτό-
μενον ὑπὸ τῶν κακουργημένων λόγων. φιλο-
λογίαν γοῦν ἀσκήσωμεν μετὰ κρείσσονος αἱρέσεως,
* γρ. φιληκοΐα ἵνα ἡ μὲν * φιλία * ἐξέλκῃ τὸ γένος τῶν ΛΟΓΩΝ·
* πᾶν ἡ δὲ κρίσις ἀποδιώκηται τὰ χείρονα. καὶ οὕτω τὸ Πυ-
θαγορικὸν τηρήσομεν παράγγελμα, μήτε ἐκ-
πληττόμενοι τοὺς πονηροὺς τῶν ΛΟΓΩΝ, καὶ δι'
* γρ. ἀκρίτως αὐτὸ τοῦτο, ὅτι λόγοι εἰσίν, * ἀκρίτους αὐτοὺς
εἰσδεχόμενοι· οὔτε τῶν ΑΓΑΘΩΝ εἰργόμενοι,
διότι λόγοι εἰσὶν ὁμοίως τοῖς χείροσι. πρῶτον
μὲν γὰρ οὐχ ὡς λόγοι, μεταδιώκονται· ἀλλ' ὡς ἀλη-
θεῖς. οὐθ' οἱ ἕτεροι καταγινώσκονται, ὡς λόγοι·
ἀλλ' ὡς ΨΕΥΔΕΙΣ. ἔπειτα κἀκεῖνο εὐθαρσῶς
ἂν εἴποιμεν, ὡς μόνον λόγοι εἰσὶν οἱ ἀληθεῖς.
μόνοι γὰρ τῆς λογικῆς οὐσίας τὸ ἀξίωμα τηροῦσι,
καὶ εἰσὶ γεννήματα ψυχῆς πρὸς τὸ ἄριστον ἀνα-
τεταγμένης, καὶ τὸν οἰκεῖον κόσμον κεκτημένης·
οἱ δὲ ψευδεῖς τῶν λόγων, οὐδὲ ΛΟΓΟΙ ὄντως
εἰσί· πρὸς γὰρ κακίαν καὶ ψευδοδοξίαν φέρον-
τες, καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν ΛΟΓΩΝ ἠρνή-
σαντο, καί εἰσιν ἠλογημένης ψυχῆς, καὶ πάθεσι
συμπεφυρμένης φωναί. μήτ' οὖν πάντας κα-
ταδέχου, φησίν, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ·
μήτε πάντας ἀποβάλλε, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀλη-
θεῖς. ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς μι-
σεῖσθαι σὺν τοῖς χείροσι, καὶ τοὺς ψευδεῖς

προσίεσθαι

& audiendi ſtudium temerarium, nefariæ orationis minus prævisa injuria. Rectiſſimo igitur judicio SERMONUM ſtudium colendum nobis eſt; ut nos audiendi quidem cupiditas ad nullum non genus SERMONUM pertrahat, judicium autem eos rejiciat qui ſint deteriores. Atque ita Pythagoricū præceptum ſervandum, ut NEQUE MALIS SERMONIBUS COMMOVEAMUR; neque ideo ſine diſcrimine admittamus, quia SERMONES exſiſtunt; neque ſimili ratione BONIS ABSTINEAMUS. Primum enim, non iſtos ob id amplectimur, quia SERMONES ſunt; ſed quia veri. nec illos etiam alia ratione, quam quod falſi, condemnamus. Auſim præterea confidenter aſſerere, SERMONUM nomine eos cenſeri tantum, qui veri ſunt. Soli enim naturæ rationis participis dignitatem retinent, animique fœtura ſunt ad id quod eſt optimum comparati, ſuumque ordinem atque ſplendorem adepti: contra autem, qui falſi ſunt, ne SERMONES quidē vere exſiſtūt. Cū enim ad vitia ducāt opinioniſque falſitatem, à SERMONIS ingenuitate non ipſi tantum defecerunt, ſed ſunt animi voces ratione deſtituti, perturbationibuſq; involuti atque immerſi. Neque igitur omnes, inquit, amplectere, ne & MALOS etiā; neque omnes rejice, ne & BONOS. Utrūmq; enim fuerit abſurdū, BONOS odiſſe cum MALIS, & FALSOS amplecti propter

propter veros. At decet quidem laudare BONOS, & ubi admissi fuerint, opere præstare, & quærere ubi & quousque veritati consentiant: adversus eos autem qui falsi sunt decertandi vim adhibere; qualis ea fuerit quæ à logica scientia petitur ad veritatis distinctionem. Cum autem possumus evertere quæ falsa sunt, non violenter, non superbe id facere; sed mansuete veritatem persequi, lenibusque reprehensionibus improbare, atque etjam, uti versus ipse loquitur, AEQUO ANIMO CEDERE; SI QUID AUTEM FALSI DICATUR, non ita assentiri se habere, uti dicitur, sed sine iracundia audire. Neque enim quia ei quod FALSUM EST AEQUO ANIMO CEDENDUM præcipit, id nos debere amplecti significat; sed audire patienter, neque COMMOVERI, si nonnulli, quamvis homines sint, veritate excidant inutiliter. Patet enim hominum natura variis opinionum erroribus, cum notitias communes recta non sequitur. Nil mirum igitur, inquit versus, si qui nihil veri vel didicerit vel excogitarit, eo arrogantiæ devenerit; sique veritati contrarias opiniones adserat: immo contra, admiratione dignum sit, si qui neque dedicerit,

neque

προσποιεῖσθαι διὰ τοὺς ἀμείνους. δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ εἰσδεξαμένους αὐτοὺς ἀσμένως, καὶ ζηλοῦν ὅπῃ, καὶ ἐφ' ὅσον τῆς ἀληθείας ἐφάπτονται· πρὸς δὲ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ τὴν ἀγωνιστικὴν δύναμιν κλήσασθαι· αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ χορηγουμένη ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης εἰς διάκρισιν ἀληθείας. δυναμένους δὲ ἀνατρέπειν τὰ ΨΕΥΔΗ, μήτε σφοδρῶς, μήτε ὑβριστικῶς τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ σὺν πραότητι τὴν ἀλήθειαν διώκειν, καὶ μετ' ἐνδείξεων ἐλέγχων τὸ ΨΕΥΔΟΣ ἀνατρέπειν, καὶ ὥς αὐτό φησι τὸ ἔπος, ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΟΝΤΑΣ· ΨΕΥΔΟΣ ΔΕ ΗΝ ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗΤΑΙ, οὐ συγχωροῦντας οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται· ἀλλὰ ἀοργήτως ἀκούοντας. οὐ γὰρ συγκατατίθεσθαι δεῖν λέγει τῷ ΨΕΥΔΕΙ τὸ ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ· ἀλλ' ἀνεκτικῶς ἀκροᾶσθαι, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι, εἰ ἄνθρωποι ὄντες τινὲς τῆς ἀληθείας ἀποπεπτώκασιν ἀγυμνάστως. φόριμος γὰρ ἡ ἀνθρώπων φύσις πολλῶν διαστρόφων δοξασμάτων, ὅταν μὴ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις ὀρθῶς ἕπηται. οὐδὲν οὖν, φησὶν ὁ λόγος, θαυμαστὸν, εἰ ἄνθρωπος μηδὲν τῶν ἀληθῶν μήτε μαθὼν, μήτε εὑρὼν, εἰς τοῦτο τῆς ὑπονοίας ἦλθε, καὶ ἔθετο δόξας ὑπεναντίας τῇ ἀληθείᾳ. τοὐναντίον γὰρ ἦν θαυμαστὸν, εἰ μήτε μανθάνων,

μήτε ζητεῖν, ἢ θεὸν αὐτομάτως τῇ ἀληθείᾳ περιτυχεῖν, ὥσπερ ἐκ τραγῳδίας θεὸν τινὶ παραφανέντα. Δεῖ οὖν συγγνωμονικῶς ἀκούειν τῶν ψευδομένων, καὶ πεῖρα μανθάνειν οἵων ἡμεῖς ἐκκαθαρθέντες κακῶν, τῇ μὲν κοινωνίᾳ τοῦ συγγενοῦς ὑποκείμενοι τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, τῷ δὲ ἀλεξικάκῳ τῆς ἐπιστήμης ἐξ ἐναντίας αὐτῶν γενόμενοι. μέγα δὲ συντελεῖ πρὸς πρᾳότητα, καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης θάρσος. ἡ γὰρ ἱκανῶς παρεσκευασμένη ψυχὴ πρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰς ἐκτροπὰς τῆς ἀληθείας, ἀθορύβως οἴσει τὰς ψευδεῖς δόξας, ὡς προεκλελογισμένη πάντα τὰ περὶ τὸ ἀληθὲς ἐν αὐτῇ τοῦ ἀληθοῦς κατανοήσει. τί οὖν ταράξει τοῦτον, ὡς ἄλυπον; ὄντι δὲ ἰσχυρῷ φαντασίαν παρέξει τούτῳ, ἢ προκαταγωνίσασθαι πᾶν τὸ ψεῦδος. οὐ μόνον οὖν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὴν ἀταραξίαν ἕξει ὁ ἐπιστήμων· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θαρσεῖν τοὺς τοιούτους ἀγῶνας. ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν ΛΟΓΩΝ ἐπιστημονικῆς διακρίσεως. περὶ δὲ τῆς ἀπαίτων ἀνεξαπατήτου ἕξεως, ἣν δεῖ κεκτῆσθαι τὸν ἐπιστήμονα, εὐθὺς ἐπισυνάψει.

24 ---Ο ΔΕ ΤΟΙ ΕΡΕΩ ΕΠΙ ΠΑΝΤΙ ΤΕΛΕΙΣΘΩ.

25 ΜΗΔ-

neque etiam quæsierit, veritati temere occurrat, tanquam Deo alicui in tragœdia apparenti. Decet ergo eos audire cum venia qui mentiuntur; & periculo facto discere quantis ipsi malis simus erepti, qui generis communione iisdem perturbationibus obnoxii, scientia vindice contraria conditione potimur. Non parum autem ad lenitatem contulerit ipsa etiam scientiæ fiducia. Animus enim, qui satis instructus ad expugnãda veritatis diverticula accedit, intrepide tulerit falsarum opinionum congressus; tanquam omnia ante agitarit in veri consideratione, quæ possunt contra veritatem adferri. Quid igitur ipsum conturbabit, tanquam eo se explicare non possit? Immo ei qui potens sit cogitationes suggeret, quibus omne quod falsum est expugnetur. Non solum ergo ex ea virtute quæ in moribus posita est, non conturbari discet qui volet; sed ex eo etiam, quod intrepide ejusmodi certamina subeat. Atque hæc quidem de prudenti SERMONUM habendo discrimine præcepta sint. Deinceps de vitandæ fraudis in rebus omnibus ratione, quam decet eum tenere qui peritus sit, statim subjungit.

24 QUOD AUTEM TIBI DICAM SERVETUR IN OMNI NEGOTIO.

25 NEMO TE NEC VERBIS NEC FACTIS ADDUCAT, UT QUICQUAM 26 FACIAS AUT DICAS, QUOD TIBI NON SIT UTILE.

—Serves sed & hoc, quod dixero, semper:
Ne tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias dicasve, nocens quo tu tibi fias.

Extenditur ad res omnes præceptum hoc: & idem fere significat quod superius, ubi dixit,

—Nec quicquam sociis aut testibus, aut te
Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis

Qui enim sui verecundia moveri didicerit, neque in solitudine, neque in societate turpe quid audere, atque etiam cogitationem ab eo propter internæ rationis custodiam avertere; ille ipse est qui potest audire, NIL TIBI VEL VERBO QUISQUAM MALE SUASERIT, AUT RE. Solus enim fraudibus non patet, neque potest à quoquam ulla ratione decipi, qui hominis in se præstantiam agnoscens, nec se capi adulationibus patitur, nec minis etiã dejici; quantũvis vel hostes vel amici horum proponant quodlibet. Eo enim quod NULLUS dixit, personas omnes significavit, & patrẽ, & tyrãnũ, & amicũ, & inimicũ. Sunt vero avocãdi modi,

aut

25 ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ 26 ΠΡΗΞΑΙ, ΜΗΔ' ΕΙΠΕΙΝ, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ.

Τοῦτο διὰ πάντων τείνει τὸ παράγγελμα ἐκ δυνάμεως τοῦ ἄνω πῃ εἰρημένου,

---πρήξεις δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

ὁ γὰρ ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι μεμαθηκὼς, καὶ μήτε ἐν μονώσει, μήτε ἐν κοινωνίᾳ τινὶ τῶν αἰσχρῶν πρᾶξιν ἀνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν φαντασίαν αὐτὴν τοῦ τοιούτου παραιτούμενος διὰ τὴν εἴσω φυλακὴν λόγον, οὗτός ἐστιν ὁ δυνάμενος νῦν ἀκούειν, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ. μόνος γὰρ ἀνεξαπάτητος, καὶ ὑπ' οὐδενὸς οὐδαμῶς εὐπαράλογιστος ὁ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ γνοὺς ἄνθρωπος, καὶ οὔτε κολακείαις θωπευόμενος, οὔτε τοῖς ἐκδειμαίνουσι παρατρεπόμενος, κἂν πολέμιοι, κἂν φίλοι ὁποτεροιοῦν τούτων παρατείνωσιν. ἐν γὰρ τῷ ΜΗΔΕΙΣ, πᾶν πρόσωπον κεῖται, καὶ πατὴρ, καὶ τύραννος, καὶ φίλος, καὶ ἐχθρός. οἱ δὲ ὑπὸ τῆς παραγωγῆς,

ἢ διὰ ΛΟΓΩΝ, ἢ ΕΡΓΩΝ γίνονται. λόγῳ μὲν θωπευόντων, ἢ ἀπειλούντων· ἔργῳ δὲ, δωρεὰς, ἢ τιμωρίας προτεινόντων. πρὸς πάντα δὴ ταῦτα πεφραγμένην δεῖ τὴν ψυχὴν ἔχειν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ἀμείλικτον καὶ ἀδούλωτον ὑπὸ τῶν ὁπωσοῦν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν. ὁ γὰρ ὀρθὸς ὢν ὑπάρχων λόγος σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἑκατέρωθεν περιστήσας τῇ ψυχῇ τὰς ἀδαμαντίνους φύλακας, ἀνεξαπατήτους ἡμᾶς διατηρήσει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προσηνῶν θωπείας, καὶ ἀπὸ τῆς φοβερῶν καταπλήξεως· οἷς ἐπιγίνεται δικαιοσύνη ἀκριβὴς, ἣν παρήγγειλεν αὐτῷ τὸ ἀσκεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε. οὕτω μὲν οὐδ' οὐδεὶς οὐδαμῶς ἡμᾶς ἀναπείσει ἢ ΛΟΓΟΝ προέσθαι, ἢ ΕΡΓΟΝ τι διαπράξασθαι, ὃ μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐστὶ σύμφωνον. εἰ γὰρ πάντων μάλιστ' αἰσχυνοίμεθ' ἑαυτοὺς, δῆλον ὡς οὐδεὶς ἡμῖν αἰδεσιμώτερος ἡμῶν αὐτῶν φανήσεται, οὐδὲ φοβερώτερος ὡς προσκληθῆναι παρὰ τὸ δέον εἰπεῖν, ἢ πρᾶξαι. ἐπιβλαβὲς γὰρ τῇ ψυχῇ ἑκάτερον. τὸ δὲ ἐκείνῃ βλαβερὸν, τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀσύμφορον· ἐπεί ἐσμεν ἡμεῖς ἡ ψυχή. ἀκριβῶς οὖν ἀκουστέον τὸ, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ· καθ' ἐκεῖνο φέροντες τὴν ἀντωνυμίαν τοῦ ὃς κυρίως ΣΥ εἶ.

ἐπὶ

aut VERBIS aut FACTIS. VERBIS quidem, vel blandiendo, vel minitando. FACTIS vero, vel munera, vel supplicia proponendo. Decet ergo adversus ista omnia recta ratione bene munitum habere animum; ut nec voluptatibus, nec doloribus, quæ nos modis omnibus adoriuntur, moveatur, atque in servitutem redigatur. Recta enim ratio quæ intus est, cum animo utrinque temperantiam atque fortitudinem custodes inexpugnabiles adhibuerit, imperterritos nos præstiterit, nec ab assentationum blanditiis immunes tantum, sed à terrorum metu etiam; quibus efficitur exactum illud justitiæ genus, de qua superius loquens, eam re atque verbo colendam esse monuit. Sic ergo nullus omnino aut VERBUM emittere, aut OPUS aliquod efficere nobis suaserit, quod rectæ rationi non consentiat. Est enim perspicuum, si omnium maxime nostri nos pudeat, nobis neque verecundiorem neque timidiorem visum iri neminem, ut ad aliquid DICENDUM vel FACIENDUM præter debitũ inducamur. Est enim utrumq; animo NOXIUM. Quod auté ipsi damnosum est, idipsum & nobis etiã inutile, qui anim⁹ ipse simus. Est igitur ad illud advertédũ diligenter, quod dixit, QUOD TIBI NON SIT UTILE: utque provocabulum ad id referatur, quod TU proprie exsistas.

Si idipsum est ergo quod significatur, NEC FACTIS NEC VERBIS CUIUSQUAM adduci debere nos, ut ALIQUID AUT FACIAMUS AUT DICAMUS, QUOD INUTILE NOBIS SIT; TU autem animus es rationis particeps; haud eum patieris, si recte sapis, qui tibi naturæ rationis participi damnum inferat. Es enim IPSE animus; hoc autem, corpus tuum; illa autem, extra corpus. Ita enim separando, naturarum confusionem vitabis; & quid sit humana natura inveneris, si nec corpus, nec quæ extra sunt, tua existimaveris, sique nec ipsorum nomine, tanquam tuo, decertaveris, ne ad corporis aut divitiarum cupiditates pertraharis. Omnino enim cum quid simus ignoramus, & illa etiam quorum curam ipsi agimus non intelligimus; quorumlibet magis quam nostri ipsorum curam gerentes, quorum prima atque præcipua cura deberet exsistere. Si enim quod corpore utitur, animus est; sique instrumenti loco corpus habet; instrumenti autem gratia alia etiam, propter fluxam ejus naturam, in subsidium inventa sunt: certum est ejus, quod omnium princeps sit atque caput, curam primam atque præcipuam esse debere; secundam autem ejus quod primum sequitur. Quo fit, ut valetudinis ratio sapienti minime negligenda sit; non ut corpori primas tribuat,

sed

ἐὰν οὖν τὸ λεγόμενον, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΔΙ' ΕΡΓΩΝ, μήτε διὰ ΛΟΓΩΝ παραλογίσηταί σε ΠΟΙΗΣΑΙ, Η ΕΙΠΕΙΝ ὅ, τι ΜΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΕΣΤΙ ΣΟΙ· ΣΥ δὲ ἤδη ἡ λογικὴ ψυχή· οὐκ ἀνέξῃ, ἐὰν εὖ φρονῇς, τῶν παραβλαπτόντων σε τὴν ὄντως λογικὴν οὐσίαν. σὺ γὰρ εἶ ἡ ψυχή· τὸ δὲ, σῶμα σόν· τὰ δὲ, ἐκτὸς τοῦ σώματος. ἐκ γὰρ τῆς διαστάσεως ταύτης καὶ τὸ ἀσύγχυτον τηρήσεις τῶν φύσεων· καὶ τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν, ἥτις ἐστὶν εὑρήσεις, οὐδέποτε τὸ σῶμα, οὐδὲ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ εἶναι τιθέμενος, οὐδ' ὑπεραγωνιῶν τούτων ὥσπερ σαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸς φιλοσωματίαν καὶ φιλοχρηματίαν καθελκυσθῇς. ὅλως γὰρ ὃ ἐσμὲν ἀγνοήσαντες, καὶ ὧν ἐπιμέλειαν ποιούμεθα συναγνοήσομεν, πάντων μᾶλλον ἐπιμελούμενοι, ἢ ἡμῶν αὐτῶν, ὧν δεῖ προηγουμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. εἰ γὰρ τὸ χρώμενον τῷ σώματί ἐστιν ἡ ψυχή, τὸ δὲ σῶμα ὀργάνου τάξιν ἐπέχει πρὸς αὐτήν, τῶν δὲ ὀργάνου χρείαν τὰ ἐκτὸς πρὸς βοήθειαν τῆς ῥεύσεως αὐτοῦ φύσεως ἐξηρτημένα· δῆλον ὡς τοῦ ἡγουμένου καὶ πρώτου, προηγουμένην τὴν καὶ πρώτην δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν· δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέρου. ὅθεν οὐδὲ ὑγιείας ἀμελήσει ὁ σοφός, οὔτι προηγούμενον τὸ σῶμα δοξάζων·

ἀλλὰ

ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς χρείαν αὐτὸ παιδαγωγεῖν, ὅπως ἂν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἀνεμποδίστως ὑπακούῃ, καὶ ἐκ τρίτου τῶν τρίτων ἐπιμελήσεται, οἰκονομῶν τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. πρώτης οὖν τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ μόνης ἐπιμελήσεται, εἴπερ ἡ τῶν μετ' αὐτὴν ἐπιμέλεια πρὸς τὴν ταύτης προκοπὴν τείνει. τοῦ δὲ τὸ παρὰ τὴν ἀρετὴν, τοῦτο ἦν, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΑΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙΝ. τὸ γὰρ συμφέ-

* γρ. τούτῳ ρον ἡ ἀρετὴ, * τοῦτο τὸ παρ' ἐκείνην ἀσύμφορον. κύκλον οὖν περιβαλὼν ὥσπερ συμβουλεύει τὸν ἀρετῆς φυλακτικὸν ὁ μηδὲν πείθεσθαι δεῖν λέγων τῷ πειρωμένῳ τῆς ἀρετῆς ἀπάγειν, δι' οἵων

* γρ. σὺ ἂν ἔργων * ἢ τῇ πρὸς τὸ χεῖρον ἐκπρεπούσης πειθοῦς προσαγάγῃ τὴν πεῖραν· οἷον, μὴ ὑποσχέσεις προτείνων τύραννος, ἢ ταύτας ΕΡΓΩ βεβαιῶν· μὴ ἀπειλαῖς θορυβῶν, ἢ αἰκίαις βιαζόμενος· μὴ φίλιον πρόσωπον τῇ οἰκειότητι τῆς ἀπάτης ἐπικρυπτόμενος, ἀπαγάγῃ τοῦ συμφέροντος τῇ ψυχῇ. ἣν δὲ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ τὰ ταύτην ὠφελοῦντα μόνα. ἀνεξαπάτητος δὲ ἔσῃ εἰ τὴν οὐσίαν τὴν σαυτοῦ γνοὺς, ἥτις τέ ἐστι, καὶ ᾧ φύσει ἔοικε, τῆς πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως ἀεὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχῃς· παντὸς δὲ τὸ τῆς ὁμοιώσεως παράγον μεγίστην ἡγοῦ ζημίαν. τοῦτο γὰρ ἦν, Ο,ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ,

ſed ut ipſum animi uſib⁹ accommodet, quo ipſius operationibus nullo repugnante obtemperet; tertio vero loco eorum curam ſuſcipiat quæ tertia ſunt, eaque præſtet quæ foris ſunt, ad inſtrumenti ipſius cōſervationem. Animi igitur, tāquam principis, atq; adeo ſolius fortaſſe, curam habebit, ſi rerū cura quæ ipſam ſequitur ad ejus commoda referatur. Eſt vero id omne quod præter virtutem eſt, eo ipſo ſignificatum, quod TIBI NON SIT UTILE, poſtulat. Cui enim emolumento virtus eſt, eidem fuerit & damno quod eſt à virtute alienum. Cenſet igitur orbem eſſe circumagendum ad virtutum cuſtodiam, cum nihil ei credendum præcipit, qui te à virtute conatur avertere, quibuſcunque modis conetur ad nequiora pertrahere: verbi gratia, ne ſi promiſſis agat tyrannus, aut ea REBUS comprobet; ſi minis terreat, aut cruciatibus urgeat; ſi perſona etiam amica familiaritatis ſpecie fraudem occultet, ab eo quod conducit animus avocetur. Conducunt autem ipſi veritas tantum atque virtus. Fies porro qualibet fraude ſuperior, ſi ſubſtantiam tuam minime ignorans, quænam ſit, & cui natura ſimilis, imaginis ejus quā gerit curam ſemper habueris; id autem omne quod à ſimilitudine avocat, damnum eſſe maximū exiſtimaveris. Eſt enim illud ipſū QUOD TIBI NEQUAQUAM UTILE EST, per

per quod tu arceris à divina similitudine. Quoniam vero idipsum nobis UTILIUS est quod cōfert ad ejusmodi similitudinē; quid quisquā afferat, quod tāti sit ut nos à studio divinæ similitudinis avocet? num pecuniarū largitionē? num ablationem? Atqui didicimus eas justa ratione & appetere & rejicere. Neque nos latet quam sit incerta ipsarum possessio. Quid enim si isto modo non adimantur, & fortiter illarum tuleris amissionem, fur eas non auferet? At enim quam variis modis aliis divitiarū contingit amissio? Horum ipsi unam etiam rationem virtutis nomine agitemus, spontaneam paupertatem honestati conjunctam cum divitiis commutantes, easque justa de causa exuentes, & tanti virtutem redimentes, quantum nobis ille adferat detrimenti qui ab ea dimovere nos conetur. Cæterum tormenta adhibebit, & mortem. At fuerit non difficile respondere, nos esse ista nequaquam passuros, si quod nostrum est tueamur; sed corpus fore quod injuriam patiatur, & quia mortale sit, nihil præter naturam suam toleraturum. Est enim natura morti obnoxium & sectioni, injuriisque aliis innumeris, quas quilibet morbus magis quam tyrannus potest inferre. Quid ea igitur fugimus quæ vitare ipsi non possumus? Cur potius ea non servamus, quæ servandi potestatem habemus?

Quod

ΕΣΤΙ τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀπεῖργον. ἐπειδὴ δὲ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ἡμῖν τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην ὁμοίωσιν, τί οὖν προστάξει τις ἱκανὸν ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν ὁμοιώσεως φιλοσοφίας; χρημάτων δόσις; ἢ ἀφαίρεσις; ἀλλὰ μεμαθήκαμεν μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ προσίεσθαι αὐτὰ, καὶ ἀποτίθεσθαι· καὶ τὸ ἄστατον τῆς κτήσεως αὐτῶν ἡμᾶς οὐ λανθάνει. τί γὰρ ἂν μὴ οὕτως αὐτὰ ἀφέληται, καὶ γενναίως αὐτῶν ὑπομείνω τὴν ἀποβολὴν, κλέπτης αὐτὰ ἐκ ἀφαιρήσεται; πόσοι δὲ ἄλλοι τρόποι διαφθορὰν χρημάτων ἐπάγουσιν; ὧν ἕνα καὶ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς λογιούμεθα λόγον, ἑκουσίαν πενίαν μετὰ τοῦ κόσμου ἀντικαταλλαττόμενοι*, καὶ μετ' εὐλογίστου αἰτίας αὐτὰ ἀπολυόμενοι, καὶ τοσοῦτον τὴν ἀρετὴν ὠνούμενοι, ὅσον ἂν ἡμᾶς βλάπτῃ ὁ ταύτης παρακινεῖν ἐπιχειρῶν. ἀλλὰ στρεβλώσεις προσοίσει, καὶ θάνατον. προσέχειν οὖν πρὸς ταῦτα ἀποκεῖσθαι· ὡς οὐχ ἡμεῖς ταῦτα πεισόμεθα, ἐάν γε τὸ ἡμῶν τηρῶμεν· ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔσται τὸ ὑβριζόμενον· τὸ σῶμα τὸ ἀποθνῆσκον, οὐδὲν παρὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ πάσχον. φύσει γάρ ἐστι θνητὸν, καὶ τμητὸν, καὶ μυρίοις ὑποκείμενον πάθεσιν, ἃ τυράννου μᾶλλον ἡ τυχοῦσα νόσος ἐπήγαγε. τί οὖν φεύγομεν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν φεύγειν; οὐ τηροῦμεν δὲ μᾶλλον, ἃ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν τηρῆσαι; τὸ

* χρήμασι

τὸ γὰρ θνητὴν φύσιν καταδεδικασμένῳ θανάτῳ οὐκ ἔστιν ὅτι οὖν ποιοῦντας ἀξιῶσαι τοῦτο. τὸ δὲ ἀθάνατον ἡμῶν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχή, καὶ ἡμεῖς, δυνατὸν ἀρετῇ κοσμῆσαι μὴ μαλακισθέντας περὶ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον. ὃν εἰ * μὴ μετ' εὐλόγου αἰτίας ὑπομένοιμεν, κοσμήσομεν τῇ ὀρθῇ προαιρέσει τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. ταῦτα δή ἐστι τὰ μεγάλα, ὧν ἂν ἄλλος ἄλλῳ προτείνειν τι παθεῖν, ἢ ἀποτῖσαι· τὰ δὲ εἴσω τῆς ψυχῆς ἀδούλωτα ἄλλῳ, καὶ ἐλεύθερα, ἐὰν ἡμεῖς θέλωμεν, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ τὰ ἐκτὸς, ἀμέτρῳ προσπαθείᾳ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἑκόντες δουλαγωγήσωμεν, ζωῆς ἐφημέρου καὶ χρημάτων τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς ἀποδιδόμενοι. ταῦτα ἡμῖν εἰσηγεῖται τὸ προκείμενον παράγγελμα ἐπὶ παντὶ τούτων, δι' ὧν τὸ μόνιμον, καὶ ἀπαράγωγον ἀρετῆς ἐπισφραγίζεται. ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἑξῆς μετίωμεν πρὸς τὰ αὐτὰ δόγματα τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα.

* γρ. ἡμεῖς

27 ΒΟΥΛΕΥΟΥ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, ΟΠΩΣ ΜΗ ΜΩΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. 28 ΔΕΙΛΟΥ ΤΟΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΤΕ ΛΕΓΕΙΝ Τ' ΑΝΟΗΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ. 29 ΑΛΛΑ

Quod enim natura mortale est, id ipsũ mortis decreto quibuslibet auxiliis liberare nõ queas: sed possumus quod habemus immortale (id est animum, atque nos) virtute exornare, si ad mortis minas non frangamur; quã dum justa ratione subimus, naturæ ipsi necessitatẽ voluntatis rectitudine illustram⁹. Sunt ista certe magna illa, è quibus aliquid alius alii, ut patiatur, aut luat, possit proponere. At vero quæ intus habet animus nulli sunt mãcipata; sed libera, si ipsi velimus; nisi si corpori, vel rebus externis, immodicisque cupiditatibus obtemperantes sponte libertatem abjiciamus, animique bona vita momentanea atque divitiis vendamus. Ista nos monet præceptum (quod ante positum est) in rebus omnibus efficere, quibus virtutis stabilitas atque constantia confirmetur. Ad alia vero deinceps, quæ ad eadem dogmata referuntur, transeamus.

27 CONSILIUM ADHIBE PRIUSQUAM RES GERATUR; NE ABSURDA FIANT. 28 HOMINIS NEMPE MISERI EST, EA FACERE ET LOQUI QUAE STULTA SUNT.

Consilium præcedat opus, ne absurda sequantur.
Est miseri quod quis stulte loquiturq; facitq;.

29 EA

29 EA AUTEM PERFICITO QUAE TIBI MOLESTA DEINCEPS MINIME FUTURA SINT.

Effice quin potius nequeant quae facta dolere.

Consilii prudentia & virtutes parit, & perficit, & continet, parens simul earum, & nutrix, & custos. Cum enim tranquille quam vitæ rationem inire debeamus, agitamus, tũ eligitur virtutum præstantia. Cum autem fortiter omnia virtutis nomine certamina obire consilium statuit, atque jàm virtuti comparandæ assuevit, in calamitatũ etiam perturbationibus mentem retinet incontaminatam; nec iis quæ foris tumultuantur ulla ratione adducitur, ut mutatò instituto aliam exsistere felicem vitã existimet, præter eam quam per se optimam judicavit. Quo fit, ut recti consilii opera tria reperiantur. Primum, vitæ optimæ delectus. alterum, cultus illius quam delegimus. tertium, constans eorum observatio quæ recte instituta sunt. Est vero horum quidem primum, ratio illa quæ OPUS anteit, à qua manant actionum principia. Medium vero, quæ cum opere exsistens, singula quæ fiunt principiis primis accommodat. Ultimum autem, quæ in OPERE res ipsas examinat, & judicat an recte FACTAE SINT. Elucet vero in omnibus consilii boni præstantia, quæ virtutes modo pariat,

modo

29 ΑΛΛΑ ΤΑΔ' ΕΚΤΕΛΕΕΙΝ Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΗ.

Ἡ εὐβουλία καὶ γεννᾷ τὰς ἀρετάς, καὶ τελειοῖ καὶ συνέχει, μήτηρ ἅμα, καὶ τιθηνὸς, καὶ φύλαξ αὐτῶν γινομένη. βουλευσάμενοι γὰρ ἡμεῖς ἐφ' ἡσυχίας ὅν τινα τρόπον χρὴ ζῆν, τὸ τῶν ἀρετῶν προαιρούμεθα κάλλος. ἑλομένη δὲ διαθλεῖν γενναίως ἐπείγεται τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, καὶ συνδιατηρεῖ τῇ κτήσει τῶν καλῶν ἤδη, κἂν ταῖς τῶν ἀντισπώντων ταραχαῖς τηρεῖ τὴν γνώμην ἀκέραιον, οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν θορυβούντων ἐκπληττομένη πρὸς τὸ μεταθέσθαι δῆθεν εὐδαίμονα εἶναι βίον, ἢ ἐκεῖνον, ὃν ἐφ' ἑαυτῆς ἐλογίσατο κάλλιστον. ὅθεν τρία τῆς εὐβουλίας τὰ ἔργα. πρῶτον ἐκλογὴ τοῦ ἀρίστου βίου. δεύτερον ἄσκησις τοῦ προαιρεθέντος. τρίτον τήρησις ἀμετάστατος τῶν μελετηθέντων ὀρθῶς. τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν, ὁ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ λόγος, ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν πράξεων ὑποτιθέμενος. τὸ δὲ μέσον, ὁ σὺν τῷ ΕΡΓΩ λόγος, ὁ προσυμβιβάζων ἕκαστον τῶν πραττομένων ταῖς ἡγουμέναις ἀρχαῖς. τὸ δὲ τρίτον, ὁ ἐπὶ τῷ ΕΡΓΩ λόγος ἀναλογιζόμενος τὰ πεπραγμένα, καὶ κρίνων εἰ δεόντως πέπρακται. διὰ πάντων δὲ τὸ τῆς εὐβουλίας καλὸν ἐπανθεῖ, νῦν μὲν κυοῦσα τὰς ἀρετάς,

νῦν δὲ ἐκτρεφούσης, καὶ φρουρούσης ἐν τελει-
ὡς ἀρχήν τι, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τῶν ἀγα-
θῶν ἐν ταύτῃ ἡμῖν κεῖσθαι, τήν τε ἀπαλλαγὴν
τῶν κακῶν διὰ ταύτης μόνης ἡμῖν παραγίνεσθαι,
καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν τελείωσιν. λογικῆς γὰρ τῆς φύ-
σεως ἡμῶν οὔσης, καὶ διὰ τοῦτο βουλευτικῆς, οἰ-
κείᾳ δὲ προαιρέσει πρὸς τὸ εὖ, ἢ κακῶς βου-
λεύεσθαι προσαγομένης, ἡ μὲν κατὰ φύσιν ζωὴ
σώζει τὴν οὐσίαν αὐτῆς· ἡ δὲ παρὰ τὸ δέον αἵρε-
σις φθείρει ἐφ' ὅσον οἷόν τε. φθορὰ δὲ ἀθανάτου
πράγματος κακία, ἧς ἀβουλία μήτηρ, ἣν ἐκ-
φυγεῖν ὁ λόγος παραινεῖ, ΟΠΩΣ ΜΗ
ΜΩΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. ΜΩΡΑ δὲ
ἄθλια, καὶ κακά. τὸ γὰρ ΛΕΓΕΙΝ Η
ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ ΔΕΙ-
ΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ Ε-
ΣΤΙΝ, τουτέστι, κακοδαίμονος ἴδιον ἀνθρώ-
που. εἰ δὲ ΒΟΥΛΕΥΟΙΟ ΠΡΟ
ΕΡΓΟΥ, ΟΥΤΕ ΕΡΕΙΣ ΤΙ,
ΟΥΤΕ ΠΡΑΣΣΕΙΣ ΑΝΟΗ-
ΤΟΝ, ἐφ' οἷς ἀνιᾶσθαι ἀνάγκη τοὺς τῇ ἀβου-
λίᾳ ὑπαχθέντας. τὸ γὰρ σαθρὸν τῆς αἱρέσεως
τῇ μεταμελείᾳ ἐλέγχεται πείρᾳ δεῖξαν τὴν
βλάβην, ὥσπερ αὖ τὸ τῆς εὐβουλίας γενναῖον
πρὸς τὸ μόνιμον ἄγει τὸ τῆς ἐκλογῆς, ἐπ' αὐτῶν
τῶν ΕΡΓΩΝ τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενον·

ὠφέλειαν

modo nutriat, & tertio tueatur. Unde fit, ut in eo nobis & principium, & medium, & finis etiam bonorum sita sint; nosque unum & malis liberet, & virtutibus augeat atque cumulet. Quia enim natura nostra rationis est particeps, atque ideo deliberationis capax, cum propria voluntate ad consilia vel prava vel recta ducitur, tum quidem quæ secundum naturam vita est, vim servat ipsius: corrumpit autem, quantum potest, quæ id eligit quod non decet. Est vero sempiternæ rei lues malitia; hujusque parens consilii pravitas, quam evitare adhortatur versus, NE FIANT QUAE STULTA SINT. Sunt autem STULTA, quæ misera & mala. Ea ENIM DICERE ET FACERE QUAE MENTE CARENT, MISERI HOMINIS EST, id est, infelicis proprium. Sin autem ANTE OPUS CONSULUERIS, nec ipse DICES quicquam nec FACIES QUOD STULTUM SIT: QUIBUS necesse est eos MOLESTIA AFFICI, qui temeritatis culpæ sunt affines. Arguit enim electionis futilitatem pœnitentia, cum experientia damnum indicat: non aliter quam ejusdem soliditatem consilii probitas, cum in rebus ipsis utilitatem ostendit:

utilitatem, inquam, non corpoream, non externam, sed nostram ipsorum quibus ANTE OPUS CONSULERE præcipitur, atque EA PERFICERE QUAE MOLESTIAM nobis (qui animus sumus) NON PARIANT. Quid enim prosit perjuriis, cædibus, aut aliis ejusmodi maleficiis divitias parare, externisque opibus abundare; iis autem bonis egere quæ animo conferunt? Nec ad id vel advertere, atque ita malum augere vehementius; vel si admissorum conscientia in eorum sensum deveniatur, animo distorqueri, & pœnas inferorũ metuere, solamq; in eo medicinã invenire, quod effugium nullum sit; unde malũ malo curare ipsi prõptum est qui animi interitu sceleri suo adblanditur, dignumq; se judicat, cujus nihil post mortẽ supersit, ut judicii pœnas effugiat? nõ enim vult qui mal'est, esse sibi animum immortalem, ne scelerum ultionẽ patiatur. Itaque judicẽ qui apud inferos est prævertens, morte se ipse condemnat; tanquam ne sceleratum quidem animũ subsistere deceat. At iste quidem, tanquam consilii inopia ad malitiam delatus, sententiam adversum se tulit non male intemperantiæ suæ respondentem. Sed inferorum judices tanquam ad veritatis normam judicia revocantes, non statuent debere animum minime exsistere, sed sceleratum non esse;

et

ἀφήλκυσαν δὲ οὐ τὴν τοῦ σώματος, οὐδὲ τὴν τῶν ἐκτὸς, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν αὐτῶν, οἷς καὶ τὸ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ παραγγέλλεται, καὶ ταῦτα ἐκτελεῖν, ἃ μὴ ΑΝΙΑΣΕΙ ἡμᾶς· ἡμᾶς δὲ δῆλον ὅτι τὴν ψυχήν. τί γὰρ ὄφελος ἐπιορκίαις, ἢ φόνοις, ἢ ἄλλαις τισὶ κακοπραγίαις λυσιτελοῦς χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω, πενομένην τῇ ψυχῇ τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῇ καλῶν; καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθήτως ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν· ἢ εἰς αἴσθησιν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἑλκόμενον περιβλῦσαι τὴν ψυχὴν, καὶ δειμαίνειν τὰ ἐν ᾅδου κολαστήρια· καὶ μόνην ἴασιν εὑρίσκειν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγὴν, ὅθεν αὐτῷ αἱρεῖται κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, φθορᾷ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθουμένην, καὶ τῷ μετὰ θάνατον οὐδενίζειν ἑαυτὴν καταψηφίζεσθαι φυγὴν τῶν τῆς κρίσεως πόνων; οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα μὴ ὑπομείνῃ τιμωρούμενος. καὶ φθάνει τὸν ἐκεῖ δικαστὴν θάνατον ἑαυτοῦ καταψηφιζόμενος, ὡς πρέπον τὴν πονηρὰν ψυχὴν μηδὲ εἶναι. ἀλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἀβουλίᾳ πρὸς κακίαν ὑπενεχθεὶς, οἰκείως ἁμαρτίᾳ τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ᾅδου δικασταὶ, ἅτε πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιούμενοι, οὐ κρίνουσι μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι,

καὶ ὅπως ἂν μετριάσῃ τὸ κακὸν αὐτῆς πραγματεύονται, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς φύσεως τὰς κολάσεις ἐπάγοντες, ἰατροῦ δίκην, τομαῖς, καὶ καύσεσι τὰ χείρονα τῆς κακίας θεραπεύοντες· καὶ τῶν ἡμαρτημένων δίκας εἰσπράττοντες, μετανοίᾳ ψυχῆς τὴν πονηρίαν ἀφανίζειν πειρώμενοι· οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξιστάντες τοῦ εἶναι, μᾶλλον ἐπανάγοντες τῇ τῶν λυμαινομένων παθῶν ἐκκαθάρσει. κινδυνεύει γὰρ εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑποφέρεσθαι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διὰ τῆς εἰς τὸ μὴ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς· τῇ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακλήσει πρὸς τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῆς ἐπανάγεται, καὶ ἀπολαμβάνει καθαρὸν τὸ εἶναι, ὃ τῇ συμμίξει τῶν παθῶν ἐκηραίνετο. διὸ πειρᾶσθαι δεῖ μάλιστα μὲν μὴ ἁμαρτάνειν· ἁμαρτόντας δὲ σπεύδειν, ὡς ἐπὶ ἰατρικὴν τῆς πονηρίας τὴν δίκην, ἐπανορθουμένους τὴν ἀβουλίαν τῇ κρείττονι βοηθείᾳ. ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἶναι ἀγαθοὶ ἐκπεπτώκαμεν, τοῦ γίνεσθαι γοῦν ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ μνήμης εὐγνώμονι τὴν θείαν ἐπανόρθωσιν εἰσδεχόμενοι. ἡ δὲ μετάνοια αὕτη φιλοσοφίας ἀρχὴ γίνεται, καὶ τῶν ΑΝΟΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ φυγή, καὶ τῆς ἀμεταμελήτου ζωῆς ἡ πρώτη παρασκευή. ὁ γὰρ καλῶς περὶ τῶν πράξεων βουλευόμενος οὐ περιπίπτει λύπαις ἀκουσίαις, οὐδὲ λανθάνει τὰς ἀρχάς, καὶ

& dabunt operam ut retundatur ipsius malitia, adhibitis ad naturæ salutem castigationibus, medicorũ more, qui maligna ulcera sectionibus atque ustionibus curant. Pœnas deinde scelerum exigent, pœnitudine animi nequitiam delere satagentes; non ipsam ejus substantiam de rerum natura tollere, sed perturbationum potius, quibus corrumpebatur, purgatione, in pristinum statum revocare. Est enim periculum ne esse desinat hominis animus, cum ad id quod est præter naturam divertitur. Cum autem ad id quod est secundum naturam revocatur, ad suam ipse naturam reducitur, puramque illam exsistendi rationem rursus assumit, quam cupiditatum mixtione corruperat. Itaque maxime quidem conari oportet ne quid peccetur. Sin autem peccatum est, ad justitiam statim, tanquam ad scelerum medicinam, confugere; ut pravum consilium præstantioris ope corrigamus. Cum enim probitate excidimus quam habebamus; eam rursum justæ pœnitudinis auxilio adipiscimur, cum divinã correctionem admittimus. Est vero sapientiæ principiũ pœnitentia ipsa, STULTORUMQUE SERMONUM atque OPERUM fuga, primaque ad vitam, cujus pœnitere nõ queat, instructio. Nõ enim molestiis ille obnoxius est quæ temere accidũt, qui recte consilium init priusquam geratur aliquid; nec se rerũ principia

atque occasiones dare ignorat, quarum finem atque exitum reformidat; sed semper ei adstipulatur quod adest, eorum fortuitos eventus, quæ solent aliter contingere, rationibus expendens. Quo fit, ut nec eorum exspectatione quæ bona nuncupantur, quod vere bonum sit contemnat; nec metu etiam contrariorum, mali quicquam admittat; sed mente semper ad divinas leges intenta, suam ipse vitam ex earum instituto dirigit. Ut autem scias MISERI ESSE HOMINIS EA DICERE ET FACERE QUAE STULTA sunt, Medeam in tragœdia intuere, ut vicem suam lugeat; quæ ingenti amore correpta, cum suos inconsulte prodidisset, seipsam homini peregrino tradidit. postea vero, cum ab ipso negligeretur, indignaque pati se existimaret, ex ea persuasione in has voces prorumpit;

Feriat caput hoc cœleste mihi
Fulgur.---

Pergit deinde ad nefaria opera; primum ea STULTE exoptans infecta esse quæ fierent, tum furenter malis mala curare tentans. Quod si placet Homericum Agamemnonem intueri, audies & ipsum, cum dat pœnas iræ vehementis, ejulantem, & clamantem;

---Turbor, mihi nec jam cor sedet intus.
Ardorem

καὶ τὰς ὑποθέσεις διδοὺς, ὧν τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐκβάσεις οὐκ ἀσμενίζει, ἀλλ' ἀεὶ τὸ παρὸν συντίθησι, τῶν δ' ἐξῆς ἐπισυμβαινόντων τὰς τύχας ἀναλογιζόμενος. διὸ οὔτε προσδοκίαις τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἂν παρείδῃ, οὔτε φόβῳ τῶν ἐναντίων τὴν τοῦ κακοῦ πρᾶξιν αἱρήσεται· ἐν ἴσῃ δὲ τῇ γνώμῃ πρὸς τοὺς θείους κανόνας τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπευθυνεῖ. ἵνα δὲ γνῷς, ὅτι ΔΕΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΣΤΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ, ὅρα Μήδειαν τὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὰ καθ' αὐτὴν ὀδυρομένην, ἥτις ἀβουλήτως τοὺς οἰκειοτάτους προδοῦσα δι' ἔρωτα ἔκτοπον ἀνδρὶ ξένῳ ἑαυτὴν ἐνεχείρισεν. εἶτα ὀλιγωρουμένη ὑπὸ τούτου, ἀφόρητα πάσχειν οἴεται. καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως ταύτης ἀκούεις οἷα βοᾷ·

Διά μου κεφαλῆς φλὸξ οὐρανία
Βαίη. ——

καὶ πράξεσιν οἷς ἔργα ὀδύρομαι. πρῶτον ΑΝΟΗΤΩΣ ἐπευχομένη μὴ γεγονέναι τὰ γενόμενα· εἶτα μανικῶς κακοῖς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ πειρωμένη. εἰ δὲ βούλει, τὸν Ἀγαμέμνονα θέασαι τὸν Ὁμήρου, ὃς τῆς ἀμετρίας θυμοῦ διδοὺς δίκας οἰμώζων ἀναφωνεῖ·

—ἀλ' ἀλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω.

καὶ

καὶ τὸ πυρῶδες τῶν ὀμμάτων, ὃ πάλαι ὑπὸ τῆς θυμικῆς διαθέσεως ἐξήπτετο, μετὰ τὸ πέρας τῶν αὐτῶν τῶν πραγμάτων ταῖς τῶν δακρύων ὄμβροις κατέψυχε. τοιοῦτος γὰρ πᾶς ΑΝΟΗΤΟΣ βίος, τῇδε κἀκείνῃ τοῖς ἐναντίοις πάθεσι μεταπίπτων, ἐν ἡδοναῖς μὲν ἐστὶ μισητὸς, ἐν λύπαις ὀλοφυρτὸς, καὶ θαρρῶν προπετὴς, καὶ δεδιὼς ταπεινός· καὶ ὅλως ὑπὸ τῆς ἀβουλίας γυναικὸς φρονήματος ἀμοιρῶν τῇ τύχῃ συμμεταβάλλεται τῶν γινομένων. ἵνα οὖν μὴ τοιούτων δραμάτων ἀναπιμπλώμεθα, ΠΡΑΣΣΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΕΣ ΑΝΟΗΤΑ, τῷ ὀρθῷ λογισμῷ διὰ πάντων ἡγεμόνι χρησόμεθα, τὸ Σωκρατικὸν ἐκεῖνο πληροῦντες, ὡς ἐγὼ οὐδενὶ οἷός τέ εἰμι πείθεσθαι τῶν ἐμῶν, πλὴν τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ ὀρθὸς φαίνηται. ἡμῶν δὲ ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς, πάντα ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν τῷ λογικῷ δέδοται, οἷον θυμὸς, ἐπιθυμία, αἴσθησις, αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ εἰς ὀργάνου χρείαν τῆς δυνάμεως ταύταις παρειλημμένον· ὧν οὐδενὶ χρὴ πείθεσθαι, πλὴν, ὥς φησι, τῷ ὀρθῷ λόγῳ, τουτέστι τῷ λογικῷ κατὰ φύσιν διατεθέντι. τοῦτο γὰρ καὶ διορᾶν δύναται ΔΕΚΤΕΑ ΤΕ καὶ ΠΡΑΚΤΕΑ. λόγῳ δὲ ὀρθῷ πείθεσθαι, καὶ θεῷ, ταυτόν ἐστι. τὸ γὰρ λογικὸν γένος ἐμμοιρῆσαν τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως ταῦτα βούλεται

* χρ. τῶν γινομένων

Ardore deinde oculorum, qui pridem iracundiæ proclivitate accendebatur, immutatis rebus ipsis, lacrymarum imbre restinxit. Ejusmodi enim omnis vita est STULTORUM hominum, propter contrarias affectiones aliis atque aliis mutationibus obnoxia: in prosperis quidem rebus odiosa, in adversis vero miserabilis; in spe autem præceps, in metu vero dejecta. Omnino denique, qui caret consilii boni & recti subsidio, mutat simul & mentem cum fortuna. Ne ergo hujusce generis dramatis repleamur, dum ea dicimus & facimus quæ STULTA sunt, recta ipsi ratione, tanquam duce, in omnibus utamur, & Socratis illud imitemur, quo se dicebat nulli suorum posse assentiri, nisi rationi, quæ recta monere visa esset. Sunt vero nostra, non autem nos, omnia illa quæ ad rationis ministerium data sunt, ira, cupiditas, sensus, corpus ipsum, quod instrumenti vice facultatibus istis in usum conceditur: quarum nulli decet credere, ut ait, nisi rectæ rationi; id est, parti illi ratione prædita, quæ secundum naturam se habeat. Potest enim & illa perspicere quæ dicere & facere conveniat. Est vero idem rationi parere atque Deo. Natura enim quæ rationis est particeps, cum splendorem suum suamque lucem sortita est, ea ipsa amplectitur quæ

quæ divina lex statuit; nec discrepat à Dei sententia animus qui secundum Deum se habeat; sed divinitati atque splendori intentus ea facit quæ facit. At nõ ita qui contra se habet; quippe qui Deum non agnoscat, & in tenebris temere, proutque forte contigit, pervagetur, mente scilicet, atque Deo, tanquam sola bonorum regula, destitutus. Tam multa adeo & varia exsistunt consilii recti commoda. Sed hoc etiam ad alia accedit, quod EX CONSILIO QUOD OPERI PRÆMITTITUR, amputatis incertarum opinionum caussis, ad scientiæ notitiam revocamur; unde jucũdissima nobis, atque etiam optima vitæ ratio conciliatur: quod sequentibus demonstratur.

30 NIHIL AGE EORUM QUAE NESCIS, SED DISCITO 31 QUAECUNQUE DECENT: ATQUE ITA VITAM PERAGES IUCUNDISSIMAM.

Nec tu quod nescis gerito; sed discere cura
Quæ fas. perjucunda tibi sic vita futura est.

Nihil adgredi quod non sciamus, id tantum cavet, ne peccemus: at ea DISCERE quæ ad VITAM optimam conferunt, præterquam quod inculpatos reddit, efficit

ἃ ὁ θεῖος ὁρίζει νόμος. καὶ γίνεται σύμψηφος θεῷ ἡ κατὰ θεὸν διακειμένη ψυχή, καὶ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ λαμπρὸν ἀποβλέπουσα πράττει ἃ ἂν πράττῃ· ἡ δὲ ἐναντίως διακειμένη, πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινόν, εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε * φερομένη, ἅτε τῇ μόνῃ τῶν κακῶν στάθμῃ, νοῦ καὶ θεοῦ ἀποπεσοῦσα. τοσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τῆς εὐβουλίας τὰ ἀγαθά. τὸ δὲ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ τῆς οἰήσεως ἐκκόπτει τὰς ἀφορμάς, καὶ πρὸς ἐπιστήμης ἀνάληψιν παρακαλεῖ, καὶ τὸν ἥδιστον ἡμῖν προξενεῖ βίον, οὗπερ καὶ τὸν ἄριστον. δηλοῦται δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἑξῆς.

* γρ. φέρει

30 ΠΡΗΣΣΕ ΔΕ ΜΗΔΕΝ ΤΩΝ ΜΗ ΠΙΣΤΑΣΑΙ· ΑΛΛΑ ΔΙΔΑΣΚΕΥ 31 ΟΣΣΑ ΧΡΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ ΔΙΑΞΕΙΣ.

Τὸ μὲν μὴ ἐπιχειρεῖν οἷς οὐκ ἴσμεν, ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διαφυλάττει μόνον· τὸ δὲ διδάσκεσθαι τὰ πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν συντείνοντα, πρὸς τῷ ἀναμαρτήτῳ, καὶ τὴν κατόρθωσιν

ἐν

ὧν τὴν πρᾶξιν ἡμῖν παρέχεται. ἡ μὲν γὰρ συνείδησις τῆς ἀγνοίας τὴν ἐκ τῆς οἰήσεως ἐγγιγνομένην προπέτειαν ἐκκόπτει· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης κτῆσις τὸ τῶν ἐνεργειῶν ἀπαρεμπόδιστον δίδωσιν. ἀμφότερα δὲ καλά, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἴσμεν, καὶ τὸ γνῶναι ἃ οὐκ ἴσμεν· οἷς ἕπεται ΒΙΟΣ ὁ ἄριστος ἅμα, καὶ ΗΔΙΣΤΟΣ. ἔσται δὲ ὁ βίος οἰήσεως μὲν καθαρεύων, ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ δὲ πλήρης· ἐπὶ μηδενὶ μὲν ἐπαιρόμενος ὧν οὐκ οἶδε, μανθάνειν δὲ ἐθέλων ὅσα ἄξια μαθήσεως. ἄξια δὲ ἐκεῖνα μόνα, ὅσα πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἡμᾶς ἄγει· ὅσα ποιεῖ βουλεύεσθαι πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται· ὅσα οὐκ ἐᾷ ἀνδραποδίζεσθαι ὑπ' οὐδενὸς οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· ὅσα διακρίνειν ἱκανοὺς ποιεῖ τῶν παραπιπτόντων λόγων τὸ διάφορον· ὅσα τὰς δαιμονίας τύχας πράως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι πείθει, καὶ τὸν θανάτου καὶ πενίας διδάσκει, καὶ δικαιοσύνης ἄσκησιν, καὶ γαστρός, καὶ τῶν περὶ τὴν γαστέρα τὴν ἐγκράτειαν· ὅσα τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰσηγεῖται, καὶ τὴν γονέων τιμήν· ὅσα τῶν κρειττόνων γενῶν τὸ σέβας ὑποδείκνυσι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἃ ΔΙΔΑΣΚΕΣΘΑΙ χρῆναί φησιν ὁ παρὼν λόγος, οἷς ΕΠΕΤΑΙ ΒΙΟΣ Ο ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ ἀρετῇ διαπρέπων καὶ ἡδονὰς ἀμεταμελήτους καρποῦται

μιμυ-

efficit etiam ut à nobis gerantur quæ præclara sunt. Exſcindit enim intelligentia temeritatem ignorationis, quæ per opinionem excitatur; affert autem actionum libertatem ſcientiæ poſſeſſio. Eſt vero utrumque in bonis habendum, ſi NESCIRE nos non ignoremus, ſique noſcamus quæ ignoramus; ex quibus VITA ſequitur optima ſimul atque JUCUNDISSIMA. Fuerit autem ejuſmodi, quæ opinione liberata ſcientia referta ſit; nulliſque attollatur quæ ignorat, ſed ea lubens addiſcat quæ ſcitu digna ſunt. Sunt vero generis iſtius ea tantum, quæ Deo ſimiles nos reddunt. quæ ante opus conſulere faciunt, ne ſtulta committantur. quæ nos à nullo, neque verbis, neque factis, avocari ſinunt. quæ reddunt idoneos ad occurrentium ſermonum diſcrimen faciendum. quæ divinitus miſſas calamitates ferre moderate, iiſque mederi perſuadent. quæ mortem, quæ paupertatem pati æquo animo; quæ juſtitiam colere; quæ ventrem ipſum, & ea quæ ventrem ſequuntur, continere. quæ leges tradũt amicitiæ, & debitum parẽtibus honorem. quæ denique ſuperiorum generum cultum demonſtrant. Iſta ſunt, inquam, ejuſmodiq; alia, quæ DISCI oportere præſens innuit oratio; & quæ ſequitur VITA JUCUNDISSIMA. Voluptates enim, quarum pœnitere nũquam poteſt, ille etiam qui virtute præditus eſt percipit,

quæ

quæ virtutis stabilitatem imitantur. Ita siquidem natura comparatum est, ut voluptas omnis actionis cujuslibet comes sit. Non enim illa per se subsistit, sed nos alia atque alia gerentes comitatur. Unde fit, ut deteriores actiones illæ etiam subsequantur voluptates quæ malæ sunt, præstātiores autem quæ bonæ; nec eo tantum quod honestū est, homini nequā is præstat qui bonus est; sed ipsa etiā voluptate, qua solum ad vitia duci videtur improbus. Quāto enim affectionem affectione præstātiorem esse cōtigit; tanto & voluptatem voluptate magis appeti. Quoniam igitur quæ secundum virtutem VITA est, re vera divina est; quæ autem vitia sequitur, belluina, atque à Deo aliena; nemini sane dubium est, hominis virtute præditi voluptatem divina gaudia imitari, quæ mentē Deumque ipsum sequatur; improbi autem voluptatem (detur enim cōmune nomen) ad appetitus belluinos & vecordes esse referēdam. Sunt enim voluptates atque dolores in medio posita; ex quorum fontibus, unde liceat, & quādo, & quātum, qui hauriat, non potest non felix exsistere: miser autem qui istorum modum nō teneat. Sic ergo tantum sine peccato vita est, quæ se opinionis errore purgavit; felix autem & perfecta, quæ SCIENTIAM adepta, eademque JUCUNDISSIMA atque optima. Nunquam igitur QUAE

NESCI-

ἀπομνημονεύειν τὸ τῆς ἀρετῆς μόνιμον. πέφυκε γὰρ αὕτη ἡ ἡδονὴ ἐνεργείας ἀπογέννημα εἶναι καὶ παρακολούθημα. οὐ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλ' ἐπακολουθεῖ τῷ δὲ ποιεῖν ἡμῖν, ἢ τῷ δε. διὸ ταῖς φαυλοτέραις τῶν ἐνεργειῶν αἱ χείρους τῶν ἡδονῶν ἕπονται· ταῖς δὲ ἀμείνοσιν αἱ βελτίους συνεφέπεσθαι σπουδαῖαι. ὥστε μὴ μόνον τῷ καλῷ νικᾶσθαι τὸν σπουδαῖον τοῦ φαύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἡδονῇ νικᾶν, δι' ἣν μάλιστα δοκεῖ εἰς κακίαν ὁ φαῦλος κατάγεσθαι. καὶ γὰρ ὅσῳ ἡ διάθεσις τῆς διαθέσεως ἀμείνων πέφυκε, καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς αἱρετωτέρα. ἐπεὶ γὰρ ὁ κατ' ἀρετὴν ΒΙΟΣ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀντεχόμενος, τῷ ὄντι θεῖός ἐστιν· ὁ δὲ ἐν κακίᾳ θηριώδης, καὶ ἄθεος· δῆλον ὡς ἡ μὲν τοῦ σπουδαίου ἡδονὴ τὴν θείαν εὐφροσύνην μιμεῖται νῷ καὶ θεῷ συνεπομένη· ἡ δὲ τοῦ φαύλου ἡδονὴ λεγομένη (ἡδονὴν γὰρ καλεῖν τὸ ὄνομα) πρὸς τὴν θηριώδη καὶ ἔμπληκτον ὁμοιοῦται κίνησιν. ἡδοναὶ γὰρ καὶ λῦπαι μεθιστᾶσιν· ὧν ὁ μὲν ἀγαπώμενος, ἔθος τὸ δεῖ, καὶ ὅπου, καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ· ὁ δὲ παρὰ μέτρα τούτων ἀγνοήσας, ὁ ἄθλιος. οὕτως οὖν ὁ μὲν εὐήθως κεκαθαρμένος ἦθος ἀναμάρτητος ἐστι μόνον· ὁ δὲ καὶ ἐπιστήμης ἀναπληρωθείς, κατορθούμενος καὶ τέλειος· ὁ δ' αὐτὸς ΗΔΤΣΤΟΣ ΤΕ ΑΜΑ, καὶ ἄριστος. ἀκούειν δὲ μὲν

ΜΗ ΙΣΜΕΝ, ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΠΡΑΞΩΜΕΝ· ἃ δὲ ἴσμεν, ὅτε δεῖ. ἡ μὲν γὰρ ἄγνοια τὴν κακίαν εἰσηγεῖται· ἡ δὲ γνῶσις τὴν εὐπραξίαν ζητεῖ. πολλὰ γὰρ ὄντα σπουδαῖα τῇ μεταθέσει τοῦ καιροῦ γίνεται φαῦλα. ἐν τάξει οὖν ἀκουσόμεθα τοῦ παραγγέλματος, ὅτι μὲν τῆς ὑπεροχῆς τῆς πράξεως τὸ ἀναμάρτητον ἡμῖν εἰσηγουμένου· ὅτι δὲ τῆς περιεργίας τοῦ μανθάνειν οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα δεῖ, πρὸς τὰς ἀρίστας πράξεις ἡμᾶς καὶ ὑπανάγοντος. οὐ γὰρ ἐν τῷ μὴ ἁμαρτάνειν ἐστὶ τὸ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ δέοντα εἰδέναι. καὶ τὸ μὲν ἡ κάθαρσις τῆς οἰήσεως· τὸ δὲ ἡ τῆς ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ παρουσία ἐργάζεται. εἰ δὲ τὸ μὴ ἁμαρτάνειν καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν, ὅρα τί συμβήσεταί σοι. ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ ΔΙΑΞΕΙΣ. τίς δὲ οὗτος; ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ ἡδὺ κεκτημένος· ᾧ συνδεδράμηκεν ἅμα τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἡδύ. εἰ οὖν ποθοῦμεν τὸ καλὸν, ποθοῦμεν δὲ καὶ τὸ ἡδὺ, συνελθόντα τί ἂν εἴη; τοῦτο, ὅ φησιν, Ο ΒΙΟΣ ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ αἰσχροῦ ἑλόμενος, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον δελεασθείη τῇ ἡδονῇ, διὰ γοῦν τὸ αἰσχρὸν εἰς μεταμέλειαν ἐπώδυνον ἔρχεται. ὁ δὲ τὸ καλὸν μετὰ πόνου προτιμήσας, κἂν παραυτίκα τῷ ἀήθει βαρύνηται, ἀλλ' οὖν τοῦ καλοῦ

σύ-

NESCIMUS FACIAMUS: sed geramus, cum oportet, quæ novimus. Inducit enim in errorem inscitia: Peritia vero tēpus quærit opportunum. Sunt enim bona multa, quæ temporum commutatione mala fiunt. Ordine ergo præceptum intelligamus, & ipso quidem quod actiones nos jubet cohibere, peccandi licentiam tollere: eo autem quod non omnia discere adhortatur, sed quæcunque oportet, ad optima agenda nos etiam inducere. Non enim in minime peccando bene agere situm est; sed in cognoscendo quæ deceant. & illud quidem efficit stultæ opinionis purgatio: istud autem SCIENTIAE possessio. Si vero non peccare habetur etiam in recte agendo, vide jam quid tibi futurum! ITA VITAM EXIGES JUCUNDISSIMAM. Verum quænam ista? Quæ ex virtute adepta sit quod delectat. in qua simul concurrat cum delectatione probitas. Si igitur boni cupiditate, si jucundi afficimur; quidnam illa fuerint cum simul coiverint? VITA, inquit, JUCUNDISSIMA. Qui enim delectationem cum turpitudine amplectitur, quantumvis exiguo temporis spatio voluptate inescetur, turpitudine tamen in gravem pœnitudinem agitur. Qui vero honestatem cum laboribus potiorē ducit, etsi primū insueta acerbitate gravetur, boni

tamen conjunctione dolorem facit mitiorem, puramque tandem cum virtute voluptatem percipit. Si enim cum voluptate cōtra honestatem geratur aliquid, id ipsum quidem elabitur quod jucundum est, manet autem quod turpe. Unde necessario vita fit acerbissima, quæ nequissima; JUCUNDISSIMA autem, quæ optima. Atque hæc quidem de istis. Quoniam autem ipsa etiam corporis moderatio ad animi perfectionem refertur, vide deinceps quid adjungat.

32 NEQUE VERO NEGLIGENDA CURA EST VALETUDINIS; 33 SED MODUS ADHIBENDUS POTIONI, ET CIBO, ATQUE EXERCITATIONI. 34 FORE AUTEM OPTIMUM ADSERO, QUI TIBI MOLESTIAM NON PARIAT.

Corporis haud spernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potusque cibique modus sit & exercendi.
Ipse modum statuo, qui te non læserit ipsum.

Mortale CORPUS, quod nobis instrumenti loco ad vitam in terris agendam datum est, nec decet immodicis curationibus saginare, nec vexare nimis necessariorum substractione. Officit enim ex æquo utrumque, & usum ipsius adimit. Quo fit, ut mediocriter ipsi inservire, neque

συζεύξεις ἐλαφρυνεῖ τὸν πόνον, καὶ τέλος πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ ἡδονὴν καθαρὰν καρπώσεται. εἰ μὲν γὰρ πράξειέ τι μεθ' ἡδονῆς αἰσχρόν, ἡ μὲν ἡδονὴ παρῆλθε, τὸ δὲ κακὸν μένει. ἐξ ὧν λυπηρότατον ἀνάγκη εἶναι τὸν κάκιστον ΒΙΟΝ· ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ δὲ τὸν ἄριστον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος παιδαγωγία πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς τελείωσιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ὅρα ἑξῆς τί ἐπάγει.

32 ΟΥΔ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· 33 ΑΛΛΑ ΠΟΤΟΥ ΤΕ ΜΕΤΡΟΝ, ΚΑΙ ΣΙΤΟΥ, ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΤΕ 34 ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ. ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕΓΩ ΤΟΔ', Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ.

Τὸ θνητὸν ΣΩΜΑ πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὄργανον ἡμῖν δοθὲν, οὔτε πιαίνειν προσήκει ταῖς ἀμέτροις σωμασκίαις, οὔτε καταψύχειν ἐνδείαις ὑπερβολαῖς. ἐμπόδιον γὰρ ἐπ' ἴσης ἀμφότερον, καὶ ἀφαιρετικὸν τῆς χρείας αὐτῷ ἁρμόζοντι. διὸ μετρίως θεραπεύειν αὐτὸ,

καὶ μὴ ἀδιαφορῶν ἐξυβρίζον, ἢ ὑπὸ νοσημάτων ἐνοχλούμενον, ὁ λόγος παραινεῖ, ὅπως ἂν ἐν τῷ κατὰ φύσιν σωζόμενον ἀπαραποδίστως τῇ ἡγεμόνῃ ψυχῇ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ παρέχηται, ταύτῃ δυνάμενον ἄγεσθαι, ᾗ ἂν ἐκείνη ἄγῃ. τὸ γὰρ χρώμενον ἡ ψυχή, τὸ δὲ ᾧ χρῆται τὸ σῶμα, οὗ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΔΕΙ τὸν τεχνίτην. οὐ γὰρ χρῆσθαι δεῖ μόνον ἐθέλειν αὐτῷ· ἀλλ' ὅπως εὖ ἔχον ἡμῖν ὑπηρετῆται, τὴν ἐνδεχομένην ποιεῖσθαι πρόνοιαν. ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις αὐτοῦ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συνεχεῖ καθέστηκε, καὶ πλήρωσις καὶ κένωσις αὐτὸ τιθηνεῖ, νῦν μὲν τροφῆς τὸ ἀπορρέον ἀναπληρούσης, νῦν δὲ γυμνασίων τὸ πλεονάζον ὑπεξαιρούντων· ΜΕΤΡΟΝ ἐπιστῆσαι δεῖ τῇ τῶν εἰσαγομένων πληρώσει, καὶ τῇ τῶν διαφορούντων κενώσει. τὸ δὲ ΜΕΤΡΟΝ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ συναρμόζων τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ταῖς διανοητικαῖς ἐνεργείαις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ φιλοσόφου προαιρέσεως ΥΓΙΕΙΑΣ ἐπιμελούμενος. ἐκ τούτων ἂν ΓΥΜΝΑΣΙΑ καὶ τροφὰς ἐκλέξεται, ἃ μὴ πιαίνει πρὸς ὑπερβολὴν τὸ ΣΩΜΑ, μηδ' ὑπὲρ ΜΕΤΡΟΝ αὐτὸ τῶν νεαρῶν κινήσεων * ἀπεργάζεται. οὐ γὰρ ΣΩΜΑΤΟΣ ἁπλῶς ΕΠΙΜΕΛΕΙΤΑΙ· ἀλλὰ ΣΩΜΑΤΟΣ διανοίᾳ ὑπηρετουμένου.

* γρ. ἀπείρξεται.

ὅθε-

neque negligere cum insultat, aut morbis etiam agitatur, versus adhortetur: ut cum secundum naturam constiterit, operam suā, nullo avertēte, animo navet principatum gerenti, eoque duci queat quo ipse voluerit. Est enim animus ipse, qui utitur; CORPUS autem, quod sui præbet usum, cujusque artifici CURA esse debet. Neque enim eo tantum velle uti necessarium est; sed justam etiam dare operam ut recte se habeat quo nobis inserviat. Quoniam autem natura ipsius in assidua generatione atque corruptione versatur, ipsumque nutricantur repletio & inanitio, partim quidem alimento refundente quod effluxit, partim vero exercitationibus quod abundat expellentibus; MODUS eorum, quæ cum ingesta egestaque sunt impletionem atque vacuationem faciunt, statuēdus est. Fuerit vero MODUS iste ratio illa, quæ corporis habitum cum animi operationibus ad cogitationem cōmentationemque pertinētibus conjungit, & ob id VALETUDINIS curam habet, quæ sapientiæ studiosum deceat. Eliget igitur iste & EXERCITATIONES & alimenta, quæ nec immodice saginent CORPUS, nec ipsum supra MODUM ab animi cogitationibus avertant. Non enim CORPORIS CURAM GERIT simpliciter; sed CORPORIS animi cogitationibus inserviētis.

quo fit, ut athleticam victus rationem adspernetur, quæ CORPORI famulatur, neglecto animo; omnemque fugiat corporis curationem quæ σωμασκία dicitur, tanquam intelligenti animi luci contrariam. Verum, quantum potest ad disciplinarum tractationem, & ad præclara opera bonus inservire CORPORIS habitus, eum ille adipisci conabitur qui prudenter vitam agere instituit. Ad eum siquidem referuntur quæ habentur, ubi MODUM SE DICERE ait, QUI TE NON LAEDAT. Quasi dicat, TE (qui animus es rationis particeps) damno non afficiat HABENDI CORPORIS MODUS; TE, inquam, eorum quæ superius præcepta sunt observatorem atque custodem, CIBOS ejusmodi, ET POTIONES, ATQUE EXERCITATIONES adhibere oportet, quæ docile CORPUS ad virtutum opera efficiant, quæque quod est rationis expers ad respuendas moderantis animi habenas nequaquam impellant. Est vero magna attentione CURANDI CORPORIS expendenda ratio; tanquam motuũ qui ab ipso prodeũt causam sustineat. Ingravescit enim vitii particeps equus, non simpliciter, sed si ab iis male educatus fuerit à quibus regitur. In MODI autem ratione circa CORPUS adsignanda, CIBO POTIONEM ideo præmi-

ἵνα τὴν ἀθλητικὴν ἀγωγὴν παραιτήσηται, ὡς ὄργανον ψυχῆς ΣΩΜΑ θεραπεύων· καὶ πᾶσαν τὴν λεγομένην σωμασκίαν φεύξεται, ὡς ἐναντιουμένην τῷ νοερῷ φωτὶ τῆς ψυχῆς. ὅσα δὲ τῇ πρὸς τὰ μαθήματα θεωρίᾳ, καὶ τῇ περὶ τὰς καλὰς *τάξεις αὐτουργίᾳ ὑπηρετικῆς δύνα- *χρ' ται τῇ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίᾳ, ταύτην πε- πρά- ριποιήσει ἑαυτῷ ὁ τὸν τοῦ φρονοῦντος βίον ἑλόμε- ξεις νος. πρὸς τοῦτον γὰρ εἴρηται, ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕΓΩ ΤΟΔ' Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ. ΣΕ φησιν, τὸν ὄντα λογικὴν ψυχὴν, μὴ βλαπτέτω τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ. ΣΕ, ὁ τῶν προτέρων παραγγελμάτων φύλακα, τοιαῦτα ΣΙΤΙΑ, καὶ ΠΟΤΑ, ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ἐκλέγεσθαι χρὴ, ἃ τὸ ΣΩΜΑ πειθήνιον πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν χρῆσιν ἀπεργάζεται, ἃ μὴ ἐκφέρει τὸ ὄργανον πρὸς ἀφηνίασιν τοῦ ἡγεμονεύοντος λόγου. μετὰ πλείστης δὲ προσοχῆς ποιεῖσθαι δεῖ τὴν παραμέτρησιν τῆς ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ὡς καὶ τῶν τούτου παραγόντων κινημάτων τὴν αἰτίαν ὑφέξουσαν. βρίθει γὰρ ὁ τῆς κακίας *ἵππος, *μετέ- οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτε μὴ καλῶς εἴη τεθραμμέ- χων νος *τῶν ἡνιόχων. ἐν δὲ τῷ ΜΕΤΡΩ τῷ περὶ *[illegible] τὸ ΣΩΜΑ, τὸ ΠΟΤΟΝ τοῦ ΣΙΤΙΟΥ

πρό-

προσέταξεν, ὅτι μᾶλλόν ἐστι δυσφύλακτον, καὶ εὐόλισθον εἰς κατάπτωσιν, καὶ περιεκτικὸν τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίας. λάθοι γὰρ ἄν τις πολλαπλάσια τοῦ ΜΕΤΡΟΥ πιὼν, ἢ φαγών. τὰ δὲ ΓΥΜΝΑΣΙΑ τρίτα τέτακται, ὡς ἐπανορθούμενα τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πλήρωσιν, καὶ πάλιν πρὸς τὸ ΥΓΙΕΙΝΩΣ τρέφεσθαι παρασκευάζοντα. κύκλῳ γὰρ δὴ ἀνταποδίδοται ταῦτα ἀλλήλοις, ΤΡΟΦΗ, καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ· καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ, καὶ ΤΡΟΦΗ. χρεία γὰρ τῷ μὲν δύνασθαι γυμνάζεσθαι, τὸ εὖ τεθράφθαι· τῷ δὲ συνεκτικῶς τρέφεσθαι, τὸ γεγυμνάσθαι συμμέτρως. ΜΕΤΡΟΝ δὲ τούτων ἀμφοῖν ἀμφῷ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιτήδευμα τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ἑκάστῳ τεινούσης. πᾶς γὰρ τὸ ἑαυτοῦ προαιρέσεως ὄργανον αὐτὸ ποιεῖσθαι σπουδάζει· ὁ μὲν παλαιστρικὸς τῶν περὶ πάλην κινημάτων· ὁ δὲ γεωργικὸς τῶν περὶ γεωργίαν πόνων. καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο τι ἔργον, καὶ μεθαρμόζεται τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ὑπουργίαν. τί οὖν ὁ φιλόσοφος; πρὸς τί βλέπων ἐθελήσει τὸ ΣΩΜΑ παιδαγωγεῖν; καὶ τίνος ὄργανον αὐτὸ σπουδάσει ποιήσασθαι, ἢ δῆλον ὅτι φιλοσοφίας, καὶ τῶν ταύτης ἔργων; * οἱ οὖν εἰδόντε φρονήσεως ὄργανον γενέσθαι τὸ Σῶμα, οὕτως

* γρ' ὡς

præmisit, quod difficilius ab ea caveatur, quodque in proclivi magis sit, & quod bonam corporis habitudinem conturbet. Imprudens enim supra modum POTIONI facilius quis indulserit, quam CIBO. Addidit autē tertio loco EXERCITATIONIS præceptum, tanquam ea repletionem quæ fit ab alimentis corrigi,& rursus ad salubrem nutritionem viam præparari significet. Circulo enim veluti quodā in sese mutuo redeunt ALIMENTUM & EXERCITATIO; itemque EXERCITATIO & ALIMENTUM. Vires namque ad exercitationem nutritio suggerit quæ idonea est: ad nutritionem autem, quæ firmum corporis habitum efficiat, exercitationis temperatio. Sed est istorum MODUS alius alii, pro cujusque CURANDI CORPORIS ratione, quæ spectat ad institutum. Dāt enim operam omnes, ut ipsum ad id commodum efficiant quod amplexi sunt. Palæstricus quidem ad luctæ motus: agricola vero ad labores agriculturæ sustinendos. & alius denique ad aliud CORPORIS obsequium trahit atque fingit. Quidnam igitur Philosophus? Ad quid intentus volet CORPUS dirigere? Cujus instrumentum potius quam philosophiæ, atque operum ipsius, studebit efficere? Qua ratione igitur prudentiæ instrumentum CORPUS potest evadere, sic

sic ipsum modis omnibus educabit atque instituet; animi imprimis curam habens, CORPORIS autem propter istum. Neque enim illud ei prætulerit qui utitur, neque omnino ejus curam rursum negliget propter utentem; sed suo loco ejus, tanquam organi, CURAM geret, ad ipsius robur qui utitur CORPORIS etiam valetudinem referens. Itaque non quibuslibet rebus ipsum educabit; sed quibus solis oportet. Sunt enim nonnulla quibus vesci non decet, tanquam illis corpus ingravescat, & qui animo cognatus est spiritus ad viliores affectiones pertrahatur; de quibus postea sermo futurus est, (cum à cibis, de quibus est locutus, in lustrationibus atque expiationibus animi, adhibito judicio temperandum monebit.) Significat enim quæ sunt ejusmodi penitus esse rejicienda. Quorum autem vesci licet, quantitatem & tempus metietur; &, ut inquit Hippocrates, diligenter considerabit anni tempestatem, regionem, ætatem, cæteraque hujus formæ omnia: neque, nisi excussa ratione, iis impleri concedet quibus vesci fas est: nec eandem juveni atque seni victus rationem temere præscribet, aut sano atque ægroto, aut tyroni in philosophia atque in eadem maxime provecto.

Hæc

ὥστε αὐτὸ διὰ παντὸς θρέψεσθαι καὶ παιδεύσεσθαι, ψυχῆς μὲν προηγουμένως ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΕΝΟΣ, διὰ ταύτην δὲ καὶ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ. οὔτε γὰρ προτιμήσει αὐτὸ τῆς χρωμένης, οὔτε παντελῶς ἀμελήσει αὐτοῦ πάλιν διὰ τὴν χρωμένην· ἀλλ' ἐν τάξει τῇ πρεπούσῃ, ὡς ὀργάνου ποιήσεται τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ, πρὸς τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΥΓΙΕΙΑΝ ἀναφέρων. διὸ οὐ παντάπασιν αὐτὸ θρέψει, ἀλλ' ἀφ' ὧν δεῖ μόνον. ἔστι γὰρ ἃ μὴ δεῖ προσφέρεσθαι, ὡς βαρύνοντα τὸ ΣΩΜΑ, καὶ καθέλκοντα τὸ συμφυὲς πνεῦμα τῆς ψυχῆς πρὸς ὑλικωτέρας ἐμπαθείας, περὶ ὧν ὕστερον ὁ λόγος φησίν·

Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων.—

τὰ τοιαῦτα οὖν παντελῶς παραιτήσεται. ὧν δὲ ἔξεστι προσφέρεσθαι τὴν ποσότητα, καὶ τὸν καιρὸν ΜΕΤΡΗΣΕΙ, καὶ, ὥς φησιν Ἱπποκράτης, ὥραν, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίαν συνεργάσεται, καὶ πάντα ὅσα τοῦ τοιούτου εἴδους· οὐκ ἀνεξετάστως ἐπιβλέπων ἐμπιπλᾶσθαι, ὧν ἔξεστι μεταλαμβάνειν, οὐδ' εἰκότως νέον καὶ πρεσβύτην ὁμοίως διαιτᾶσθαι, ἢ ὑγιαίνοντα καὶ νοσοῦντα, ἢ ἀρχόμενον φιλοσοφίας καὶ εἰς ἄκρον αὐτῆς ἥκοντα.

ταῦτα

ταῦτα δὲ πάντα συνείληφε τὸ Πυθαγορικὸν ΜΕΤΡΟΝ, τῇ προσθήκῃ ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΗ. πάντα γὰρ εἰς τὴν φιλόσοφον εὐζωΐαν συντείνοντα πρὸς τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἐπέστρεψε τῷ βραχεῖ τούτῳ ῥήματι, καὶ τοῖς προειρημένοις περὶ ΥΓΙΕΙΑΣ ψυχῆς ἐπήγαγεν, ΟΥΔ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· ὡς ἐκεῖ μὲν τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν παραδιδοὺς, ἐνταῦθα δὲ τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. συνάψον οὖν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εὑρήσεις, ὅτι σοι ὧν παραγγέλλεται, τοιοῦτο δεῖν ποιεῖσθαι τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς περὶ τὸ ΣΩΜΑ τάξεως, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ, ὃ μὴ ἐμποδιεῖ τὴν φιλόσοφον πρόθεσιν, ἐπαρκήσει δὲ τῇ συνεργείᾳ τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδεύουσαν ψυχήν. ΠΟΤΟΥ δὲ καὶ ΣΙΤΟΥ ΜΕΤΡΟΝ εἶπε, τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐκλείψεις ἀπαγορεύων ὁ λόγος, τὸ δὲ μέσον καὶ σύμμετρον ἀσπαζόμενος· ὅθεν, καὶ τὸ γαστρὸς κρατεῖν, καὶ ὕπνου, λαγνείας τε, καὶ θυμοῦ, εὐκόλως παραγίνεται. τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον ΜΕΤΡΟΝ τὴν ἐν ἐκείνοις ἀμετρίαν κολάζει· καὶ ὑπεξαιρεῖται τὸ λυποῦν, καὶ καθέλκον τὴν πρὸς νοῦν θεὸν ἐπειγομένην ψυχήν. δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνιοῦσαν πρὸς νοῦν γαλήνην ἔχειν,

Hæc vero omnia MENSURA Pythagorica complexa est, cum, NE TIBI MOLESTIAM PARIAT, adjecit. Cuncta enim quæ ad vitæ felicitatem sapientiæ studioso conferũt, verborum ista brevitate ad CORPORIS CURAM retulit: & ad ea quæ ante dicta fuerant, CORPORIS etiam VALETUDINEM NEQUAQUAM ESSE NEGLIGENDAM adjecit: ut ibi utentis virtutem significari demonstraret, hic autem instrumenti incolumitatem. Ista igitur illis conjunge, & invenies, quisquis sis cui præcipitur, eum debere MODUM exsistere regendi corporis, QUI TIBI MOLESTIAM NON ADFERAT, qui rectum vitæ institutum non remoretur, sed qui animum ad virtutem contendentem opera sua adjuvet. Quod autem POTIONIS ATQUE CIBI MODUM dixit; excessum atque defectum vetare se versus innuit; amplecti autem quod medium sit atque temperatum: unde & gulæ moderari, & somno, & veneri, & iræ nullo negotio conceditur. Quod enim hoc loco MODI nomine significatur, excessum reprimit qui in illis exsistit, doloremque non adimit tantum, sed illud etiam quod festinantem ad Deum, qui mens est, animum retrahit atque deprimit. Decet enim ipsum, cum ad mentem adscendit, tranquillum exsi-

exsistere, nec perturbationum ventis agitari; sed habere recte composita quæ inferiora sunt, ad quietam superiorum contemplationem. hic ipse MODUS est QUI DOLOREM NON PARIET. hoc ipsum quod & ventrem simul continebit, & organi incolumitatem præstabit. Ostendet præterea animi virtutem, nec CORPORIS solvet habitum. Pars enim virtutis est, & servandi organi rationem non ignorare, & commodum reddere ad usum qui sapientiæ studioso conveniat. Quoniam autem non in ALIMENTIS tantum atque EXERCITATIONIBUS versatur CORPORIS cultus, sed multis etiam rebus aliis indiget (cujus generis vestimenta sunt, & calceamenta, & supellex varia, atque domus, qua continentur ista omnia; opus autem est in istis etiam MEDIOCRITATE, quæ luxum atque immunditiam à tota vitæ ratione removeat) non immerito subjecit;

35 UTERE VICTUS RATIONE MUNDA, QUAE DELICIIS CAREAT: 36 ET CAVE EA FACERE QUAE SUSTINENT INVIDIAM: 37 NEC SUMPTUS ALIENO TEMPORE; UT QUI RECTI IGNARUS EST.

38 NEQUE

εἴργειν ἀπὸ τῶν παθητικῶν κινημάτων, καὶ τετάχθαι αὐτῇ τὰ τούτου καλῶς πρὸς τὸ ἀθόρυβον τῆς ἄνωθεν θεωρίας. τοῦτο ἐστὶ τὸ ΜΕΤΡΟΝ, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ· τοῦτο τὸ κρατοῦν γαστρὸς ἅμα, καὶ τὴν τοῦ ὀργάνου συμμετρίαν ποιούμενον, τὸ ἀρετὴν ψυχῆς ἐπιδεικνύμενον, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν μὴ καταλύον. μέρος γὰρ ἐστιν ἀρετῆς καὶ τὸ εἰδέναι σώζειν τὸ ὄργανον, καὶ συναρμόζειν αὐτὸ πρὸς τὴν φιλόσοφον χρῆσιν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν ΤΡΟΦΑΙΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΕΣΤΙΝ ἡ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ θεραπεία, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων πολλῶν προσδεῖται, οἷον ἱματίων, ὑποδημάτων, σκευῶν παντοδαπῶν, καὶ τῆς πάντα ταῦτα ὑποδεχομένης οἰκήσεως· δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις τοῦ ΜΕΤΡΟΥ, ὃ τρυφὴν καὶ ἀκαθαρσίαν ἐξορίζει τῆς ὅλης ἡμῶν διαίτης· εἰκότως ἐπήγαγεν,

35 ΕΙΘΙΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ
ΕΧΕΙΝ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ Α-
ΘΡΥΠΤΟΝ. 36 ΚΑΙ ΠΕ-
ΦΥΛΑΞΟ ΓΕ ΤΑΥΤΑ
ΠΟΙΕΙΝ, ΟΠΟΣΑ ΦΘΟ-
ΝΟΝ ΙΣΧΕΙ· 37 ΜΗ ΔΑ-
ΠΑΝΑΝ ΠΑΡΑ ΚΑΙ-
ΡΟΝ, ΟΠΟΙΑ ΚΑ-
ΛΩΝ ΑΔΑΗΜΩΝ.
Ο 38 ΜΗΔ'

38 ΜΗΔ' ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΙΣΘΙ· ΜΕΤΡΟΝ Δ' ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Οὐ μόνον, φησὶν, ἐν σιτίοις καὶ ποτοῖς ΜΕΤΡΟΝ καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ΑΠΑΣΙΝ. ὡς δεῖ δι' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν ἁμαρτημάτων καθαρεύειν. γένοιτο γὰρ ἂν ἐν ΠΑΣΙΝ, οἷς εἴπομεν, ἀμετρία πολλή· ἡ μὲν πρὸς τὸ πολυτελὲς ἐξάγουσα· ἡ δὲ πρὸς τὸ ῥυπαρὸν συνωθοῦσα. ἑκάτερον δὲ μεμπτὸν, καὶ
* κτι οὐ * φιλόσοφον ἦθος, οὐδὲ στοχαζόμενον τῆς σωματικῆς συμμετρίας. ἐπιτεινομένη γὰρ καθαριότης θρύψις καὶ μαλακία εὑρίσκεται· ἐπιτεινομένη δὲ λιτότης ἀκαθαρσία καὶ ῥύπος γίνεται. ἵν' οὖν μήτε ἐκεῖνο πάθωμεν διὰ καθαριότητα, μήτε τοῦτο διὰ λιτότητα, ΜΕΣΟΙ βαίνωμεν, τὰς παρακειμένας ἑκατέρᾳ κακίας ἐκκλίνοντες, καὶ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ σωφρονισμὸν ποιούμενοι, λιτὴν οὕτως ἐπιτηδεύοντες ΔΙΑΙΤΑΝ, ὡς μὴ ἀκάθαρτον· καὶ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ οὕτως, ὡς μὴ ΤΡΥΦΗΛΗΝ. διὸ τὸ ΜΕΤΡΟΝ προτιμήσωμεν ἐν πάσῃ τῇ περὶ τὸ σῶμα κατασκευῇ· ἱμάτιον ἐκλεγόμενοι ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ τοῦ ὁποίου δὴ περὶ

τὸ

38 NEQUE TAMEN ESTO SORDIDUS. IN OMNIBUS AUTEM MODUS ERIT OPTIMUS.

Sit mūdus victus; sit lux⁹ sed tamen exsors.
Quæcūque invidiā pariūt, vitāda putato;
Et sumptus vanos, recti quos nescius audet;
Et sordes. Præstat quavis modus optimus in re.

Non solum, inquit, in cibo & potu MODUS bonus est, sed QUIBUSLIBET etjam aliis in rebus; tanquam iis liberet quæ vel excessu vel defectu peccantur. Possunt enim in omnibus quæ diximus multa fieri præter MODUM; partim quidem cum ad luxum abducimur, partim vero cum ad sordes compellimur. Est vero utrumque vituperandum, nec philosophi moribus congruum; immo vero à recta etiam corporis moderatione alienum. Abit enim in luxum atque mollitiem munditia quæ nimia est: in sordes autem atque spurcitiem, tenuitas quæ summa. Ut illa igitur minime patiamur propter munditiem, nec ista etjam propter tenuitatem; medii incedamus, adjacentia utrique vitia declinantes, & altero in alterius remedium utentes: ita nimirum VICTUS tenuitatem amplexi, ut sordibus careat; ita rursum MUNDITIEM, ut à DELICIIS remota sit. MODUM igitur in rebus omnibus quæ

corporis nomine molimur imprimis adhibeamus; non vestitum solum eligentes qui MUNDUS sit, ATQUE DELICIIS CAREN S; sed quodlibet etiam aliud quod ad ipsum pertineat. Decet enim, quia rationis particeps animus corpori moderatur, omnia etjam quæ corporis sunt cum duce ratione congruere, quæ nec LUXUS, nec SORDIUM patiēs, omnia judicat suæ dignitati cōsentanea esse debere. Ne ergo ad sumptuosorū usum pertrahatur, quod DELICIIS caret amplectitur. Ne deinde sordibus rerumq; deformitati adsuescat, MUNDITIAM eligit. Verbi gratia, vestiméta quidē nequaquam vilia, sed MUNDA. supellectilem nō aureā, non argenteam, sed ex parabili materia cōfectam. non domum fulgentem lapidibus exquisitis, non eximia pulchritudine atque magnitudine constructam, sed corporis usui congruam atque respondentem. Omnino autem MUNDITIES in tota VICTUS ratione DELICIAS, tanquam præter usum sint, respuit: admittit vero quod deliciis caret, tanquam necessitati subserviat. Nam & vestimenta, & domus, & supellex omnis, tum demum sui usum præbent optime, cum apta mundaque sunt. Quid enim magna lance opus est, si parum sit opsonii? quid immunda, si opsonium labefactet? Quid domo etjam illis ampliore quam usus postulat, qui

τὸ σῶμα ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ἐθέλοντες. πρέπει γὰρ, λογικῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἡγεμένης, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα συντετάχθαι πρὸς τὸν ἡγούμενον λόγον, ὅστις ὑπὸ ΤΡΥΦΗΣ, ὑπὸ ΑΚΑΘΑΡΣΙΑΣ αὔξεται, τῇ κατ' αὐτὸν ἀξίᾳ πάντα δεῖν εἶναι λογιζόμενος ΣΥΜΜΕΤΡΑ. ἵν' οὖν μὴ περιέλκοιτο τῇ *κτήσει τῶν πολυτελῶν, τὸ ΑΤΡΥΦΟΝ ἐπιτηδεύει. ἵνα δὲ μὴ ῥύπῳ καὶ ὑλικῇ ἀμορφίᾳ συνοικῇ, τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ἐκλέγεται. οἷον, ἱμάτιον οὐ λεπτὸν μὲν, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ δέ· σκεύη οὐ χρυσᾶ, οὐδὲ ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐτελεστέρων ὑλῶν ΚΑΘΑΡΕΙΑ· οἰκίαν οὐ πολυτελέσι λίθοις κεκονιαμένην, οὐδὲ περιττῶς εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξειργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῇ τοῦ σώματος χρείᾳ. ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ δὲ ὅλως περὶ ΠΑΣΑΝ τὴν ΔΙΑΙΤΑΝ τὸ μὲν ΤΡΥΦΗΛΟΝ, ὡς ἔξω τῆς χρείας, ἀργεῖται· τὸ δὲ *ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ, ὡς μάλιστα τὴν χρείαν ἀποπληροῦν, ἐπαινεῖ. καὶ γὰρ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ σκεῦος ἅπαν τὴν τῆς αὐτοῦ χρείας καλῶς παρέχεται, ὅταν σύμμετρον ᾖ καὶ τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. τί γὰρ μεγάλου δεῖται πίνακος εἰς μικρὸν ὄψον; τί δὲ ὑπὲρ μέγαλοντος ἀφανεῖν τὸ ὀψοποιεῖν δὲ ἀπὸ τῆς χρείας τί δεῖ τοῖς μεγάλοιν

* χρήσει, ἢ ἕξιν

* γρ. ΑΘΡΥΠΤΟΝ

σιν ὃν μετὰ γωνίᾳ αὐτοῦ κεῖσθαι; τί δὲ ἀμφιθάλπειν τὴν τῆς οἰκήσεως χρείαν ἐμπαρέχοντος; τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εὑρήσεις ἑκατέρωθεν ἄχρηστον ὄν, τὸ μὴ ἐκ τοῦ ΑΤΡΥΦΟΥ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. ἅμα γὰρ ὑπερβαίνει τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς χρείας, καὶ εἰς τὸ ἄπειρον προῆλθε τῆς ἐπιθυμίας. Διὸ πάντα τὰ περὶ τὸν βίον μεμετρήσθω σοι ταῖς μεσότησι ταῖς διαφυγούσαις τὰς προειρημένας * αἰτίας. ΕΙΘΙΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΕΙΝ, φησὶ, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. εἶτα ὁρῶν τινὰς εἰς ΤΡΥΦΗΝ ἐκπίπτοντας, προσέθηκεν ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ εἰ ΑΘΡΥΠΤΟΝ προείρηκε, * εἶδεν αὖ τινὰς εἰς ῥύπον ἀποπίπτοντας, ἐπήγαγε ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ· ἀεὶ τοῦ σχήματος ἀνέχων τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς τὸ ἕτερον ἀντιθέσει, ἵν' ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρώδης ἡ ΔΙΑΙΤΑ ᾖ, καὶ λογικῷ ζώῳ πρέπουσα. οὕτω δὴ τάξαντες τὸν βίον, καὶ ἄλλο τι ἑπόμενον μέγα ἀγαθὸν ἕξομεν. τὸν γὰρ ἐπιφυόμενον τοῖς ὑπερβάλλουσι φθόνον διαφύγοιμεν ἄν, τῷ μηδὲν ἄγαν κινοῦντες καθ' ἡμῶν αὐτῶν τοὺς συμπολιτευομένους, ὥστε νῦν μὲν νεμεσᾶν, ὡς ΤΡΥΦΩΣΙΝ ἡμῖν· νῦν δὲ μέμφεσθαι, ὡς ῥυπῶσι· καὶ ὅτε μὲν ὡς ἀσώτοις ἐγκαλεῖν, ὅτε δὲ ὡς μικρολόγοις. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἕπεται περὶ

* γρ. κακίας

* ἐπειδὴ

τῶν

qui unico ejus angulo capi possunt? quid sordida, quæ habitationis usum nō præbeat? Id ipsum vero in cæteris etiam utrinque inutile reperias, quod SORDES cum LUXU non vitat. Simul enim MODUS in usu præteritus est, & ad cupiditatum immensitatem delatus. Quo fit, ut omnia in vita ejusmodi MEDIIS tibi metienda sint, quæ vitia declinent adjacentia. ASSUESCE AUTEM VICTUI MUNDO, inquit. Postea vero, cum proclivitatem ad DELICIAS animadverteret, qui LUXU CAREAT adjecit. Quod si LUXU CARENTEM prius dixisset; quia videbat etiam ad SORDES deveniri facile, MUNDUM quoque addidisset, alterius oppositione proclivitatem alterius perpetuo retinens, ut ex ambobus præstans VICTUS RATIO, & homine digna constaret. Ita ergo si vitam nostram instituamus, & aliud quoddam ingens bonum ipsi consequemur. INVIDIAM enim, quæ summis rebus adnascitur, hac ratione vitabimus, si NE QUID NIMIS intuentes, eos quibuscum degimus ita adversum nos non excitemus, ut nunc quidem nobis indignentur, tanquam LUXU diffluamus; nunc vero arguant, tanquam sordes amplectamur: Reprehendant etiam aliquando, tanquam nequiter profusos; & aliquando etiam, tāquam in minima inquirētes. Tales enim omnes excessus nomine ab

iis quibuſcum degunt argui certum eſt. Nam hoc ipſum eſt quod nunc INVIDIAE vocabulo ſignificat; tanquam EA FACERE prohibeat QUAE INVIDIAM SUSTINEANT, id eſt, quæ juſtam habeant vulgo reprehenſionem. Sunt vero non immerito ex vulgi etiam ſententia vituperatione digna LUXUS & SORDES in VICTU: in pecuniarum autem uſu, profuſio atque tenacitas. Oſtendant igitur in rebus externis omnibus prudentem animi habitum, ET MODUM IN OMNIBUS OPTIMUM liberalitas atque mediocritas. Decet enim, quantum poteſt, ab iis quæ INVIDIAM pariunt eum abſtinere qui tranquillitatis amator eſt; nec illam, tanquam feram, provocare: quo in iis liceat quæ honeſta ſunt nulla perturbatione promovere. Vitam autem ſine INVIDIA degemus, ſi tenuem & ſordibus carentem amplectamur; ſique faſtum illum reprimamus qui ex decori ignoratione proficiſcitur; unde mala duo naſcuntur, rerum profuſio ſcilicet, atque parſimonia intempeſtiva: quorum alterum diſſoluti quidem animi eſt, alterum vero anguſti atque parvi. Sed utrumque declinat liberalitas, quæ in dandis accipiendiſque pecuniis occupata, eo quod decet in facultatibus atque impenſis reperto, externa omnia rectæ rationi ſubjecit atque copulavit.

Atque

τῶν συζώντων ἡ ἐπὶ τῇ ΑΜΕΤΡΙΑ μέμψις. τοῦτο γὰρ νῦν ὁ ΦΘΟΝΟΣ δηλοῖ, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον· πεφύλαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὁπόσα ΦΘΟΝΟΝ ΙΣΧΕΙ, ἤγουν μέμψιν εὔλογον ἔχει παρὰ τῶν πολλῶν. μέμψεται δὲ κατὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς πολλοὺς ἐν μὲν τῇ ΔΙΑΙΤΗ ΤΡΥΦΗ καὶ ῥύπος, ἐν δὲ τῇ δαπάνῃ χρημάτων, ἀσωτία καὶ μικρολογία. διὸ ἐλευθεριότης καὶ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ δεικνύτω διὰ τῶν ἐκτὸς πάντων τὸ ἔμμετρον τῆς ψυχῆς * κτῆσιν, καὶ τὸ * METPON γὰρ ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ. δεῖ γὰρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τῶν ΕΠΙΦΘΟΝΩΝ ἀπέχεσθαι τὸ ἡσυχίας ἐρῶντα, καὶ μὴ ἐρεθίζειν, ὥσπερ τι θηρίον, τὸν ΦΘΟΝΟΝ, ἵν' ἀθορύβως ἐξῇ προσκείσθαι τοῖς καλοῖς. ΑΝΕΠΙΦΘΟΝΟΝ δὲ ζωὴν ἐπιτηδεύσομεν, ΛΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΡΥΠΟΝ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΟΝΤΕΣ, καὶ τὸ τῆς ἀπειροκαλίας τύφον ἐκκλίνοντες, ἐξ οὗ ἀποβλαστάνει δύο κακὰ, δαπάνη τε, καὶ φειδὼ χρημάτων ἄκαιρος. ὧν γὰρ μὲν εἰς ὑπερηφανίαν διαβάλλεται· τὸ δὲ εἰς μικροπρέπειαν. ἑκάτερον δὲ τούτων ἡ ἐλευθεριότης ἐκφεύγει, ἀρετὴ περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν ὑπάρχουσα, καὶ τὸ δέον ἐν προσόδοις καὶ δαπάναις εὑρίσκουσα, καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον πάντα τὰ ἐκτὸς συνάπτουσα.

* γρ. ἕξιν

τοσαῦτα

ποσῶντα καὶ περὶ τὸ τοῦ σώματος, καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐκτὸς ἀξίης χρήσεως προφιλοσόφηται ἐν τοῖς ἔπεσιν, ὅπως ἂν διὰ τούτων τὸ τῆς ἀρετῆς διαφαίνηται κάλλος. κεφάλαιον δὲ τῶν πάντων ποιεῖται τὸ ἑξῆς παράγγελμα.

39 ΠΡΑΣΣΕ ΔΕ ΤΑΥΘ' Α ΣΕ ΜΗ ΒΛΑΨΗ. ΛΟΓΙΣΑΙ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ.

Πολλάκις ἐχρήσατο τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὅτε μὲν εἰπών,

Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει· ὅτε δέ,

—Μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μή σ' ἀνιήσει· καί·

Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.

τούτων οὖν ἁπάντων σύνοψιν ποιεῖται ἐνταῦθα καὶ μίαν συγκεφαλαίωσιν ὁ λόγος, ἀπαγορεύων μὲν τῶν βλαβερῶν τὴν παραδοχήν· τῶν δὲ ὠφελίμων εἰσηγούμενος τὴν ἐνέργειαν· γίνεται δὲ κρίσις τούτων διάκρισιν ἐν τῷ ΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ τί προσῆκον, καὶ τί μὴ προσῆκον. ὁ γὰρ τῆς εὐβουλίας καιρὸς ἐν τῷ ἀναβολάζειν τῶν ΠΡΑΞΕΩΝ παραγίνεται. κἀνταῦθα δὲ πάλιν τοῦ,

A

Atque hæc quidem sunt quæ de corporis externarumque rerum usu optimo in versibus philosophatus est; ut virtutis pulchritudo per ea nota sit. Omnia deinceps præceptum quod sequitur uno capite complectitur.

39 EA PORRO FACITO QUAE TIBI NON NOCEANT; ET CONSIDERA PRIUSQUAM FACIAS.

Fac quæ non lædãt: consulto resq; geratur.

Ejusmodi verbis sæpe usus est. eo quidẽ loco, ubi dixit;

Effice quin potius nequeant quæ facta dolere. Et alibi;

Ipse modum dico, qui te non læserit ipsum.

Et alibi etiam;

Nil tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,

Ut facias dicasve nocens quo tu tibi fias.

Ea igitur hoc loco in unum collecta ante oculos ponit, suadens ab his abstinere quæ damnosa sunt, facere autem quæ utilia; quorũ eo tẽpore recta distinctio futura sit, quo ANTE OPUS quid FACIENDUM sit vel non FACIENDUM, AGITABITUR. Est enim tum cõsilii tempus idoneũ; cum res sunt adhuc integræ. Cæterum & hic quod dixit, QUAE TE NON LAEDANT, eadem ratione explicabimus atque illud,

Tibi

Tibi quæ nil facta dolebunt; 7 & illud de vero homine, atque rationis participe natura intelligentes, deque eo qui sapientiæ studium amplexus sit, & qui Deo fieri similis contendat. Quem nihil fugiat quod sit præter rectam rationem, quod præter legem divinam, quod Deo similes fieri prohibeat. Solent vero quæ sunt ejusmodi nobis augeri eorum familiaritate quibuscum vivimus; corporis præterea moderatione, cum quo sumus copulati; & facultatibus etiam ipsis, quæ auxilii causa repertæ, ideo χρήματα nuncupari solitæ sunt, quod corporis usui subserviant. Significat ergo huic esse diligenter cavendum qui divinorum bonorum cupiditate ducitur, ne eo adducatur, ut quicquam ipse faciat quod in suam utilitatem non cedat; nec corpori indulgeat aliquid ex quo postea dolorem percipiat; nihil denique amplectatur quod à sapientiæ studio animum avocet, cujusque ipsum paulo post pœniteat. Decet enim hæc omnia præmissa ratiocinatione nos propellere, ut eorum quæ fecimus commemoratio jucundissimam illam nobis pariat recordationem, ad quam deinceps adhortatur.

40 NEC SOMNUM MOLLIBUS OCULIS PRIUS ADMITTAS,

41 QUAM

Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΕΙ, τὸ ΣΕ κατὰ τοῦ ὄντος ἀνθρώπου, καὶ τὴν λογικὴν οὐσίαν τιθέντες, καὶ κατὰ τοῦ φιλοσοφεῖν ᾑρημένου, καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν κτήσασθαι σπεύδοντος. τοῦτον δὲ βλάπτει πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· πᾶν τὸ παρὰ τὸν θεῖον νόμον· πᾶν τὸ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐμποδίζον. πέφυκε δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπιγίνεσθαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν συζώντων, καὶ τῇ διοικήσει τούτου συνεζευγμένου σώματος, καὶ τῶν πρὸς βοήθειαν ἐξηρτημένων χρημάτων· ἃ δὴ χρήματα καλεῖν ἔθος, ὡς πρὸς τὴν τούτου χρείαν ἐκκείμενα. διαλαβεῖν * δεῖ χρῆναί φησιν ὁ λόγος τὸ ἐρωτικὸν τῶν θείων ἀγαθῶν, μήποτε ἀναπεισθῇ πρᾶξαί τι, ὃ μὴ βέλτιον αὐτῷ· καὶ ὅπως μὴ χαρίσηται τῷ σώματι, ἐξ ὧν αὐτὸς ἀδικήσεται· μηδὲ προσδέξηταί τι βλάπτον τὴν φιλόσοφον ὁρμὴν, ἐφ' ᾧ μικρὸν ὕστερον μεταμελήσεται. ταῦτα γὰρ πάντα τῷ προλογισμῷ διαθεῖναι ἡμᾶς προσήκει, ἵν' ὁ ἀπολογισμὸς τῶν εἰργασμένων ἡμῖν ἡδίστην ἔχῃ τὴν ἀνάμνησιν, ἣν ἑξῆς ποιεῖσθαι παρακελεύεται.

* χρῆν

40 ΜΗΔ' ΥΠΝΟΝ ΜΑΛΑΚΟΙΣΙΝ ΕΠ' ΟΜΜΑΣΙ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ,

41 ΠΡΙΝ

41 ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΡΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΠΕΛΘΕΙΝ. 42 ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; 43 ΑΡΞΑΜΕΝΟΣ Δ' ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΥ ΕΠΕΞΙΘΙ· ΚΑΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ 44 ΔΕΙΝΑ ΜΕΝ ΕΚΠΡΗΞΑΣ ΕΠΙΠΛΗΣΣΕΟ· ΧΡΗΣΤΑ ΔΕ, ΤΕΡΠΟΥ.

*χ' ἴσω Ἐνταῦθα χρώμενος τῷ λόγῳ, τῶν ὅλων παραγγελμάτων ἀθροισμόν μοι τῇ γνώμῃ, ἵνα τῷ *ἴσῳ τῆς ψυχῆς δικαστηρίῳ πρὸς ταῦτα, ὡς πρὸς θείους νόμους, ἀποβλέποντες, ποιῶμεν τῶν εὖ ἢ κακῶς πεπραγμένων τὴν ἐπίκρισιν. πόθεν γὰρ ὁ ἐπιλογισμὸς ἕξει δεινὰ μὲν εἰργασμένους ἡμᾶς ἐπιπλήσσειν, χρηστὰ δὲ πράξαντας ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ὁ προλογισμὸς νόμους τινὰς λάβοι, καθ' οὓς προσήκει τὴν ζωὴν τάττειν, καὶ πρὸς τούτους τὸ τοῦ συνειδότος ταμιεῖον, ὡς πρός τινα σκοπόν, ἀπευθύνειν τὸν ὅλον ἡμῶν βίον; ὁσημέραι δὲ ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην κρίσιν εἰσηγεῖται, ἵνα τῇ συνεχείᾳ τῆς μνήμης τὸ τῆς κρίσεως ἀπλανὲς

41QUAM DIURNA OPERA SINGULA TER RECENSUERIS. 42QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID NON FECI QUOD IPSE DEBUI? 43 INCIPIENS AUTEM A PRIMO, ILLA PERCURRE; ET TURBARE 44 POSTEA MALIS ADMISSIS; LAETARE AUTEM BONIS.

Mollia nec prius admittant tua lumina somnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Quæ pretergressus? quæ gessi? quæ male omisi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas, capias vel gaudia justis.

Hoc loco mentem omnium quæ superius præcepta sunt mihi colligito; ut in ea, tanquam in divinas leges, intuens, interiore animi judicio, eorum quæ bene vel male gesta sunt examẽ facias. Unde enim malis admissis, mordere nos queat commemoratio, vel laudare patratis bonis; nisi meditatio quæ præcessit leges quasdam admittat, ex quarũ instituto vitam deceat cõponere, & ad eas cõscientiæ abdita, tanquã ad scopum aliquem, totoq vitæ nostræ spatio dirigere? Ideo autem singulis diebus examẽ istud fieri postulat, ut assidua recordatione judicii certi-

certitudo servetur incolumis. Ideo etiam vesperi, SOMNIQUE appetente tempore, ut DIURNARUM actionum extremũ conscientiæ tribunal constituamus, Deoque ipsi affectionum examen in canticum edamus, quod lectum petentibus eidem par est recitari, QUO VENTUM MIHI? QUID GESSI? QUAE DEBITA TEMPSI? Ita enim vitam nostram regulis quæ superius traditæ sunt metiemur, si ad legislatricem mentem judicem rationem adjungamus. Quid igitur jubet legislatrix? Eos honorare qui naturæ sunt præstantioris, pro cujusque ordine. Parentum, cognatorum permagnam habere rationem. Probos viros amplecti atque amare. Corporeis viribus superiorem se præbere. Suiipsius ubique pudore affici. Iustitiam colere. Divitiarum, vitæque quotidianæ proclivem amissionem prænosse. Sortem amplecti quæ divino judicio cecidit. Lætari autem spiritibus Deo conveniẽtibus; & ad id quod præstantius est mentem convertere. Sermonis studium colere, qui vere sermo sit: non patere fraudibus; non fracto esse animo in virtute servanda. Nihil nisi consulto agere; ut foris non sequatur pœnitentia. Temerarias opiniones purgare. Vitæ persequi rationem quæ scientia regatur. Corpus ipsum & quæ externa sunt ad

ἀθανάτοις διανοεῖσθαι. πρὸς ἑσπέραν δὲ, καὶ εἰς ΥΠΝΟΝ * προπεμπόμενον, ὅπως ἂν πρὸς τὴν μεθημερινῶν πράξεων τὸ τῆς συνειδήσεως καθίζοιμεν δικαστήριον, ἐπικοίτιον ᾆσμα θεῷ τὴν τῶν διαθέσεων ἀνάκρισιν ποιούμενοι, ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; οὕτω γὰρ παραμετρήσομεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τοῖς προειρημένοις κανόσι, τῷ νομοθέτῃ νῷ τὸν κριτικὸν λόγον ἐπισυνάπτοντες. τί οὖν ὁ νομοθέτης λέγει; τιμᾶν τοὺς φύσει κρείττονας, κατὰ τὴν οὐσιώδη αὐτῶν τάξιν. γονέων καὶ συγγενῶν πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον. τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν. ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ. δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. χρημάτων, καὶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς καταγινώσκειν τὸ εὔφθαρτον. τὸν ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κλῆρον ἀσπάζεσθαι. θεοπρεπεῖ τῷ χαίρεσθαι φρονήματι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μεθιστάναι τὴν γνώμην. φιλολογίαν ἀσκεῖν τῶν ὄντως λόγων. ἀνεξαπάτητον εἶναι, καὶ ἀδούλωτον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν. εὐβουλίᾳ πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ὡς ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔξω παραγίνεται. ὀλίσιως καθαρείαν. τὸν ἐπιστημονικὸν μεταδιώκειν βίον. τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς

* γρ. προπομπέοις, ἢ προπέμποντες

πρὸς τὴν κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαν μεταρρυθμίζειν. ταῦτα ὁ παραθεὶς τοῖς διαθεωρηθεῖσι τῆς ψυχαῖς. ὁ δὲ ἀπολεξάμενος αὐτὰ λογισμὸς, δικαστὴς ἀκριβὴς ἑαυτοῦ γίνεται. ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; καὶ ἐν τάξει τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ἀρετῆς ἀνέμνη. εἶτα εὑρὼν ἑαυτὸν συμφωνοῦντα τοῖς προκειμένοις ὅροις ἢ διημαρτηκότα, τὸ θείας εὐφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδεῖ. ἐπὶ δὲ μέζονος δέ τι πράξαντα φορτικῶς, ὥσπερ τισὶ φαρμάκοις ταῖς ἐκ τῆς μετανοίας νουθετήσεσιν ἐπισύρει. Διὸ τὸν ΥΠΝΟΝ ὑποκρούεσθαι δεῖν φησὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ λογισμοῦ. αὔξεται δὲ καὶ τὸ σῶμα, μὴ καταστρεφόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ καθεύδειν ἀνάγκης, διὰ τὴν σώφρονα δίαιταν, δι' ἣν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πάθη τῇ τοῦ λογισμοῦ ἁρμονίᾳ συντάττεται. μὴ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ γάρ φησι ΤΟΝ ΥΠΝΟΝ, ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΙΣΑΣΘΑΙ ΕΚΑΣΤΟΝ. καὶ τίς ὁ ΛΟΓΙΣΜΟΣ; ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΗ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; διχῶς γὰρ ἁμαρτάνομεν· ἢ τὸ μὴ δέον ποιήσαντες, ὃ διὰ τοῦ ΠΑΡΕΒΗΝ δηλοῦται· ἢ τὸ ΜΗ ΔΕΟΝ ΠΟΙΗΣΑΝΤΕΣ, ὡς ἐπ' αὐτῆς καὶ τῆς λέξεως. ἴσχει γὰρ ἀργία τοῦ καλοῦ

καὶ

ad virtutis actiones idonea reddere. Leges ista sunt quæ à mente in animis hominum sanciuntur; quæ cum ratio admisit, judex ipsa sui vigilantissimus efficitur; eaque ordine virtutis nomine memoria repetens, QUA SIT PRAETERGRESSA, QUID QUE FECERIT, disquirit. Postea, si seipsam agnoscat juxta superiores regulas diem exegisse, divinæ lætitiæ corona donat. Sin autem præter rationem factum deprehendat aliquid, monitis se post pœnitudinem, tanquam pharmacis, reprimit. Quo fit ut rationis alacritate SOMNUM repelli oportere significet. Id autem facillime corpus esse toleraturum, si dormiendi necessitate non urgeatur, per victus temperantiam; per quam & ipsi etjam necessarii affectus imperio rationis subjiciuntur. Non enim, inquit, SOMNUM EXCIPIAS, PRIUSQUAM DIURNA OPERA SINGULA examinaris. Verum quod fuerit examen? QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID FACERE DECUIT QUOD NON IPSE FECERIM? Peccamus enim duplici ratione: vel cum FACIMUS QUOD NON DECET, quod TRANSGRESSIONIS verbo significatur; vel CUM NON FACIMUS QUOD DECET, sicuti verbis exprimitur.

Aliud enim eſt ab eo ceſſare quod honeſtũ eſt, & aliud id facere quod turpe. Ibi quidem prætereũdo, hic autẽ admittẽdo peccatur. Verbi gratia, decet bene precari, nõ autem cõvitiis afficere. Decet item parentes alere, non arcere contumeliis. Præſtat igitur QUAE DECET, qui facit quæ priora ſunt: facit autẽ QUAE NON DECET, qui altera: licet utraque ratione quadã ad idem peccãdi genus referãtur. Hortatur autẽ ut operũ noſtrorũ examen à principio, nullis eorũ quæ media ſunt prætermiſſis, ordine faciamus, quod PERCURRENDI verbo ſignificavit. Fallit enim judiciũ ſæpiſſime ordinis perturbatio, & efficit ut quod male patratũ eſt, memoriæ cõfuſionẽ libẽter excuſet. Affert præterea DIURNAE vitæ recordatio ea quæ geſſimus ante cõmemorandi ſolicitudinẽ, noſtræque ſenſum immortalitatis. Eſt deinde admiratione dignũ, quod cum expendenda ſingula præcipiat, quid recte, quid eorum quæ decuit geſtum ſit, perpendendum non monuit; ſed ad id quod tumoris minus haberet memoriam traduxit, ut eorum quæ peccata ſunt judicium faceret. Judicem præterea adhibuit æquiſſimum ſimul atque commodiſſimum, conſcientiam nimirum, rectamque rationem, atque etiam ſeipſum, cujus omnium maxime pudere ſuperius quemque voluit. Quis enim ita alium alius, atque ſe quiſque commonefacere valeat?

καὶ αὐτὸ ἐνέργεια τοῦ αἰσχροῦ. καὶ τὸ μὲν τῇ παραλείψει κακίζεται· τὸ δὲ τῇ παραδοχῇ. οἷον, εὔχεσθαι δεῖ, καὶ βλασφημεῖν οὐ δεῖ· προσέχειν γονεῦσι δεῖ, περιπλακίζειν δὲ οὐ δεῖ. ὁ μὲν τὰ πρότερα ποιῶν, τὰ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ· ὁ δὲ τὰ δεύτερα ποιῶν, ΤΑ ΜΗ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ. εἰ καὶ ἀμφότερα ὑπό τινα πρὸς τὴν ἴσην παρανομίαν ἔρχεται. τὴν δὲ ἀναμίμνησιν τῶν ἡμερινῶν ἔργων παραινεῖ ποιεῖσθαι ἀπὸ πρώτου ἕως τελευταίου ἐν τάξει, μηδὲν παραλείποντα τῶν μέσων· ὃ διὰ τοῦ ΕΠΕΞΙΘΙ νοεῖται. πολλάκις γὰρ ἡ μετάθεσις παραλογίζεται τὴν κρίσιν, καὶ εὐαπολόγητον ποιεῖ τὸ κακῶς εἰργασμένον τῇ ἀταξίᾳ τῆς μνήμης. καὶ ἄλλως δὲ ἡ τῆς ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ζωῆς ἀνάμνησις μελέτη γίνεται τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀναπολήσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν συναίσθησις. καὶ τὸ θαυμαστὸν, λογίσασθαι ΕΚΑΣΤΟΝ εἰπὼν οὐκ ἐπήγαγε, τί κατώρθωσα; τί μοι τῶν δεόντων πέπρακται; ἀλλὰ εἰς τὸ ἀτυφότερον τὴν μνήμην μεθήρμοσε, τῶν ἡμαρτημένων τὴν κρίσιν ποιούμενος. καὶ δικαστὴν ἐφίστησι τὸν δικαιότατον ἅμα καὶ οἰκειότατον, τὸ συνειδὸς αὐτὸ, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ, ὃν πάντων μάλιστα αἰδεῖσθαι πρόσθεν ἐδιδάχθημεν. τίς γὰρ δύναται νουθετῆσαι οὕτως ἄλλον, ὡς αὐτὸς ἑαυτόν;

τὸ γὰρ ἀντιπεξάγειν τῇ ἐνδελεχείᾳ τῆς φύσεως ὑποχωρήσαντος ἀποσείεται τὰς περὶ τῶν ἀγαθῶν συμβουλὰς, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ὁ δὲ οἴκοθεν λογισμὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ φυλακὴν ἀΐδιον ἔχει. τοῦτον ἐπέστησεν ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπίσκοπον· τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. τοῦτον καὶ νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ποιεῖται. καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκδέχεται, ἵν' αὐτὸς ἑαυτοῦ ψηφίσῃ τὸ ἀποδοχῆς, ἢ ἐπιπλήξεως ἄξιον. ὅταν γὰρ, ὡς ἐν γραμματείῳ, τῇ μνήμῃ ἀναγνῷ τὰ πεπραγμένα, τότε πρὸς τὸ παράδειγμα βλέπων τοῦ νόμου, ψηφίζεται τιμῆς, ἢ ἀτιμίας ἑαυτὸν ἄξιον. ἡ δὲ τοιαύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησις θεοειδὲς ἄγαλμα τῶν χρωμένων ἀποτελεῖ, προστιθεῖσα καὶ ἀφαιροῦσα πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδαγωγοῦσα, καὶ ὡς εἰπόντι, ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελοῦσα. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κατέληξεν ὁ λόγος μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεσπέσια παραγγέλματα.

45 ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ. ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ. ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ. 46 ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ.

47 ΝΑΙ

Quod enim sui juris est, si natura libertate utatur, aliorum consilia facile respuit, cum illis parere non statuit. At non potest non audire se necessario quæ intus est ratiocinandi vis. Istã Deus esse voluit, quæ nostri curam gereret. Istam ducem atque magistram. Istam etiam nunc judicem DIURNORUM OPERUM ratio efficit; & factum ab ipso judicium amplectitur; ut suũ ipsa calculum adjiciat, quidnam in se vel laude, vel reprehensione dignum judicet. Cum enim in memoria, tãquam in tabella, quæ fecit descripta legit; tum legem in exẽplari intuens, seipsam vel honore, vel infamia dignã pronunciat. Efficit vero studium istud, si singulis diebus excolatur, divinam in iis imaginem qui illud amplectuntur; dum eos vel additionibus, vel substractionibus ad virtutis decus perducit, &, quantum fas est, probum hominem perficit. In hoc enim versus ipsi desinunt, ut ad ea præcepta quæ divinitatem pariunt oratio transferatur.

45 IN HIS ELABORA, HÆC MEDITARE, HÆC TE AMARE OPORTET. 46 HÆC TE DUCENT IN DIVINÆ VIRTUTIS VIAM.

Hæc facito, hæc satage, istorum tibi cura geratur,
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.

 47 UTI-

47 UTIQUE PER EUM QUI ANIMO NOSTRO QUATERNARIUM TRADIDIT, 48 FONTEM PERENNIS NATURAE.

Jura te, qui nos docuisti tetrada, fontem Naturae aeternum.

Idem hic, quod nobis in praefatione, dicitur, philosophiâ quae versatur in agẽdo, virtutum vi hominem probũ efficere; quae autem in contẽplando, illustratione mẽtis atque veritatis Deo similem reddere. praeire deinde necessario (quod ad nos attinet) minora majoribus. Est enim facilius humanã vitam ad usum aliquẽ moderatũ revocare, quã eandẽ omnino dimittere: quod integra ad contẽplationem cõversione effici possit. Fieri deinde alia non queat ut veritas secure possideatur, si quae sunt rationis expertes potentiae morũ virtutibus ex mentis instituto nobis non subjiciantur. Cum enim medius sit hominis animus inter mentẽ & rationis privationem, tunc solum mẽti quae ipsum praecedit, nullo avellente, potest adhaerere, cum eorũ contagione liberatus quae ipso posteriora sunt, eadem pure attigerit. Erit autem purus tum demum, cum nihil aversae rationi, nihil etiam mortali corpori indulgens, agi se cum eo minime patietur: sed tãquam alius aliorum curam geret, tantum ipsis curae tribuẽs, quantũ divina lex praecipit, quae vi ipsum expelli non permittit,

47 ΝΑΙ ΜΑ ΤΟΝ ΑΜΕΤΕΡΑ ΨΥΧΑ ΠΑΡΑΔΟΝΤΑ ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ 48 ΠΑΓΑΝ ΑΕΝΝΑΟΥ ΦΥΣΕΩΣ.

Ταυτὸν, ὃ καὶ ἐν προοιμίοις ἐλέγομεν, ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν φύσεως ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελεῖται· ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοιότητα θεοῦ καθίστησι, τοῦ καὶ ἀληθείας ἐλλάμψει. προηγεῖσθαι δὲ, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐλάττονα τῶν μειζόνων ἐξ ἀνάγκης. ῥᾷον γὰρ ἐπιμβῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον τῇ εὐλογίστῳ χρήσει, ἢ παντελῶς αὐτὸν μεθεῖναι. ὃ γένοιτ' ἂν, διὰ τῆς πρὸς θεωρίαν παντελοῦς ἐπιστροφῆς. καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀθορύβως κλίνεσθαι τὴν ἀλήθειαν, μὴ τῶν ἀλόγων δυνάμεων ἡμῖν σὺν ἠθικαῖς ἀρεταῖς κατὰ νοῦν τεταγμένων.* μέση γὰρ οὖσα ἡ λογικὴ* ψυχὴ νοῦ καὶ ἀλογίας, τότε μόνον ἀπερισπάστως δύναται συνεῖναι τῷ πρὸ αὐτῆς νῷ, ὅταν καθαρὰ γενομένη τοῖς τῆς μεθ' αὐτὴν περισπασθείας, καθαρῶς ὁρᾶται ἐκείνων. ἔσται δὲ καθαρά, εἰ μηδὲν τῇ ἀλογίᾳ, μηδὲ τῷ θνητῷ προσώματι συννεκφέροιτο, ὡς ἀνάγκη δ' ἀνάγκῃ ἐπιμίγνυοιτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπονέμουσα φροντίδος, ὅσον ὁ θεῖος κελεύει νόμος, ἐξ ἀγχίνοίας* αὐτὴν περιάγων μὴ συγχωρῶν,

γρ. μέσου

γρ. αὐτῶν

ζῶν, ἀλλὰ περιμένειν ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. διττῆς οὖν ἀρετῆς τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ δεούσῃ· πολιτικῆς μὲν πρὸς τὰ κάτω τῆς ἀξίας ταττούσης· θεωρητικῆς δὲ πρὸς τὰ ἄνω τὴν τῶν κρειττόνων συνουσίαν προξενούσης. τῶν δὲ διπλῶν τύπων ἀρετῶν μαθήσεις ἐξάγονται οἱ τοιοῦτοι στίχοι. τὸ μὲν, ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ· ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ· ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ, ὡς οἰκεῖον συμπέρασμα τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. τὸ δὲ, ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ, ὡς ἀρχὴ καλλίστη τῆς θεωρητικῆς ὑποσχέσεως. ἡ γὰρ ἀπαλλάττουσα τῆς θνησιμαίου ζωῆς, καὶ τῆς ἀμετρίας τῶν παθῶν, ὅση δύναμις, καθαρεύοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἤδη ἐκ θεῶν γινομένων ἀνθρωπίνης ἕξεως ἀναγγέλλεται, ΘΕΟΝ ἐξ ἀνθρώπου ποιοῦσα, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἀνθρώπῳ ΘΕΟΝ γενέσθαι. ὅτι δὲ τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας τὸ τέλος, διὰ αὐτῶν δηλοῦται τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς πρὸς τῷ τέλει τὸ κάλλιστον καὶ ἀκρότατον συμπέρασμα ὑπάρχει·

Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα, ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

τυχεῖν·

sed tamdiu permanere, donec nos Deus ipse dimittat. Duplici ergo ejusmodi animo virtute opus erit; politica quidem, quæ regat insaniam in res inferiores; contemplativa autem, quæ præstantiorum coitionem cum superioribus conciliet. Exsistunt vero duarum virtutum istarum limes quidam intermedius versus isti: alter quidem, IN HIS ELABORA, HAEC MEDITARE, HAEC TE FACERE OPORTET, tanquam virtutis politicæ idonea conclusio; alter autem, HAEC TE DEDUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM, tanquam contemplativæ scientiæ principium aptissimum. Significant enim quæ sequuntur, eum, qui belluinam vitam deposuerit, quique se, quantum potest, immodicis affectibus liberarit, & ita tanquam ex fera homo factus sit; ex homine Deum evasurum, quantum patitur humanæ conditionis ratio. Esse autem hunc contemplativæ veritatis finem versibus ipsis significatur, quibus optime tandem hoc modo concludens ait;

Atque ubi deposito purus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Osten-

Ostendit autem sacer ipse liber, ut paulo post demonstrabitur, rebus nos ante præclare gestis, ipsaque adeo veritatis, quæ ex virtute sequitur, agnitione, restitutionem in pristinum statum (quod idem plane est ac si in Deos relatum iri significes) adepturos. Sed jam ad proposita carmina regressi, consideremus nunquid LABOR & MEDITATIO ATQUE AMOR, hoc ipso præcepto allata, velint aliud quam ut animus totus ad virtutis studium exercitationemque convertatur. Est vero triplicis quodammodo facultatis & ipse secundum se consideratus. Habet enim certe aliquid quo discimus, quod ISTA nunc jubet MEDITARI. Habet vero & aliud etiã quo ea retinemus quæ didicimus, quod IN HIS ELABORARE adhortatur. Habet denique & quiddam quo ea diligimus quæ novimus, & quæ sumus adepti, quod ISTA AMARE præcipit. Ut igitur humani animi vires omnes ad virtutum præcepta nobis contendantur, ab eo quod valet meditari MEDITATIONEM flagitat; LABOREM vero ab eo quod servat quæ sunt meditata; AMOREM denique ab eo quod honesti studio ducitur: ut ex omnibus bonorum nobis accedat possessio cum firma retentione, cum cognato nobis etiam erga illa amore; quæ divina spes sequitur, veritatis splen-

τυγχάνειν δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμᾶς (ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς * ἀποθεώσεως) διὰ τῆς προησκημένης ΑΡΕΤΗΣ, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ γενομένης ἀληθείας, * ἅπερ ὁ ἱερὸς ἀναφαίνεται λόγος, ὡς εἰσόμεθα ὕστερον. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ προκείμενα ἔπη πάλιν ἐπανήκοντες ἐπισκεψώμεθα εἴ τι βούλεται ὁ ΠΟΝΟΣ. καὶ ἡ ΜΕΛΕΤΗ, καὶ ὁ ΕΡΩΣ ἐπὶ ταῖς προλαβούσαις ὑποθήκαις, ἢ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν ὅλην ἐπιστρέψαι τὴν ψυχήν. τριδύναμος δέ πως ἐστὶ καὶ αὕτη, καὶ καθ' αὑτὴν λογικὴ οὖσα, τὸ μέν τι ἔχουσα ᾧ μανθάνομεν, ὃ ΤΑΥΤΑ ΕΚΜΕΛΕΤΑΝ νῦν προστάττεται· τὸ δέ τι ᾧ τὰ γνωσθέντα κρατοῦμεν, ὃ ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙΝ παραγγέλλεται· τὸ δέ τι ᾧ στέργομεν τὰ γνωσθέντα καὶ κρατηθέντα, ὃ ΤΟΥΤΩΝ ΕΡΑΝ νομοθετεῖται. ἵνα οὖν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς συντεταμένας ἔχωμεν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα, ἐκ μὲν τοῦ νοεῖν πεφυκότος τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἀπαιτεῖ· ἐκ δὲ τοῦ τηροῦντος τὰ νοηθέντα, τὸν ΠΟΝΟΝ· ἐκ δὲ τοῦ φιλοστόργου, τὸν ΕΡΩΤΑ· ἵν' ἐξ ἁπάντων ἡ κτῆσις τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν παραγίνηται μετὰ τῆς ἀπαραβάτου τηρήσεως, καὶ συμφυοῦς ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα στοργῆς· οἷς ἕπεται ἡ θεία ἐλπὶς τὸ τῆς ἀληθείας ἐπιστά-

* Ἴσ. ἀποθεώσεως

* γρ. αὐτὸς

ἐπιφέρεται φθόγγος, ὡς αὐτὸς ὑπισχνεῖται λέγων, ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ· τουτέστι, ταῦτά σε ὁμοιώσει τῷ θεῷ διὰ τῆς τῶν ὅλων ἐπιστημονικῆς γνώσεως. τὸ γὰρ τὰς αἰτίας ἐκλογίσασθαι τῶν ὄντων, τὰς ἐν τῷ δημιουργῷ θεῷ πρώτως κειμένας, πρὸς τὸ ἀκρότατον ἀνάγει θεογνωσίας, ᾧ συνουσιοῦται καὶ ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις. τὴν δὲ ὁμοίωσιν ταύτην ΘΕΙΑΝ ΑΡΕΤΗΝ ὁ λόγος καλεῖ, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνην τὴν περὶ ταύτης καλῶς ἐποχουμένην. εἰς ΕΡΩΤΑ οὖν φιλόσοφον καὶ φιλόκαλον ἀποστρατεύειν τὰ πρῶτα ἔπη. τούτου δὲ ἡγουμένου, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις ἐπάγει πρὸς ὁμοίωσιν ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ἀνάγουσα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδηλοῦται. τὸ δὲ ἀναγκαῖον τῆς συναφῆς τούτων καὶ ὅρκῳ πιστοῦται. τὸ γὰρ καλῶς κινηθῆναι τὴν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν πρὸς τὴν θείαν ὁδεύειν ὁμοίωσιν, ἣν μάλα διατεταγμένως ὀμνύουσιν. ὁ δὲ σέβου ὅρκον ἐν ἀρχῇ παραγγείλας, τὴν ἀποχὴν τῆς ὁμωσίας προστάττει περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ ἀδέσποτον τὴν ἐκβάσεως ἐχόντων τὸ πέρας. ταῦτα γὰρ τὰ μικρὰ καὶ μεταπίπτοντα· διὸ οὔτε ἄξιον ἐπ' αὐτοῖς ὀμνύναι, οὔτ' ἀσφαλές· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν. περὶ δὲ τῶν παρόντων, ἀναγ-

splendorem inducens, quemadmodum ipse pollicetur, cum ait, HAEC TE IN VIRTUTIS DIVINAE VIAM DEDUCENT; quasi te Deo similem reddituram istam dicat materiarum notitiam certam atque indubitatam. Eo ipso enim, quod eorum quæ sunt causas expendimus, quæ primum in opifice Deo habentur, ad divinæ cognitionis fastigium adscendimus, quo pertingit & ipsa etiam cum Deo similitudo. Vocat autem similitudinem istam VIRTUTEM DIVINAM, tanquam supra humanam ista jure evehatur quæ præcedit. Desinant ergo in AMOREM, qui studium sapientiæ atque honestatis habeat, versus primi; eoque primum posito, sequatur deinde veritatis cognitio, quæ ad DIVINAE VIRTUTIS cognitionem deducit; quemadmodum iis quæ sequuntur demonstrabitur. Confirmat porro cōjunctionis istorum necessitatem etiam jurejurando. Jurat enim valde apposite virtutem humanam, quæ bene possideatur, ad DIVINAM similitudinem viam STERNERE. Quod autem jusjurandum colere initio præcepit, ab eo in dubiis rebus, & quæ eventus finē habent incertum, abstineri voluit. Esse enim parvi momenti, mutarique facile: itaque neque justū in iis jurare, neque tutū; cū eas ad finem perducere nostræ non sit facultatis. In his autem quæ præsentia sunt,

&

& necessario copulata, maximique momenti, jurare tutum esse atque decorum. Neque enim nos negotiorum eventus unquam fefellerit (vinciuntur enim inter se necessitatis lege, in quibus hoc loco jusjurandum adhibetur) nec rei etiam vilitas atque abjectio numinis testimonium recusaverit. Sunt enim non in hominibus tantum veritas atque virtus, sed in diis etiam maxime. Est porro & jusjurandum ipsi in dogma, quia veritatis magistro tantum decet honoris tribui, ut Per ipsum juretur, si quando ad placitorum confirmationem opus sit; nec tantum IPSE DIXIT de eo usurpare, sed ita se rem habere Per ipsum affirmare. Eadem vero opera de optimorum habituum conjunctione, adhibito jurejurando theologatur, & QUATERNARIUM SEMPITERNI rerum ordinis FONTEM eundem cum Deo significat exsistere. Cæterum quo pacto Deus ille sit, ex sacro libro qui Pythagoræ tribuitur facile ipse didiceris, in quo numerorum numerus DEUS ipse celebratur. Si enim omnia quæ sunt sempiternis ipsius consiliis subsistant; certum est etiam & numerum in quaq; eorũ specie quæ exsistũt, ab illorum causa depẽdere, primumque ibi numerũ reperiri. Inde enim etiã apud nos. Est porro numeri intervallũ finitũ denari⁹.

Qui

ἀναξίους τῆς συνωμμένων, καὶ μέγιστον ὄντων, ἀσφαλὲς τὸ ὀμνύναι, καὶ πρέπον.* οὕτω γὰρ τὸ μεταπίπτειν τῶν πραγμάτων ἡμᾶς αὖ ποτε σφάλλεσθαι (δεδεῖ γὰρ πρὸς ἄλληλα θεσμῷ ἀδρανείας περὶ ὧν ὅρκος νυνὶ γίνεται)) καὶ ὅτι τὸ ταπεινὸν αὐτὸ καὶ χαμαιπετὲς τοῦ θείου τὴν ἐπιμαρτυρίαν ἀρνεῖται. ἀλήθεια γὰρ καὶ ἀρετὴ οὐ μόνον ἐστὶν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν θεοῖς τὰ μέγιστα. ἔπειτα καὶ ὁ ὅρκος αὐτῶν γίνεται δόγμα, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας οὕτω δεῖ τιμᾶν, ὡς καὶ ὀμνύναι αὐτὸν, εἴ τι δέοι πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων· καὶ μὴ μόνον τὸ ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ μόνον περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἢ τὸν αὐτόν. ὀμνῦ δὲ περὶ τῆς τῶν καλλίστων ἕξεων συναφῆς ὀμνύων θεολογεῖ, καὶ τὴν ΤΕΤΡΑΔΑ ΠΗΓΗΝ ΤΗΣ ΑΙΔΙΟΥ διακοσμήσεως ἀποφαίνεται τὴν αὐτὴν οὖσαν τῷ δημιουργῷ θεῷ. πῶς δὲ ΤΕΤΡΑΣ ὁ θεὸς,* ἔσται ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν ἀναφερομένου ἱεροῦ λόγου σαφῶς εὑρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν ὁ θεὸς ὑμνεῖται. εἰ γὰρ τὰ ὄντα πάντα ταῖς ἀϊδίοις αὐτοῦ βουλήσεσιν ὑφέστηκε, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐν ἑκάστῳ εἴδει τῶν ὄντων τῆς ἐκείνων αἰτίας ἤρτηται, καὶ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐκεῖ. ἐκεῖθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τὸ πεπερασμένον διάστημα ἡ δεκάς.

* χ' ἐπ

* χ' αὐτὸς

Q ὁ

ὁ γὰρ ἐπὶ πλέον ἀριθμὸν ἐθέλων ἀναπέμπεται
πάλιν ἐπὶ τὸ ἓν, καὶ δύο, καὶ τρία καὶ δεύτε-
ρον ἀριθμεῖ δεκάδα. πρὸς τὴν τῆς εἰκοσά-
δος συμπλήρωσιν· καὶ τρίτην ὁμοίως, ἵνα
τριάκοντα εἴπῃ· καὶ οὕτω ἑξῆς, ἕως ἂν δεκά-
την ἀριθμήσας δεκάδα εἰς ἑκατὸν περιέλθῃ.
καὶ πάλιν ἑκατὸν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀριθμεῖ καὶ
οὕτω μέχρις ἀπείρου τῷ τῆς δεκάδος διαστή-
ματι ἀνακυκλουμένῳ περιχωρεῖν δύναται. τῆς
* γρ' δὲ δεκάδος δύναμις ἡ ΤΕΤΡΑΣ. * πρὸς
περὶ γὰρ τῆς κατὰ διέξοδον τελειότητος τῆς ἐν τῇ δεκά-
δι, ἡνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ ΤΕΤΡΑ-
* γρ' τῇ ΔΙ θεωρεῖται. καὶ γὰρ συνθέντων * τῶν ἀπὸ μο-
νάδος ἕως ΤΕΤΡΑΔΟΣ, δεκὰς τὸ πᾶν
ἄθροισμα γίνεται. α΄ γὰρ, καὶ β΄, καὶ γ΄, καὶ δ΄, τὴν
δεκάδα πληροῖ. καὶ ἔστι μεσότης ἀριθμητικὴ
μονάδος καὶ ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ. καὶ ἴσῳ
γὰρ ἀριθμῷ ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, τριάδι
μὲν ἑβδομάδος λειπομένη, τριάδι δὲ μονάδα
ὑπερβάλλουσα. μονάδος γὰρ καὶ ἑβδομάδος ἰδι-
ώματα κάλλιστά εἰσι καὶ ἄριστα. ἡ μὲν γὰρ μο-
νὰς, ὡς ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ, τὰς πάντων δυ-
νάμεις ἐν ἑαυτῇ συνέχει. ἡ δὲ ἑβδομὰς, ὡς ἀ-
μήτωρ, καὶ παρθένος, τὴν τῆς μονάδος ἀξίαν
δευτέρως ἔχει. οὔτε γὰρ γεννᾶταί τι ἐξ ἀριθμοῦ τι-
νος τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς καὶ ὁ δ΄, ὃς ἐκ τοῦ δὶς β΄.

καὶ

Qui enim ulterius numerare statuat, ad unum iterum, duoque, & tria regreditur, secundamque decadem ad viginti usque complet; & tertiam rursum, ut ad triginta perveniat: idemque facit deinceps, donec expleta decade decima, progrediatur ad centum. A quo rursum numero ad superiorem pariter adscendit. Atque ita ad infinitum usque, decadis intervallo repetito, licet procedere. Est vero denarii vis QUATERNARIUS. Antequam enim ad denarii perfectionem perveniatur, unita quædam perfectio deprehenditur in QUATERNARIO. Compositione siquidem quæ fit ab unitate ad QUATERNARIUM, denarius totum est quod consurgit. Implent enim decadem, unum, & duo, & tria, & quatuor. Est præterea arithmetica medietas unitatis & septenarii QUATERNARIUS. Superat enim æquali numero, atque superatur; cum ternario quidem distet à septenario, unitatem vero etiam ternario superet. Sunt namque unitatis atque septenarii proprietates pulcherrimæ atque optimæ. Unitas enim, tanquã numeri cujuscũque principiũ, vires omniũ in se cõplectitur. Septenarius vero, tãquã matre carẽs, atque virgo, unitatis dignitatẽ habet secũdario. Nõ n. ab ullo numero gignitur, qui denario cõtineatur: uti quatuor ex bis duob9,

& sex ex bis tribus, & octo ex bis quatuor, & novem ex ter tribus, & decem ex bis quinque. Nec gignit etiam eorum aliquē qui sunt intra denarium; ut binarius quaternarium, ut ternarius novenariū, ut quinarius denarium. Cum sit autem QUATERNARIUS inter unitatem ingenitam, atque septenarium matre carentem medius, eorum vires qui gignunt & gignuntur, solus ex iis qui decade continentur simul accipit, productus ipse ab aliquo, idemque producēs aliquem. Binarius enim si duplicetur parit QUATERNARIUM, & octonariū QUATERNARIUS si geminetur. Accedit, quod prima solida figura in quaternario reperitur. Punctus namque respondet unitati; linea vero binario, quæ ab aliquo feratur ad aliquid. Ternari⁹ vero superficiei cōvenit. Est enim figurarum quæ rectis lineis constant simplicissimus triangulus. Est & quaternario propria soliditas. Prima namq; pyramis in quaternario cōspicitur: cujus basin triquetram ternari⁹ efficit numerus, verticem vero unitas ipsa. Sunt præterea in iis quæ sunt, facultates judicādi quatuor; mens, sciētia, opinio, atque sensus. Fit n. omnium quæ sūt judiciū, vel mēte, vel sciētia, vel opinione, vel sēsu. Deniq;, ut semel dicā, quicquid est, id omne colligavit quaternari⁹, in elemētis, in numeris, in tēpestatib⁹ āni, in ætatū cōtuberniis. Nec quicquā potest adferri

quod

καὶ ὁ ἕξ, ἐκ τοῦ δὶς γʹ. καὶ ὁ ηʹ, ἐκ τοῦ δὶς δʹ. καὶ ὁ θʹ, ἐκ τοῦ γʹ. γʹ. καὶ ὁ ιʹ, ἐκ τοῦ δὶς εʹ. ἔτι γεννᾷ τινα τῶν * ἐκτὸς δεκάδος· ὡς ὁ δύο τὸν τέσσαρα. καὶ ὁ γʹ. τὸν θʹ. καὶ ὁ εʹ. τὸν ιʹ. τὸ δὴ ἀγεννήτου μονάδος, καὶ τῆς ἀμήτορος ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ μέση κειμένη, τὰς τῶν γεννώντων καὶ γεννωμένων δυνάμεις ἅμα συνείληφε, μόνη τῶν ἐντὸς δεκάδος καὶ γεννωμένη ἀπό τινος ἀριθμοῦ, καὶ γεννῶσά τινα. ἡ γὰρ δυὰς ἑαυτὴν διπλασιάσασα τὴν ΤΕΔΡΑΔΑ γεννᾷ· ἡ δὲ ΤΕΤΡΑΣ δὶς γενομένη τὴν ὀκτὼ ἀποτελεῖ. καὶ στερεοῦ πρώτη ἔμφασις ἐν τῇ τετράδι εὑρίσκεται. τὸ γὰρ σημεῖον ἀνάλογον ἐστὶ μονάδι. ἡ δὲ γραμμὴ δυάδι· ἀπό τινος γὰρ ἐπί τι. καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια· στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυγράμμων τὸ τρίγωνον. τὸ στερεὸν δὲ οἰκεῖον τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ. ἡ γὰρ πρώτη πυραμὶς ἐν τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ θεωρεῖται· τριγώνου μὲν βάσεως ὑποτεθείσης τοῦ τρία, κορυφῆς δὲ αὐτῆς ἐπιτεθείσης τοῦ ἑνός. καὶ κριτικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν τοῖς οὖσι τέσσαρες, νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, καὶ αἴσθησις. κρίνεται γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ νῷ, ἢ ἐπιστήμῃ, ἢ δόξῃ, ἢ αἰσθήσει. καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ ΤΕΤΡΑΣ ἀνεδήσατο, στοιχείων, ἀριθμῶν, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν συνοικισμῶν. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν,

* γρ' ἐντὸς

ὁ μὲν τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ, ὡς ῥίζης καὶ ἀρχῆς ἤρτηται. ἔστι γὰρ, ὡς ἔφαμεν, δημιουργὸς τῶν ὅλων καὶ αἰτία ἡ ΤΕΤΡΑΣ, θεὸς νοητὸς, αἴτιος τοῦ οὐρανίου καὶ αἰσθητοῦ θεοῦ. ΠΑΡΑΔΕΔΟΤΑΙ δὲ ἡ τούτων γνῶσις τοῖς Πυθαγορείοις δι' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ὃν καὶ
φησὶν νῦν ἑπόμενος ὁ τῶν ἐπῶν τούτων συγγραφεὺς, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τελείωσις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἔλλαμψιν ἡμᾶς ἀνάξει. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο εἴποι ἄν τις, ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ σέβας ὅρκον ἐπὶ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων θεῶν· ἰδίᾳ δὲ νῦν ὀμνύσθαι κατὰ τοῦ ΠΑΡΑΔΟΝΤΟΣ ἡμῖν τὴν ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ διδασκάλου, ὃς οὐκ ἦν μὲν τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθεὶς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ θείαν ἀποσώζων εἰκόνα. ὅθεν καὶ ἔνορκον αὐτὸν ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων ποιεῖται, λεληθότως ἐπιμβάζων τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν σέβας, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δεικνὺς, δι' ὧν παραδέδωκε μαθημάτων. μέγιστον δὲ τούτων ἡ τῆς δημιουργικῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ γνῶσις. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτέτμηται, τὰ δὲ δεύτερα ὡς ὑποχέεσθαι κεῖται βέβαια, καὶ ἀψευδῆ, δεῖ δὴ τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ ἱεροφάντις ἔγνωσται, καὶ τίς αὕτη ἡ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ,

ὅσον

quod à QUATERNARIO, tanquam radice atque principio, non dependeat. Est enim ipse (quemadmodum diximus) omnium opifex atque causa; Deus mente perceptibilis; cœlestis, sensumque moventis Dei autor. Est autē istorum TRADITA Pythagoreis per Pythagoram ipsum cognitio; quem insecutus qui versus istos conscripsit, virtutis perfectionem ad splendorem veritatis nos esse perducturam significat. Quo fit, ut ista ratione dicat aliquis peculiariter quidem servari præceptum de colendo jurejurando in diis, qui semper eodemque modo exsistunt; peculiariter autem jurari hoc loco PER magistrum QUI QUATERNARIUM NOBIS TRADIDIT; qui nec erat ex Deorum immortalium numero, nec ex heroum genere, sed vir Dei similitudine præditus, divinæque imaginis autoritatem apud suos retinens. unde fit, ut in magnis adeo rebus ipsum adhibeat in juramentum; tacite innuens qua ratione à suis auditoribus coleretur Pythagoras, quantumque disciplinis, quas tradidit, sibi dignitatis peperisset. Est vero earū lōge maxima QUATERNARII opificis cognitio. Verū quoniā quæ prima erant breviter explicata sūt, quæ secūda autē vanā nequaquā habēt promissionē; quia deinde spe certa sacer QUATERNARII interpres innotuit; docuimus autē quinam esset iste QUATERNARIUS,

quantum præsenti scripto conduceret: age, etiam ad ea quæ præcipit versus transeamus; primumque, qua ratione id adgredi, & quid parare, utque præstantiorum ope implorata ad ista conveniat accedere, demonstremus.

48 PORRO ACCEDITO AD OPUS,
49 UBI DEOS PRECATUS FUERIS UT CONFICIAS.

——Finem dein fausta precatus
Numina, opus facito.——

Omnia paucis, quæ ad bonorum adeptionem faciunt, describit versus, animi scilicet impulsionem propriam, divinumque auxilium. Quamvis enim ipsa etiam honestorum electio penes nos sit; quia tamen vires istas à DEO etiam habemus, ejus opera, rerumque PERFECTIONE quæ sensus movent omnino fere indigemus. Videtur enim quod conamur, manui quidem non absimile quæ ad bonorum acceptionem exporrecta sit; quod autem à Deo cōfertur, suppeditationi atque fonti, unde fluit bonorum largitio; ita deinde natura comparatum esse, ut illud quidem investiget quæ bona sunt, hoc vero illi indicet qui recte quæsiverit. PRECES autem limitem medium exsistere inter quærēdi studium, largitionéq; divinā, quæ nostri causæ inhærētes, à qua id habemus ut sim⁹,

co

ὅσον τοῖς παροῦσι προσήκει λόγοις, ὑπομνήσεως ἔτυχε φέρε, καὶ ἐφ' ἃ προήχθη νῦν ὁ λόγος παρακαλεῖ, μετίωμεν, πρῶτον μαθ' οἵας ὁρμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν κρειττόνων δεῖν ἐπὶ ταῦτα προσήκει ὑποδείξαντες.

48 ---- ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ 49 ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ. ---

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνέργειαν. εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν αἵρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεόθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας, καὶ ΤΕΛΕΙΩΣΕΩΣ τῶν αἰτηθέντων πάντως που χρήζομεν. ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινομένῃ χειρὶ πρὸς λῆψιν τῶν καλῶν· τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία ἐστί, καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν ἀγαθῶν. καὶ τὸ μὲν * ἐξευρίσκειν πεφυκέναι τὰ καλά· τὸ δὲ ἐκφαίνειν τοῖς ζητοῦσιν ὀρθῶς. ἡ δὲ ΕΥΧΗ μεθόριον ἐστὶ τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, ἐχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἴς τε τὸ εἶναι

* ἐκζητεῖν

προ-

προσαγαγούσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι τηρούσης. πῶς δ' ἂν λάβοι τις τὸ εὖ, μὴ διδόντος θεοῦ; πῶς δ' ἂν δοίη τὴν πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτεξουσίῳ μὴ αἰτοῦντι ὁ διδόναι πεφυκὼς θεός; ἵν' οὖν μήτε λόγῳ μόνῳ τὴν ΕΥΧΗΝ ποιώμεθα, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ ταύτην κρατύνωμεν, μήτε τῇ ἑαυτῶν ἐνεργείᾳ μόνῃ θαῤῥῶμεν, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ θεόθεν συνεργείας ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ὡς εἶδος ἐπὶ ὕλῃ, τὴν ΕΥΧΗΝ τῷ ΕΡΓΩ συνάπτωμεν· καὶ τὸ ὅλον τοῦτο, ὅπως ἂν ἐργαζόμεθα καὶ ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ἃ εὐχόμεθα ΕΝΕΡΓΩΜΕΝ· συνάψας εἶπεν, ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ. οὔτε γὰρ μόνον προθυμεῖσθαι δεῖ τὰ καλά, ὡς ἐφ' ἑαυτοῖς ὄντα κατορθοῦσι, καὶ χωρὶς τοῦ ΘΕΟΥ συνεργείας· οὔτε ψιλαῖς τῆς ΕΥΧΗΣ τοῖς λογισμοῖς ἀρκεῖσθαι, μηδὲν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν αἰτηθέντων προσφέροντας. οὕτω γὰρ ἢ ἄθεον ἀρετὴν, εἰ οἷόντε τοῦτο εἰπεῖν, ἐπιτηδεύσομεν· ἢ ἀνενέργητον ΕΥΧΗΝ. ὧν τὸ μὲν ἄθεον ὂν προαναιρεῖ τῆς ἀρετῆς τὴν οὐσίαν· τὸ δὲ ἀργὸν ἐκλύσει τῆς ΕΥΧΗΣ τὸ δραστήριον. πῶς γὰρ ἔσται τι καλὸν, ὃ μὴ πρὸς κανόνα τὸν θεῖον πράττεται; πῶς δὲ τὸ πρὸς τοῦτον πραττόμενον οὐ τῆς ἐκείνου συνεργείας πάντως δεῖται πρὸς ὑπόστασιν; ἔστι γὰρ

ἀρετὴ

eo etiam tandem nos promovent ut bene simus. Qui possit præterea quod bonum est accipere, Deo ipso non largiente? qui rursum cupiendi libertatem habenti, nec poscenti, Deus ipse natura liberalis donare statuat? ne igitur aut verbis tantum PRECES faceremus, sed opere etiam illas firmaremus; aut nostris solum actionibus confideremus, sed ut agendo etiam divinum auxilium PRECAREMUR; & tanquam formam materiæ, PRECES OPERI adjungeremus; idque totum, ut quæ ipsi AGEREMUS, PRECAREMUR, & quæ PRECAREMUR, AGEREMUS; adjungens monuit, ut NON NISI DEOS PRECATI AD OPUS ACCEDEREMUS. Neque enim quæ honesta sunt ita solum debemus suscipere, tanquam ea ipsi per nos, nulla Dei ope, possimus gerere: neque rursum ita nuda PRECUM ratione contenti esse, ut nihil ad ea paranda quæ petuntur adjiciamus. Ita enim aut virtutē quæ Dei sit expers (si fas id dicere) amplectemur: aut PRECES inefficaces: quorum quidem alterum, eo ipso quod Deo careat, virtutis naturam præfocat, alterum autem, quia iners, PRECUM resolvit efficaciam. Qui enim honestum esse queat, quod secundum divinam regulam non geritur? qui rursum quod ex ejus ratione fit, non ejusdem auxilio penitus egeat ut subsistat? est enim
virtus

virtus ipsa Dei imago in animo rationis participe. Eget auté exemplari imago quælibet, ut subsistat. Frustra deinde adipiscaris aliquid, si eo non spectet, ad cujus similitudinem partum est id quod honestum est. Decet ergo PRECES eos adhibere, qui ad virtutis OPUS se accingunt; & operari, qui hujus adeptionem precantur. Est vero hoc ipsum, quod ad divinitatem atque splendorem intuentes facit, etiam ad sapientiæ studium, adjuncta bonorum causa prima, sese applicare. Fons enim perennis naturæ quaternarius ille, non solum exsistendi, sed bene etiam exsistendi omnibus perpetua causa est, bonum proprium per orbem universum, tanquam lucem incorruptibilem atque intelligibilem expendens. Cui cum animus inhæret, sibique tanquam oculum ad acuendam visus aciem perpurgat; ipsa etiam honestorum cura ad PRECES excitatur: & rursum voti adeptione studium intendit, verbis OPERA adjungens, OPERAQUE bona divinis allocutionibus confirmans. Alia rursum cum quidem invenit, aliis autem illustratur; ea ipsa SATAGIT quæ PRECATUR, et PRECATUR quæ SATAGIT. Atque hæc quidem est diligentis OPERAE atque PRECUM cójunctio. Quænã autem sint quæ ope utriusque præclare geruntur, deinceps audiamus.

49 POST-

ἀρετὴ εἰκὼν θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ. εἰκὼν δὲ πᾶσα τοῦ παραδείγματος δεῖται πρὸς ὑπόστασιν, καὶ εἰκῇ τὸ κτώμενον, ἐὰν μὴ ἐκεῖσε βλέπῃ, οὗ πρὸς ὁμοίωσιν τὸ καλὸν κτήσεται. σπεύδοντας οὖν πρὸς τὴν ἐνεργὸν ἀρετὴν, ΕΥΧΕΣΘΑΙ προσήκει, καὶ ΕΥΧΟΜΕΝΟΥΣ τὴν κτῆσιν ταύτης ΕΡΓΑΖΕΣΘΑΙ. τοῦτο δ', ὃ πρὸς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν βλέποντας πράττειν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἑαυτοὺς συντείνειν, μετὰ τῆς πρώτης αἰτίας τῶν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ πηγὴ τῆς ἀεννάου φύσεως ἡ τετρακτὺς ἐκείνη, οὐ μόνον τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι αἰώνιος αἰτία καθέστηκε, τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἐφαπλώσασα τοῦ κόσμου, οἷον φῶς ἀκήρατον καὶ νοερόν. ἡ δὲ ταύτης ἐχομένη ψυχὴ, καὶ ὥσπερ ὄμμα πρὸς ὀξυωπίαν ἑαυτοῦ διασμήξασα, ἔκ τε τῆς ἐπιμελείας τῶν καλῶν πρὸς τὴν ΕΥΧΗΝ ἀνεγείρεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ΕΥΚΤΙΚΗΣ πληρώσεως τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει, λόγοις ΕΡΓΑ συνάπτουσα, καὶ ΕΡΓΑ σπουδαῖα θείαις διαλέξεσι βεβαιουμένη. καὶ τὰ μὲν εὑρίσκουσα, τὰ δὲ ἐλλαμπομένη, σπουδάζει ἃ ΕΥΧΕΤΑΙ, καὶ ΕΥΧΕΤΑΙ ἃ σπουδάζει. τοιαύτη μὲν ἡ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ΕΥΧΗΣ ἕνωσις. * τί δὲ δεῖ τὰ δι' ἀμφοτέρων τούτων κατορθούμενα ἑξῆς ἀκούωμεν. τίνα δὲ

* χ'

49---ΤΟΥ-

49 ---ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΚΡΑΤΗΣΑΣ, 50 ΓΝΩΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΤΕ ΘΕΩΝ ΘΝΗΤΩΝ Τ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ 51 ΣΥΣΤΑΣΙΝ. Η ΤΕ ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ· Η ΤΕ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ.

Πρῶτον μὲν ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΝ καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρέσεσθαι τοῖς οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτύος ὑποστάντων τὴν ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ, μετὰ τῆς κατὰ γένος αὐτῶν διακρίσεως, καὶ τῆς εἰς ἕνα κόσμον ἑνώσεως. τὴν μὲν γὰρ συνέταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ὄνομα δηλοῖ. τὸ δὲ, Η ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ, τὴν κατ' εἶδος διαφοράν. καὶ τὸ, Η ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. φύσει γὰρ διεστῶτα τῶν λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ ταύτην τὴν διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνάρχεται. τῷ γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα, διακέκριται ἅμα καὶ ἥρμοσται. οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ ἔσχατα, μέσα, ἢ πρῶτα. ἀλλὰ τοῖς δημιουργικοῖς ὅροις ἀϊδίως μένει διακεκριμένα

κατὰ

49 POSTQUAM VERO ISTA ADEPTUS FUERIS, 50 NORIS DEORUM ETIAM IMMORTALIUM, ATQUE MORTALIUM HOMINUM 51 CONSTITUTIONEM: QUOQUE SINGULA PROGREDIANTUR, ET QUO CONSISTANT.

——Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua consistent natura hominesq; Deique.
Singula quo pergãt, sistãt quo singula rursũ.

Primum quidē DEI NOTITIAM theologicamque scientiam eos esse adepturos, qui ita se gesserint, pollicetur; nec ea etiā ignoraturos quæ sacro autore quaternario subsistūt, cū eorū per genera distinctione, ipsaq; etiā in mundum unū unitione. Significat enim hoc loco CONSTITUTIONIS nomine, conjunctionem eorum. Quod autem QUO PROGREDIANTUR dixit, differentiam indicavit quæ fit secundum speciem, ut communionē generis, cum, QUO CONSISTANT, addidit. Natura enim alioqui distincta essentiarum genera quæ ratione prædita sunt, hac distinctione tamē coeunt in societatem unam. Eo ipso namque, quod sunt alia quidem prima, alia vero media, alia etiā ultima, distinguūtur simul atque uniūtur. Nō enim quæ prima sūt, media esse queant, vel ultima; neque quæ ultima, media, vel prima: sed genere distincta, termi-

terminis ab opifice constitutis manent perpetuo. Atque ita quidem QUO PROGREDIANTUR intelligimus. Quo autem CONSISTANT, ita rursum considerabimus. Nihil vero hujusmodi perfectũ esse queat, quod primas, medias, atque ultimas partes in seipso, tanquam principium, medium, atque finem totius coagmentationis, non habeat. Nec prima fuerint quæ prima sunt, nisi sequantur quæ media, & ultima. Nec media rursus id ipsum quod dicuntur, si extremis utrinque careant. Conducunt ergo mutuo ad universi perfectionem. Atque id ipsum est, quod CONSISTERE inter se ipsa significantur, quæ specierum quidem varietate distincta sint; sed tanquam mundi unius partes coeuntia, ut ipse fiat, distinctione simul atque unitione totam divini ornatus implent CONSTITUTIONEM atque coagmentationem; quam TE COGNITURUM significat, si bonis quæ superius dicta sunt POTIARIS. Extremorum porro generum mentione, ea etiam intelliguntur quæ media sunt. quod significavit, cum IMMORTALIUM DEORUM MORTALIUMQUE HOMINUM CONSTITUTIONEM dixit. Conjunguntur etiam ultimis quæ prima, mediorum interventu. protenduntur deinde quæ ultima ad prima usque, heroum illustrium interpositione.

Sunt

χρὴ γένος. καὶ οὕτω μὲν Η ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ νοοῦμεν. τὸ δὲ Η ΕΚΑΣΤΑ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, πάλιν αὖ τῇδε θεωρήσομεν. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη πλῆθος, μὴ πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα μέρη ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ μέσων καὶ ἐσχάτων αὐτοῖς ἑπομένων. οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ λέγεται, μὴ ἄκρων ἑκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἔσχατα εἴη ἂν ἔσχατα, μὴ πρώτων καὶ μέσων προηγουμένων. συμπήγνυσι οὖν ἄλληλα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς ταυτότητα. καὶ τοῦτ' ἔστι, τὸ ΚΡΑΤΕΙΣΘΑΙ αὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων. ὡς μὲν ἑτερότητι διαφέροντα· ὡς δὲ ἑνὸς κόσμου μέρη συμπληροῦντα αὐτὸν, τὴν διάστασιν ἅμα καὶ ἕνωσιν τῆς θείας διακοσμήσεως τοῦ ὅλου ΣΥΣΤΑΣΙΝ, καὶ σύνταξιν πληροῦντα· ἣν ΓΝΩΣΕΑΙ, φησὶν, εἰ ἐξαιρέτως γένοιο τῶν προειρημένων καλῶν. τῶν δὲ ἄκρων γενῶν τῇ μνήμῃ συμπεριείληπται τὰ μέσα. ΑΘΑΝΑΤΩΝ γάρ φησι, ΘΕΩΝ, ΘΝΗΤΩΝ Τ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΥΣΤΑΣΙΝ. τὰ δὲ πρῶτα τοῖς ἐσχάτοις διὰ τῶν μέσων συνάπτονται· καὶ τὰ ἔσχατα πρὸς τὰ πρῶτα τῇ μεσότητι τῶν ἀγαυῶν ἡρώων ἀνάγονται.

τοιαύτη τις ἐστὶ, καὶ ἡ τάξις τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ ἐν προοιμίοις παραδίδοται, ὡς εἶεν μὲν πρῶτον ἐν τῷ δὲ τῷ κόσμῳ οἱ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ· ἔπειθ' ἥρωες ἀγαυοί· καὶ τελευταῖοι δαίμονες καταχθόνιοι, οὓς ΘΝΗΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ καλεῖ. πῶς δὲ ΕΚΑΣΤΟΝ τούτων δεῖ νοεῖν ἤδη εἴρηται· τὸ δὲ ΓΝΩΣΙΝ τούτων λαβεῖν ἐπιστημονικὴν, ἣν ἐκ παραδόσεως τὴν τιμὴν προειλήφαμεν παρακλητικὴν ἀρετὴν ἀληθείᾳ θεωρητικῇ κοσμούντων, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐεξίας ἐπὶ τὴν θείαν ἀρετὴν μεταστάντων. τὸ γὰρ οὕτω ΓΝΩΝΑΙ τὰ ὄντα, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ
* ἔστι ὑπέστησε, ὁμοίωμα θεῖον *κτήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀθάνατον διακόσμησιν ἡ σωματικὴ φύσις ὑπόκειται τὸν ἐμφανῆ τοῦτον συμπληροῦσα κόσμον, καὶ πρὸς τὴν τῶν λογικῶν οὐσιῶν ἁρμονίαν συντεταγμένη, ἑξῆς τὸ τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης ἀγαθὸν ἐπακολουθήσειν μηνύει τοῖς τάξει προσιοῦσιν ἐπὶ τὰς γνώσεις.

52 ΓΝΩΣΗ Δ', Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, ΦΥΣΙΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ· 53 ΩΣΤΕ ΣΕ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ.

Πρὸς

Sũt vero ista, ordoq; ipse naturarũ rationis participũ, initio à nobis explicata, cum diximus primas in mũdo hoc occupare Deos immortales, secundas autem heroas illustres, ultimas vero terrenos dæmonas, quos MORTALES HOMINES appellat. Significatum est præterea qua ratione esset istorũ quodq; intelligendum: si nempe eorum ipsi NOTITIAM scientiæ effectricem adipiscamur, ex quorum traditione de illorũ honore antea attigimus qui virtutem activã veritate cõtemplationis exornarunt, aut etiam qui ab humani habitus bonitate ad divinam virtutem transierunt. Ita enim nosse quæ exsistũt ut sunt à Deo ipso in naturã producta, Dei similitudinem adipisci est. Quoniam autem post æterna ornamenta sequitur ipsa etiam inferior corporum natura, quæ patentem hunc mundum complet, quæque ad naturarum rationis participum stabiliendũ imperiũ ordinata est; significat deinceps philosophicæ sciẽtiæ bonũ eos esse secuturũ, qui ordine ad illorũ cognitionẽ accessuri sunt.

52 NOVERIS PORRO, QUATENUS FAS EST, NATURAM IN UNIVERSO SIMILEM: 53 UT NEC IPSE SPERES QUAE SPERANDA NON SUNT, NEC TE FUGIAT ALIQUID.

Noveris & mundi naturã, quapote, eandem:
ut te nec spes vana angat, lateant quoque nulla.

Mundum hunc adſpectabilem cum NATURA ad divinæ menſuræ rationem effingeret, eundē ſibi proportione ubique variis modis reſpondere voluit, divinamque pulchritudinem ita formis omnibus, quæ in eo ſunt, aliter atque aliter expreſſam ſpectari; ut cœlum quidem motus haberet perpetuitatem, terra vero ſtabilitatem; horum autem utrumque divinæ ſimilitudinis veſtigium oſtenderet. Dedit præterea cœleſti corpori UNIVERSITATIS ambitum; terrarum vero orbi umbilicū. Eſt vero in orbe aliter quidē principium umbilicus, aliter autē ejus finis quod ambit. Unde fit ut quæ ſupra ſunt, aſtris quidē variis intelligibilibuſq; præterea animātib⁹ referta ſint; terra autē plātis ornata, & animātib⁹ quæ ſēſu tātū utūtur. Sed horū medi⁹, quæ diſtāt adeo, apparet homo, veluti utriuſque vitæ particeps aliquis. Ultim⁹ quidē, ſi ad ſuperiora advertas; primus autē, ſi ad inferiora. Quo fit, ut primum quidē cū diis cōſētiat, ſuāque ipſe ſortē recuperet, cū ad mētē cōvertitur; aliquādo etiā cū mortalib⁹ formis ſocietatē ineat, ipſaque divinarū legū trāſgreſſione ſua dignitate excidat. Fit enim quia ſit generū rationis participū ultimus, ut nec eodē modo, nec ſēper intelligat: Alias n. nō homo, ſed natura De⁹ exſiſteret. Nec poteſt rurſū ſēper intelligere, licet iſtud eodē modo nō faciat: Hoc enim angelorum ordini ipſū adſcriberet, cum nunc homo ſit, ſimili-

Πρὸς τὴν θείαν συμμετρίαν ἡ ΦΥΣΙΣ τὸν ἐμφανῆ κόσμον ἀποτυπουμένη, δι' ἀναλογίας τε αὐτὸν ἑαυτῷ πανταχοῦ διαφόρως ὁμοιῶσα, καὶ τὸ θεῖον κάλλος ἐνεικονίσατο δι' ὅλων τῶν ἐγκοσμίων εἰδῶν ἄλλως καὶ ἄλλως· ὥστε οὐρανῷ μὲν ἀποδοῦναι τὸ ἀεικίνητον· γῇ δὲ τὸ μόνιμον· ἑκάτερον δὲ τούτων θείας ὁμοιώσεως ἴχνος ἀποφέρεται. καὶ τῷ μὲν οὐρανίῳ σώματι τὸ περιέξ τοῦ ΠΑΝΤΟΣ ἀπένειμε· τῷ δὲ περιγείῳ τὸ κέντρον. ἐν δὲ σφαίρᾳ ἄλλως μὲν τὸ κέντρον ἀρχή· ἄλλως δὲ ὁ τῆς περιοχῆς ὅρος. ὅθεν τὰ ἄνω μὲν ἄστροις πεποίκιλται, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνα ζώοις νοεροῖς· γῆ δὲ φυτοῖς ἐκοσμήθη, καὶ ζώοις αἰσθήσει μόνῃ χρωμένοις. μεσότης δὲ τῶν οὕτω διεστηκότων ὁ ἄνθρωπος ἐνορᾶται ἀμφίβιός τις ὤν, καὶ ἔσχατος μὲν τῶν ἄνω, πρῶτος δὲ τῶν κάτω. διὸ πρῶτον μὲν τοῖς ἀθανάτοις συμφέρεται, καὶ τῇ πρὸς νοῦν ἐπιστροφῇ τὴν οἰκείαν λῆξιν ἀπολαμβάνει· ποτὲ δὲ τοῖς θνητοῖς ἐν δίκῃ συναγελάζεται, καὶ τῇ τῶν θείων νόμων ἐκβάσει τῆς πρεπούσης αὐτῷ ἀξίας ἀποπίπτει. ὡς γὰρ ἔσχατος τῶν λογικῶν γενῶν, οὐκ ὡσαύτως, καὶ ἀεὶ πέφυκε νοεῖν· οὐ γὰρ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ φύσει θεός. οὐκ ἀεὶ νοεῖν δύναται, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως· τοῦτο γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγγέλων καθίστησι τάξιν. νῦν δέ ἐστιν ἄνθρω-

πως ὁμοιώσει μετὰ πρὸς τὸ βέλτιον ἀχθῆναι δυνάμενος, ΦΥΣΕΙ δὲ ὑποβέβηκας τῶν ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν αἰθερίων ἡρώων, ὡς ἐγκοσμίων πρώτων καὶ μέσων γενῶν. ὥσπερ δὲ τούτων ὑφίζει τῷ μὴ ἀεὶ νοεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ λήθῃ γίνεσθαι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τῆς θεόθεν κατιούσης εἰς αὐτὴν ἐλλάμψεως· οὕτω τῷ μὴ μένειν ἀεὶ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ, ὑπερέχει ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ ὅλης τῆς περιγείου καὶ θνητῆς φύσεως ἀναβέβηκε κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν θεὸν πεφυκώς, καὶ ἀναμνήσει τὴν λήθην ἀφανίζειν, καὶ διδασκαλίᾳ περιλαμβάνειν ἃ ἀπέβαλε, καὶ τὴν ἄνωθεν φυγὴν τῇ ἀντιστρόφῳ φυγῇ ἰᾶσθαι. προσήκει οὖν τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ γνῶναι τὴν σύστασιν τῶν ἀθανάτων θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων· τουτέστι, τῶν λογικῶν γενῶν τὴν διάταξιν. ΓΝΩΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ· τουτέστι, τὴν σωματικὴν οὐσίαν τὴν ἄνωθεν μέχρι τῶν τελευταίων, δι' ἀναλογίας καὶ ἐμφάσεως θείας κοσμηθεῖσαν. ΓΝΩΝΑΙ δὲ ταῦτα πάντα Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, νόμῳ ὡς διάκειται, οὕτως ὡς ὑπέστη παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὃν τρόπον τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐστὶ διατεταγμένα, εἴτε σώματα, εἴτε ἀσώματα.

κατ'

similitudine quidem ad id quod præstantius est duci idoneus; sed natura tamen diis immortalibus, ipsisque adeo Heroibus illustribus, tanquam primas in mundo atque medias occupantibus, inferior. Ut autem istis ideo minor est, quod non semper intelligit, sed ignoratione aliquando, suæque ipsius etiam naturæ, atque lucis quæ divinitus in eum labitur, oblivione capitur: sic bruta etiam & plantas, totamque adeo terrenam mortalemque naturam essentia sua ideo superat, quod non semper in ignoratione hæreat; tanquam natura id habeat, ut ad Deum cõverti queat, & recordatione oblivionem pellere, doctrina deinde ea recuperare quæ amisit, fugæ denique rerũ supernarum fuga mederi contraria. Decet ergo mortales NOSSE Deorum immortalium atque hominum constitutionem; id est, generum ratione utentium distinctionem atque ordinem. NOSSE præterea NATURAM IN UNIVERSO IPSO SIMILEM; id est, corpoream substantiam, in qua, ducto à superioribus principio ad ultima usque, divinæ similitudinis relucet imago. Verum ita NOSSE ista omnia UT LICET; nimirum,

-----Sicuti lex est data cuique; id est, ut sunt à Deo edita,& legib⁹ ipsi⁹ ordinata, sive corpora exsistãt, sive corporis expertia.

De utrisque siquidem communiter, quod NOSSE dixit oportere QUATENUS FAS EST, intelligendum est. haud enim decet nos nostris sine ratione cupiditatibus indulgendo, rerum dignitatem ad id torquere quod placet; sed veritatis limites sectando, NOSSE omnia QUATENUS FAS EST, eoque modo quo lex opificis singula distinxit. Confert porro divini operis duplex ista cognitio (corporeorum scilicet atque incorporeorum) beneficium maximum; UT NEQUE SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, NEQUE ULLA IGNORENTUR. Eo ipso enim quod rerum natura IGNORATUR, accidit ut EA etiam SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, & agitentur rursum quæ fieri non possunt. Ut, siquis cum HOMO sit, immortalium Deorum naturam, vel heroum illustrium SPERET; nescit iste quibus terminis NATURA distinguatur; neque rursum quæ prima in rebus, quæ media, & quæ ultima. Et rursum, si quis animum suum cum mortali corpore, ignoratione immortalitatis quæ inest animis nostris, arbitratur interire; ea exspectat quæ nec debent fieri, nec possunt. Similiter etiam, qui feræ corpus induturum se SPERAT, & fore ut malitia rationis expers animal evadat,

aut

κατὰ κοινοῦ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποιήσεων τὸ ΓΝΩΝΑΙ ΔΕ Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙΝ, ἀκουστέον. οὐ γὰρ ἀλογίστου προθυμίας ἑκόντας μεταφέρειν δεῖ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ἡμῖν δοκοῦν· ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὅροις ἑπομένους ΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΟΝΤΑ, Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, καὶ ὡς ὁ τῆς δημιουργίας θεσμὸς ὥρισεν ἕκαστα. ἐκ δὲ τούτων τῶν δύο ΓΝΩΣΕΩΝ, τῆς τε περὶ τὴν ἀσώματον ποίησιν τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς περὶ τὴν σωματικήν, κάλλιστον ἐπακολουθεῖ πόρισμα, τὸ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ. ἐκ γὰρ τοῦ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἐπιγίνεται καὶ τὸ ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, καὶ τὸ ἀδύνατα προσεννοεῖν. οἷον εἴ τις ἄνθρωπος ὤν, τῶν ἀθανάτων θεῶν ΕΛΠΙΖΕΙ γενέσθαι, ἢ τῶν ἀγαυῶν ἡρώων· ὡς οὐκ οἶδεν ὅρους τῆς ΦΥΣΕΩΣ, οὔτε τῶν ἄλλων πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα διεστείλατο. καὶ πάλιν, εἴ τις ἑαυτοῦ ψυχὴν συναποθνήσκειν οἴεται τῷ θνητῷ σώματι, ἀγνοίᾳ τῆς προσούσης ἀθανασίας τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, προσδοκᾷ ἃ μὴ δεῖ, μηδὲ οἷόν τε γενέσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ θανὼν μεταμφιέσασθαι σῶμα ΕΛΠΙΖΩΝ, καὶ ζῷον ἄλογον γενέσθαι διὰ κακίαν,

ἢ

ἢ καὶ φυτὴν δι' ἀργίαν αἰδίσιως· καὶ ἔτι ἀντιστρόφως τοῖς εἰς τὰ ἄνω γλῶν μεταβάλλειν τ᾽ τ᾽ ἀνθρώπου οὐσίαν, πρὸς τὰ κάτω αὐτὴν συνωθεῖ, πεπλανημένος, καὶ ἀγνοῶν τὸ ἀμετάβλητον τ᾽ κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχοντος εἴδους τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. ἀεὶ γὰρ μένουσα ἄνθρωπος, τῇ τ᾽ ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνὰ μέρος κλίσει, θεὸς, ἢ θηρίον γίνεται λέγεται φύσει δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ σχέσει τῆς πρὸς ἑκάτερον ὁμοιώσεως. καὶ ὅλως ὁ τὴν προσήκουσαν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ὄντων μὴ εἰδὼς, ἀλλ' εἰς τι ὑπερβάλλων αὐτῆς, ἢ ἐλλείπων, τ᾽ ἄγνοιαν ταύτην ἀφορμὴν τῆς ὑπαχίνου δόξης, καὶ ΑΕΛΠΤΟΥ ΕΛΠΙΔΟΣ πεποίηται. ὁ δὲ ἐν τοῖς δημιουργικοῖς μέτροις ἕκαστα ἀφορίζων, καὶ ΓΙΓΝΩΣΚΩΝ τὰ ὄντα, Η γέγονε, καὶ περιλαμβάνων τὸν θεὸν τῇ ἑαυτοῦ ΓΝΩΣΕΙ· οὗτος τὸ Ἕπου θεῷ μάλιστα τηρεῖ, καὶ τὸ Ἄριστον μέτρον οἶδε, καὶ τῆς ἀνεξαπατήτου ἀπαίτης τυγχάνει.

54 ΓΝΩΣΗ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΑΣ,
55 ΤΛΗΜΟΝΑΣ, ΟΙΤ' ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ' ΕΣΟΡΩΣΙΝ,

56 ΟΥΤΕ

aut planta sensus ignavia; idem quoque cõtraria illis ratione, qui hominis naturam in superiora genera commutãt, eam trudit ad inferiora, deceptus & ipse, atque ignarus formæ essentialis quam habet hominis animus mutationis expertem. Semper enim homo permanens, virtutis atque vitii vicaria possessione, Deus, aut fera fieri dicitur; cum natura neutrũ exsistat, sed similitudinis habitudine cũ utroque. Et re vera, qui singulorum quæ sunt præstantiã ignorat, sed ipsam vel superat in aliquo, vel nõ assequitur, vanæ sibi opinionis, aut FALSAE SPEI occasionem istam amplectitur. Qui vero de singulis ita sentit atque judicat ut sunt ab opifice edita, quique præterea cognoscit quæ exsistunt, qua ratione facta sunt, qui Deum denique sui ipsius COGNITIONE metitur; ille maxime & Deum sequitur, quod jubetur, & mensuram novit optimam, nec fraude ulla vinci potest atque superari.

54 NOVERIS ETIAM HOMINES SPONTE MALA AMPLECTI 55 MISEROS; VICINAQUE BONA NEC VIDERE,

Noris mortales sponte in sua damna ruentes;
Infelix stultumque genus, quod commoda præsens

56 NEC

56 NEC AUDIRE, PAUCOS DEINDE EXSISTERE QUI MALIS NORINT LIBERARE. 57 SORTEM Hujusmodi MORTALIUM MENTES VEXARE: 58 QUI INFINITA DAMNA PATIENTES CYLINDRIS AGANTUR AD ALIA ATQUE ALIA. 59 EXITIOSAM ENIM CONTENTIONEM COMITEM, 60 CONGENITAM ILLIS ESSE, QUAE NON ANIMADVERSA DAMNUM INFERAT; QUAM MINIME DECET PROVOCARE, SED CEDENTES FUGERE.

Non oculis, nō aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mētē agitat; variisq; cylindris
Huc illuc rotat, immensis versatq; periclis.
Hoc comes improvisa ciet cōtētio damnum
Insita; cui certare nefas, sed cedere pulchrū.

Corporeorū atq; incorporeorū generū ordine recte perspecto, sequitur ut HOMINIS naturā exacte COGNOSCAMUS, qualibusq; sit, & quib⁹ objecta perturbationib⁹: uti deinde medio loco posita inter ea jaceat quæ nunquā prolabūtur in vitia, & quibus ad virtutē ferri natura negatū est: unde fit ut in utraque propēdeat, ibiq; aliquādo intelligibilē vitæ felicitatē sequatur, hic autem sæpe affectionū sensus amplectatur. qua ratione nō male quoque cēsuit Heraclit⁹, cū nos illorū mortē vivere, mori autē istorū vitā pronūciavit. fertur n. homo deorsū, & felici regione excidit, cū, ut inquit Pythagore⁹ Empedocles,

---Divi-

56 ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ· ΛΥΣΙΝ ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ. 57 ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ· ΟΙ ΔΕ ΚΥΛΙΝΔΡΟΙΣ 58 ΑΛΛΟΤ' ΕΠ' ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ. 59 ΛΥΓΡΗ ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ, 60 ΣΥΜΦΥΤΟΣ, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ.

Τῆς τῶν ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν γενῶν καλῶς γνωσθείσης διαλέξεως, ἕπεται καὶ τὴν ΑΝΘΡΩΠΟΥ οὐσίαν ἀκριβῶς ΓΝΩΡΙΖΕΣΘΑΙ, οἵα τε οὖσα τυγχάνει, καὶ οἵων δεκτικὴ παθημάτων· καὶ ὅτι ἐν μεθορίῳ ἐστὶ τῶν τε ἀπτώτων εἰς κακίαν, καὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐ πεφυκότων ἀνάγεσθαι· διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς χρήσεσιν, ὅτε μὲν ἐκεῖ ζῶν τὴν νοερὰν εὐζωΐαν, ὅτε δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνων. ἔνθα καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν ὁ Πυθαγόρειος,

—φυ-

---Φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης,
Νείκει μαινομένῳ πίσυνος. ---

ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν ἀπολαμβάνει,
Εἰ φεύξει τὰ περὶ γῆν, καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον,
ὡς αὐτὸς λέγει,

Ἔνθα φόνος τε, κότος τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν·
εἰς ὃν οἱ ἐκπεσόντες, Ἄτης
---ἀνὰ λειμῶνά τε καὶ σκότος ἠλάσκουσιν.

ἡ δὲ ἔφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς Ἄτης λειμῶνα, πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολειπὼν, τῇ ὁρμῇ τῆς πτερορρυήσεως εἰς γήϊνον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου--αἰῶνος ἀμερθείς. τούτοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνος περὶ μὲν τῆς καθόδου ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καί τινι συντυχίᾳ χρησαμένη πτερορρυήσῃ τε, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῷον θνητὸν εἰσοικίζεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν *προσφυῶτα ὕστερον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρατήσας ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ τῆς προτέρας καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξεως· ὅτι καὶ εἰς ξυνώνομον ἄστρον ἄγεται ὑγιὴς καὶ ὁλόκληρος γενόμενος. ὑγιὴς μὲν τῇ τῶν παθῶν, ὡς νοσημάτων, ἀπαλλαγῇ· ὃ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς περι-

*ὄχλον

------Divinitus exul, & errans,
Lite furente agitur.-------
Sed revertitur, atq; primũ habitũ resumit,
Terrea si fugiens, tristé despexerit oram,
ut idem ait,
Quo cædesque, iræque, & cætera turba malorum.
in quam qui ceciderint, Atæ
-----per pratum, tenebrasque vagantur.
Desiderium autem fugientis Atæ pratum ad veritatis pratum propere deducit; eoque relicto, pennarum defluentium impetu in terrenum corpus venit, felicis
-----privatus munere vitæ.
Neque vero istis sunt dissentanea quæ Plato de descensu loquitur, hoc modo; Si vero assequendi impotens (animus) Deum minime viderit,& damnum passus aliquod, pennarumque defluvium, in terram etiam labatur, tum lex ipsum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem ista; Hominem postea, cum illa ratione superaverit quæ sibi ex terra, aqua, aere, & igne, turbulenta & rationis expertia insederint, ad prioris, atque optimi habitus formam rediturum. Esse præterea ad astrum, quocum aptus fuerat, sanum atque integrum reversurum. Sanum quidem, quia perturbationibus, tanquã morbis, liberatum; quod virtute politica effi-

—φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης,
Νείκεϊ μαινομένῳ πίσυνος. —

ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν ἀπολαμβάνει, εἰ φεύξει τὰ περὶ γῆν, καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον, ὡς αὐτὸς λέγει,

Ἔνθα φόνος τε, κότος τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν·

εἰς ὃν οἱ ἐκπεσόντες, ἄτης

—ἀνὰ λειμῶνά τε καὶ σκότος ἠλάσκουσιν.

ἡ δὲ ἔφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς ἄτης λειμῶνα, πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα· ὃν ἀπολειπὼν, τῇ ὁρμῇ τῆς πτερορρυήσεως εἰς γήϊνον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου—αἰῶνος ἀμερθείς. τούτοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνος περὶ μὲν τῆς καθόδου ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καί τινι συντυχίᾳ χρησαμένη πτερορρυήσῃ τε, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῶον θνητὸν εἰσοικίζεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν *προσφυέντα ὕστερον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρατήσας ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξεως ὅτι καὶ εἰς ξυνόμον ἄστρον ἄγεται ὑγιὴς καὶ ὁλόκληρος γινόμενος. ὑγιὴς μὲν τῇ τῶν παθῶν, ὡς νοσημάτων, ἀπαλλαγῇ· ὃ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παρα-

*ὄχλον

——Divinitus exul, & errans,
Lite furente agitur.——
Sed revertitur, atq; primũ habitũ resumit,
Terrea si fugiens, tristé despexerit oram,
ut idem ait,
Quo cædesque, iræque, & cætera turba malorum.
in quam qui ceciderint, Atæ
——per pratum, tenebrasque vagantur.
Desiderium autem fugientis Atæ pratum ad veritatis pratum propere deducit; eoque relicto, pennarum defluentium impetu in terrenum corpus venit, felicis
——privatus munere vitæ.
Neque vero istis sunt dissentanea quæ Plato de descensu loquitur, hoc modo; Si vero assequendi impotens (animus) Deum minime viderit,& damnum passus aliquod, pennarumque defluvium, in terram etiam labatur, tum lex ipsum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem ista; Hominem postea, cum illa ratione superaverit quæ sibi ex terra, aqua, aere, & igne, turbulenta & rationis expertia insederint, ad prioris, atque optimi habitus formam rediturum. Esse præterea ad astrum, quocum aptus fuerat, sanum atque integrum reversurum. Sanum quidem, quia perturbationibus, tanquã morbis, liberatum; quod virtute politica effi-

efficitur: integrum autem, scientiæ, tanquā propriarum partium, recuperatione; quod contemplativa virtute fieri natura comparatum est. Docet præterea aperte, eorū aversione quæ hic sunt, meliorum jacturam, quam ab illis recedentes fecimus, esse sarciendam; dum malorum fugam quæ hic habentur, sapientiæ studium esse definit. Esse enim homines solos morbis istis natura obnoxios significat: immo, nec perire mala posse, nec in diis exsistere; sed in his locis circaque naturam humanā versari necessario. Sequitur enim ut qui ortui atque interitui penitus sunt obnoxii, affici etiam præter naturam valeant; in quo malorum principium situm est. Cæterum quo pacto ista fugere oporteat, subjungit, cum inde eo confugere oportere dicit. Fugam auté similitudinem cum Deo, quatenus fas est, exsistere: similitudinem vero justitiam, sanctitatem, cum prudentia adipisci. Decet enim inprimis humanam naturam eum aversari, qui mala cupiat evitare; cum non possint qui cum illa commiscentur, non malis illis impleri necessario quæ ipsam sequuntur. Ut igitur fuga à Deo, & pennarum defluvio, quibus ad superiora ipsi attollebamur, in mortalium locum, quos mala comitantur, decidimus; sic certe humanarum affectionum rejectione, ipsaque etiam virtutum, tanquam pennarū quarūdā, productione, ad purum

παραγίνεται· ἀλεξητήριος δὲ τῇ τῆς ἐπιστήμης, ὡς οἰκείαν μετιὼν, αἰδήμων δ' ὁ διὰ τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας κατορθοῦν πέφυκε. καὶ πάλιν, ὡς δεῖ τῇ ἐντεῦθεν φυγῇ ἀπὸ τῶν χειρόνων γινομένην ἀπόστασιν ἀξιῶν σαφῶς παρίστασι, φυγὴν τῶν τῇδε κακῶν φιλοσοφίαν ὁριζόμενος. συμπεφύκασι γὰρ τὰ πάθη μόνοις τοῖς θνητοῖς ἀποφαίνεται διὰ τούτων· ἀλλ' οὐδ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, οὔτ' ἐν θεοῖς ἱδρῦσθαι, περὶ δὲ τόνδε τὸν τόπον, καὶ τὴν θνητὴν φύσιν περιπολεῖν ἐξ ἀνάγκης. τοῖς γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως που καὶ τὸ παρὰ φύσιν διατεθῆναι δυνατὸν παρέπεται· ὅπερ ἐστὶ τῶν κακῶν ἀρχή. πῶς δὲ δεῖ ταῦτα φυγεῖν ἐπάγει. διὸ δεῖ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν. φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. ὁ γὰρ ἀποδρᾶναι βουλόμενος τὰ κακὰ, τὴν θνητὴν φύσιν πρῶτον ἀποστραφῆναι δεῖ. οὐ γὰρ οἷόν τε ταύτῃ συμπεφυρμένους μὴ καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ κακῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναπίμπλασθαι. ὥσπερ οὖν ἡ ἐνθένδε φυγὴ, καὶ ἡ περιρρύνησις τῶν κουφιζόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸ τῶν θνητῶν ἤνεσκα τόπον, οἷς τὰ κακὰ συνυπάρχει· οὕτως οὖν ἡ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἀποβολὴ, καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν, οἷον πτερῶν τινων, ἔκφυσις πρὸς

τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον, εἰς τὴν θείαν εὐζωΐαν ἡμᾶς ἀνάξει. μέση γὰρ οὖσα ἡ τοῦ ἀνθρωπίνη οὐσία τῶν τε ἀεὶ νοούντων τὸν θεὸν, καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκότων, ἄνεισι πρὸς ἐκεῖνα, καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦ κτήσει καὶ ἀποβολῇ, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θηρίων, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον ἀναμέσως οἰκειουμένη. ταῦτ' οὖν ὁ περὶ τῆς ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΓΝΩΚΩΣ οὐσίας, οἶδε πῶς ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, καὶ πῶς ΤΛΗΜΟΝΕΣ καὶ τάλανες ταῖς ἑαυτῶν αἱρέσεσι γίνονται. ποτὲ γὰρ ἔτι δυνάμενοι μένειν ἐκεῖ, περιπετείᾳ ὁρμῆς εἰς γένεσιν κατασύρονται. ποτὲ δὲ δυνάμενοι θᾶσσον ἐντεῦθεν ἀπολύεσθαι, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταῖς ἀμετρίαις τῶν παθῶν καταπλέκουσι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τῶν ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΜΗΤΕ ΟΡΑΝ, ΜΗΤΕ ΑΚΟΥΕΙΝ· ἵνα ΑΓΑΘΑ μετὰ ἀρετὴν καὶ ἀλήθειαν νῦν λέγηται. τὸ δὲ ΜΗ ΟΡΑΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΑ, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ ἀνακινεῖσθαι πρὸς εὕρεσιν τῶν καλῶν· καὶ τὸ ΜΗ ΑΚΟΥΕΙΝ, τὸ ταῖς παρ' ἄλλων διδασκαλίαις μὴ ὑπήκοον γίνεσθαι. διττὴ γὰρ ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνάληψις· ἢ διὰ μαθήσεως,

ὡς

purum bonorum locum, divinamque felicitatem adſcendemus. Cum enim media jaceat hominis natura inter eos qui Deum ſemper contemplantur, & quibus id natura negatum eſt: eadem adſcendit ad illa, & deſcendit ad iſta, mentiſque poſſeſſione atque rejectione, divinam ſimilitudinem atque belluinam, propter naturæ propenſionem ad utramque, viciſſim induit. Qui igitur iſta de HOMINIS NATURA PERSPECTA HABEAT, novit idem, cur dicantur homines SPONTE MALA AMPLECTI; cur etjam INFELICES & miſeri ſuis ipſorum conſiliis evadant. Cum enim alias adhuc ibi manere queant, deſiderii pernicitate ad ortum pertrahuntur. Alias etjam cum hinc valeant ſolvere maturius, ipſi ſe perturbationum mora, tanquam involucris, implicant. Atque illud eſt quod ſignificare voluit, cum VICINA BONA NEC VIDERE NEC AUDIRE dixit; ut BONORUM nomine virtutem atque veritatem intellexiſſe videatur: eo autem quod NON VIDERE QUAE VICINA ſunt, per ſe non incitari ad quærenda honeſta: quod deinde NON AUDIRE, monentium doctrinæ nequaquam attendere. Eſt enim ſcientiæ reparandæ via duplex. Aut diſciplinæ,

tanquam AUDITUS; aut inventionis, tanquam VISIONIS. SPONTANEA igitur DAMNA PATI dicuntur, qui neque ab aliis discere, neque per se invenire studentes, tanquam bonorum sensu carentes manent, & ob id prorsus inutiles. Qui enim neque per se sapit, neque alio monente animum advertit, ipse etiam homo est inutilis. Qui autem in discendo atque inveniẽdo quæ honesta sunt operam collocant, ii sunt qui se MALIS NORUNT LIBERARE; quique laborum fuga, quos hic patimur, ad liberum æthera commigrant. Sed pauci sunt ejusmodi. Sunt enim mali permulti, & perturbationibus inferiores, immo & vecordes assidua in terram propensione; qui hoc mali sibi ideo videntur peperisse, quod à Deo fugere, seque ab ipsius familiaritate, qua tum fruebantur cum in pura luce degerent, subtrahere voluerunt. Discessum enim à Deo, qui mentem conturbet atque lædat, ipsa arguit in terram propensio. Non potest siquidem vel non insanire, qui Deo vacuus sit; vel Deo vacuus non esse, qui in amentiam inciderit. Est enim necesse & dementem Deo carere, & Deo carentem insanire. Utrique autem, tanquam bonorum studio nequa-

ὡς δι' ἀκοῆς ἢ δι' εὑρέσεως, ὡς δι' ὀρέξεως. ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ οὖν ΠΗΜΑΤΑ ΕΧΕΙΝ λέγονται οἱ μήτε μανθάνειν παρ' ἄλλων, μήτε ἀνευρίσκειν δι' ἑαυτῶν ἐθέλοντες, ὡς ἀναισθήτως τῶν ἀγαθῶν ἀμοιροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντῃ ἀχρεῖοι. ὃς γὰρ αὖ μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ. οἱ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν μάθησίν τε καὶ εὕρεσιν ἔργον πεποιημένοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν ΚΑΚΩΝ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ ΣΥΝΙΕΝΤΕΣ, καὶ φυγῇ τῇ ἐκ τῶν πόνων εἰς τὸν ἀληθῆ αἰθέρα μετοικιζόμενοι. ΟΛΙΓΟΙ δέ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι· οἱ γὰρ πλεῖστοι κακοί, καὶ τῆς προσπαθείας ἥττους, καὶ φρενοβλαβεῖς ὑπὸ τῆς εἰς γῆν νεύσεως γενόμενοι· ὡς καὶ τοῦτο παρ' ἑαυτῶν τὸ ΚΑΚΟΝ ἔχειν, διὰ τὸ βουληθῆναι φυγεῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἀπομακρῦναι αὑτοὺς τῆς τούτου ὁμιλίας, ἧς ἐτύγχανον ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διάγοντες. ἡ γὰρ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν ΒΛΑΠΤΟΝΤΑ ΤΑΣ ΦΡΕΝΑΣ ἡ πρὸς γῆν νεῦσις δηλοῖ. οὐ γάρ ἐστιν ἢ μὴ ἀνοηταίνειν τὸν τοῦ θεοῦ γενόμενον ἔρημον, ἢ μὴ ἔρημον εἶναι θεοῦ τὸν εἰς ἄνοιαν ἐμπεσόντα. τὸ γὰρ ἀνόητον ἀνάγκη καὶ ἄθεον εἶναι, καὶ τὸ ἄθεον ἀνόητον. ἀμφότερα δὲ, ὡς μὴ πρὸς τὸ πρῶτον τῶν καλῶν

ἐγηγερμένοι, ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ, οἷον ΚΥΛΙΝΔΡΟΙΣ ταῖς κατηγόροις πράξεσιν ΑΛΛΟΤΕ ΑΛΛΟΙΣ ΚΑΚΟΙΣ συμφερόμενοι, καὶ μὴ ἔχοντες ὅ,τι χρήσωνται ἑαυτοῖς, διὰ τὸ πάσαις ταῖς τύχαις ἀπαιδεύτως προσφέρεσθαι· νῦν μὲν ἐξυβρίζοντες ἐν πλούτῳ· νῦν δὲ ἐν πενίᾳ κακουργοῦντες, καὶ πρὸς λῃστείαν μὲν ὑπὸ ῥώμης σώματος ἐκφερόμενοι, πρὸς δὲ βλασφημίαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ νοσημάτων· τὴν τῆς ἀπαιδίαν ὀδυρόμενοι, καὶ τὴν πολυπαιδίαν ἀφορμὴν πολέμων καὶ αἰσχροκερδείας ποιούμενοι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστι τι ἐν τῷ βίῳ, ὃ μὴ πρὸς κακοῦ τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, πανταχόθεν στενοχωρουμένοις ὑπὸ τῆς ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΥ κακίας, καὶ τοῦ μὴ ΑΝΑΒΛΕΠΕΙΝ πρὸς τὸ θεῖον φῶς, μηδ' ΕΠΑΙΕΙΝ ἐθέλειν τῶν ὄντως ἀγαθῶν· ἀλλὰ καταδεδυκότας εἰς τὴν θνητὴν προσπάθειαν, ὡς ἐν κλύδωνι τῷ βίῳ φέρεσθαι. τούτων δὲ ΛΥΣΙΣ μία ἡ πρὸς θεὸν ἐπιστροφή, ἣν ἐξευρίσκουσιν οἱ τὸ ΟΜΜΑ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ΟΥΣ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνάληψιν ἐπεγείροντες, καὶ τὸ παρεπόμενον τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν ΚΑΚΟΝ τῇ ἀναγωγικῇ δυνάμει θεραπεύοντες. ἣν δὲ ΣΥΜΦΥΤΕΣ ἅμα καὶ ἐπίκτητον ἡμῖν ΚΑΚΟΝ,

nequaquam excitati, INNUMERA DAMNA PATIUNTUR; facinoribus deorſum rapientibus, TANQUAM CYLINDRIS AD ALIA ATQUE ALIA delati; nec habentes in quo ſeipſis utantur, qui in omni fortuna ſe gerant intemperanter; nunc quidem propter opes contumelioſi; nunc vero penuria rerum improbi, & ad latrocinia corporis viribus, ad blaſphemias autem earundem imbecillitate, atque morbis converſi; liberorum præterea orbitatem moleſte ferentes, eorum autem numerum, ſi copioſus ſit, bellorum prætextum atque ſordium facientes. Denique ut ſemel dicam, nihil eſt in vita quod amentibus in damnum non cedat, qui SPONTANEAE malitiæ anguſtiis premantur undique, neque ad lucem divinam INTENDANT OCULOS, neque ea AUDIRE velint quæ vere bona ſunt; ſed ita in mortales affectiones ruant, ut in vita tanquam procella rapiantur. At iſtorum una LIBERATIO eſt reverſio ad Deum: quam ſoli nanciſcuntur, qui animi OCULUM atque AUREM ad bonorum recuperationem excitãt, quiq; malo quod naturam noſtrã comitatur ea virtute medẽtur quæ ad ſuperiora deducit. Eſt vero nobiſcum NATUM SIMUL & ſtudio noſtro accerſitum

MALUM, liberæ voluntatis motus præter naturam; per quem cum divinis legibus CONTENDERE, eisque adversari audemus, nihil advertentes quantum eo ipsi LAEDAMUR, quod Deo repugnare non dubitemus; hoc tantum cæcorum more VIDENTES, quod illius placita spernere potuimus. Est præterea in eo liberæ voluntatis multa & nimia licentia, quod à Deo recedere non dubitat, & PERNITIOSAM CONTENTIONEM adversus eum amplecti, qua pertinaciter cum eo ratione quadam libenter decertamus; cum, vetante illo istud committere, hoc ipsum maxime volumus efficere: & rursum, cum, jubente eodem fieri aliquid, parere recusamus. ut miseria se utrinque illi cumulent, qui divinam legem prætergrediuntur, dum ea non faciunt quæ jubentur, & faciũt quæ vetantur. Quid ipsi igitur adversus EXITIOSUM istum COMITEM simul atque CONGENITUM, CONTENTIONEM nomine, inveniemus; quæ ab eo quod est in nobis præter naturam dispositũ excitatur, & quæ ideo hoc habet à natura, ut tanquã malũ domesticũ, SENSIM SINE SENSU DAMNUM INFERAT? quid isti decet opponere? quodnã ---insanæ litis reperire juvamen? quod deorsũ agentis potestatis impedimẽtũ, nisi ut ista agamus, meditemur, amemus, quæ

ΚΑΚΟΝ, ἡ τοῦ αὐτεξουσίου πρὸς φύσιν κίνησις, καθ' ἣν ΕΡΙΖΕΙΝ τε καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς θείοις νόμοις πειρώμεθα, οὐδὲν ἐπαισθανόμενοι ὅσον ἑαυτοὺς βλάπτομεν, διὰ τοῦ δοκεῖν ἀντιτείνειν θεῷ· ἀλλὰ μόνον τοῦτο τυφλῶς ΟΡΩΝΤΕΣ, ὅτι ἐδυνήθημεν ἀφηνιάσαι τῶν ὁσίων θεσμῶν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πολλῷ τῆς αὐτεξουσίου χρήσασθαι, καὶ ἀμέτρῳ, τὸ τολμᾶν ἀφίστασθαι θεοῦ, καὶ τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ πρὸς αὐτὸν ἀναδέχεσθαι, καθ' ἣν ΕΡΙΖΟΜΕΝ τρόπον τινὰ καὶ φιλονεικοῦμεν, ἐκείνου λέγοντος, μὴ ποιήσῃς τόδε, τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ποιεῖν ἐθέλειν· καὶ πάλιν αὖ, εἰ ἐκεῖνος λέγοι, ποίησον τόδε, αὐτὸ τοῦτο μὴ ποιεῖν· ἵνα ἑκατέρωθεν τῆς ἀθλιότητος ἑαυτοὺς πληρώσωμεν τὸν θεῖον νόμον ἐκβαίνοντες, τῷ τε μὴ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ τῷ ποιεῖν τὰ ἀπηγορευμένα. τί οὖν πρὸς τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΣΥΝΟΠΑΔΟΝ ἅμα καὶ σύμφυτον * λεγομένην ἐξευρήσομεν, τὴν ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν * πρὸς φύσιν διατιθέντος ἐγειρομένην, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς οἰκεῖον ΚΑΚΟΝ, λεληθότως βλάπτειν πεφυκυῖαν; τί πρὸς αὐτὴν ἀντιτιθέναι δεῖ; τί τὸ

---Μαινομένων νόσοιο ἄκος εὑρεῖν;

τί τὸ καταγελάστου δυνάμεως * ῥῆμα, ἢ τὸ πονεῖν ταῦτα, καὶ ἐκμελετᾶν, καὶ ἐν ἔρωτι τίθεσθαι,

* ΕΡΙΝ

* γρ. ἔργμα

ἀεὶ

ἀπὸ τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει; ταῦτα γὰρ ἦν ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ἣν οἱ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ· ταῦτα ἡ ΤΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΑΚΟΗ ΚΑΙ ΟΨΙΣ· ταῦτα ἡ τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΠΗΜΑΤΩΝ ἀπαλλαγή· ταῦτα τῆς ἀπειρίας τῶν παθῶν ἡ τομή. ταῦτα οὖν καὶ τῆς ἀθέου ΕΡΙΔΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗ γένοιτ' ἄν, καὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ ἀποκάθαρσις τοῦ μαινομένου νείκους, καὶ ἀνάκλησις τῆς θεόθεν φυγῆς. τὴν γὰρ κατάγουσαν ῥοπὴν τῇ ἀναγούσῃ δυνάμει μόνως ἂν ἰασαίμεθα, εἰ μὴ προαιτίῳ προσάγοιμεν αὐτήν, μηδ' ἐπὶ κακοῖς κακὰ συντιθείημεν, ἀλλ' ἐπιστρεφεῖς γινόμενοι τῷ ὀρθῷ λόγῳ ΦΕΥΓΟΙΜΕΝ ΤΗΝ ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ, τῇ ἀγαθῇ ΕΡΙΔΙ οὐ φιλονεικοῦντες ἀπειθεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ φιλονεικοῦντες ὅτι μάλιστα αὐτῷ πείθεσθαι· ἣν οὐ δεῖ ΕΡΙΝ λέγειν, ἀλλὰ θεοπαθῆ ὑπακοήν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἑκούσιον ὑπόταξιν τὰς ἀφορμὰς περικόπτουσαν τῆς ἀνοήτου ἀπειθείας. ταῦτα γὰρ οἶμαι διὰ τῶν προκειμένων ἐπῶν δηλοῦσθαι· τὸ μὲν τῆς αὐτεξουσίου πονηρίας διὰ τοῦ, ΓΝΩΣΗ Δ' ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝ-

quæ virtutis nos in vestigia ponant? hæc enim sunt malorum REMEDIA PAUCIS COGNITA. hic VICINORUM BONORUM INTUITUS, hic AUDITUS. hæc MALORUM SPONTANEORUM LIBERATIO. hæc infinitatis perturbationum amputatio. Fuerint ergo isthæc non impiæ CONTENTIONIS vitatio tantum, sed animi salus etiam, furentisque litis purgatio, & exilii à Deo revocatio. Propensionem siquidem ad inferiora ea tantum virtute sanare valeamus quæ sursum impellit, si illam non ultra pergere patiamur, neque malis mala addamus; sed rectæ rationi parentes, EXITIOSA CONTENTIONE devitata, eam quæ bona est amplectamur; non Deo repugnare, sed illi quam maxime obsequi certantes: quod non licet CONTENTIONIS nomine donare, sed divinæ auscultationis, & conversionis ad Dei legem, atque etiam voluntariæ subjectionis, quæ stultæ incredulitatis causas amputet. Hæc enim arbitror propositis versibus significari: liberæ quidem potestatis nequitiam, cum NOSSE jubet HOMINES SPONTANEA DAMNA

AM-

AMPLECTENTES; quos ideo MISEROS atque infelices licet appellare, quod sponte malitiam sibi adsciverunt: eos autem quæ honesta sunt nolle AUDIRE, cum VICINA BONA NEC VIDERE cupere NEC AUDIRE pronunciat. Significat porro SPONTANEIS MALIS posse nos LIBERARI, cum eorum SOLUTIONEM PAUCIS ESSE COGNITAM ideo interserit, ut cum LIBERATIONEM penes nos exsistere demonstrarit, sponte etiam istis nos obstrinxisse clarum sit. Postea adjicit quibus de causis animis, qui in vitia inciderint, CAECIS esse atque SURDIS contigerit, cum TALEM SORTEM VEXARE HOMINUM MENTES ait. Fit enim, cum à præstantioribus deficimus, ut amentiam ipsi temerariamque opinionem sequamur: quod malæ SORTIS nomine intellexit, quæ nos ipsa ad particulare & mortale animal inclinatione, à divino choro rejicit. Ostendit præterea quænam consilii temeritaté sequantur; & quomodo quæ peccantur simul voluntate fiant atque præter voluntatem; dum CYLINDRO in planitie rotato similem facit insa-

ΕΧΟΝΤΑΣ, ὡς ΤΛΗΜΟΝΑΣ δεῖ καλεῖν καὶ ἀθλίους, ὅτι πρὸς αὐτοπροαίρετον κακίαν ὠλίσθησαν· τὸ δὲ ΜΗΔΑΜΩΣ τούτους ΕΠΑΙΕΙΝ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΕΘΕΛΕΙΝ, διὰ τοῦ λέγειν, ΟΥΤ' ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ' ΕΣΟΡΩΣΙΝ, ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ. καὶ ὅτι δυνατὸν ἀπολυθῆναι τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΚΑΚΩΝ δηλοῖ τὸ, ΛΥΣΙΝ ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙΝ, ὃ μεταξὺ παρεμβέβληται, ἵνα τὴν ἐφ' ἡμῖν δείξας τὴν ΛΥΣΙΝ ὑπάρχουσαν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐκ τοῦ ἑκουσίου ἠρτῆσθαι μηνύσῃ, εἶτα ἐπισυνάψῃ τὴν ΤΥΦΛΟΤΗΤΟΣ καὶ ΚΩΦΟΤΗΤΟΣ ταῖς εἰς κακίαν ἐκπεσούσαις ψυχαῖς αἰτίαν. ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ. οἷς γὰρ ἄνοιαν καὶ ἀπροβούλευτον αἵρεσιν ὁ ἀπὸ τῶν κρειττόνων χωρισμὸς ἄγει, ὃν διὰ τῆς ΛΥΓΡΑΣ ΜΟΙΡΑΣ ᾐνίξατο τῆς ποιούσης ἡμᾶς ἔξω θείου χοροῦ τῇ πρὸς τὸ μερικὸν καὶ θνητὸν ζῶον νεύσει. καὶ τὰ ἑπόμενα τῇ ἀβουλίᾳ παραδείκνυσι, καὶ πῶς ἀκούσια ἅμα καὶ ἑκούσια τὰ πλημμελήματα ἐκδιδάσκει τῇ κατ' ἐπιπέδου ΚΥΛΙΝΔΡΙΚΗ κινήσει ἐοικέναι φύσεως

τῆ

τὸν τῶν ἀνοήτων βίον, ὃς κύκλῳ ἅμα καὶ ἐπ' εὐθείας ποτὲ κινεῖται· κύκλῳ μὲν, δι' ἑαυτὸν· ἐπ' εὐθείας δὲ, διὰ τὴν πτῶσιν. ὡς γὰρ ὁ ΚΥΛΙΝΔΡΟΣ οὐ κατακρατεῖ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κυκλικῆς περιαγωγῆς ἀπὸ τῆς ὀρθότητος παραχθείς· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τῆς τάξεως τῶν ὄντων ἀγαθῶν τυγχάνει, τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἑνώσεως ἀποπεσοῦσα· πλανᾶται δὲ περὶ τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐκφέρεται ἐπ' εὐθείαις καὶ αἰσθητικαῖς προσπαθείαις ΚΥΛΙΟΥΜΕΝΗ. ὃ διὰ τοῦ ΑΛΛΟΤΕ ΕΠ' ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ, παρέστησεν. ἐπειδὴ γὰρ τὰς ΦΡΕΝΑΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΗΣ ΜΟΙΡΑΣ, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν θείων, αἴτιον ἦν τὸ αὐτεξούσιον κίνημα τῆς φύσεως διατεθέν· πῶς δεῖ καὶ τοῦτο κατευνάζειν, καὶ πρὸς θεὸν ἐπιστρέφειν, διὰ τῶν ἑξῆς δύο στίχων ἐδίδαξε. τὸ μὲν αὐτεξούσιον βλάβην οὕτω καταμηνύσας, ΛΥΓΡΗ ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ ΣΥΜΦΥΤΟΣ· τὴν δὲ αὐτεξούσιον ἴασιν, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ. συνορῶν δὲ ὅτι προσηγμένως τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίας χρῄζομεν πρὸς ἀποφυγὴν μὲν τῶν κακῶν,

ἀνά-

insanorum vitam, quæ in orbem simul & recta quandoque moveatur. In orbem quidem per se; recta vero propter lapsum. Ut enim CYLINDRUS motum circularem ad axem non retinet, cum à rectitudine deflectit: sic neque consequitur animus quæ vere bona sunt, cum à recta ratione, & statu quem apud Deum obtinebat, excidit; sed vagus opinione bonorum ducitur, & à recto deflectit, sensuumque perturbationibus volvitur atque rapitur. Quod indicavit, cum ALIAS AD ALIA RAPI, INFINITA DAMNA PATIENTES, dixit. Quoniam autem SORTIS QUAE MENTES VEXAT, & separationis à Deo, causam habet motus liberæ facultatis præter naturam affectæ; etiam qualiter ipsum sedare oporteat, & ad Deum convertere, duobus qui sequuntur versibus ostendit: partim quidem voluntarium damnum eo demonstrans, quod EXITIOSAM CONTENTIONEM SIMUL INNATAM DAMNA SENSIM SINE SENSU INFERRE dixit; partim etiam sanandi libertatem innuens, cum EXCITARI NON DEBERE, SED CEDENDO VITARI, intulit. Verum cum animadverteret egere nos imprimis auxilio divino ad mala vitanda bona-

bonaque assequéda, sermoné ad Jové, veluti precε quadã ad opis impetrationé, cõvertit.

61 JUPITER PARENS, AUT TANTIS MALIS OMNES LIBERA, 62 AUT OMNIBUS OSTENDE QUO DAEMONE UTANTUR. 63 VERUM CONFIDE, QUIA DIVINUM GENUS IIS EST MORTALIBUS, 64 QUIBUS NATURA SACRA SINGULA APERIENS OSTENDIT. 65 QUORUM SI PUERIS IPSE PARTICEPS, IIS POTIERIS QUAE TIBI IMPERO, 66 REMEDIOQUE ADHIBITO ANIMUM LABORIBUS ISTIS LIBERABIS.

Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes:
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide: hominũ divina est stirpis origo;
Sacra quib⁹ natura favẽs hæc singula pãdit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse;
Purgatũq; animum damnis servabis ab istis.

Solebant Pythagorei Jovis nomine universitatis hujus conditorem & PARENTEM venerari. Est enim justum à quo ut sint, atque vivant, omnia possident, ab hac eum virium facultate nominare. Congruit namque quod Dei revera nomen est, ejus maximè viribus atque operibus. Quæ autem videntur nobis propria exsistere, fortuito magis, atque ex instituto, quam cõsiderata naturæ propri-

ἀνάκτησιν τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὰ εὐχὴν ἐπήγαγε, καὶ βοηθείας αἰτίαν, τὴν πρὸς τὸν Δία ἐπιστροφήν.

61 ΖΕΥ ΠΑΤΕΡ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ·
62 Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ.
63 ΑΛΛΑ ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ· ΕΠΕΙ ΘΕΙΟΝ ΓΕΝΟΣ ΕΣΤΙ ΒΡΟΤΟΙΣΙΝ,
64 ΟΙΣ ΙΕΡΑ ΠΡΟΦΕΡΟΥΣΑ ΦΥΣΙΣ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ ΕΚΑΣΤΑ·
65 ΩΝ ΕΙ ΣΟΙ ΤΙ ΜΕΤΕΣΤΙ, ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΩΝ ΣΕ ΚΕΛΕΥΩ,
66 ΕΞΑΚΕΣΑΣ ΨΥΧΗΝ ΔΕ ΠΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝΔΕ ΣΑΩΣΕΙΣ·

Τὸν ποιητὴν καὶ ΠΑΤΕΡΑ τοῦδε τοῦ παντὸς ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ ΔΙΟΣ, καὶ ΖΗΝΟΣ ὀνόματι σημαίνειν. δι' ὃν γὰρ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ζῆν, τοῖς ΠΑΣΙΝ ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. κύριον γὰρ ὄντως ὄνομα θεοῦ τὸ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ποιήσεως μάλιστα πρέπον· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῖν δοκοῦντα κύρια εἶναι τύχη καὶ συναίρεσις τέθειται μᾶλλον, ἢ ἡ τῆς οὐσίας

οἰκειότης ἐξελέγχει· ὡς ἔστιν ἐπὶ πολλῶν ἰδεῖν ὀνομάτων ἀντιστροφὴν περὶ κυρίων· οἷον εἰ ὁ πονηρὸς τὸν τρόπον, ἀγαθὸς καλοῖτο· καὶ εἰ ὁ ἄθεος τὴν γνώμην, εὐσεβής. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲν μετέχει τῆς τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος, ὅτι μηδὲν τῆς οὐσίας, ἢ τῆς ἐνεργείας παρίστησι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, οἷς κεῖται ὀνόματα. πάντων οὖν ὄντως ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς ἀϊδίοις τῶν πραγμάτων χρὴ ζητεῖν· καὶ τούτων ἐν τοῖς θείοις· καὶ τῶν θείων ἐν τοῖς ἀρίστοις. ὅθεν καὶ τὸ τοῦ ΔΙΟΣ ὄνομα σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας, διὰ τοὺς πρώτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα διὰ σοφίας ὑπερβολὴν, ὥσπερ τινὰς ἀγαλματοποιοὺς ἀρίστους, διὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς δι' εἰκόνων, ἐμφανίσαι αὐτῶν τὰς δυνάμεις. τὰ γὰρ ἐν τῇ φωνῇ ὀνομάτων σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοήσεων ἀπηργάζοντο, τὰς δὲ νοήσεις αὐτὰς γνωστικὰς τῶν νοηθέντων πραγμάτων ἐποιοῦντο. τῇ γὰρ πρὸς τὰ νοητὰ ἐπιστροφῇ θεωρίας πληρωθέντες, κἀκεῖθεν ἐγκύμονες γενόμενοι νοερῶν ὠδίνων εἰς φωνὰς προϊόντες, τοιαῦτα ἐτίθεντο τοῖς οὖσιν ὀνόματα, ἃ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς, καὶ τῶν εἰς τὴν ταύτης ἐμφάνισιν παραληφθέντων στοιχείων, ὡς οἷόν τε ἦν, ἀπετύπου τῶν ὀνομαζομένων τὰ εἴδη, καὶ ἐπέστρεφε πρὸς αὐτὰς τὰς οὐσίας τοὺς

proprietate, reperta sunt atque indita. Quemadmodum in multis nominibus licet intueri, quorum aliena est ab eo quod significant impositio. Ut, si quis eum qui moribus sit improbis probum nominet; & pium qui male de Deo sentiat. Nihil enim, quæ sunt hujusmodi, rectæ nominum rationis ideo obtinent, quod earum rerum naturam vel facultatem, ad quarum significationem data sunt, minime exprimant. Decet ergo veram nominum interpretationem in rebus æternis quærere; idque in divinis, earumque præstantissimis. Quo fit, ut JOVIS nomen symbolum quoddam atque imaginem opificis naturæ voce ipsa exprimat: cum qui primi nomina rebus indiderunt, propter summam sapientiam, velut statuarii quidã optimi, nominibus ipsis, tãquam formis, vires earum indicarint. Effecerunt enim ut quæ in voce nomina exsisterent, cogitationum symbola fierent quæ animo continentur; cogitationes autem ea indicarent quæ cogitarentur. Cum enim assiduo intelligibilium usu contemplatione abundarent, unde gravidi effecti, cogitatione parturiente ad voces accederent; ea nomina rebus imponebant quæ voce ipsa, & elementis quæ ad ejus expressionem adsumerentur, quantum fieri posset, rerum formas quibus nomina tribuerentur exprimerent;

eosque à quibus recte audirêtur, ad earum naturam atque substantiã ita converterent, ut qui illorum contemplationis finis exsistébat, principiũ nobis ad assequendam rerum notitiam fieret. Ita ergo ab illis quidem antea quaternarius, qui mundum hunc condidit; hoc autem loco JUPITER PARENS, propter eas rationes quas attulim⁹, est appellatus. Quod autem ab eo postulat hujus precis oratio, id ipsum sane omnibus bonitate ipsius in promptu est: sed est in nobis sitũ ut ipsi accipiamus quod semper ab eo porrigitur. Nam & superius dictum est;

-----finem dein ante precatus

Numina opus facito:----

tanquam illos quidem nunquam non dare bona significet; sed nos ea tum accipere, cum ad divinam largitionem ipsi attêdimus. Neque enim admittet arbitrii libertas, nisi velit quæ vere bona sunt. Sunt autem ejusmodi veritas atque virtus; quæ semper ab opifice natura eademque ratione illucent omnibus. Postulat etiam hoc loco, ad NECESSARIAM MALORUM LIBERATIONEM, intueri nos nostrã ipsorũ naturã: id enim significat cum dicit, QUO DAEMONE UTANTUR; ita animum indicans. Hujusmodi vero ad se conversione sequi necessario statuitur & malorum liberatio, & eorum ostensio quæ ad felicitatem à Deo porriguntur. Ex suppositione ergo

τοὺς ὀρθῶς αὐτοῖς κατακούοντας· ὥστε γίνεσθαι τὸ πέρας τῆς ἐκείνων θεωρίας ἀρχὴν ἡμῖν πρὸς εὕρεσιν τῆς τῶν πραγμάτων νοήσεως. οὕτω μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς αὐτοῖς πάλαι μὲν τετρακτὺς, νῦν δὲ ΖΕΥΣ ΠΑΤΗΡ, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ὠνόμασται. ὃ δὲ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τῆς παρούσης εὐχῆς ὁ λόγος, τοῦτο δὴ τοῖς ΠΑΣΙΝ ἐφήπλωται δι' ἀγαθότητα· παρ' ἡμῖν δέ ἐστι τὸ λαβεῖν τὸ ἀεὶ παρ' ἐκείνου διδόμενον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προτέροις ἐλέγετο, ---ἔρχευ ἐπ' ἔργον

Θεοῖσιν ἐπευξάμενος ---

ὡς ἐκείνων μὲν ἀεὶ διδόντων τὰ ἀγαθὰ, ἡμῶν δὲ τότε αὐτὰ δεχομένων, ὅταν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν θείαν δόσιν συντείνωμεν. τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ μὴ βουλόμενον λαβεῖν. ταῦτα δέ ἐστιν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ, ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς οὐσίας ἀεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἐλλαμπόμενα. καὶ νῦν δὲ ὁ λόγος ἀναγκαίαν πρὸς τὴν ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ ἀπαιτεῖ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν ἡμᾶς ἰδεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· αὕτη τοῦ, οἵᾳ ψυχῇ. τῇ δὲ τοιαύτῃ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστροφῇ διορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ΚΑΚΩΝ, καὶ τὴν ἔκφανσιν τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προξενουμένων. ἐξ ὑποθέσεως

σιῶν περίεισιν ὁ λόγος, ὅτι εἰ ΠΑΝΤΕΣ ἴδοιεν οἷοί εἰσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ, ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΘΕΙΕΝ ἂν τῶν ΚΑΚΩΝ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐ γὰρ οἷόν τε ΠΑΝΤΑΣ ὁμοῦ φιλοσοφῆσαι, καὶ ὑποδέξασθαι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀεὶ προσφερόμενα ἀγαθὰ πρὸς εὐζωΐας τελειότητα. τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους χρῆναι ΘΑΡΡΕΙΝ τοὺς προσιόντας τῇ ἀναφαινούσῃ τὰ οἰκεῖα ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμῃ; μόνους γὰρ τοιούτους ΑΠΟΛΥΘΗΣΕΣΘΑΙ τῶν παρεπομένων ΚΑΚΩΝ τῇ θνητῇ φύσει ἐπειδὴ καὶ μόνοι πρὸς τὴν θέαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἐπεστράφησαν, ὡς ἄξιον καὶ εἰς ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΓΕΝΟΣ ἐγγράφειν, ὡς ὑπὸ τῆς ΙΕΡΑΣ ΦΥΣΕΩΣ, τουτέστι φιλοσοφίας διδαχθέντας, καὶ ἀσκηθέντας τὰ δέοντα. τῆς δὲ κοινωνίας τῶν ΘΕΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΕΙ ΤΙ ΜΕΤΕΣΤΙΝ ΗΜΙΝ δηλώσομεν ἀντεχόμενοι τῶν πρακτικῶν ἔργων, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, οἷς μόνη ἡ τοῦ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ψυχὴ θεραπεύεται, καὶ τῶν τῇδε ἐλευθεροῦται ΠΟΝΩΝ ΕΙΣ τὴν ΘΕΙΑΝ λῆξιν μεθισταμένη. συνελόντας οὖν εἰπεῖν, ὁ νοῦς τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐστι τοιοῦτος· εἰ γνοῖεν ἑαυτοὺς ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ

τῶν

ergo progreditur oratio, fore judicans ut MALIS OMNES LIBERENTUR, SI NORINT QUO DAEMONE UTANTUR. Sed fieri istud non posse. Neque enim valere OMNES simul sapientiæ studio teneri, & bona amplecti quæ à Deo ad felicitatis perfectionem conferuntur. Quid igitur superest, nisi debere eos solum CONFIDERE, qui ad disciplinam illam accedunt quæ nostra nobis bona ostendit? constat enim illos tantummodo MALIS quæ mortali vitæ adhærescunt LIBERATUM IRI, quoniam & ipsi soli ad eorum contemplationem quæ vere bona sunt sese contulerunt; quos justum est DIVINO GENERI adscribere, tanquam à SACRA NATURA, id est philosophia, edoctos, & in eis quæ decet exercitatos atque excultos. Ostēdem⁹ autē SI QUID DIVINORUM HOMINUM societatis participes simus, cum honestis operibus incūbemus, atque disciplinis intellectualibus; quibus solis HOMINUM reficitur animus, & LABORIBUS quos hic patiebatur liberatus, in DIVINAM sortem commigrat. Significant igitur (ut paucis absolvam) propositi versus, eos qui seipsos NORUNT, humanis LIBERARI
 pertur-

perturbationibus. Quamobrem ergo non OMNES LIBERANTUR, cum nullis desit ad sui notitiam ex congenitis sibi rebus occasio? Quia permulti, inquit, spontanea mala patiuntur, qui vicina bona nec vident nec audiunt. Pauci autem sunt qui eo ipso malis liberari norint, quod IGNORENT QUO DAEMONE UTANTUR: ii nimirum, qui philosophiæ auxilio perturbationum morbo purgati sunt, terrenisque locis, tanquam carcere, liberati. Qui ergo postulat, JOVEM alloquens, AUT MULTIS MALIS OMNES LIBERARI; AUT OMNIBUS INDICARI QUALI DAEMONE UTANTUR? annon tanquam penes illum sit etiam invitos OMNES ad veritatem revocare; negligere autem, vel dedita opera non facere, ut in vinculis detineantur? Aut etiam nec istud quidem cogitare sanctum sit? At indicat potius, decere ad Deum, tanquam PARENTEM, converti, qui ad vitæ felicitatem urgeat. Est enim Deus omnium quidem conditor; sed bonorum etiam PARENS. Qui ergo MALORUM NOVIT LIBERATIONEM,

qui

τῆς θνητῆς ἐμπαθείας. διὰ τί γὰρ οἱ ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ, πάντες ἀφορμὰς ἔχοντες ἐν συμφύτοις πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας; ὅτι οἱ πλεῖστοι, ὡς ἔφην, αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντές εἰσιν, οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσιν. ὀλίγοι δέ εἰσιν, οἱ τῶν κακῶν λύσιν συνιέντες ἐκ τοῦ γνῶναι ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ καθηράμενοι τῶν τῆς ἀλογίας παθῶν, καὶ ἐκ τῶν τῇδε τόπων, ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίων, ἐξαιρούμενοι. πῶς οὖν φησι πρὸς τὸν ΔΙΑ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ, Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ; * ἄρα ὡς ἐπ' ἐκείνῳ ὂν καὶ ἄκοντας ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ΑΠΑΝΤΑΣ, ΑΜΕΛΕΙΑ δέ, ἢ ἐπιβουλῇ τοῦτο μὴ * ποιοῦντας, ἵν' ἐν τοῖς δεσμοῖς κατέχωνται; ἢ ταῦτα μὲν οὐδ' ὅσιον ἐπινοεῖν; ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐπιδείκνυται, ὅτι ἐπὶ τὸν θεόν, ὡς πρὸς ΠΑΤΕΡΑ, ἐπιστραφῆναι δεῖ τὸν πρὸς εὐζωΐαν ἐπειγόμενον. ἔστι γὰρ ὁ θεὸς δημιουργὸς μὲν ΠΑΝΤΩΝ, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ΠΑΤΗΡ. ὁ γοῦν τὴν ΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ συνιεὶς, καὶ

* γρ. ἆρα

* γρ. ποιοῦν

καὶ τῶν αὐθαιρέτων πημάτων ἐλευθερούμενος, καὶ
τὴν λυγρὰν ἔριν ἀποκρύψας ἐν ἀκουσίῳ φυγῇ,
ἔστι πρὸς τὴν ἐκ θεοῦ καθήκουσαν βοήθειαν
ἐπιστρεφόμενος ἀναβοᾷ τὸ ΖΕΥ ΠΑ-
* χρ' ΤΕΡ, τοῦ * ἤδη προσεργάσασθαι τὰ παιδὸς
ἤδη ἄξια, τὸν θεὸν ΠΑΤΕΡΑ καλῶν. καὶ ἐννοεῖ
* διὰ * τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συμβαῖνον, ὡς εἰ γένοιτο ἐπὶ
ΠΑΝΤΩΝ, ΠΑΝΤΕΣ ὁμοίως ἂν
αὐτῷ τῶν ΚΑΚΩΝ ΑΠΟΛΥ-
ΘΕΙΕΝ. εὑρὼν δ' ἐν τῷ τὸ μὴ προσβαῖνον, οὐ
διὰ τὸν θεόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους αὐθαίρετα
* χρ' πήματ' ἔχειν, * λέγεται πρὸς ἑαυτόν, ΑΛΛΑ
λέγει ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ ὁ τὴν ὁδὸν ἐξευρηκὼς τῆς
ἔτι ΑΠΟΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ.
αὕτη δὲ ἦν ἡ διὰ τῆς ΙΕΡΑΣ φιλοσοφίας
ἐπιστροφὴ πρὸς τὰ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΑ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ οὐχ ὁρῶσι, διὰ τὸ μὴ
* χρῆσθαι ὀρθῶς * ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, ἃς ΠΡΟΣΕ-
ΦΥΣΕΝ ὁ δημιουργὸς τῷ λογικῷ γένει
πρὸς ἀπήχησιν ἑαυτοῦ. ἐπεὶ οὖν τὸ ΔΕΙ-
ΞΑΙ τισὶν ὁτιοῦν, δύο προσώπων ἀναγκαίας εἰς
αὐτὸ δεομένους ἐμφαίνει· (πῶς γὰρ ἂν ΔΕΙ-
ΞΑΙΣ τυφλῷ, κἂν μυριάκις προσφέρῃς ὃ
βούλει ΔΕΙΞΑΙ; ἢ πῶς ἂν τῷ ὁρῶντι ΔΕΙ-
ΞΑΙΣ μηδὲν προσάγων;) ἀμφότερα
οὖν παρεῖναι δεῖ· τό, τε παρὰ τοῦ ΔΕΙ-
ΚΝΥΝΤΟΣ προσαγόμενον ἀγαθόν·

καὶ

qui spontaneis præterea liberatus est, qui item damnosam contentionem fuga voluntaria devitavit, ad congruum ille Dei auxilium conversus JUPITER PARENS inclamat; hoc ipso videlicet, quod ea sit ante operatus quæ filium decuerant, PARENTEM appellans. Intelligit deinde ex eo quod de se contigit, si idem fieret ab OMNIBUS, OMNES quoque similiter atque ipsum MALIS LIBERATUM IRI. Postea, ubi deprehendit non istud Deo autore fieri, sed multorum culpa, qui spontanea mala amplectuntur; seipsum CONFIDERE adhortatur, qui LIBERATIONIS MALORUM viam invenerit. Ipsam nimirum ad ea conversionem, quæ sibi sacræ philosophiæ opera à Deo OSTENSA SUNT; quæ multi propterea non vident, quod communibus notitiis non recte utantur, quas ad sui cognitionem rationis capaci generi opifex ipse INNASCI voluit. Quoniam vero ad quamcumque rem alicui OSTENDENDAM duarum personarum actiones in unum cōstet debere concurrere: (qui enim cœco quod cupis OSTENDAS, etiamsi millies proferas? aut qui videnti DEMONSTRES quod non proferas?) utrumque certe adesse convenit; & bonum quod ab eo proponitur qui OSTENDIT,
&

& ejus videndi capacem oculum, cui res ipsa OSTENDITUR; ut hinc quod in videndi sensum cadit, inde autem visio ipsa, ad OSTENSIONIS effectum concurrant. Quæ cum ita sint, ponamus fore ut omnes simul MALIS LIBERENTUR, si OMNIBUS OSTENDAT opifex atque largiatur suæ naturæ notitiam, & QUO DAEMONE UTANTUR. At non OMNES tamen simul MALIS LIBERANTUR. Sequitur ergo non OMNIBUS eum OSTENDERE; sed iis tantum qui per se ad MALORUM LIBERATIONEM accedunt, quique sponte oculos ad ejus quod ostenditur contemplationem atque susceptionem intendunt. Non est igitur ipse in causa cur OMNIBUS minime OSTENDATUR; sed illi ipsi, qui vicina bona neque vident neque audiunt: unde spontanea mala pati diximus. Est ergo in causa qui eligit: non Deus, qui OMNIBUS quidem semper quæ bona sunt, quantum potest, ante indicat; non OSTENDIT tamen semper OMNIBUS, quia quo tempore porriguntur, plurimorum morbo caligent oculi, & deteriorum occupatione deorsum defixi hæreant.
Con-

καὶ τὸ [illegible] τοῦ, ᾧ ΔΕΙΚΝΥΤΑΙ, διορατικὸν ὄμμα· ἵνα ἐκεῖθεν μετὰ τὸ ὁρατὸν, ὁπο-τιοῦθεν δὲ ἡ ὅρασις συνδράμῃ πρὸς τὴν τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ συμπλήρωσιν. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, λάβωμεν ὑπόθεσιν πάντας * ἅμα ΑΠΟΛΥΘΗΝΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ΕΙ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΕΙΕΝ ὁ δημιουργὸς, καὶ ἐμφανίσειε τὴν τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας ἐπίγνωσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ. ἀλλὰ μὴν οὐ ΠΑΝΤΕΣ ἅμα ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ. οὐκ ἄρα ΠΑΣΙ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς πρὸς ΑΠΟΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ οἴκοθεν ὁρμωμένοις, καὶ τὸ παρ' ἑαυτῶν ὄμμα πρὸς θέαν τοῦ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΟΥ, καὶ ὑποδοχὴν ἀνατείνασιν. οὐκ ἄρα αὐτὸς αἴτιος τοῦ μὴ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΑΙ, ἀλλ' οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων, οὔτ' ἐσορῶντες, οὔτε κλύοντες. καὶ διὰ τοῦτ' αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν λέγομεν. αἰτία οὖν τοῦ ἑλομένου, θεὸς δὲ ΚΑΚΩΝ ἀναίτιος, προλάμπων μὲν ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ ΠΑΣΙΝ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· οὐ ΔΕΙΚΝΥΣ δὲ ΠΑΣΙΝ ἀεὶ, τῷ τὸ θεωρὸν ὄμμα τῶν προκειμένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς πλείστοις μεμυκέναι, καὶ κάτω νεύειν ἀσχολίᾳ τῇ πρὸς τὰ χείρονα.

* αἱ

ἡ

ἡ δὲ τοιαύτη τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐξήγησις καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὴν ὑποκειμένην ἐπῶν διάνοιαν. εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ἐστι τὸ ἕλκειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄκοντας, τί αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν αὐτοὺς ἐγκαλοῦμεν; τί δὲ συμβουλεύομεν ὡς τὸ ἕτερον οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν; ἢ τί τὰ συμβαίνοντα πράως φέρειν, καὶ τὰ θεῖα ἀναδίζειν ἐπιτάττομεν; ὅλως γὰρ ἡ διὰ μαθήσεως πρὸς ἀρετὴν ὁδὸς ἀποκέκλεισται τοῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν. ὁ γὰρ οὐδὲ ποιεῖν, οὐδὲ ἐν μελέτῃ καὶ ἔρωτι τίθεται τῶν καλῶν, εἰ τῷ θεῷ ἴδιον ἦν σώζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας, καὶ τῶν ἀρετῶν πλήρεις ποιεῖν μηδὲν παρ' αὐτῶν συνεισφερόντας. ἀλλ' οὕτως ἂν ἡ αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πονηρίας θεοῦ ἦν ἔγκλημα. εἰ δὲ ἀναίτιος κακῶν ὁ θεός, ὥσπερ καὶ * λέγεται, δῆλον ὡς παρ' ἡμῖν ἡ τῶν ἀγαθῶν * ὑπόστασις, ὅτι πέλας ὄντων αὐτῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κατὰ τὰς ΦΥΣΙΚΑΣ ἐννοίας κειμένων, οὔτ' ἐσορῶμεν, οὔτε κλύομεν. αἰτία δὲ τῆς ἀβλεψίας ταύτης καὶ ἀνηκοΐας ἡ λυγρὰ ἔρις, αὐθαίρετος οὖσα βλάβη, ἣν οὐ δεῖ προσάγειν ἐπὶ πλεῖον, εἴκοντα δὲ φεύγειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ συνιέναι, καὶ τὴν εἰς θεὸν ἐπιστροφὴν ἐξευρίσκειν. οὕτω γὰρ ἡ ἐκ τῶν θεῶν ἔλλαμψις, τῆς παρ' ἡμῶν ὀρέξεως αὐτῇ συντρεχούσης,

ΔΕΙΞΕΙΣ

* γρ' λέλεκται

* γρ' ἀπόστασις

Congruit autem isthæc propositorum versuum explicatio et cum veritate ipsa, & cum eorum mente qui præcedunt. Si enim Dei est homines etiam invitos ad veritatem pertrahere; quid eos spontanea damna pati arguimus? quid rursum litem exitiosam non excitare, sed fugere, suademus? quid item casus adversos moderate ferre, & remedia quærere? omnino enim quæ disciplinæ via est ad virtutē, illis intercluditur, cum arbitrii tollitur libertas. Non enim eorum quicquam deceat vel agere, vel curare, vel studiose sectari quæ recta sunt, si Dei sit ab iniquitate nos servare, virtutibusque implere nihil ex nobis conferentes. Quod si ita se haberet, esset ita vitiorum causa in permultis divinæ culpæ tribuenda. Sin autem malorum culpa vacat Deus, ut etiam dictum est, haud jam dubium est quin ipsi à bonis defecerimus; quæ cum vicina habeamus, & in nobis secundum naturales notitias posita, eadem ipsi neque intuemur neque audimus. Est vero cæcitatis hujus atque surditatis autor perniciosa ista contentio sponte damnum amplectens; quam non decet amplius augere, sed cedendo vitare, & malorum liberationem nosse, viamque ad Deum revertendi invenire. Ita enim Dei quælibet indicatio, si eidem intuitus noster accedat,

OSTEN-

OSTENSIO evadit. Sunt vero OSTENSIONIS opera, quies animi, LIBERATIO LABORUM quos hic toleramus, divinorũ præterea bonorũ fruitio, & PATERNAE cõversationis cõmunicatio. His igitur de virtute & veritate præmissis, & virtutis quidem præceptis nocturna ratiocinatione cõclusis, veritatis autẽ spe ad quietẽ usq; & salutẽ animi perducta; ea nunc adfert quæ ad alatæ puritatis splendorem pertinẽt; tertium nimirum philosophiæ genus adjungens superioribus.

67 ABSTINE PORRO CIBIS, QUOS DIXIMUS, TUM IN LUSTRATIONIBUS, 68 TUM IN ANIMI LIBERATIONE DIJUDICANS: ET CONSIDERA SINGULA, 69 RATIONEM, OPTIMUM AURIGAM, SUPERIORE LOCO STATUENS.

*Sperne cibos cautus, *veluti purgamina monstrans,*
Atque animum solvens, dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.

Natura ratione prædita, quæ corpꝰ habet sibi congenitũ, ita ab opifice edita fuit, ut neq; ipsa corpꝰ exsisteret, neq; tamẽ careret corpore; sed esset quidẽ incorporea, in corpꝰ autẽ species ejus tota desineret. Sicut n. in astris quidẽ quod est superiꝰ, substãtia est corporis expers, quod autẽ inferiꝰ, corpore præditũ: & sol

ΔΕΙΞΙΣ γίνεται. ἔργα δὲ τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ, ψυχῆς αἵρεσις, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν τῇδε πόνων, καὶ συναίσθησις τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ κοινωνία τῆς ΠΑΤΡΙΚΗΣ πολιτείας. τοσαῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας προειπὼν, καὶ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα εἰς τὸν νυκτερινὸν σύλλογον περατώσας, τὰς δὲ τῆς ἀληθείας ἐλπίδας, ἕως τῆς ἀνύσεως καὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς δείξας, ἐπάγει τὰ περὶ τῆς τῶν αὐγοειδῶν καθαρότητος θεραπευτικῆς, τρίτον τι φιλοσοφίας γένος ἐπισυνάπτων τοῖς προειρημένοις.

67 ΑΛΛ' ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ,
68 ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ· ΚΑΙ ΦΡΑΖΕΥ ΕΚΑΣΤΑ,
69 ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ.

Ἡ λογικὴ οὐσία συμφυὲς ἔχουσα *ὄχημα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι προῆλθεν, ὡς μήτε τὸ σῶμα εἶναι αὐτὴν, μήτε ἄνευ σώματος· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἀσώματον, ἀποπερατοῦσθαι δὲ εἰς σῶμα τὸ ὅλον αὐτῆς εἶδος. οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν ἄστρων, τὸ μὲν ἄνω αὐτῶν ἀσώματος οὐσία, τὸ δὲ κάτω σωματική·

*σῶμα οὕτω

* χ' τι καὶ ἔστιν ἥλιος τὸ ὅλον* τι ἐξ ἀσωμάτου καὶ σώματος, οὐ ποτὲ διεστώτων, εἶτα συντεθέντων (οὕτω γὰρ ἂν καὶ διέστη πάλιν) ἀλλ' ἅμα συνδιαδημιουργηθέντων, καὶ ἐν τάξει συμπεφυκότων, ὡς τὸ μὲν ἡγεμονοῦν εἶναι, τὸ δὲ ἑπόμενον. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς λογικῶν γενῶν, τοῦ τε ἡρωϊκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου. καὶ ἔστιν ἕκαστος ἥρως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος· καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁμοίως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ συμφυοῦς ἀθανάτου σώματος. καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηνεν, ἀπεικάσας ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου, πᾶσαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ψυχήν. δεῖ οὖν πρὸς μὲν τελείωσιν τῆς ψυχῆς ἀληθείας ἡμῖν, καὶ ἀρετῆς· πρὸς δὲ ΚΑΘΑΡΣΙΝ τοῦ αὐγοειδοῦς ἡμῶν σώματος, τῆς τῶν ὑλικῶν μολυσμῶν ἀποθέσεως, καὶ τῶν ἱερῶν ΚΑΘΑΡΜΩΝ παραλήψεως, καὶ τῆς ἐπεγειρούσης ἡμᾶς πρὸς τὸ ἐντεῦθεν ἀνάπτησιν θεοσυνδέτου ἀγωγῆς· περὶ ὧν οἱ προκείμενοι στίχοι διδάσκουσι, τὰ μὲν περιττὰ μολύσματα τῆς ὕλης ἀποκόπτοντες διὰ τοῦ, ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ· τὴν δὲ ἱερὰν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, καὶ τὴν θεοσύνδετον ἀλκὴν ἐπιθέντες δι' ὧν ἠνίξαντο οὑτωσὶ λέγοντες, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ,

ΕΝ

& sol etiam totum quid est ex incorporeo atque corporeo, haud aliquando separatis, deinde conjunctis; (ita enim etiam rursum distinguerentur) sed simul conditis, eoque ordine congenitis, ut alterum quidem ducatum præstet, alterum autem sequatur: ita se habet in omnibus deinceps rationis participibus generibus, heroum scilicet atque hominum. & est heros quilibet animus rationis particeps corpori lucido conjunctus; & homo similiter animus etiam ratione præditus cum congenito corpore immortali. Atque hoc quidem est Pythagoreorum dogma; quod Plato proculdubio promulgavit postea, cum divinum omnem atque humanum animum, congenitæ virtuti alati currus atque aurigæ comparavit. Est igitur nobis ad animi perfectionem veritate opus atque virtute: ad lucidi autem corporis nostri PURGATIONEM, sordium fæculetarũ detersione, & sacrarum PURGATIONUM assumptione; robore præterea divinitus annexo, ut hinc sursum evolare valeamus. Qualia versibus istis significantur, cum materiæ sordes eo tollunt, quod CIBIS ABSTINERE, QUOS DIXIT, præcipiunt; cum deinde sacram purgationem, divinitusque adnexum robur adjicienda eo innuunt, quod TUM IN PURGATIONIBUS

TUM IN ANIMI SOLUTIONE DIIUDICANS, adjungunt, cum denique totam humanæ naturæ ſpeciem integram atque perfectam reddi volunt, ubi AURIGAM RATIONEM SUPRA COLLOCANDAM ESSE concludunt. Hoc enim totam etiam naturam ſignificavit, atque partium ordinem in ea diſtinxit; quarum altera judicandi quidem habet facultatem, tanquam AURIGAE fungatur officio; altera autẽ parẽdi, tãquã habenis regatur. Poteſt igitur ex propoſitis carminibus ab illis intelligi qui ſymbolis Pythagoricis credũt, oportere virtutis exercitatione, veritatiſque atque puritatis reſumptione, eorum curam gerere quæ ad lucidum corpus noſtrum pertinent; quod etiã animi tenue vehiculum oracula nominant. Extenditur vero PURGATIO iſta ad cibos uſque & potiones, univerſamque adeo victus rationem mortalis noſtri corporis; in quo jacet quod ſplendidum eſt, vitam inanimo corpori inſpirans, atque ipſius harmoniam continens. Vita enim corpus eſt quod materia deſtituitur, quodque vitam materiæ inhærentem generat, per quam mortale noſtrum perficitur, quod ex vita rationis experte materialique corpore componitur, hominis illius imago exſiſtens, qui ex rationis participe ſubſtantia & corpore materia deſtituto componitur. Quoniam igitur homo ipſi ſumus,
homo

ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ. καὶ τὸ ὅλον εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ὁλόκληρον ἡμῖν ἀποδιδοῦσα δι' ὧν ἐπήγαγεν, ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ. *τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν παρίστησι, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν διεστείλατο, ὅτι τὸ μὲν ΚΡΙΤΙΚΟΝ, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΝ· τὸ δὲ ἑπόμενον, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΜΕΝΟΝ. ταῦτα * γάρ ἐστιν ἐκ τῶν προκειμένων ἐπῶν διδαχθῆναι τὰ τῶν Πυθαγορείων* συμβόλων μὴ ἀνήκοον, ὅτι δεῖ σὺν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς, καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας καὶ καθαρότητος, ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοῦ περὶ τὸ αὐγοειδὲς ἡμῶν σῶμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτὸν ὄχημα οἱ χρησμοὶ καλοῦσι. διατείνει δὲ αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἕως σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῆς ὅλης διαίτης τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, ἐν ᾧ τὸ αὐγοειδὲς ἔγκειται προσπνέον τῷ ἀψύχῳ σώματι ζωήν, καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ συνέχον. ζωὴ γάρ ἐστι τὸ ἄϋλον σῶμα, καὶ ζωῆς ἐνύλου γεννητικόν, δι' ἧς τὸ θνητὸν ἡμῶν σῶμα συμπληροῦται, ἐκ τῆς ἀλόγου ζωῆς καὶ τοῦ ὑλικοῦ σώματος συγκείμενον, εἴδωλον ὂν τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐκ λογικῆς οὐσίας καὶ σώματος ἀΰλου συνέστηκεν. ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς ὁ ἄνθρωπος, ἀνθρω-

* γρ' τούτῳ

* γρ' οὐδ

* ἴσως συμβόλων

ἄνθρωπος· καὶ διὰ ταῦτα προσῆκε διὰ πάντων μὲν ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ καὶ τελειωθῆναι, τὸν δὲ ἐπιβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρῆσαι. ἔστι γὰρ δὴ ἡ δὲ ΚΑΘΑΡΣΙΣ. οἷον, ψυχῆς λογικῆς κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικὸν, ἡ βουλευτικὴ ἀρετή. θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω πεφυκότες, καὶ πάττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἐκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησόμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν ἀϊδίων θεωρητικοὶ γινώμεθα, τῶν δὲ ἐνδεχομένων ποιητικοί. κατ' ἀμφότερα δὲ τοῖς θείοις ὅροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἀποφύγοιμεν κλύδωνα. ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπεὶ καὶ ταύτης προσῆλθεν

* γρ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ γενέσει. *ἄγε δὴ καὶ τῷ αὐγοειδεῖ ἡμῶν σώματι προσίου σῶμα θνητὸν ὄν, καθαρεύειν δεῖ καὶ τούτου, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλαγῆναι. λείπεται δὴ οὖν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος ΚΑΘΑΡΣΙΣ, ἣν ποιησόμεθα διὰ τοῖς ἱεροῖς ἑπόμενον θεσμοῖς, καὶ τῇ ἱερατικῇ τέχναις. σωματικωτέρα δέ πως αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ. διὸ καὶ ὑλῶν ἐφάπτεται παντοδαπῶν θεραπεύουσα παντοίως καὶ μεταπείθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρισθῆναι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον τόπον,

homo autem per ista: omnibus quidẽ PURGARI atque perfici necesse est; modum autem, qui in utraque natura emineat, retinere. Est enim alia alius PURGATIO. Verbi gratia; animi rationis participis (si quidem id spectes quod ratiocinandi vim habet) PURGATIO scientiæ effectrix veritas est; sin autem ad opinionem attendas, virtus ea quæ in cõsultatione posita est. Cũ enim ita sim⁹ natura efformati, ut quæ sursũ sunt cõtemplemur, regamus autem quæ deorsum: veritate quidem ad illa, civili autem virtute ad ista indigemus; ut sempiternarum quidem rerum contemplationi, eorum vero actioni quæ decent incumbamus. In utrisque autem ejus quod rationi adversatur procellas effugerimus, si divinis finibus nos ipsi contineamus. Decet enim eo naturam nostram rationis participẽ mũdare, quando & istam in generatione præcessit. Quoniam vero lucido etiam corpori nostro adnatum corpus mortale est; decet & istud quoque PURGARI, suaque ipsum contagione liberari. Superest igitur animalis corporis PURGATIO, quam decet facere sacrarum legum, atque ejusdem generis artium observatione. Sed est quodammodo crassior isthæc PURGATIO: quo fit, ut quacunque materias attingat, sanans penitus, & eo statim animale corpus istud adducens, ut materia se liberet, & in æthereum

locum evolet, in quo sedem habere prima ipsi felicitas fuit. Quæcunque autem circa istud fiunt, si ita fiunt ut Deo convenit, non autem præstigiatorie, virtutis atque veritatis regulæ convenire reperiuntur. PURGATIONES enim animi rationis participis lucido etiã vehiculo præcavent, ut cum earum opera pennas adeptũ fuerit, iter ad superiora minime impediatur. Fuerit vero pẽnarũ ipsi productio optima, si paulatim terrenarũ rerũ agitetur repudiũ; sique materiam vitare adsuescat; si ea etiam inquinamẽta deponat, quibus, propter conjunctionem quam cum materiali corpore habebat, abundabat. Istis enim reviviscit quodammodo & colligitur, divinoque robore impletur, animi denique intellectuali perfectioni conjungitur. Quid igitur si ad ista conferant CIBI nonnulli? iis proculdubio, quibus separari ab omnibus quæ sunt morti obnoxia usitatum est, prima ad PURGATIONEM via fuerit, si nonnullis isthinc statim abstineant penitus, eisque maxime quæ animo voluptatem adferunt, aut mortale corpus ad venerem excitant. Itaque & symbolicis præceptis nonnullorum jussa est abstinentia, sensum quidem primum habens ampliorem atque generaliorem; sed consequenter & hoc ipsum etiam cavens peculiariter, cujus mentionem

facit

τόπον, ὅπου τὴν κατάταξιν ἔχειν αὐτῷ συνδαιμονία ἦν πρώτη. ταῦτα γὰρ περὶ τὰ διαιτήματα, καὶ θεοπρεπῶς, καὶ μὴ ἀγυρτικῶς γίνηται, συνεπόμενα τοῖς τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας κανόσιν εὑρίσκεται. αἱ γὰρ τῆς λογικῆς ψυχῆς ΚΑΘΑΡΣΕΙΣ, καὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ὀχήματος προμηθοῦνται, ὅπως ἂν αὐτοῖς ὑπόπτερον καὶ τοῦτο γενόμενον μὴ ἐμποδὼν ἵσηται πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. πτεροφυΐα δὲ αὐτοῦ ἀρκέσει ἡ κατὰ μικρὸν μελέτη τῆς τῶν ἀσυγγενῶν ἀποστάσεως, καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀϋλίαν ἐθισμὸς, καὶ ἡ ἀπόθεσις ὧν ἂν ἐπλήσθη μολυσμῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὑλικὸν σῶμα συζεύξεως. διὰ γὰρ τούτων ἀναβιώσκεται τρόπον τινὰ, καὶ συλλέγεται, καὶ θείου πληροῦται τόνου, καὶ τῇ νοερᾷ τελειότητι τῆς ψυχῆς συνάπτεται. τί οὖν εἰ * ὁσίων βρω- * γρ'
μάτων πρὸς ταῦτα συμβάλλοιτο ἄν; * ἢ τοῖς ἔνια τῶν
ἐπιζομένοις ἀπὸ πάντων χωρίζεσθαι τῶν θνητῶν, * γρ' ἢ
τὸ τινῶν ἐντεῦθεν ἤδη παντελῶς ἀπέχεσθαι, καὶ μάλιστα τῶν γλυκοθυμιώτων, καὶ κατατεινόντων εἰς γένεσιν τὸ θνητὸν σῶμα, πρόοδος ἂν γένοιτο εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ. διὸ καὶ ἐν τοῖς συμβολικοῖς παραγγέλμασι ἐπιτέτακται ἡ τινων ἀποχὴ, μείζονα μὲν καὶ καθολικώτερον ἔχουσα τὸν προηγούμενον νοῦν· ἑπομένως δὲ καὶ τοῦ μερικοῦ τούτου ἀπείργουσα, ὃ ἂν τὴν μνήμην

ἑκάστου

ἐμφαντικῶς ποιεῖται· οἷον, μήτραν ζώου μὴ ἐσθίειν·
τοῦτο δὲ οὕτωσὶ λεγόμενον, ἑνός τινος ἀφίστησιν
ἡμᾶς τῶν περὶ γῆν, καὶ τούτου σμικροτάτου·
ἐὰν δὲ εἰς τὸ πολύνουν τῆς Πυθαγορικῆς βα-
θύτητος ἀπίδῃς, τὴν ὅλην τῆς γενέσεως ἀπο-
χὴν, δι' ἑνός τινος αἰσθητοῦ διδαχθήσῃ, καὶ ὡς
ἐν βρώμασι τοῦτο οὐ προσποιησόμεθα. ὡς δὲ ἐν
τοῖς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρσίοις τὸ ἀπὸ τούτου
νοούμενον ἐπιτηδεύσωμεν, ὁμοίως καὶ τὸ καρ-
δίαν μὴ ἐσθίειν, προηγουμένως μὲν εἰς τὴν τοῦ
*χ' θυ- *μυστικοῦ κατάβασιν μὴ ἐᾶναι λέγει· κατ' ἐπα-
μικοῦ κολούθησιν δὲ καὶ τὴν τοῦ μέρους ἀποχὴν εἰσηγεῖ-
ται. χρὴ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ θνησιμαίων
ἀπέχεσθαι δεῖν, θεωρήσωμεν τὸ μὲν ὅλον τῆς
θνητῆς φύσεως ἀπείργειν ἡμᾶς· ἤδη δὲ καὶ τῆς
τῶν ἀθύτων καὶ ἀνιέρων σαρκῶν μεταλήψεως.
δίκαιον γὰρ τῶν συμβολικῶν νουθετήσεων καὶ τὸ
προφερόμενον φυλάττειν, καὶ τὸ εἴσω νοούμενον.
ἐν γὰρ τῇ συνεχεῖ τοῦ φαινομένου τηρήσει ἡ
τῶν μειζόνων μελετᾶται κατόρθωσις. οὕτως
οὖν καὶ νῦν ἀκουσόμεθα, ὡς διὰ βραχυτάτου
λόγου μεγίστων ἔργων ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος
*χ' τοῦ ἔπους. ΕΙΡΓΟΥ γάρ φησι * ΒΡΩΜΑ-
ΒΡΩ- ΤΩΝ· ὃ ταυτόν ἐστι τῷ, ἀπέχου φθαρτῶν σω-
ΤΩΝ μάτων. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντων νῦν ἀπέχεσθαι δυ-
νατὸν, ἐπάγει, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

καὶ

facit sæpissime. Quale est, cum animantis vulvam comedi prohibet. Quod cum ita dicitur, à certa quadam re, eaque tenuissima nos removet. sin autem ad Pythagoricæ profunditatis sensum multiplicem adspicias, unius certe rei nomine quæ cadit in sensus, & qua VESCI prohibet, totius rei venereæ tibi significatur abstinentia. Ut autem in lucidi corporis PURGATIONIBUS id ipsum curemus quod intelligit, similiter & cor edere prohibet: ut præcipue quidem ab iracundia revocet, ex consecutione autem, ut ab eadem etiam parte abstinendum esse demonstret. Eadem vero ratione & illud, quo morticinis abstinere præcipit, à mortali natura rejicit: immo vero ab earum participatione carnium quæ sunt ad sacrificia ineptæ atque prophanæ. Est enim justum in symbolicis præceptis & id observare quod nominatim cavetur, & idipsum etiam quod intus significatur. Parit namque assidua ejus quod apparet observatio, virtutis curam ampliorem. Sic igitur & nunc ista intelligamus, tanquam oratione brevissima ingentium operum principia versu nobis præbeantur. Cum enim CIBIS ABSTINERE præcipit, idem intelligit ac si corporibus vesci prohibeat quæ corruptionem patiuntur. Quoniam autem nunc CIBIS omnibus ABSTINERI non potest, QUOS DIXIMUS adjun-

adjungit. Addit deinde quo loco de omnibus dictum sit, cum ET IN PURGATIONIBUS, ET IN ANIMI SOLUTIONE infert; ut CIBORUM ABSTINENTIA corporei vehiculi splendorem ea curet diligentia, quam par est PURGATO ANIMO & materialibus impedimentis SOLUTO impendere. Addit præterea hujusmodi studio rationis JUDICIUM, quod lucidi corporis curam animi puritati congruam possit adhibere. Itaque & AURIGAM MENTEM ipsum appellavit, tanquam quæ ad hoc esset natura comparata, ut currui bene regendo præesset. MENTEM quidem, quia ratione prædita facultas sit: AURIGAM autem, quia corpori moderetur, atque præsit. Est vero amatorius oculus super AURIGAM collocatus. Quamvis enim animus unus sit, oculo tamen veluti contemplatur veritatis campum, & vi sua, tanquam manu, congenitum sibi corpus cohibet, atque ad seipsum convertit, ut totus Deum intueatur, divinamque similitudinem adipiscatur. Atque hæc quidem est abstinentiæ forma generalis, & quanta bona sibi proponat. Quæ autem singillatim in sacris apophthegmatis secreto tradita sunt, etsi singula peculiarem abstine-

καὶ ποῦ περὶ τούτων εἴρηται ὑποδείκνυσιν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ἵν' ἡ ΑΠΟΧΗ ΤΩΝ ΤΡΟΦΩΝ τῆς διαυγείας τοῦ σωματικοῦ ὀχήματος ἐπιμέλειαν ποιῆται πρέπουσαν τῇ ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝΗ ΨΥΧΗ καὶ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΗ τῶν ὑλικῶν κατόχων. τῇ δὲ τοιαύτῃ ἐπιτηδεύσει τὸ ΚΡΙΤΙΚΟΝ ἐφίστησι λογισμὸν, τὸν δυνάμενον τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς θεραπείαν τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς σύμφωνον ἀποδοῦναι. διὸ καὶ ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ αὐτὸν προσηγόρευσεν, ὡς ἐφεστάναι πεφυκότα τῇ τοῦ ὀχήματος συντάξει. ΓΝΩΜΗΝ μὲν, ὅτι λογικὴ δύναμίς ἐστιν· ΗΝΙΟΧΟΝ δὲ, ὅτι ἐφαπτομένη καὶ ἐπιστᾶσα τοῦ σώματος. τὸ δὲ ἐρωτικὸν ὄμμα ὑπὸ ΗΝΙΟΧΟΝ τέτακται. εἰ γὰρ καὶ μία ΨΥΧΗ, ἀλλ' ὄμματι μὲν οἷον θεωρεῖ τὸ τῆς ἀληθείας πεδίον· τῇ δὲ ἀναλόγῳ πρὸς χεῖρα δυνάμει τὸ συμφυὲς σῶμα κατέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ἵν' ὅλη πρὸς τὸ θεῖον ἴδῃ, καὶ τὴν θείαν ὁμοίωσιν κληρώσηται. καὶ ὁ μὲν καθόλου τῆς ἀποχῆς τύπος τοιοῦτος, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν στοχαζόμενος. τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀποφθέγμασιν ἐν ἀπορρήτῳ παραδέδοται, ὧν ἕκαστον εἰ καὶ μυστικὴν ἀπο-

ἀποχὴν εἰσηγεῖτο, οἷον, κυάμων μὲν ἐν σπέρμασι, θνησιδίων δὲ ἐν ζώοις, καὶ τούτων κατὰ γένος, ὡς ἐπὶ ἰχθύων τὸ, ἐρυθρίνου ἀπέχου, καὶ ἐν χερσαίοις ἄλλα, καὶ ἕτερα τινὸς ἐν πτηνοῖς· καὶ τὸ πλεῖστον, μέρη τινὰ ζώων ἀπηγόρευεν, οἷον, κεφαλὴν μὴ ἐσθίειν, μηδὲ καρδίαν. ὅμως καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων τὴν τελειότητα τῆς καθάρσεως ἐναπεσημαίνετο ὁ λόγος· διὰ μὲν γὰρ φυσικῆς ἰδιότητος τοῦδε, ἢ τοῦδε εἰς σωματικὴν ἀποχὴν κατατάξας· δι' ἑκάστου δὲ τῆς θνητῆς προσπαθείας κάθαρσιν εἰσηγούμενος, καὶ ἐθίζων διὰ πάντων εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ μὲν τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τόπου ἐξαναδύναι, πρὸς δὲ τὸ Ἠλύσιον πεδίον καὶ αἰθέρα τὸν ἐλεύθερον μετοικίσασθαι. ἐπειδὴ δὲ ἐν τάξει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀποχῆς ἐποιοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ μαχόμενα, ὡς ἂν οἰηθείη τις, εὑρίσκεται παρ' αὐτοῖς σύμβολα, (τὸ γὰρ, ζώων ἀπέχου, τὸ καρδίας ἀπέχου ἐναντίον· εἰ μὴ πού τις τὸ μὲν, καρδίας ἀπέχου, τοῖς ἀρχομένοις παρηγγέλθαι λέγοι· τὸ δὲ ζώων, τοῖς ἤδη τελείοις. ἐπεὶ δὲ ἡ κατὰ μέρος ἀποχή, οἷς τὸ ὅλον ζῶον ἀπηγόρευσε) διὸ οὐ παρέργως προσέχειν δεῖ τῇ τάξει τῆς ἀναβάσεως, ἣν ἐμφαίνει τὰ ἔπη. ΕΙΡΓΟΥ γάρ φησιν*. εἶτα, ὥσπερ ἐρωτῶντός τινος, ΠΟΙΩΝ; ἀπεκρίνατο, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

*ΒΡΩΤΩΝ

καὶ

abstinentiam insinuent; ut fabarum quidem in seminibus, carnium autem in animalibus; & in his secundum genera, quemadmodum in piscibus, cum rubellione abstinendum praecipit, & in terrestrib⁹ alio, & alio etiam in avibus; cum denique partes aliquas animalium prohibet, uti capite non vesci, neque cauda. In his tamen singillatim PURGATIONIS perfectionem eo ipso exprimit oratio, quod per proprietates quasdam naturales hoc vel illud ad corporalem quidem abstinentiam disponit; per unumquodque autem mortalis affectionis PURGATIONEM insinuat; & per omnia efficit ut ad se converti homo adsuescat, locumque generationis atque interitus relinquat, & ad campum Elysium, liberumque aetherem commigret. Quoniam autem ordine Pythagoreis fiebant abstinentiae progressus, unde etiam symbola nonnulla apud eos sibi repugnare aliquis existimaverit; (est enim quod animantibus abstinere jubet, ei contrarium, quod vesci corde prohibet: nisi iis qui initiātur hocquidem tradi, illud autem adultis atque perfectis putes. Est autem parte abstinere superflue imperatum, quibus totum animal vetitum est) ideo diligenter attendere oportet ad ordinis rationem, quae versibus ipsis indicatur. ABSTINE enim, ait, CIBIS. deinde, tāquā quib⁹ interrogante aliquo; QUOS DIXIMUS, respondit. Et

Et rursum, cum secundo quæri posset, ubi DIXISSENT Pythagorei, & in quibus disciplinarum traditionibus ciborum abstinentiam docuissent; IN PURGATIONIBUS, ANIMIQUE SOLUTIONE, adjecit: tanquam præcedere PURGATIONES, sequi autem SOLUTIONEM significet. Sunt vero ANIMI ratione præditi PURGATIONES mathematicæ disciplinæ, SOLUTIO autem sursum promovens, ratiocinatrix eorum quæ sunt inspectio. Quo factum est, ut singulariter locutus sit, quando INQUE ANIMI SOLUTIONE adjecit; cum disciplinas multas mathematice complectatur. Illis ergo, quæ de ANIMO ad PURGATIONEM atque SOLUTIONEM peculiariter dicta sunt, ea etiam par est adjungere de splendido corpore, quæ ipsi conveniant. Est igitur necesse ad PURGATIONES quæ fiunt disciplinis, eas etiam accedere quæ mysticæ sunt; & ad ratiocinatricem SOLUTIONEM, sequi sacerdotalem disciplinam quæ sursum evehat. PURGANT enim ista proprie, & ANIMI ratione participis spiritale vehiculum perficiũt. Liberant præterea sordib9 à ratione alienis, & ad mũdorum spirituũ congressus idonee habẽdos præparant. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Quemadmodum

καὶ πάλιν, ὡς πρὸς ἀντίληψιν πόσιν ζητοῦσι, τῶν σίτων οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἐν ποίαις μαθημάτων παραδόσεσιν ἀποχὰς βρωμάτων εἰρήκασιν, ἐπήγαγεν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ὡς τῶν μὲν ΚΑΘΑΡΜΩΝ προηγουμένων, τῆς δὲ ΛΥΣΕΩΣ ἐπακολουθούσης. ΚΑΘΑΡΜΟΙ * λογικῆς ΨΥΧΗΣ εἰσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι· καὶ ἀνάγωγος ΛΥΣΙΣ ἡ διαλεκτικὴ τῶν ὄντων ἐποπτεία. διὸ καὶ ἑνικῶς ἀπήγγελται, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· τῆς μαθηματικῆς πλείστων ἐπιστημῶν περιεχούσης. τοῖς οὖν ἐπὶ ΨΥΧΗΣ εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ καὶ ΑΠΟΛΥΣΙΝ οἰκείως παρειλημμένοις, δεῖ τὰ ἀναλογοῦντα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ἐπιτάξαι. ἀκόλουθον τοῖς τε μαθηματικοῖς ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ τοὺς τελεστικοὺς συνεστάναι, καὶ τῇ διαλεκτικῇ ΛΥΣΕΙ τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγὴν συνέπεσθαι ἀνάγκη. ταῦτα γὰρ ἰδίως ΚΑΘΑΙΡΟΝΤΑ, καὶ τελειοῦντα τὸ πνευματικὸν ὄχημα τῆς λογικῆς ΨΥΧΗΣ, τῆς μὲν ὑλικῆς * ἀζωΐας αὐτὸ χωρίζει· πρὸς δὲ τὴν τῶν καθαρῶν πνευμάτων συνουσίαν ἐπιτηδείως ἔχειν παρασκευάζει. μὴ καθαρὸν γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι οὐκ ἔστι θέμις. ὥσπερ

* δὴ.

* ἀλ. ἀταξίας, ἢ ἀλογίας

ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἀρετῇ δεῖ κοσμεῖσθαι, ὅπως τοῖς ἀεὶ τοιούτοις συνεῖναι δύνηται· οὕτω καὶ τὸ αὐγοειδὲς καθαρὸν καὶ ἄϋλον δεῖ παρασκευάσαι, ἵνα τῆς τῶν αἰθερίων σωμάτων ἀνάσχηται κοινωνίας. δι' ὁμοιότητος γὰρ πάντα φιλεῖ πρὸς ἄλληλα συνάπτεσθαι· τῇ δὲ ἀνομοιότητι καὶ τὰ ἐγγὺς ὄντα τοῖς τόποις χωρίζεται. τοῦτο τῆς τελεωτάτης φιλοσοφίας τὸ μέτρον οἱ Πυθαγόρειοι παρέδοσαν, πρὸς τὴν ὅλην τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα οἰκεῖον, καὶ σύμμετρον. ὁ γὰρ ψυχῆς μόνης ἐπιμελείας ποιούμενος, τοῦ δὲ σώματος ἀμελῶν, οὐ τὸν ὅλον ἄνθρωπον ΚΑΘΑΙΡΕΙ. πάλιν δ' αὖ ὁ τοῦ σώματος οἰόμενος δεῖν ἐπιμελεῖσθαι χωρὶς τῆς ΨΥΧΗΣ, ἢ τὰς τοῦ σώματος θεραπείας συντελεῖν τι τῇ ΨΥΧΗ μηδὲν δι' ἑαυτῆς ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝΗ, τὸ αὐτὸ διαμαρτάνει. ὁ δὲ δι' ἀμφοτέρων οἰκείως ἀγωγῶν,* καὶ κατὰ τὸ συνάπτεσθαι τῇ τῶν ἱερῶν τέχνῃ ἡ φιλοσοφία, ὡς περὶ τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς κάθαρσιν πραγματευομένη, ἣν οἱ χωρίσαντες τῆς φιλοσόφου νοῦ, οὐκ ἔτι τὴν αὐτὴν δύναμιν εὑρήσεις. καὶ γὰρ τῶν συμπληρούντων τὴν ἡμετέραν τελείωσιν τὰ μὲν ὁ φιλόσοφος νοῦς προεξεῦρε· τὰ δὲ ἡ τελεστικὴ ἐνέργεια συνεισήγαγε τῷ φιλοσόφῳ νῷ ἑπομένη. τελεστικὴν δὲ ἐνέργειαν λέγω τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς

*καλῶς ποιεῖ. ἢ, εὐλόγως ποιεῖ.

ΚΑΘΑΡ-

igitur ANIMUM ſcientia atque virtute ornari decet, ut cum talibus verſari queat; ſic & lucidum corpus purum exſiſtere, materiaque carere, ut æthereorum communicationem queat tolerare. Solent enim ſimilitudine cuncta inter ſe conjungi: diſſimilitudine autem, etiam quæ vicina ſunt loco moveri, atque ſeparari. Hunc præſtantiſſimæ philoſophiæ modum, ad cumulatam hominis perfectionem aptum & convenientem, tradiderunt Pythagorei. Qui enim animi ſolum curam gerit, corpus autem negligit; non hominem PURGAT integrum. Et qui corporis rurſum, neglecto animo, habendam ſibi ſolum eſſe rationem exiſtimat; aut conducere aliquid ejus ſtudium, EXPURGATO nequaquam per ſe ANIMO; idem peccat & ipſe. Qui autem per utrumque apte incedit, jure id facit, & ita Philoſophiam cum ſacrorum arte conjungit, quæ in ſplendidi corporis PURGATIONE occupata eſt; quam ſi à philoſophica mente ſeparaveris, non amplius vires eaſdem habere inveneris. Ex his enim quæ perfectionem noſtram complent, alia quidem philoſophica mens prius invenit; alia autem adjecit myſtica operatio quæ mẽtem philoſophicã ſequitur. Voco autẽ myſticã operationẽ, lucidi corporis

purgandi facultatem: ut universæ quidem philosophiæ moderetur quod vires habet contemplandi, tãquam mens; sequatur autẽ quod in agendo positum est, tanquam facultas. Sunt vero ejus quod in actione cõsistit species duæ, civilis & mystica. Illa quidẽ virtutum ope eo ipso nos liberans quod est rationi cõtrarium: hæc autem sacris artibus terrenas cogitationes amputãs. Exsistũt porro civilis philosophiæ indicium non parvũ, leges ipsæ quæ in publico positæ sunt: mysticæ autem philosophiæ, civitatum sacra. Est præterea totius quidem philosophiæ apex mens contemplans; medium autem civilis; ultimũ vero mystica: retinetque quod primum est (si cum reliquis duobus comparetur) oculi quidem similitudinem; manus autem atque pedis rationem, quæ sequũtur, si cũ primo conferantur. Quæ quidẽ omnia ita sunt inter se cõjuncta atque ordinata, ut sit imperfectum quodlibet, ac stultũ propemodũ, si reliquis destituatur. Quo fit, ut in unum coire oporteat veritatis inventricem scientiam, & vim illam quæ virtutem profert, & eam etiam quæ puritatem operatur, ut menti duci congruum exsurgat civile opus, utque ambobus istis consentaneum bonum proferatur. Atque hic quidem finis est Pythagoricæ disciplinæ; ut toti penitus alati fiamus ad bonorum divinorum perceptionẽ, ut cum mortis tẽpus instabit, relicto

in

ΚΑΘΑΡΤΙΚΗΝ δύναμιν, ἵνα τῆς ὅλης φιλοσοφίας τὸ μὲν θεωρητικὸν προηγῆται, ὡς νοῦς· τὸ δὲ πρακτικὸν, ὡς δύναμις ἕπηται. τοῦ δὲ πρακτικοῦ δύο θῶμεν εἴδη, πολιτικὸν, καὶ τελεστικόν. τὸ μὲν διὰ τῆς ἀρετῆς τῆς ἀλογίας ἀποκαθαῖρον ἡμᾶς· τὸ δὲ, διὰ τῶν ἱερῶν μεθόδων τὰς ὑλικὰς φαντασίας ἀποτέμνον. δεῖγμα δὲ οὐ μικρὸν τῆς μὲν πολιτικῆς φιλοσοφίας, οἱ ἐν κοινῷ κείμενοι νόμοι· τῆς δὲ τελεστικῆς φιλοσοφίας, τὰ τῶν πόλεων ἱερά. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἀκρότατον τῆς ὅλης φιλοσοφίας ὁ θεωρητικὸς νοῦς· μέσον δὲ ὁ πολιτικός· καὶ τρίτον ὁ τελεστικός. τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τὰ δύο τὴν ὀφθαλμοῦ ἀναλογίαν ἀποσώζοντος· τῶν δὲ μετ' αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο τὴν χειρὸς καὶ ποδὸς ἀξίαν ἐχόντων. πρὸς ἄλληλα δὲ πάντων συντεταγμένων, ὡς ἀτελὲς εἶναι ὁτιοῦν τούτων, καὶ ἐγγὺς μάταιον, μὴ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργείας τυγχάνον. διὸ εἰς μίαν ἕνωσιν συνελθεῖν δεῖ τήν τε τῆς ἀληθείας εὑρετικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἀρετῆς προβλητικὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητος ἀπεργαστικὴν, ἵνα σύμφωνον τῷ ἡγεμόνι νῷ τὸ πολιτικὸν ἔργον ἀποτελῆται, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον* τὸ ἔργον ἀποφαίνηται. τοῦτο τῆς Πυθαγορεικῆς ἀγωγῆς τὸ τέλος, ὅλους δι' ὅλων ὑποπτέρους γενέσθαι πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν μετάληψιν, ἵν' ὅταν ὁ τοῦ θανάτου καιρὸς ἐνστῇ, καταλιπόντες

* χ' ἀγαθὸν

ἐπὶ γῆς τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ τὴν τούτου φύσιν ἀποδυσάμενοι, πρὸς τὴν οὐρανίαν πορείαν ὥσπερ εὔζωνοι οἱ τῆς φιλοσοφίας ἀγώνων ἀθληταί. τότε γὰρ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς ἀποδίδωσι στάσιν, καὶ θεοποιεῖσθαι, ὅσον οἷόν τε ἀνθρώποις θεοὺς γενέσθαι, μηνύει ὁ λόγος διὰ τῶν ἑξῆς.

70 ΗΝ Δ' ΑΠΟΛΕΙΨΑΣ ΣΩΜΑ, ΕΣ
ΑΙΘΕΡ' ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΛΘΗΣ·
71 ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ,
ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ.

Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. τοῦτο, Πλάτων φησίν, ὁ μέγας ἀγών, καὶ ἐλπὶς ἡ μεγάλη. τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελεώτατος καρπός. τοῦτο τῆς ἐρωτικῆς, καὶ τελεστικῆς ἔργον τέχνης τὸ μέγιστον, οἰκειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά· ἀπολῦσαι δὲ τῶν τῇδε πόνων, ὡς ἔκ τινος καταγείου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγάς, καὶ τοὺς μακάρων ὀνιδρύσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὁδ'εύσαντας. τούτοις γὰρ καὶ τὸ τῆς * ἀποθεώσεως ἀπόκειται γέρας. ἐπεὶ εἰς γένος θεῶν οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ, ἢ τῷ κτησαμένῳ ἀλήθειαν μὲν, καὶ ἀρετὴν ἐν ψυχῇ, καθαρότητα δὲ ἐν τῷ πνευματικῷ αὐτῆς ὀχήματι.

* ἴσως, ἀποθεώσεως

οὕτω

in terra mortali corpore, ejusque natura exuta, ad cœleste iter expeditiores fiant philosophicorum certaminum athletæ. tum enim in primum statū illos restitutum iri, & Deos fore, quantum licet hominibus, versibus indicatur qui sequuntur.

70 SIN AUTEM RELICTO CORPORE COMMIGRES AD LIBERUM AETHEREM; 71 ERIS IMMORTALIS DEUS, INCORRUPTIBILIS, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUS.

Sic ubi deposito vacuus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Hic est laborum omnium finis præstantissimus. Hoc certamen, inquit Plato, magnum; hæc spes ingens. Hic philosophiæ fructus perfectissimus. Hoc amatoriæ atque mysticæ artis opus maximum: ea videlicet conciliare & afferre quæ vere bona sunt; malis autem, quibus hic opprimimur, tanquam ex profundo fæculentæ hujus vitæ specu, eripere, & ad æthercam lucem evehere, inque beatorum insulis eos qui superius iter secuti sunt, collocare. Hos enim etiam exspectat præmium relationis in Deos, in quorum ordinem adsciscí nemini fas sit, nisi qui veritatem quidem atque virtutem animo ipso adeptus sit, puritatem autem spiritali ejus vehiculo.

Ita enim sanus quidam atque integer effe-ctus in primi habitus formam restituitur, ubi ad seipsum verarum rationum collectione redierit, omnemque divinum ornatum agnoverit, & hujus universi opificem invenerit. Id autem ubi fuerit effectus (quãtum potest post PURGATIONEM) quod semper ii sunt qui in generationem natura non cadũt; notitiis quidẽ in universo etiam ad Deum ipsum evehitur: sed quia congenitum corpus habet, etiã loco indiget in quo, astri more atque ordine, veluti sedem exquirit. Cõveniat vero corpori ejusmodi locus ille qui proxime sub luna sequitur; tanquam corporibus quidem corruptioni obnoxiis superior, inferior autem cœlestibus; quem LIBERUM AETHEREM nominant Pythagorei. AETHEREM quidem, tanquam materiæ expers, atque æternum corpus; LIBERUM autem, tanquam materialium perturbationum vacuum. Quid igitur, cum eo pervenerit, aliud futurus est, quam quod innuit, cum FORE IMMORTALEM pronũtiat; non quidẽ natura, sed iis similem de quibus in versuum principio locutus est? Qui enim quod facto progrediẽdi initio ad virtutẽ pervenit, atq; est in deorũ numerum relatum, idem unquã cum iis valeat exsistere quæ ab æterno sunt ejusmodi? Atqui idipsum etiam indicat, quod sequitur; FORE enim DEUM IMMORTALEM, INCOR-

ὅπου γὰρ ὑγιής τις καὶ ὁλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς ἀρχαίας ἕξεως εἶδος ἀποκαθίσταται, διὰ τῆς τῶν ὀρθῶν λόγων ἑνώσεως ἀπολαβὼν ἑαυτὸν, καὶ πάντα τὸν θεῖον κόσμον ἀναγνωρίσας, καὶ τὸν δημιουργικὸν τοῦδε τοῦ παντὸς ἐξευρών. τοῦτο δὲ γενόμενος, ὡς οἷόν τε μετὰ τὴν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, ὃ ἀεί εἰσιν οἱ μὴ εἰς γένεσιν πίπτειν πεφυκότες, τῇ μὲν γνώσεσιν ἐν τῷ παντὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεται τὸν θεόν· σῶμα δὲ συμφυὲς ἔχων, τόπου δεῖται εἰς κατάταξιν ἀστροειδῆ, οἷον θέσιν ζητῶν. πρόσφορος δ' αὖ τῷ τοιούτῳ σώματι τόπος ὁ ὑπὸ σελήνην προσεχῶς, ὡς ὑπερέχων τῶν μὲν φθαρτῶν σωμάτων, ὑποβεβηκὼς δὲ τῶν οὐρανίων, ὃν ΑΙΘΕΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσιν. ΑΙΘΕΡΑ μὲν, ὡς ἄϋλον καὶ ἀΐδιον σῶμα· ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ δὲ, ὡς ὑλικῶν παθημάτων καθαρόν. τί οὖν ἐκεῖσε ἐλθὼν ἔσται, ἢ τοῦτο, ὅ φησιν, ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ὁμοιούμενος τοῖς ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπῶν λεχθεῖσιν ἀθανάτοις θεοῖς, οὐ φύσει ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ. πῶς γὰρ τὸ ἀπὸ χρόνου τινὸς προσκόψαν, καὶ ἐπιδεδωκὸς εἰς ἀρετὴν, καὶ ἀποθέωσιν, τοῖς ἐξ ἀϊδίου τοιούτοις εἰς ταυτὸν ἄν ποτε καταστάιη; δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ προσθήκη· ΕΣΣΕΑΙ γὰρ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ἐπήγαγεν,

AM-

ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗ-
ΤΟΣ, ἵνα κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ θνητοῦ, ἡ θεοποιΐα
ἡμῖν νοῆται, ἥτις μὴ φύσει, μηδὲ κατ' οὐσίαν
ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς, καὶ κατ'
ἐπίδοσιν ἐπιγινομένη. ὡς ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦτο
ΘΕΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ μὲν τῷ ἀϊδίῳ,
ΘΝΗΤΩΝ δὲ τῷ καθόδῳ γιγνομένων, οἳ
καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβή-
κασιν· οἱ μὲν γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεόν· οὗτοι
δὲ καὶ εἰς ἄνοιαν αὐτοῦ ποτὲ πίπτουσιν. οὐ γὰρ δὴ
τὸ τρίτον γένος τελείως ἡρμόσθη, ἢ τοῦ μέσου γένοιτο ἂν
* δὲ τρίτον· ὁμοιοῦται * τῷ πρώτῳ γένει ὑποτεταγ-
μένον τῷ μέσῳ. ἡ γὰρ κατ' ἀρετὴν ἐν ἀνθρώποις
ὁρωμένη πρὸς τὰς οὐρανίους ὁμοιότης, ἤδη
προϋπάρχει τῶν σοφωτέρων καὶ προσφυεστέρων τοῖς
ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία
πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται
ἡ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν ὁμοιότης. αὕτη δὲ
ἀεὶ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις. ἀεὶ
δὲ μόνον, καὶ οὐχ ὡσαύτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰ-
θερίοις. οὔτε δὲ ἀεὶ, οὔτε ὡσαύτως, τοῖς μεταπί-
πτουσιν αἰθερίοις, καὶ ἀπὸ γῆς πολιτεύεσθαι πε-
φυκόσι. τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην ὁμοίωσιν
εἰς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπεικα-
σίας παράδειγμα ποιοῖτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς
* γὰρ τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. οὐ * μόνον σκοπὸς
ὁμοιω-

INCORRUPTIBILEM, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUM adjicit: ut ejus quod morti subjectum est ademptione, DEOS nos factum iri significet; cum neque natura, neque substantia tales exsistamus, sed progressu atque profectu evadamus. Quo fit, ut aliud genus istud DEORUM sit, adscensu nimirum IMMORTALE, descensu vero MORTALE, heroibusque illustribus necessario inferius; cum illi quidem Deum semper mente complectantur; isti autem in ejus ignorationem aliquando incidant. Non enim certe tertium genus fuerit, cum perfectum evaserit; aut ejus respectu quod medium est tertium fiet: sed erit primo generi simile, cũ mediis subjectum sit. Quæ enim habitudine cum cœlestib⁹ esse videtur hominibus similitudo, perfectius jã & arctius heroicis mediisque generibus ante inest. Quo fit, ut communis & sola generũ omniũ ratione præditorũ ea videatur esse perfectio, quæ ad opificẽ Deũ accedit. Eadẽ vero sẽper quidẽ, atque similiter, inest cœlestibus: sẽper vero tãtũ, nec similiter tamẽ, æthereis illis qui stati firmiq; sunt; nõ autẽ semper, neque similiter, æthereis illis qui decidũt, & qui ita natura comparati sunt, ut versẽtur in terra. Primã vero atq; præstantissimã similitudinẽ quæ cum Deo est, si quis secũdæ, atque adeo tertiæ exẽplar dicat, aut tertiæ secundam; non inepte dixerit. Non enim solum is scopus est,

ut

ut opifici Deo similes efficiamur; sed ut id regula optima, vel mediæ similitudinis ratione consequamur. Quod si ita perfecte minus assequimur, vel hunc saltem virtutis fructum maximum percipimus, quod naturæ nostræ modũ nec ignoram⁹, nec ferimus indigne. Est autem virtutis permaximæ, creationis finibus, quibus omnia speciatim distincta sunt, sese continere; ipsasque sequi providentiæ leges, quibus omnia pro cujusque viribus ad bonum congruum feruntur, atque adjunguntur. Atque hæc quidem est aureorum carminum nostra explanatio, qua Pythagorea dogmata mediocri compendio in conspectum unum posuimus. Decebat enim neque versuum brevitate sermonum nostrum nos metiri: (ita namque latuisset cur optime multa præcepta sunt) neque rursum per universam philosophiam extendere: (fuisset enim id majoris operæ quam præsens ratio postulat) sed scribendi modum, quantum fieri potuit, ad eorum sensum referre, eaque tantum dicere quæ ad generalem dogmatum, quæ versibus continentur, explicationem facerent. Sunt enim nihil aliud versus isti, quam philosophiæ imago absolutissima, summorumque in ea dogmatum compẽdium, atque elementaris institutio posteris relicta ab iis, qui legem divinam secuti in cœlum sublati sunt:
quas

ὁμοιωθῆναι τῷ δημιουργῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τῶν ἀρίστων, ἢ τὴν μέσην ὁμοίωσιν. οἱ δὲ ἀπολειπόμενοι τούτων τυγχάνομεν, καὶ τὸ πλεῖον τῆς ἀρετῆς ἐν τούτῳ καρπούμεθα, ἐν τῷ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἡμῶν μήτε ἀγνοεῖν, μήτε δυσχεραίνειν. ἀκροτάτη δὲ ἀρετὴ τοῖς τῆς δημιουργίας ὅροις ἐμμένειν, οἷς πάντα κατ' εἶδος διακέκριται, καὶ τοῖς τῆς προνοίας ἕπεσθαι νόμοις, δι' οὓς τὰ πάντα κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν πρὸς τὸ σύμμετρον ἀγαθὸν οἰκειοῦται. τοιαύτη δὲ χρυσῶν ἐπῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέγονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων μετρίαν σύνοψιν. ἔδει γὰρ μήτε ἐν τῇ τῶν ἐπῶν βραχύτητι στῆσαι τὸν λόγον (οὕτω γὰρ ἂν πολλὰ διέλαθεν, ὅτι καλῶς νενομοθέτηται) μήτε εἰς μῆκος ἀποτεῖναι τῆς ὅλης φιλοσοφίας αὐτὸν (μεῖζον γὰρ τοῦτο, ἢ κατὰ τὸν παρόντα λόγον)· ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν λόγων, ὅσον οἷόν τε, πρὸς τὴν τούτων ποιήσασθαι νῦν, τοσοῦτον μόνον ἐν αὐτοῖς ἐξαπλώσαντας, ὅσον ἐκ τῶν καθόλου δογμάτων τῇ τῶν ἐπῶν ἐξηγήσει προσήρμοττεν. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὰ ἔπη ταῦτα, ἢ τελειότατος χαρακτὴρ φιλοσοφίας, καὶ τῶν κεφαλαιωδεστέρων αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομὴ, καὶ ὑπὸ τῶν θεῖον νόμον ἀναβεβηκότων ὑπογραφεῖσα τοῖς μετ' αὐτοὺς παιδευτικὴ στοιχείωσις·

ἀ

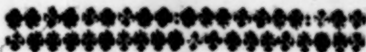
ἃ δὲ καὶ τοῦθ' ὅτι εἴπερ ἄν τις ἀνθρωπίνης συμβουλίας εἴη γνώρισμα κάλλιστον, καὶ οὐχ ἑνός τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, ὅλου δὲ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ εἴποιεν, τοῦ * ὁμαΐου παντὸς ἀπόφθεγμα κοινόν. διὸ καὶ νόμος ἦν ἕωθέν τε ἀνισταμένους αὐτοὺς ἀκροᾶσθαι τούτων τῶν ἐπῶν, ὥσπερ τινῶν Πυθαγορικῶν θεσμῶν, ἑνός τινος ὑπαναγινώσκοντος· καὶ πρὸς ἑσπέραν εἰς ὕπνον μέλλοντας τρέπεσθαι· ὅπως ἂν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέτης τῶν τοιούτων λόγων, ζῶντα ἐν αὐτοῖς ἀποφήνωσι τὰ δόγματα. ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς ποιεῖν δίκαιον, πρός τε συναίσθησιν τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας ὀψὲ γοῦν ποτε κλήσασθαι.

* ἴσως ὁμακοΐου

TELOΣ.

quas certe humanæ etiam ingenuitatis documentum optimum revera queas nominare; nec putare Pythagorici cujusdam commentationem exsistere; sed totius sacri cōvent⁹, atq;, ut ipsi dixerint, ὁμαῖν, id est, simul audientis cœtus universi, præclaram sententiam. Quo factum est, ut mane versus istos, tanquam oracula Pythagorica, recitante aliquo, audire, idemque vesperi, cum se ad somnū converterent, facere, lex esset; ut assidua ejusmodi sermonum meditatione, qualia in eis viverent dogmata appareret. Quod sane & nos etiam observare justum fuerit; ut quam tandem ab eis utilitatem colligere valeamus, experiamur.

FINIS.

Candido Lectori.

NONNULLA sunt, amice lector, quorum te monitum volui. Primum, magnam tibi PETRO MORINO, viro probissimo atque doctissimo, habendam esse gratiam; cujus opera effectum est, ut multis in locis ex Vaticana bibliotheca exemplar nostrum emendatum sit. Deinde, usum me esse, cum ex Italia redirem, PINSIROLAE, J. C. Taurino eo tempore profitentis, codice ad horam unam; ex cujus brevi inspectione Vaticanæ lectionis fides mihi confirmata est. Præterea, quæcunque ad Græcæ editionis imaginem notata videris, conjecturas meas esse, in quibus exemplariū deficiebat autoritas, sive mutari debere aliquid, sive adjici crederem: quod tamen judicio tuo relinqui vellem. Vale.

AUREA PYTHAGOREORUM CARMINA

Latine conversa, multisque in locis emendata, illustrataque adnotationibus; quibus etiam Hieroclis interpretationi non parum lucis adfertur.

Autore
THEODORO MARCILIO.

LONDINI,
Ex officina ROGERI DANIELIS,
MDCLIV.

NOBILISSIMO GENERE NATIS, ATQUE EXIMIA

Spe animi & ingenii præditis adolescentibus, Guilielmo, Carolo, & Richardo Perciis, fratribus, Anglis, nobilissimi ac fortissimi viri comitis Northumbriæ filiis S. P. Dico.

Quod parens eloquentiæ Latinæ M. Cicero, de Q. Hortensii oratoris indole posuit in Bruto, illius admodum adolescentis ingenium, ut Phidiæ signum simul adspectum & probatum fuisse; id mihi, quotiescunque in vos intueor, Guilielme, Carole, ac Richarde Percii, adolescentes nobilissimi, in mentem venire solet, ac videri de nemine rectius quam de vobis usurpari posse, quibus egregia quædam præclaraque indoles omnium voluntates conciliat; perinde ut sicubi lumen aliquod in tenebris effulsit, omnium eo repente oculi conjiciuntur. Tanta enim decoris & honestatis elegantia est, ut non solum adultæ jam species pulchritudoque virtutis, sed etiam spes atque exspectatio crescentis, admiranda, & singulari omnium caritate digna existimetur. Sed ut in natis è terra stirpibus, quanquam flores magnæ jucunditati esse consueverunt, cum & adspectu pul-

cherrimi sint, & fructum polliceantur; tamen quia & voluptatem illam momentaneam esse, & baccarum ubertatis exspectationem fallacem, atq; in casu positam esse intelligimus, ipsa fructuum maturitate quamprimum perfrui optamus: sic mihi de præclara indole animi vestri ad omnem decoris atque dignitatis excellentiam jucundissime cogitanti, majorem tamen ipsa laudum vestrarum perfectio, & virtutis quasi maturitas voluptatem adferret. Illa vero quanquam sine accessione quadam ætatis contingere solet nemini, cura tamen diligentiaque accelerari potest; quemadmodum fructus interdum diligentiore quodam cultu maturescere videmus, antequam ipsum maturitatis tempus appropinquarit. Qua virtutis acceleratione, nihil ad laudem insignius homini accidere in vita potest. Nam quæ major commendatio ad gloriam Octaviano esse potuit, quam illud M. Tullii testimonium in Philippicis, *C. Cæsarem ineunte ætate docuisse, ab excellenti eximiaque virtute progressum ætatis exspectari non oportere?* Quam illi etiam Ovidius poeta ingeniosissimus virtutis anticipationem tribuit, quasi apicem totius dignitatis; apposito etiam Herculis ac Liberi patris exemplo, qui etsi omni genere laudis cumulatissimi fuerint, tamen illud unum ad gloriam & summam dignitatem quasi eximium habuerunt, quod ætatis progressionem, cursu quasi quodam virtutis anteverterunt.

Parcite natales timidi numerare Deorum,
Cæsaribus virtus contigit ante diem.

Ingenium

Ingenium cœleste suis velocius annis
Surgit, & ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibusq; duos Tyrinthius angues
Pressit, & in cunis jam Jove dignus erat.
Nunc quoq; qui puer es, quātus tunc Bacche fuisti
Cum timuit thyrsos India victa tuos!

Sic ne Alexandro quidem illi, qui propter magnitudinem rerum gestarum, magni cognomentum ipsum traxit ex virtutis magnificentia major laus tribui potuit ea qua decoratus à M. Tullio est in eadem oratione; *ex illius vita judicari posse virtutis esse quā ætatis cursum celeriorem.* Quæ vobis exempla, nobilissimi adolescentes, ad imitandum proposita esse cupio, ut iisdem quasi gradibus, ad summam totius honestatis amplitudinem adscendere pugnetis, quæ cum omnibus bene à natura informatis, tum vobis tali genere ortis, inprimis proposita esse debet, quasi extremum, quo curæ cogitationesque omnes conferendæ sint. Sed quid Romanorum vobis aut Græcæ nationis exempla proponere attinet, cum domesticis abundetis? Omitto enim de aliis qui in Perciorum familia nobilissima omni genere laudis floruerunt; quos non dicam illustrare laudando, sed percensere numerando infinitum esset: unum parentis vestri summi viri exemplum est, unde transferri possit imitatione, quicquid in ullo genere admirandum, atque omni studio complectendum est. Hujus igitur si vestigiis ingressi ad eandem laudis & gloriæ magnitudinem acriter incumbere perrexeritis, neminem dubitaturum arbitror,

tror, quin flori ætatis, qui nunc suavitate quadam propinquæ spei omnes movet, brevi maximarum virtutum ubertas & copia responsura sit.

Quod cum vehementissime cuperem, etsi vestra sponte jam excitati essetis, tamen facere non potui, quin etiam currentes, ut dicitur, incitarem; ut, non quidem studiosius, nam id fieri vix potest, sed fortasse majore animo & fiducia, parentis vestri exemplo, virtuti & gloriæ serviretis. Eoque adductus sum ut Pythagoræ carmen aureum, breviter à me adnotationibus illustratum vobis offerrem, quasi testificationem potius eximiæ vestræ indolis, ac in harum artium disciplinis liberalissimis diligentiæ prope singularis, quam industriæ languentis excitationem.

Hoc igitur munus vobis fauste, feliciter, prospereque evenire, & quia in lucem exiturum est, aliis etiam optimarum artium studiosis utilitati esse cupio, vehementerque opto, cumulatius enim quod propositum mihi est, consecutus videbor, si non vobis tantum, sed vestra causa etiam cæteris hoc carmen fructuosum erit; quia ut vestræ in omnes humanitatis indolem perspexi, etiam vobis nihil jucundius accidere posse intelligo, quam si quis vobis gratificari cupiens, eo ipso de quamplurimis optime promereatur. Itaque sic interpretationem hujus carminis temperare conatus sum, ut neque multa quæ propter ætatem à vobis intelligi non possent, de Pythagoræ decretis philosopharer, neque à rerum ipsarum

ipsarum inspectione aversus viderer, ac syllabas tantum & vocabula quædam pueriliter aucupari. Plenissimam vero sententiarum, quæ tanquam mysteria, his versibus consignatæ sunt, si explicationem aggredi voluissem, & omnia quæ de Pythagoræ divini viri præceptis ad hujus instituti rationem accommodata erant conquirere; bibliothecæ ejusdem argumenti libris impleri potuissent. Quid enim uberius ad dicendum est, quam de Diis immortalibus, de pietate in parentes, de immortalitate animorum, aliisque sexcentis philosophiæ locis, gravissimæ disputationes? Sed mihi hoc tempore spectandum fuit, non tam quid uberrime aut ingeniosissime, quam quid aut ad vestram ætatem, aut ad legentium opportunitatem convenientissime diceretur; ne ingenii ostentatio puerilis à me suscepta videretur potius, quam ratio inita fuisse, ut studiis vestris accessio quædam adjungeretur.

Hæc igitur cum voluntatis erga vos meæ inclinatio tam brevi tempore, à quo mihi primum cogniti estis, nata fuerit, existimare vobis licet quanta sit in vos pietas & quantus amor parentis, à quo spiritus hic quem ducitis, patrimonium, libertas, civitas vobis tradita est; quanta vestri doctoris, cui in disciplinam privatim dati estis, ornatissimi viri, de vestra in omni genere laudis progressione, cura & cogitatio sit, quorum exspectationem sine magna culpæ reprehensione & languoris vituperatione fallere neutiquam potestis.

Quamobrem pergite ut facitis, nobilissimi

adolescentes, & in artium pulcherrimarum studium, in quo estis, incumbite, ut virtutis & sapientiæ magnitudine traditam à parente vobis hæreditatem laudis & gloriæ tueamini, atque immortalibus ejus erga vos meritis, referte propagatam vestra virtute Perciorum familiæ immortalitatem; persuasi, ut res est, sanctius parenti à liberis officium præstari nullum posse, quam si etiam tunc cum è vita excesserit, virtute illorum ac meritis quasi renasci, & interitu ipso vitam adeptus esse videatur. Valete, Lutetiæ, Calend. Februarii, CIƆ. IƆ. XXCV.

Vestræ dignitati addictissimus

Theodorus Marcilius.

NOBILISSIMIS, AC SUMMA SPE ANIMI ET INGENII præditis fratribus, Guilielmo, Carolo, & Richardo Perciis, Anglis, Comitis Northumbriæ filiis.

QVis fuit à toto qui credidit orbe Britannos
Divisos? at nil junctius esse potest.
Ingeniis nam læta suis nunc Anglia, late
Æternum in toto possidet orbe decus.
Quale tui Guilielme, tui vel Carole crescit,
Vel Richarde tui delicium ingenii;
Quod nunquam poterit cupienti spernere ab orbe
Immensi refluens alveus Oceani.
Crescite Germani, secli tria sidera, fratres;
Nec lævo pereat sidere vestra seges.

TH. M.

ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΕΠΗ ΤΑ ΧΡΥΣΑ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεοὺς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς.
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἄγχις' ἐκγεγαῶτας.
Τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιοῦ φίλον, ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι.
Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
Ὄφρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.
Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε·
Γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε,
Καὶ θυμοῦ. πρήξῃς δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου,
Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε, λόγῳ τε.
Μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε·
Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι·
Χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσθαι.
Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς, πρᾴως φέρε, μηδ' ἀγανάκτει.
Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθόσον δύνῃ· ὧδε δὲ φράζευ·
Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσι.
Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοί τε, καὶ ἐσθλοὶ
Προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο, μήτ' ἄρ' ἐάσῃς
Εἴργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἤν περ τι λέγηται,
Πρᾴως εἶχ'. ὃ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω.

Μηδείς

AUREI PYTHAGOREORUM
versus Theodoro Marcilio interprete.

PRæcipuo dignare Deos cultu, ordine legis,
Æternosq; jurata pie servato: secundi
Heroum generi claro debentur honores.
Postea terrestres Genios cole, rite litatis
Sacris. nec tibi sint justo sine honore parentes,
Sanguineq; adjuncti. ex aliis tua formet amicũ
Deinde tibi virtus, ut quisq; erit optimus, illi
Obsequere officiis, & dictis lenibus; illi,
Si leviter peccet, bonus ignovisse memento,
Quod poteris, cũ vi namq; est cõjũcta facultas.
Hæc rata sint. Post illa modũ quoq; figere pugna
Rebus aqualiculi, & somno, Veneriq; profanæ,
Atque iræ. tum turpe nihil, sive arbiter adsit,
Sive agites ævum solus, conceperis, ipse
Te ante omnes reverẽs. tũ servantissim' æqui
In factis dictisq; suas: neq; mobilis unquam
Vivito & imprudens, sed mortem scito manere
Omnibus: ergo & rem facere, atque expendere nummos,
Cum usus fiet, ama. tũ quæ nos cœlitus urgẽt
Aspera, de his placideq; tuam & sine murmure partem
Disce pati; tamen ut pugnes ratione mederi,
Quod poteris, reputesq; animo divinit' illa haud
Sæpe venire probis. Variis sermonibus autem
Sæpe calent aures, rectis pravisq; : sed illos
Nec metuẽs horresce nimis, neq; credul' audi.
Et si quis referat vanissima, tu tamen usque
Æquum animi serves; atque hoc simul accipe dictum.

Ne

Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ,τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τι πρήσσειν τε, λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς
ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει.
Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι· ἀλλὰ διδάσκου
Ὅσσα χρεών, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.
Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμελείαν ἔχειν χρή.
Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον, καὶ σίτου, γυμνασίων τε
Ποιεῖσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μή σ' ἀνιήσει.
Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον.
Καὶ πεφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον
ἴσχει.
Μὴ δαπανᾶν παρὰ καιρὸν, ὁποῖα καλῶν ἀδα-
ήμων·
Μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Πρῆσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψῃ· λόγισαι δὲ
πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέ-
ξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν·
Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι· καὶ μετέπειτα
Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου.
Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.
Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρα-
κτύν,
Παγὰν ἀενάου φύσεως. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον
Θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. τούτων δὲ κρατήσας
Γνώσῃ ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.

Γνώσῃ,

Ne inducare cave dictis factisve benignis,
Ut facias sanæ quod non est utile menti.
Si aggrediare ad opus consulta, ne quid inepte
Suscipias. sine méte agere aut effundere verba
Non sani est hominis. Tu vero perfice quæ nō
Post infecta velit serus dolor esse, nec unquā
Incipe quod nescis; sed primum discere tenta,
Si quid opus; sic læta fluent tibi tempora vitæ.
Corpore item ut valeas non neglige, quod tibi firmum
Efficies, epulisq; modum, vino atque labori
Præstitués: mod⁹ auté esto nō duriter angens.
Sed victum sine deliciis, sine sordibus opta.
Præterea invidiæ scelus irritare caveto.
Nec facito indecores, turpis quasi ganeo, sūtus,
Nec restrict⁹ eas; mod⁹ in re optabilis omni est.
Res age quæ tibi non obsint; ratione moveri
Sollers. nec dulci declines lumina somno,
Quā ter quoq; die reputes quid feceris; in qua
Parte modum excessi, quid perfeci, aut quid omisi.
Atq; ita procedens adjunge novissima primis.
Si male gestum aliquid, tute argue; sin bene, gaude.
Hæc satage, hæc meditare, sit hic amor unus, in ipsa
Te hæc divini habitus vestigia clara reponét.
Juro tibi húc à quo datus ille quaternio méti
Nostræ, ex quo natura fluit ceu fonte perenni.
Sed nil fas tétare homini quin ante precetur
Fortunare sibi hoc Divos. Hæc omnia servans
Méte animi serié agnosces hominúatq; Deorū
Quatenus in re omni patet aut restringitur. idem

Γνώσῃ δ', ἣ θέμις ἐστί, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην·
Ὥστε σε μήτ' ἄελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.
Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας,
Τλήμονας, οἵ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι, λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας. οἱ δὲ κυλίνδροις
Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες.
Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθε
Σύμφυτος· ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
Ζεῦ πάτερ, ἦ πολλῶν γε κακῶν λύσειας ἅπαντας·
Ἢ πᾶσιν δείξαις οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται.
Ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.
Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
Ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις.
Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. καὶ φράζευ ἕκαστα
Ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.
Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεός, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Disces, qua pote, naturam diffusa per omnem
Portio quæ rata contineat, ne plurima speres
Non sperãda homini, aut à vero devius erres.
Cernere erit duris homines involvier ultro
Casibus; heu miseros, bona qui acceptare propinqua
Non oculis, non aure velint; paucíq; malorum
Finem persentire queant. Hæc scilicet illa
Sunt, animis quæ fata nocent; his corda cylindris
Huc illuc volitant, mala nunquam exhausta ferentes.
Namque comes lædit contentio sæva latenter
Insita; quam irritare nocet; cui cedere lucrũ est.
Juppiter O quibus erueres mortalia curis
Secla, suum si cuique dares agnoscere vitæ
Custodem Geniũ! sed enim te fidere oportet,
Humano siquidem generi cœlestis origo est.
Atque illi natura palam divina locavit
Omnia; quorum si ulla tibi pars contigit, illis
Rite animum purgans quibus impero, deniq; vinces,
Atque malis animum eripies è talibus. Ergo
A vetitis te averte epulis; & sive piare
Corp᾽, sive animũ à sensu revocare necesse est;
Utere delectu, atq; inquire in singula; vitam
Temperet ut ratio quasi currũ auriga volantẽ.
Sic ubi deposito jam corpore, libera cœli
Templa penetraris, Deus immortalis, & omni
Spretus ab illuvie terrarum, eris integer ævi.

FINIS.

In hac interpretatione, illud

Καὶ πεφύλαξο γε ταῦτα ποιεῖν ὁπόσα φθόνον ἴσχει

convertimus,

Praeterea invidiae, &c.----

Nam & invidia & reprehensio intelligi potest verbo utroque, nempe & φθόνῳ & μέμψεως. Res enim cognatae sunt livor ac reprehensio. Quare utrumque hac in re verbum usurpavit Hierocles. Modo enim à Pythagora praeceptum esse ait, ut φθόνον fugiamus, modo ut μέμψιν.

Praeterea in illis

--—*Et sive piare*

Corpus, sive animum, &c.-----

Discessimus ab interpretatione Hieroclis. Nam is quidem sic intelligit hunc locum, quasi dixerit Pythagoras,

Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν ὧν εἴπομεν ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς. κεῖνον, καὶ φράζε ἕκαστα.

Hoc est.

Verum epulas remove, quas diximus; inq; piandi
Praeceptis animi & revocandi à sensibus. Ergo
Utere delectu, atq; anquire in singula, &c.---

Quae si germana Pythagorae sententia est, mutari debebit interpunctio, sic ut paulo ante posui.

Caeterarum interpretationum ratio petenda ex adnotationibus. Jam illud,

Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν.---

Profert etiam quasi Pythagorae dictum Epictetus apud Arrianum lib. 4. c. 6. & ὑπεμνήσατο exposuit ἀπελιμπάνειν ἑαυτῷ καὶ ἐξελέγχειν.

DE

DE AUTORE:

CArmen hoc literis non esse conscriptum à Pythagora, doceri posse videtur illorum testimoniis qui asserunt nihil unquam in scriptis relictum fuisse à Pythagora. Nam & Lucianus, ὁ θεσπέσιος, inquit, Πυθαγόρας, μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἠξίωσεν. hoc est, *Divinus vir Pythagoras nullam doctrinæ suæ partem literis consignatam ipse nobis relinquere voluit.* Lib. de Lapsu in salutatione. Et Josippus, Πυθαγόρου μὲν οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα, id est, *Pythagoræ nullum de quo certo constet scriptum est.* Orig. Judaic. l. 1. Et D. Hieronymus, qui cum dixisset in Pythagora se nescio quid legisse, refellerat eum Rufinus negans ullum exstare scriptum Pythagoræ; cui respondet his verbis D. Hieronymus, *De dogmatibus, non de libris locutus sum, quæ potui in Cicerone, Bruto, ac Seneca discere. Lege pro Vatinio oratiunculam, & alias, ubi sodalitatum mentio fit. Revolve dialogos M. Tullii; respice omnem oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & Pythagoreorum dogmatum incisa publicis literis æra cognosces*, &c. Epist. adversus Rufin. Ergo fatetur D. Hieronymus nihil unquam literis conscriptum

 fuisse

fuisse à Pythagora, non facturus si refellere potuisset.

Contra vero Laertius eos qui dicunt à Pythagora nihil conscriptum esse, διαπαίζειν, hoc est, *jocari* ait; atque ipse initia quædam profert librorum Pythagoræ. Et Plinius adducit quædam ex libro Pythagoræ. Proclus item Pythagoræ citavit orationem ad Abarum. Hoc igitur in medio fortasse relinquendum est.

c. 17. lib 14.
Lib. 3. in Timæum Plat.

De carminis autem hujusce autore summatim dici potest, sententias quidem ipsas & decreta esse Pythagoræ, versibus autem ea conscripta, & in lucem edita fuisse à Pythagoreis. Quæ sententia est D. Hieronym. *Cujus enim sunt illa,* inquit, χρυσᾶ παραγγέλματα; *nonne Pythagoræ? in quibus omnia ejus breviter dogmata continentur; & quæ latissimo opere Philosophus commentatus est Iamblichus, imitatus ex parte Moderatum virum eloquentissimum, & Archippum, & Lysidem Pythagoræ auditores. Quorum Archippus ac Lysides in Græcia, id est, Thebis scholas habuere, qui memoriter tenentes præcepta doctoris, ingenio pro libris utebantur.* Quæ D. Hieronymi sententia confirmatur illo carminis hujus versu Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρα, &c. Jurat enim quicunque ille est carminis hujusce autor, Pythagoram, quod in Pythagoræ ipsius personam cadere non posse, nempe ut se ipse juret, facile quivis intelligit.

Loco citato.

Hinc ergo factum est, ut apud autores interdum carmen hoc tanquam ipsius Pythago-

ræ

ræ citetur; alias vero quasi discipulorum Pythagoræ. Nam Proclus quidem Pythagoram τῶν χρυσῶν ἐπῶν πατέρα vocavit, hoc est, *Aureorum versuum parentem*. Parentis nomine, ut opinor, intelligens non scriptorem hujus carminis, sed sententiarum autorem. Quo sensu etiam vir doctissimus Clemens Alexandrinus quendam hujus carminis versum proferens, præceptum id esse inquit Pythagoræ. Καί μοι δοκεῖ συνεὶς τοῦτο ὁ Σάμιος παραγγέλλειν Πυθαγόρας.

Lib. 3. in Timæum Plat.

Pædagogi, c. 10. lib. 1.

Δεινά μὲν ὀνειρώξας -- -

Hoc est, Atque, ut equidem opinor, intelligens hoc Samius ille Pythagoras monet, &c.

Contra vero Chrysippus apud Agell. & Plutarchus Pythagoreis tribuunt carmen hoc, non Pythagoræ. Galenus etiam se dubitare ostendit, πάντως, inquiens, δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις. *Illa quæ feruntur Pythagoræ præcepta*. Et Suidas fatetur sibi carminis hujus autorem esse incognitum. τινὲς δὲ, inquit, ἀνατιθέασιν αὐτῷ καὶ τὰ χρυσᾶ ἔπη. id est, *Nonnulli vero etiam Aureos versus ei attribuunt*. Quæ dubitatio Suidæ nata esse videtur ex illis Laertii verbis, τὸ δὲ φερόμενον ὡς Πυθαγόρου Λύσιδός ἐστι τοῦ Ταραντίνου Πυθαγορικοῦ. id est, *Quod vulgo scriptum esse fertur Pythagoræ, id Lysidis Tarentini est, qui auditor fuit Pythagoræ*.

c. 2. li. 9. In consolat. ad Apollon. Lib. de cognitione & curatione morborum animi. In verbo Pythagoras. In Pythagora.

Ergo Laertius Lysidem autorem hujus carminis agnoscere videtur; alii Philolaum suspicati sunt.

Argumentum.

TOtius autem libri hæc ſententia eſt. Primum de officiis agitur adverſus Deum, parentes, propinquos, & amicos ſervandis; deinde vero de moribus atque inſtitutione vitæ privatæ. cujus partis initium eſt κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε.

Carmen autem hoc univerſæ Pythagoreorum philoſophiæ quaſi compendium eſſe intelligitur ex verbis *D. Hieronymi* paulo ante citatis, cum inquit; *Aureis Pythagoræ præceptis, omnia ejus breviter dogmata contineri.* Quod ipſum ex iis quoque planum fieri poteſt quæ vir doctiſſimus *Hierocles* in hunc librum copioſe philoſophatus eſt, exemplo, ut opinor, *Iamblichi*: de cujus commentariis in hunc librum commemorat *D. Hieronymus.* Quanto autem carmen hoc in pretio fuerit olim, ex eo intelligere licet, quod *Galenus*, *tanquam remedium ad morbos animi convenientiſſimum, ſe conſuevisſe ait ſemel atque iterum carmen hoc perlegere quotidie primum, deinde vero etiam recitare.* ἐγὼ δή ποτε, inquit, καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις εἴθισμαι δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγινώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ἀπὸ στόματος ὕστερον.

Loco citato.

Lib. de cognitione & curatione morborum animi.

Χρυσᾶ. hanc uſitatam hujus carminis inſcriptionem fuiſſe ex *Proclo* intelligimus, qui, ut dictum eſt, *Pythagoram* vocat *Aureorum carminum parentem.*

Χρυσᾶ vero, id eſt *Aurei*, dicuntur hi verſus,

ſus, quod auro contra cari ſint, & laude digniſſimi. Nam res præclaræ dicuntur *Aureæ*, qua de re *Athenæus*, *Heſychius*, *Servius*, et *Hierocles* in hunc locum. Sic *Plato* τὸ χρυσοῦν γένος, id eſt, *aureum genus*, ſive homines ætatis aureæ expoſuit, οὐκ ὡς χρυσοῦ πεφυκὸς, ἀλλ' ἀγαθὸν καὶ καλόν. hoc eſt, *Non ex auro fictum*, *ſed bonum & honeſtum*. In 1. Gorg. In Cratylo.

Propterea ergo ſententiæ illuſtres, *Aurea dicta*, vel præciſe *Aurea* nominantur. ſic enim *Lucret.* Lib. 3.

Omnia nos itidem depaſcimur Aurea dicta.

Et citatur Caius Juriſc. libro ſecundo *Rerum cotidianarum ſive aurearum*. Sic *Aureæ fabulæ* in ſcholis dicebantur inter pueros. Quo reſpiciens *Plinius*, *Aſſem*, inquit, *para*, & *accipe* AUREAM *fabulam*. Trium vero *Aurearum fabularum* aſſem pretium fuiſſe ex eodem *Plinii* loco intelligere licet. *Sufficiunt*, inquit, *duæ fabulæ*, *an ſcholaſtica lege tertiam poſcis? eſt unde fiat*, &c. Hinc illa fabularum *Mileſiarum* apud *Apuleium* inſcriptio, *Aſinus aureus*. Qua de re nihil interpretes. l. 5. de diviſ. rerum. Epiſt. 20. lib. 2.

Ἔπη. Etiam χρυσοῖ παραγγέλματα, i. e. *Aurea præcepta* dicebantur, ut intelligimus ex D. *Hieronymo*. *Galenus* vero etiam παραινέσεις vocatas fuiſſe declarat. Loco citato.

Ἔπη autem hæc ſunt, id eſt, *verſus heroici*, more antiquorum, qui omnia verſibus conſcribebant. Primus *Pherecydes Syrius*, cui *Pythagoras* operam dedit, oratione ſoluta uſus dicitur. Qua de re *Plinius*, *Strabo*, *Suidas* in verbo *Pherecydes*. Verſibus autem ſolitum Loco citato. Cap. 56. l. 7. l. 1.

In Pythagora. explicare omnia *Pythagoram* ex *Laertio* planum est, apud quem *Heraclides Sarapionis* filius tradit *Pythagoram* περὶ τοῦ ὅλου, id est, *de natura universitate* scripsisse versibus; & *Sacri sermonis* à *Pythagora* scripti primum versum profert *Laertius*.

In Pythagora. Τοῦ Πυθαγόρου. De nomine *Pythagoræ Aristippus* apud *Laertium*. Hoc impositum ei nomen fuisse, *quod veritatem solitus fuerit ἀγορεύειν*, hoc est, *dicere, non minus quam* Πύθιος, id est, *Pythius* sive *Apollo*. Hinc illa *Pythagoræ* auditorum vox αὐτὸς ἔφα, id est, *ipse dixit*: de qua *M. Cicero*, & proverb. *Ipse dixit*. Lib. 1. de nat. Deor.

Πρῶτα μὲν. Sic etiam *Phocylides*,
πρῶτα θεὸν τίμα-----

In verbo Phocylides. Θεὸν autem dixit *Phocylides* non θεὸς, quoniam à *Sibyllis* pleraque mutuatus est. Qua de re legendus *Suidas*. *Xenophon* memor. li. 4. παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται τοὺς θεοὺς σέβειν. hoc est, *apud homines universos hoc primum lege receptum est, Deos esse colendos*.

Lib. de Deo Socratis. Ἀθανάτους θεούς. Quos *Deos æviternos* vocavit *Apuleius*: *Ennius Ævi integros*, aut potius uno verbo *Ævintegros*. Qua de re legendus *Servius*. Ævum autem proprie in Deos convenire *Servius* docet in illud *Virgilii*, In lib. 9. Æn. Lib. 6. Æn.

Quem tibi longævo-----

lib. 2. de Legib. lib. de Deo Soc. lib. 1. *M. Cicero* vocavit, *eos qui cælestes semper habiti*. Ex quo numero duodecim *Di consentes* ab Ennio duobus versiculis comprehensi, quos profert *Apuleius*, & *Martianus Felix*;

Juno,

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Volcanus, Apollo.

Solent autem ἀθανάτους θεοὺς Græci poetæ dicere: oratores sæpius tantum θεούς. Latini, contrà; poetæ sæpius Deos; Oratores, Deos immortales.

Τίμα. Et hominum, & Deorum generatim dicitur Τιμὴ, id est *Honor*. Qua de re legendus *Aristoteles*. Cap. 12. lib. 1. ad Nicom.

Proprie autem Diis deberi τὸ σέβειν. Parentibus Τιμὴν, Senibus αἰδῶ videtur significare *Plutarchus*, cum inquit, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν θεοὺς σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι. id est, *Oportere Deos venerari, parentes colere, senes vereri.* Lib. de Instit. pueril.

Νόμῳ ὡς διάκεινται, *Ut lege dispositi sunt*. Legem *Hierocles* intelligit æternam sive divinam, de qua legendus *Apuleius*. Lex autem hæc Dei est principis, qui cum alia re nulla comparari potest, & à quo ceu fonte Dii immortales, heroes, ac dæmones manarunt. Lib. de doctrina Platonis.

Itaque recte *Hierocles* ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενον vocavit, hoc est, *absolute ante omnia honore afficiendum*. Hic à *Platone* in *Timeo* δημιουργὸς dicitur; ab *Hierocle* θεὸς θεῶν, hoc est, *Deus deorum*; & θεὸς ὕπατος, i.e. *Deus summus*; et κοσμοποιὸς, i.e. *mundi opifex*; & ἀριστοτέχνης, i.e. *Præstantissimus artifex*. Quemadmodum & à *Pindaro* dictus est, ut refert *Plutarchus*. In lib. de sera numinis ultione.

Hæc igitur ad *Pythagoræ* mentem accommodata interpretatio est; Ad vitam vero communem,

munem, & usum reip. convenientius intelligi potest νόμ☉ πόλεως, i. e. *Lex civitatis*; ut sententia sit, Diis venerationem & cultum tribui oportere non aliter quam patiuntur leges civitatis. Quod *Apollinem* quoties de Deorum cultu interrogaretur, solitum respondere docet *Aristoteles*, καὶ ὅτι τὰ μαντεῖα πάντα τοῖς ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ πάτρια ποιεῖσθαι τὰς θυσίας. hoc est, *Et oracula omnia præcipere hominibus ut sacrificent juxta leges patriæ*. Et *Socrates* apud *Xenophontem*, Ὁρᾷς γὰρ ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται· Νόμῳ πόλεως. hoc est, *Nam vides, quotiescunque Apollo Delphicus interrogatur, quemadmodum sacra diis grata fieri possint; oraculum edi, Juxta legem civitatis*. Sic M. Cicero, *Deinceps in lege est*, inquit, *ut de ritibus patriis colantur optimi. De quo cum consulerent Athenienses Apollinem Pythium, quas potissimum religiones tenerent, oraculum editum est, Eas quæ essent in more majorum. Quo cum iterum venissent, majorumque morem dixissent sæpe esse mutatum, quæsissentque quem morem potissimum sequerentur, è variis; respondit, Optimum*. Et Socrates apud *Xenophontem* interrogatus, *An liceret cuilibet colere Deos pro arbitratu* ? respondit, οὐκ· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶ καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. hoc est, *Minime. Sed leges sunt, ex quarum præscripto id faciendum est*. Respiciens ut opinor ad legem à *Dracone Atheniensibus* latam, quæ profertur à *Porphyrio*. Ἐπεὶ, inquit, καὶ Δράκοντ☉ νόμος μνημονεύεται τοιοῦτ☉. Θεσμὸς αἰώνι☉ τοῖς Ἀτθίδα

In Rhetoricis ad Alexandr.

Lib. 4. de vita Soc.

Lib. 2. de Legibus.

Lib. 4. de vita Soc.

Lib. 3. περὶ

Ἀτθίδα νεμομένοις κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον· Θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ, ἑπομένους νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν, σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν, καὶ πελάνοις ἐπετείοις. hoc est, *Quandoquidem etiam* Draconis *lex commemoratur hujusmodi. Lex æterna omnibus iis qui* Atticam *regionem incolunt domina sempiterna. Deos colunto, & heroes indigenas publice, juxta leges patriæ, & privatim etiam pro facultate, cum faventia & libationibus fructuum, & libis solennibus. Seneca* autem rationem reddens cultus deorum juxta consuetudinem Romanam, ait se agere *non quæ diis grata, sed quæ legibus justa.*

Clausulam vero illam Νόμῳ ὡς διάκειται, communiter intelligi oportere de genere Deorum immortalium, heroum ac dæmonum, copiose docet *Hierocles.*

Καὶ σέβου ὅρκον. Verbum σέβεσθαι rectissime de juramento usurpatur, est enim *invocatio Dei qua petimus ut sit testis sermonis nostri, & puniat fallentes.* ὅρκος, id est, *jusjurandum*, τιμιώτατόν ἐστιν, hoc est, *veneratione dignissimum* est, ut posuit *Ari otcles.* Cap. 3. l. 1. Sapientiæ.

Duplex autem jusjurandum esse copiose disputavit *Hierocles.* Unum, quo naturæ totius universitas divinæ legi adstricta est, eiq; obtemperare cogitur: alterum autem humanum, illius prioris quasi rivulum ac imaginem. Jurisjurandi autem religio summa apud *Pythagoreos.* Unde usitatum illis jurejurando fidem suam ad lringere: ut infra, Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ, &c. Et Pythagoras ipse initio libri do

In Pythagora. de natura, apud *Laert.* οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω· οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, &c.

Verbum autem σέβεσθαι in *Pythagoræ* schola usitatissimum fuit. Sic infra, σέβε δαίμονας.

In Pythagorâ. Et principio *Sacri sermonis* apud *Laertium*, ὦ νέοι ἀλλὰ σέβεσθε, &c.

Hinc discipulorum *Pythagoræ* unum genus σεβαστικοὶ dicti, quod ἐν τοῖς σεβασμίοις, id est, *rebus cultu ac veneratione dignis, sive divinis versarentur*. Quibus oppositi πολιτικοὶ, id est, *occupati in administratione Reipublicæ*. & μαθηματικοὶ, *profitentes scientiam mensurarum*

In Eclogam 4. *& siderum*. Legendus interpres *Theocriti*.

Ἐπεὶ δ'. Inter θεοὺς ἀθανάτους, sive Deos *æviternos*, sive *immortales*; ac *dæmones terrestres*, id est, homines, medium sive interjectum genus est heroum, qui etiam dæmones boni, & angeli dicuntur. Nam his nominibus eadem vi ac notione uti sæpe solent ii qui à *Pythagora* & *Platone* sunt philosophi, ut docet *Hierocles*. Qui etiam hæc nomina interdum à *Platone* ita distingui solere ait, ut diis immortalibus proximi, angeli nominentur, extremi heroes, medii vero sive interjecti dæmones boni.

Ergo nunc *heroes* à *Pythagora* ii omnes intelliguntur qui medii sive interjecti generis inter Deos immortales atque homines sunt. Nempe ut primum sit genus Deorum cœlestium sive immortalium; alterum genus ætherium sive aerium, scilicet heroes; tertium autem terrestre sive dæmones. Legendus *Plato* in *Timaeo*: *Apuleius* lib. de doctrina Plat. *Martianus Felix* lib. 2.

Apud

Apud *Laertium* vero idem *Pythagoras* dæmones vocavit eos qui inter Deos immortales ac heroes interjecti sunt, ut quidem videatur dæmones intellexisse omnes, qui à *Platone*, ut diximus, angeli, & dæmones boni vocantur. Est enim decretum *Pythagoræ* apud *Laertium*, θεοὺς μὲν δαιμόνων προτιμᾶν, ἥρωας δὲ ἀνθρώπων, ἀνθρώπων δὲ μάλιστα γονέας, hoc est, *Deos anteponendos dæmonum generi, heroas generi humano, cæteris hominibus parentes.* Sic *Euripidis* interpres, ὃν γὰρ λόγον ἔχουσιν οἱ ἥρωες πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες καὶ ὑπερέχοντες· τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ θεοὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες τούτων εἰσί. hoc est, *Quæ ratio heroum est ad homines, eadem est inter Deos & dæmones. Nam ut heroes hominibus, ita Dii immortales dæmonum genere superiores sunt.* Et *Thales Milesius*, ut est apud *Athenagoram*, tres gradus ita posuit; *Primum Deorum immortalium, alterum dæmonum, tertium heroum.* Et Plato; *Primum Diis immortalibus superis atque inferis sacra conficienda esse, deinde vero dæmonibus, tum heroibus.*

In Hecubam.

In Apologia.

Lib 4. de Legibus.

Apuleius autem Dæmones vocavit omnes qui inter Deos immortales atque homines interjecti sunt, eosque *esse vectores hinc sive ab hominibus, precum, inde sive à Diis, munerum: & quasi interpretes ac salutigeros.* Quod ex *Platone* citavit *Plutarchus*. ὅ,τι Πλάτων ἑρμηνευτικὸν τὸ τῶν δαιμόνων ὀνομάζει γένος καὶ διακονικὸν ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἐκεῖ καὶ δεήσεις ἀνθρώπων ἀναπέμποντας,

Libro de Deo Soc.

Libro de Iside & Osiride.

πορτας, ἐπειδὴ τὰ μαντεῖα δεῦρο καὶ δόσεις ἀγαθῶν φέροντας. Hoc eſt, *Et Plato dæmonum genus facultate interpretandi ac miniſtrandi præditum, inter Deos & homines interjectum eſſe ait; ac preces quidem & vota hominum diis offerre, à diis autem ad homines oracula & bonorum largitiones deferre.*

Ἥρωας. Quos veteres Romani, Deos *medioxumos* vocarunt. Qua de re legendus *Apuleius*. Et *Martianus Felix*, *omnes*, inquit, *hos qui inter Deos & homines interjecti ſunt, Græci δαίμονας vocant, Latini Medioxumos.*

Lib. de doctrina Platonis 2.

Ἀγαυούς. Illuſtres vocavit Heroes, quia ſemper divinæ cognitionis luce perfuſi, ut inquit *Hierocles*. Aut illuſtres utpote aerei. Decretum enim eſt *Pythagoræ* quod profert *Laertius*, εἶναί τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεον, καὶ τούτους δαίμονάς τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι. Hoc eſt, *Aerem totum plenum eſſe animorum, qui eſſe putentur dæmones ac heroes.* Et *Heſiodus dæmones* inquit *terram pervadere.*

In Pythagora.

Lib. 1.

ἠέρα ἑσσάμενοι---------id eſt, *Aere veſtitos.*

Τούς τε δαίμονας. Præſtanti virtute viros, ut recte intelligit *Hierocles*. Itaque non dixit *Pythagoras* præciſe δαίμονας, ſed cum adjunctione δαίμονας καταχθονίους, id eſt, *dæmones terreſtres*. Sic *Plato* in Crat. ταύτῃ οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ τὸν δαίμονα, πάντα ἄνδρα, ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς δαίμονα καλεῖσθαι. id eſt, *Quocirca etiam ego ſic ſtatuo, quemvis ſcientia*

scientia præditum ac virtute, divinum esse virum, & viventem & mortuum, ac jure dæmonem eum vocari. Dæmones itaque terrestres ii quos *Aristoteles* θείους ἄνδρας vocari ait, hoc est, *viros divinos*, ut posuit M. Cicero. Cap. 1. li. 7. ad Nicom.

Dæmones vero Latine dici posse genios & lares docet *Apuleius*; et *Tertullianus*. *M. Cicero* in *Platonis Timæo* convertit *Lares*. lib. 1. de Legib. Lib de doctrina Plat.

, Dici autem δαίμονας quasi δαήμονας, id est, *scientes*, vulgatum est, et à multis repetitum; ut *Platone* in *Cratylo*, *Hierocle* in hunc locum, *Martiano Felice*, *Joanne Grammatico* in *Hesiod*. *Lactantio*, *Servio*. Apolog. contra gentes cap. 32.

Καταχθονίους. Τοὺς ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι δυναμένους, καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν. *Eos qui Rempubl. habere possunt ac domicilium supra terram*, ut exposuit *Hierocles*. Itaque καταχθονίους positum est pro ἐπιχθονίους. Dæmones enim, hoc est viri sapientes, quamdiu spirant, terram incolunt, cum autem è vita excesserint, aerem terræ proximum tenent. Qua de re copiose *Martianus Felix*. Plerumque tamen καταχθόνιοι sunt ὑποχθόνιοι. Ut cum *Dionysius Halicarnassæus* inquit, τοὺς θεοὺς τοὺς οὐρανίους ἵλεως εἶναι καὶ δαίμονας τοὺς καταχθονίους. *Deos cœlestes propitios esse, ac dæmones inferos*. Perinde ut *Euripides*, κήρυσσε θεοὺς τοὺς τ' οὐρανίδας τοὺς θ' ὑπὸ γαῖαν: *Supplica per Deos cœlestes atque illos qui sub terra sunt*. Lib. 2. c. 15. lib. 2. in 3. Æn. Lib. 2. Lib. 6. In Hecuba.

Dæmones itaq; supra terram, viri sapientes sive boni: sub terra vero, animi impiorum. Itaque hi proprie inferi & ὑποχθόνιοι dicti sunt ab *Hesiodo*. Atque horum suppliciis præ- lib. 1.

sunt

Lib. 6. Æneid. c. 5. sunt Dii inferi, quorum descriptio apud *Virgilium* in Tartaro est. Impiis vero sedem assignari à *Pythagoreis* in Tartaro intelligimus lib. 2. de Demonstrat. ex *Aristotele*, qui *Pythagoreos* inquit *arbitrari propterea excitari tonitrua in aere, ut illa quasi comminatione Jovis, ii qui in Tartaro sunt pertimescant*. Ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοί φασιν, ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ, ὅπως φοβῶνται.

Ἔννομα ῥέζων. Ἔννομα ῥέζειν exposuit *Hierocles*, Dæmonum, id est sapientum dictis quasi legibus parere, id est, cum fide ac justitia vivere. ἐννόμως sive νομίμως ζῆν.

Joachim. Camerarius ἔντομα ῥέζων suspicatur legendum esse. Quod *Hieroclis* autoritate legentis ἔννομα, facile refellitur. Deinde autem *Camerarii* ratio inepta est. Posuit enim Diis manibus convenire ἔντομα ῥέζειν, quia in sacris inferorum *jugulari soleant victima, sive secari victimæ jugulum*. Quasi vero non idem observatum fuerit in sacris superorum. Neque enim superorum & inferorum sacra eo differunt quod in illis jugularentur victimæ, in his vero non item; sed quia in sacris Deorum manium sive inferorum victima capite in terram prono statuebatur; in sacris vero superorum capite in cœlum sublevato. Itaque in Deorum manium sacris ex parte inferiori; in superorum sive cœlestium sacris ex parte superiori, *securi aut malleo* victimæ *feriebantur*. In utroque genere sacrificii dabant operam victimarii, ut victima in cultros *suppositos*, *sive subjectos* capite incumbens, speciem præberet sponte ad interitum se offerentis,

ferentis. Legendus *Servius* in illud *Virg.* Lib. 3. Georg.

Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri.

Atque hujusce rei exempla sunt apud *Ovidium*, *Dionysium Halicarnassœum*, *Papinium* in *Thebaide*, cum inquit, Lib. 7. Metam. Lib. 6. Lib. 4.

In vulnus cecidere greges. ----

Ubi *Lactantius* interpres hos qui malleo victimam feriunt ait nominari *Agones*: qui autem subjiciunt sive supponunt victimarum jugulis cultros, id est, ita cultros tenent, ut in aciem victima jugulo incidere possit, hos dici Victimatores.

Postremo, ἔντομα ῥίζειν alienum est ab instituto Pythagoræ, qui, ut inquit *M. Cicero*, *ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne aram sanguine adspergeret.* Et *Laertius* ait solam *Apollinis Genitoris* quæ *Deli* est aram, venerari solitum *Pythagoram*, quod nulla ibi victima immolaretur. 3. de Nat. Deor. In Pythagora.

Ἔντομα vero dici proprie in haruspicina ex *Greg. Nazianzeno* intelligimus oratione 1. contra *Julian.* Quem locum quia longior est non adscripsi.

Mihi vero ἔννομα ῥίζειν posse intelligi videtur χοὰς ἐπιφέρειν, κὶ ἐναγίζειν, sive justa facere diis manibus. Quod etiam *Hierocles* tanquam in transcursu ostendit. Proprie autem diis manibus convenit ut Sacra eis legitime fiant, sive τὸ ἔννομα ῥίζειν, quoniam dii manes sancti sive legibus sanciti sunt. Quo lex illa *Ciceronis* pertinet, *Deorum manium jura sancta sunto* Idemque justitiam erga manes proprie vocari ait *sanctitatem*. Sic apud *Virgilium* Lib. 2. de legib. Pap ad Thebai.

gilium Æneas Anchisen patrem mortuum affatur,

Lib.5. *Salve sancte parens*----

Æn. Et *Evander* ad conjugem mortuam,

Lib.11. ----*Tuque O sanctissima conjux,*

Æn. *Felix morte tua.*----

3.lib 3. Eaque de re *Macrob.* in *Saturnal.* Sancti autem sive sanciti potius di manes quam superi, quia cum fuerint homines facilius contemni possunt & violari.

Τοὺς τε γονεῖς τίμα. Nempe, καθάπερ θεοὺς, id est, *tanquam Deos.* Sic enim *Aristot.*
c.2.lib.9. ad *Nicomac.* & *Plato.* βούλου γονεῖς πρώτιστον ἐν
Lib.4.de legib. τιμαῖς ἔχειν. Parentes imprimis honoribus affice. *Philemon.*

Τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας. Uno verbo ἀγχιστεῖς, hoc est, *propinquos.*

Τῶν δ' ἄλλων. Vulgo dicitur, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. & *Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt,* inquit *Cic.* Duo genera sunt amicitiæ. *Necessarium, sive propinquitas sanguinis* : *& voluntarium, sive inter alienos, Donat.* in *Terent.*
Adelph. Ergo de amicitia *necessaria* versu antecedente dixit *Pythagoras*, nunc adjungit de *voluntaria.*
c.12.l.8. *Aristot.* autem ad *Nicom.* triplex amicitiæ genus posuit ; unum *propinquorum*, alterum *sociorum*, tertium *sodalium*. Sed amicitia sociorum & sodalium utraque uno amicitiæ voluntariæ nomine intelligi potest.

Ἀρετῇ δὲ ποιεῦ φίλον. Amicum tibi virtute adjunge sive concilia, non voluptate, aut opibus. Nam triplex quidem est materies amici-

tiæ :

tiæ; *virtus, voluptas, utilitas*: ut disputavit *Aristot.* ad *Nicom.* Sed illa tantum quæ virtutis societate conglutinatur, firma & constans amicitia est. Itaque hanc τελείαν φιλίαν, *amicitiam perfectam* vocavit *Aristot.* & ἀδιάβλητον καὶ μόνιμον, *immutabilem & permanentem.* Voluptatis autem & utilitatis amicitiæ sunt, quas, ut ait Seneca, *Temporarias populus appellat.* c.3.l.8. Loco citato. Ejusdem lib.c.6. Epist.9.

Ὅστις ἄριστος. Laudat φιλοφιλίαν & πολυφιλίαν. Φιλοφιλία Latine *studium amicorum* dici potest, non, multitudo amicorum, ut à quodam *Joachimi Perionii* reprehensore conversum est apud *Aristot.* ad *Nicom.* Πολυφιλία vero est *multitudo amicorum*, de qua copiose *Aristot.* ad *Nicom.* Et *Plutarch.* lib. quem ea de re conscripsit. Utraque laude, scilicet φιλοφιλίας, & πολυφιλίας floruisse *Pythagoram* legere licebit apud *Laertium.* Cap.1.li. 8. Cap.10. l.9. περὶ πολυφιλ.

Videtur autem παρηχήσεως & soni concinnitas quædam esse quæsita in verbis ἀρετῇ ἄριστος.

Πρᾳέσι δ' εἶκε λόγοις. *Lenibus amici dictis cede:* sic enim exposuit *Hierocles.* Quale *Horatianum* illud est ad *Lollium*; Epist. 18.

----Tu cede potentis amici
Lenibus imperiis ———

Quanquam etiam πραέσι λόγοις εἴκειν esse potest, *Cedere amico lenibus dictis, sive adhibita orationis lenitate*: ut apud *Xenophon.* λόγῳ ὑπεῖξαι. Nam usitatum esse ait ubique gentium παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι, καὶ λόγῳ ὑπεῖξαι: id est, *adolescen-* Lib. 1. de vita So..

lescentem seni de via decedere, & oratione se illi submittere.

Ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι. Ἔργα ἐπωφέλιμα dixit intelligens εὐεργεσίας, id est, benefacta, sive θεραπείαν, i.e. cultum & observantiam. Cedendum esse, inquit, amico non orationis tantum lenitate, verum etiam obsequiis adhibitis. Nam ut est apud *Terent.* *obsequium amicos*, &c. Sed *Hierocles*, ut diximus, aliter hunc locum intelligit, nempe Cedendum esse amici benefactis, hoc est, ut facile nobis cum offensi fuerimus, ab amico satisfieri patiamur. Sed prior illa interpretatio planior est, & est ἀπλικώτερον illud, εἶκειν sive ὑπείκειν λόγοις τῷ φίλῳ, quam εἴκειν λόγοις τῶ φίλω.

Andr.

Μηδ' ἔχθαιρε φίλον. Explicatio est illius antegressi πραέσι δ' εἶκε λόγοις. Nam is demum εἴκει sive ὑπείκει, i.e. cedit amico, qui erratis ejus ignoscit. Quare cum *Laertius* posuisset Stoicorum decretum esse, συγγνώμην ἔχειν μηδενὶ, *Sapientem ignoscere nemini*: deinde συγγνώμην ἔχειν, exposuit εἴκειν.

In Zenone.

Expressus autem hic versus ex illo *Pythagoræ* decreto quod *Laertius* profert. Ἀλλήλοις τε ὁμιλεῖν ὡς τὺς μὲν φίλυς ἐχθρὺς μὴ ποιῆσαι· τὺς ἐχθρὺς δὲ φίλυς ἐργάσασθαι. *Ita cum aliis vivendum esse, ut neque amici nobis inimici fiant: & inimici amici esse incipiant.*

In Pythagora.

Ἀυ̃τ̓ὰδ'ὸ εἵνεκα μικρῆς. *Levis peccati gratia.* Qualia sunt quæ cum verrucis comparat *Horatius*.

Sat. 3. l. 1.

Ὄφρα

"Οφρα δύνῃ. Ut infra, καθ' ὅσον δύνῃ. *Quantum potes.* Sententia est; Enitendum esse ne amicorum delictis facile offendamur. Qua de re commemorabilis est *Thraseæ* Stoici vox apud *Plinium*, *Qui vitia odit, homines odit.* Eaque *Plinii* epistola tota, hujusce præcepti quædam quasi interpretatio est. Epist.22. lib. 8.

Σβυφρὺς vero sive *austeros*, & ignoscere amicis aut cedere nescientes, non esse φιλικὺς sive *natos ad amicitiam*; atque εὔνοας quidem dici posse, id est, benevolentes, non autem φίλυς sive *amicos*, docet *Aristoteles* ad *Nicomachum*. c.6.l.8.

Δύναμις γάρ. Interpretatio illius clausulæ ὄφρα δύνῃ, *Quantum potes.* Nam ut illud, *Quantum potes*, declararet *Pythag. Facultatis domicilium vicinum esse* inquit *necessitati*; hoc est, Tantum autem potes amici tui delicta patienti animo ferre, quantum si necessitas tibi allata esset ferendi ferres. Eaque interpretatio est *Hieroclis*. Allata vero necessitate quantum valeamus intelligi, docent Proverbia, *Necessitas magistra*, *Necessitas rationum inventrix*, *Telum maximum necessitas.*

'Εγγύθι ναίει. Facultas vicina est necessitati; quoniam ubi facultatis extremum est, ibi necessitatis principium. Qui enim posse definit, non posse incipit. Quo sensu etiam Poeta *Hesiodus* dixisse videtur vitium esse vicinum virtuti ——μάλα δ' ἐγγύθι ναίει. Nam vitii extremum est principium virtutis, ut extrema pars noctis attingit principium diei. Ergo sic etiam versus hic *Pythag.* intelligi

telligi poteſt. Ignoſcendum eſſe amicis *quantum potes*. Nam facultas vicina eſt neceſſitati. Hoc eſt, Neque enim ſemper potes; nam ſæpe facultas impeditur neceſſitate: ita ut recte nominentur vicinæ res poſſe & non poſſe, eoq; modo ſpeciem habet Proverbii.

Ἀνάγκης. Duplex intelligi poteſt *neceſſitas*: una cogens, ut in explicatione *Hieroclis*: altera prohibens, ſive impediens facultatem, de qua diximus: Eamque *Ariſtot*. vocavit τὸ βίαιον καὶ τὴν βίαν, i. e. *violentiam*. quid autem appellet vim aut violentiam, ipſe his verbis declaravit; τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. *Violentiam*, inquit, *appello id quo naturæ impetus, aut conſilium rei alicujus ſuſcipiendæ, quaſi impeditur ac retinetur*. Eademque de re agitur etiam in libris de Demonſtratione.

c.5.l.4. Sapien. tiæ.

c.5.l.2.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. Tranſitio, qua uſus etiam Theognis eodem modo.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κακοῖσι δὲ μὴ προσομίλει
Ἀνδράσιν. ------
Hæc ita ſint. at tu fœdi commercia longe
Sperne hominis. ------

Lib.1.de vita Soc.

Κρατεῖν. Quod ἄρχειν Socrates dixit apud *Xenophon*. Ait enim *expetendum eſſe amicum* ὅστις ἄρχει γαστρός τε, καὶ φιλοποσίας, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ἀργίας, hoc eſt, *eum qui imperet ventri, vinolentiæ, libidini, ſomno, & languori*.

Δὲ ἐθίζεο. In aliis editionibus, ut *Venetis*, concinnius Ionice δ' εἰθίζεο.

Γαστρὸς

Γαστρὸς μὲν πρώτιστα. Simile illud quod in statuis *Anacharsidis* inscribebatur, Γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, ut est apud *Laertium*. h.e. *Linguæ, ventri, libidini imperandum esse*. In Anacharside.

Αἰσχύνεο σαυτόν. Sententia *Thaletis Milesii* apud *Auson*. In dictis Sapient.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Eandem vero multi alii usurparunt; ut apud *Stobæum Democritus*, *Theophrastus*, *Musonius*, *Cato*; Et apud *Laertium*, *Demetrius Phalereus*. Et *Galenus*, proferens hunc locum, Σὺ δὲ, inquit, σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Sermone 222. In Demetrio. Libro de cognitione & curatione morborum animi.

----Πάντων δὲ μάλιστ᾽ αἰσχύνεο σαυτόν.

h.e. *Tu autem verere teipsum potissimum, obtemperans illi qui præcepit*, &c.

Ἀσκεῖν. Mutata interpunctione ἀσκεῖν referri potest ad verbum ἴσθι ζεῖ; aut sumi pro ἄσκει. Infinita enim Attice pro imperativis ponuntur καθ᾽ ἔλλειψιν, intellectis verbis θέλε aut σπεῦδε, i.e. *velis* aut *studeas*: qua de re legendus *Joannes Grammaticus*, & *Eustathius*. Aut supplendum est verbum χρὴ vel δεῖ, ut ἀσκεῖν δικαιοσύνην, pro δεῖ sive χρὴ ἀσκεῖν δικαιοσύνην. Nam Attice verbum χρὴ & δεῖ omitti solet, ut apud *Aristot*. πρῶτον εἰπεῖν, h.e. πρῶτον δεῖ sive χρὴ εἰπεῖν. In quem locum legendus *Joannes Philoponus*. Neque dissimilis locutio Latina est, de qua *Priscianus*. Sed non dissimulabo etiam à *Stobæo* citari hunc locum, & legi non ἀσκεῖν, sed ἄσκει, quod magis placet. In Hesiodum. In 1. Il. c. 1. l. 1. de Ratiocinat. c. 3. l. 18. Sermone 1.

Μηδὲ φίλ μηδὲν. Attice duplex negatio vice affirmationis. Legendus *Eustathius*. Atque hoc etiam Latini secuti sunt, ut semel atque iterum docet *Marcellus De doctorum indagine*.

In 1. Il.

Σαυτὸν ἀλογίστως ἔχειν. Pro σεαυτὸν ἀλόγιστον εἶναι, i.e. *Imprudentem esse*. Nam versus antecedens ad Justitiam pertinet; hic autem de Prudentia est. ἀλόγιστος vero inconsideratus & incautus. agit hoc præcepto de ducendis affectibus ad obsequium rectæ rationis, *quæ summi Jovis vera lex, dominaque omnium & Regina*, Tusc. 2.

Ἀλλὰ γνῶθι. Respicit ad præceptum *Apollinis* γνῶθι σεαυτόν. Nam illi præcepto ea vis atq; notio subjecta est, ut norimus nos esse mortales. Itaq; Seneca, *Mortis*, inquit, *meminisse jubet illa Pythicis oraculis adscripta vox* γνῶθι σεαυτόν. Hinc etiam illud expressum *Simonidis* ad *Pausaniam* dictum, μέμνησο ἄνθρωπος ὤν, *Hominem te esse memineris*, h. e. mortalem. De qua sententia *Plutarchus*. Atque eo respiciens *M. Tullius*, *Homines*, inquit, *ut nos esse meminerimus*, &c.

Consol. ad Martiam.

Consol. ad Apollonium.

Ep. 16. l. 5. ad famil.

Θανέειν πέπρωται ἅπασι. Quod *M. Cicero* dixit *Omnibus definitam esse mortem*.

Pro Sextio.

In Phædone.

Χρήματα δ'. Sic apud *Platonem Socrates*, Philosophum esse non oportere φιλοσώματον, φιλοχρήματον, φιλότιμον, *appetentem vitæ & voluptatis, aut divitiarum, aut honoris*. *Pecuniam* enim *in loco negligere maximum interdum est lucrum*, Terent. Adelph. 2. 2.

Ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ. *Pecunia interdum*

dum acquiri solet, interdum amitti. Mobilis enim est, perinde ut fortuna ipsa quæ pecuniam sive opes largitur, inconstans & volatica est. ἐν ἤμαρ μὲ ὤλβισεν, ἐν δ' ἀπώλεσεν, *Eurip.* in *Oedip.* & in *Phœniss.* memorat SS. Scriptura πλοῦτε ἀπάτην *Mar.4.19.* & ἀδηλότητα *incertitudinem* 1 *Tim.6.17.* Ergo φιλεῖ, id est, *amat*, positum pro εἴωθε sive solet.

Sed in editionibus plerisque, ut Venetis, imperandi verbum est φίλει. Quod mihi concinnius videtur. *Ama*, inquit, *pecuniam alias quærere alias vero consumere*, significans in pecunia nihil expetendum esse præter usum. Sic *Chremylus* apud *Aristoph.* In Pluto

Χαίρω τι γὰρ φειδόμενος ὡς ὐδεὶς ἀνὴρ·
Πάλιν τ' ἀναλίσκων· ἡνίκ' ἂν τούτε δέῃ. h.e.
Nam & gaudeo, ut nemo alius unquam, parcere,
Et parta dissipare rursus, ubi est opus.

Jam autem φίλει pro *soleas*, nam φιλεῖν pro εἰωθέναι, i.e. *solere*, ponitur Attice, quoniam rebus solitis sive usitatis delectamur. Quod loquendi genus etiam Latini usurparunt, ut *Horatius*. Neque Poetæ solum sed etiam cæteri scriptores, ut *Ausonius* in Gratiarum actione, & *Ammianus Marcell.* Ode 3.1. 2. Ode 16 l 3. Epod. Ode 8. Lib.16. & 17.

Ergo κτᾶσθαι φίλει, *quærere ama*, est, *solitus sis quærere*, sive *libenter quære.* φιλεῖν vero etjam poni pro συμβαίνειν lege apud Euripidis interpretem. In Phœnissis.

Ἄλλοτ' ὀλέσσαι. Quod eleganter dixit *Hierocles*, ἀποκτᾶσθαι. soni similitudine quæsita,

κλᾶδαι ἀποκλᾶδαι. Sic Latine, *nasci denasci*. pro ὀλέσαι *H. wolfius* legit ὀλέσαι.

Consola-tione ad Apollon. Ὅσαι δέ. Hic versus & sequens citatur à *Plutarcho*.

Δαιμονίῃσι τύχαις. *Casibus divinis, sive à deo profectis*. sive iis malis aut damnis quæ cuique pro meritis eveniunt. Recte *Sophoclis* illud huic sententiæ convenit, in *Oed. Colon.* τὸ φέρον ἐκ θεῶν, καλῶς χρὴ φέρειν. Nec illud *Plauti* alienum, Capt. 2. 1. Si Dii immortales id voluere, vos hanc ærumnam exsequi, Decet id pati æquo animo: si id facietis levior labos erit. Qua de re multa philosophatus est *Hierocles*.

Βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν. Expressum ex illis Odyss. 1. *Homeri* verbis, quibus apud eum *Jupiter* de hominibus conquerens exclamat,

----ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Præter vim fati subeunt mala- ----

Ergo quod *Homerus* dixit μόρον, *Pythagoras* vocavit δαιμονίαν τύχην. Ἄλγεα vero ἔχειν, etiam ἄλγεα πάσχειν, & πήματα πάσχειν Epist. 2. lib. 1. dixit *Homerus*. *Aspera perpeti* convertit *Horatius*.

Ὧν ἂν μοῖραν. ἃ ἔμμορες· ἃ εἰς μοῖραν ἔλαχες. *Quorum fatalem partem sortitus es*; sive quæ miseriarum à fato pars tibi assignata est, hanc perfer. *feras non culpes, quod vitari non potest*. Μοῖρα enim hoc in loco *sors fatalis*. de qua hujus verbi notione legendus In Odyss. 20. *Eustath*.

Consol. Apoll. Ser. 254. Ἔχεις. Apud *Plut.* ἔχοις, quod minus placet. apud *Stobæum* autem ἕλῃς, quod probabile est.

Πρᾴως

Πρᾴως φέρε. Apud *Plutarch.* Ταύτην ἔχε. Quod elegantius videtur ob repetitionem verbi ἔχω. Ut in Epigram. *Nicarchi*, Ἦν ὀν γάστει λάζῃς, λάζε· καὶ τίκτε, μὴ θορυβεῖσθε. Apud *Stobaeum* autem est ταύτην φέρε. Loco citato. Antholog. l. 7. Sermone 254.

Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει. Mederi convenit malis humanis, *privatim* quidem præceptis philosophiæ, *publice* vero lege. De Philosophiæ medicina *Plutarchus*, τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀῤῥωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. *Animi vero*, inquit, *morborum & perturbationum nulla est medicina præter philosophiam.* Eaque de re liber *Galeni* est: scilicet, De cognitione & curatione morborum animi. De legis autem medicina *Euripides* in Bellerophonte apud *Stobaeum*, Lib. de instit. pueril. Sermone 242.

Νόσοι δὲ θνητῶν, αἱ μὲν εἰσ' αὐθαίρετοι·
Αἱ δ' ἐκ θεῶν πάρεισιν. ἀλλὰ τῷ νόμῳ
Ἰώμεθ' αὐτάς.———

Aut sponte nobis parimus ægritudines,
Aut ira cælitum invehit. Sed omnium
Medicina, leges.

Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τύτων. Τύτων scilicet δαιμονίων τυχῶν. Quia ut diximus, eveniunt cuique pro meritis. Interdum tamen etiam viris bonis eveniunt res adversæ, verum ut inquit *Pythagoras* ὐ πάνυ πολὺ, *non magnopere*, aut, *non frequenter*. Quod *Epicurus* dicebat, *Fortunam exiguam intervenire sapienti*, apud *Cic.* τρεῖς τοῖς κακύργοις κακὰ, juxta proverb. apud *Athenæum* lib. 9. *malis ter mala.* Lib. 1. & 2. de finibus.

Λόγοι

Λόγοι δειλοί τε καὶ ἐσθλοί. Δειλὸν opposuit ἐσθλῷ, δειλὸν sumens pro *malo*. Ut soliti sunt id verbum usurpare *Pythagorei*, ut infra, Δειλοῦ τοι π, ἥατειν, pro κακοῦ, & δειλὰ μὲν ἐκπρήξας, id est, κακά: & in versu illo *Pythagoræ* decantato,

Δειλοί, πάνδειλοι κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεσθε.
Pro κακοὶ & παγκάκιστοι.

Προσπίπτουσι. Ut *verba ad aures accidere*, dixit *M. Cicero*.

In Vatinium.

Ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο. Mihi legendum videtur, non ut est in libris vulgatis ὧν, sed potius Ionice ὤν pro οὖν sive igitur. sententia enim est, Multi sermones hominibus ad aures accidunt, boni ac mali. Quocirca delectum adhibendum esse, & cavendum ne aut miremur eos temere atque inconsiderate, aut respuamus. Nam fucatos pro sinceris admitteremus, & veros pro simulatis repudiaremus. Atque ita videtur legisse *Hierocles*, cum inquit, μήτε οὖν πάντας καταδέχου, φησὶν ὁ Πυθαγόρας· ἵνα μὴ καὶ τοὺς ψευδεῖς. μήτε πάντας ἀποβάλλου· ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. *Neque igitur omnes sermones recipe, inquit* Pythagoras, *ne falsos una recipias: neque omnes respue, ne una etiam veros repudies.*

Ψεῦδος δ' ἤν περ. Orationis unum discrimen est ut honesta sit aut turpis; de quo jam dictum est: alterum ut vera sit aut falsa; de quo nunc discrimine adjungit: præcipiens ut lenes simus in refellendis mendaciis, non appetentes rixæ & contentionis. Qua de

Epist. 18. re jucunde multa *Horat*.

Alter

Alter rixatur de lana sæpe caprina, &c.

Τὶ λέγοιτο. Stobæus proferens hunc locum legit, Serm. 28.

—Ψεῦδος δ' ἤν ζοι τὶ γένηται πρὸς ὃς εἶκ'.

Sed vulgata lectio magis placet.

Παρείπῃ. Παρειπεῖν est *fallaciter & captiose persuadere.* Quanquam autem παρειπεῖν de verbis proprie usurpetur, tamen *Pythagoras* quasi commune posuit rerum & verborum, ἔργῳ κ̀ λόγῳ. Nam verbum alterutri rei proprie convenire satis est; ut apud *Homerum,* In 1. Il.

—Σῖτον κ̀ οἶνον ἔδοντες, *Cibum ac vinum edentes: Eustath.* Sic Latine apud *Cicer. Torquatus sibi torquem & cognomen induit.* & *Vadit in eundem carcerem, & in eundem scyphum Theramenes.* Virgilius. Lib. 2. de finib. 1. Tusc.

Seu pacem, seu bella geram—— 9. Æn.

Legendus *Fab. Quinctil.* c. 3. l. 9.

Βουλεύε ἢ πρὸ ἔργου. Sententia crebro usurpata, ut à *Sallustio, Demosthene, Biante* apud *Laertium, Isocrate* ad *Demonic.* proverbii etiam vice usurpari solitam ex *Aristotele* intelligere licet ad *Nicom.* & *Eudem.* In Catilin. Philip. 1. & oratione de pace. c. 8. l. 6. lib. 5. c. 6. l. 13.

Μωρά. Inepta, ut in Glossematis Græcis, & apud *Priscianum.*

Δειλοῦ πρὸς ἀνδρός. Sic proverb. Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. *Ineptus inepta loquitur.*

Πρῆσσε ἢ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι. Sic proverb. ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην, *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.* Sequitur ἀλλὰ διδάσκου. Nam teste *Pindaro Olymp.* 8. P. 53. ἄγνωμον μὴ τὸ προμαθεῖν,

Stultum

Stultum est non prædidicisse. quocirca πρὶν ἢ λαλῆσαι μάνθανε. & Plinius, *Aut si*, inquit, *tutius putas illud cautissimi cujusque præceptum, Quod dubitas ne feceris, idipsum rescribe.* Sic
Lib.1.de Offic. M. Cicero. *Quocirca bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere quod dubites æquum sit an iniquum.*

Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμα. Non dixit ὑγιείης simpliciter, sed cum adjunctione τῆς περὶ σῶμα. Quasi cum de animi valetudine dixerit, nunc det præceptum de valetudine corporis. Duplex enim valetudo. nempe *animi* &
Ep.10. *corporis*. Ut apud Senecam. *Roga*, inquit, *bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis*. Citatur autem hic locus à
Sermone 243. *Stobæo*, & legitur κατὰ σῶμ'. Refert *Plato* in conviviis cantari solitum, ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστι· τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι· τρίτον δὲ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. *Pyrrhus Epirota* nihil impensius rogare solitus, quam unum ὑγιαίνειν, *valere ac sanum esse.*

Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον. Cujusmodi *Pytha-*
In Pytha. *goræ* decretum est quod profert *Laertius*, Μὴ παραβαίνειν, μήτε τῶν πόνων, μήτε τῶν σιτίων μηδένα τὴν συμμετρίαν. Hieron. in reg. monach. *modicus ac temperatus cibus, & carni & animæ utilis.* *Demonicum* ita monet *Isocr.* ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα. Valetudini hujusmodi præscribit *Cicero* fam. epist. πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τρίψιν, & εὐλυσίαν τῆς κοιλίας. Noti sunt versiculi scholæ *Salerni*,

Si

Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hæc tria; mens hilaris, requies, moderata diæta.

Καὶ σίτου. A recto σῖτον. Nam σῖτον panis, σῖτος frumentum. Legendus *Eustath.* In 18. Il.

Ὃ μή σ' ἀνιήσει. Ejusmodi modum servandum esse cujus pœnitere non possit, ne scilicet vires aut inedia aut exercitationibus immoderatis frangamus. Quæ sententia sic posita est ab *Aristot.* c. 2. l. 2. ad Nicom. Τά τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια, καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ σιτία, πλείω καὶ ἐλάττω γινόμενα φθείρει τὴν ὑγίειαν· τὰ δὲ σύμμετρα καὶ ποιεῖ, καὶ αὔξει, καὶ σώζει. *Nam exercitationibus,* inquit, *corporis supra infrave modum adbibitis vires debilitantur; & cibi ac potiones si plus minusve quam par est sumserimus, valetudini adversantur: moderata vero bonam valetudinem efficiunt, augent, conservant.* Cic. de Senect. monet, *Tantum cibi ac potionis adbibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur.* Audi *Platonem* in Theæt. ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεων ὡς ἐπὶ πολὺ σώζεται.

Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχ.-----

δίαιτα vitæ rationem significat, οὐ τὴν ἐν τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, τοῖς ὁπωσοῦν γινομένοις κατὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματι. Galen. Comment. 3. in lib. 3. Epid.

Καθάρειον, ἄθρυπτον. Καθάρειον & ἄθρυπτον medium est. τρυφερὸν & ῥυπαρὸν, id est, delitiæ & sordes, duo extrema, quæ perstringit *Horat.* *Pastillos* Sat. 2. l. 1

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum;
Nil medium est.-------

Epist.87. Qua de re *Seneca*, qui *Rucillum* vocat, non *Rufillum*. ἄθρυπτος non delicata nimis, qualis tribuitur Syracusanis & Sybaritis.

Ὁπόσα φθόνον ἴσχει. Φθόνον dixit intelligens *reprehensionem* sive μέμψιν, ut recte *Hierocles*. itaque ὁπόσα φθόνον ἴσχει est, Quæcumque reprehensionem habent, pro, ea quæ reprehensioni esse debent, aut possunt. Quo Pro Muræna. genere loquendi etiam *M. Cicero* dixit, *Invidiam vero his temporibus habere consulatus ipse nullam potest.*

Μὴ δαπανᾶν. Δαπανᾶν est non simpliciter consumere, sed splendide vivere; ac dissipare atque abligurire patrimonium. Lege *Suidam*.

Ὁποῖα χαλῶν ἀλλήλων. Aliter hoc apud Serm.77. *Stobæum*, scilicet ἀπαιρεσχάλλως ἔνι ἡμῖν. Fortasse mendose, pro ἐν ἡμῖν *in nobis*, pro in nostra societate. Notæ vero *Pythagoreorum* societates.

Μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. *Cleobuli* sententia est, proverbii speciem habens, μέτρον ἄριστον, *Modus res optima*, apud *Laertium* & In Cleobulo. apud *Ausonium*. Legendus *Plutarch.* in convivio septem sapientum. Sic *Theognis* πάντων μέτρ' ἄριστα. *Phocylides*, In dictis sapientum.

——Καλὸν δ' ἐπὶ μέτρον ἅπασι.
——Τὸ γδ μέτρον ἐστὶν ἄριστον.
——Ἴσοτης ἐν πᾶσιν ἀρίστη. Item

Πάντων μέτρον ἄριστον —— Lege Proverb. *Ne quid nimis.*

Μηδ'

Μηδ' ὕπνον. Convertit Latine *Auson.* Eclog de
Nec prius in dulcem declinat lumina somnum, viro bo.
&c.

Μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι. Molles hominum oculi generatim, exceptis morientium oculis interdum, ut apud *Suetonium*; & furentium, ut apud Plautum in *Menaechmis*, Scena *Aedepol*. Speciatim autem apud *Ovid. molles oculi* proclives ad flendum. in Nerone c. 49. lib. 1. de Remed. amor.

Mollibus est oculis? quod fleat illa refer.

Πρὶν τῶν ἡμερινῶν. Profert *Arrianus* in *Epicteto*, sed paulo aliter, scilicet πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστα. c. 10. l. 3.

Τρίς. *Ter.* Nam is numerus perfectionis apud *Pythagoreos*, lege *Aristot.* c. 1. l. 1. de cœlo.

Πῆ παρέβην; Convertit *Auson.*

Qua praetergressus?--- Ecl. de viro bono.

Sic enim rectius legitur, quam *quae*, aut, *quo praetergressus*, &c. Habet autem Proverbii speciem orti à *Pythagora*. Nam is hunc versum crebro usurpavit, hortari solitus autores suos *ut commemorarent eum quotiescunq; domum ingrederentur*. Sic enim *Laertius*, Λέγεται παρεγγυᾶν αὐτὸν ἑκάστοτε τοῖς μαθηταῖς, τάδε λέγειν εἰς τὸν οἶκον εἰσιοῦσι. In Pytha.

Πῆ παρέβην; &c.

Proverbii autem vice usurpasse videtur *Plutarch. Impios quotiescunque res eis adversae contigerint, scelerum suorum ea supplicia esse putare, & cogitare illud,* lib de superstitione.

Πῆ παρέβην; &c.

Hinc illud apud *Ciceronem M. Cato. Pythagoreorumque more, exercendae memoriae gratia,* lib. de senectute.

tia, quid quoque die dixerim, audierim, egerim, commemoro vesperi. Eoque respiciens *Seneca, Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est—Faciebat,* inquit, *hoc Sextius, ut consummato die cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Sic Horatius,

c.36.l.3. de ira.

Sat.4.l.1.

——Neque enim cum lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est:
Hoc faciens vivam melius:——

Quibus ex locis intelligere licet, præcipuum hujus versiculi, Πῇ παρέβην, commemorandi tempus fuisse vesperi, cum discederent cubitum: matutini vero temporis cum expergiscerentur, non dissimilem fuisse meditationem, ex eo *Pythagoræ* præcepto intelligi potest, quod profert D. *Hieron. Duorum temporum maxime habendam curam, mane & vesperi, id est, eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gesserimus.*

Epist. ad. versus Rufinum.

Οὐκ ἐτελέσθη. *Arrian.* in *Epict.* loco citato,

——τί μοι δέον οὐκ ἐτετέλεσται;

Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου. *Arrian.* loco citato, ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τῶνδε.

Pædago. gi sui c. 10. lib. 1.

Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο. Profert hunc locum *Clemens Alexandrinus*, atque ἐπι-

ἐπιπλήσσειν exponit νουθετεῖν. τὸ δὲ ἐπιπλήσσειν καὶ νουθετεῖν καλεῖται· τὸ δὲ ἐτυμολογεῖται, ἡ νουθέτησις, νοῦ ἐνθηματισμός. ὡς εἶναι τὸ ἐπιπληκτικὸν εἶδος, νοῦ ποιητικόν. Ἐπιπλήσσειν *sive increpare*, inquit, *etiam dicitur* νουθετεῖν. *Cujus verbi ea notatio est, ut sit* νουθέτησις *quasi* νοῦ *suæ mentis* ἐνθηματισμὸς *sive ingeneratio. ita ut species admonitionis ea quæ dicitur* ἐπίπληξις *vim habeat inserendi mentem sive sapientiam.* Quod autem dixit ἐνθηματισμὸν, idem vocavit ἐμποίησιν, definiens νουθέτησιν ψόγον νοῦ ἐμποιητικὸν, *vituperationem quæ inserat mentem.* In verbis autem *Clementis* τὸ δὲ ἐτυμολογεῖται, ἡ νουθέτησις, νοῦ ἐνθηματισμὸς, illud ἡ νουθέτησις glossema est. c.9.ejusd' libri.

Quid autem sit ἐπιπλήσσειν docet *Clemens* idem, ἐπίπληξιν definiens ἐπιτίμησιν ἐπιπληκτικὴν ἢ ψόγον πληκτικόν. denotãs ἐπιπλήσσειν esse quasi verberatione quadam rationum & verborum reprehendere. Profert hunc locum etiam *Arrian.* in *Epicteto* loco citato, & legit δεινὰ μὲν ῥέξας ἐπίπλησσε. Sed vulgata lectio magis placet. Loco citato.

Ταῦτα πόνει. Πόνει refert ad memoriam quæ laborat in præceptis retinendis: ἐκμελέτα vero ad acumen sive docilitatem, qua percipimus & meditamur: ἔρα vero ad cupiditatem discendi, sive σπουδὴν ac φιλομάθειαν, & φιλόκαλον. Legendus *Hierocles*.

Θείης ἀρετῆς. Divinæ virtutis. Duplex enim virtus: una quidem ἡρωϊκὴ sive θεία, *heroica* sive *divina*: altera vero ἀνθρωπίνη sive *humana*. Ut est apud *Aristot*. ad *Nicom*. c.1.l.7.

Εἰς ἴχνια. Τιθεὶς εἰς ἴχνια θείας ἀρετῆς, *In virtutis divinæ vestigiis collocare*, nihil aliud est quam ὁμοιοῦν τῷ θεῷ, sive *Deo similem efficere*. Similimus autem Deo sapiens sive præditus virtute. Qua de re *Plato* & *Galenus* nonnihil, & alii plurimi.

In Theæteto. Lib. de cognit. & curat. morb. animi. c. 3. l. 1. c. 6. l. 1.

Ναὶ μὰ τὸν. Profert hunc locum *Plutarchus* De Philosophorum decretis, & *Macrobius* in somnium *Scipionis*: sed paulo aliter, nempe, Οὐ μὰ τὸν, &c. Ex quo intelligere licet, cum *Pythagoræ* discipuli asseverarent, jurare solitos Ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρᾳ, &c. Contra vero cum quid negarent, Οὐ μὰ τὸν ἀμετέρᾳ, &c. Esse autem μὰ sive ναὶ, sive conjunctim μὰ ναὶ formulam asseverandi; contraque οὐ μὰ negandi, copiose disputavit *Eustath.* in *Homerum*. Sic *Pythagoras* ipse initio libri de natura apud *Laertium*, Οὐ μὰ τὸν ἀέρα &c. Qui locus supra citatus est.

Iliad. 1. In Pythagora.

Παραδόντα. Proferens hunc locum *Plutarchus*, & *Macrobius*, ait, *Pythagoreos* jurare solitos τετρακτὺν sive *quaternarium*. Atqui non τετρακτὺν jurabant, sed παραδόντα τετρακτὺν, sive illum à quo τετρακτὺς sive quaternarii scientiam acceperant. Is autem doctor eorum *Pythagoras*. *Pythagoram* itaque juratum ab eis, recte ait *Sextus Empiricus*, & interpres *Hierocles*. Sed pro *Plutarcho* & *Macrobio* responderi potest; Si propter quaternarii accepti beneficium, per *Pythagoram* jurejurando interposito res suas firmarunt, multo magis quaternarii ipsius jurejurando fidem suam adstringere potuerunt. Notum est enim illud

Loco citato. c. 20. ad versus mathematicos.

illud *Aristotelis*, Ἀεὶ γὰρ δι᾽ ὃ ὑπάρχει, &c. scito *per ea res propter quam alia exsistit, ipsa magis exsistat necesse est.* c. 2. l. 1. de demonst.

Ἀμετέρᾳ ψυχᾷ. Παραδεδῶναι ψυχῇ μαθητοῦ, pro διδάσκειν, *Tradere discipulorum mentibus*, pro *docere*. Nihil enim aliud est docere quam menti tradere : & discere, nihil aliud quam mente accipere. Itaque *Theodorus*, qui ex re cognomentum traxit *Athei*, dicere solitus erat, τῇ δεξιᾷ τοὺς λόγους ὀρέγοντος αὐτοῦ, τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τοὺς ἀκροωμένους. h. e. *Cum ipse dextera manu sermones de philosophia traderet, à discipulis eos læva manu apprehendi.* ut est apud *Plutarchum*. Animæ vero nostræ dixerunt *Pythagorei*, quoniam quaternarius animi numerus est. Qua de re paulo post dicendum erit plenius. Lib. de Tranqu. animi.

Τετρακτύν. Explicatur hic locus à *Plutarcho* in Philosophorum decretis hoc modo; Eos qui à *Pythagora* sunt Philosophos quaternarium jurare consuevisse, duabus de causis. Primum quia *Pythagoras* eorum doctor omnia ex numeris eorumque inter se proportionibus constare dixerit. Principia vero prima rerum esse unionem ac binarium; ac in illo quidem formæ vim esse, in hoc vero materiæ. Generatim autem, sive universi numeri vim ac naturam esse denarium, quoniam ad hunc usque numerum simplices numeri sint, deinde autem rursus ab unione incipiendum esse. Denarii vero numeri vim esse in quaternario. Nam si quis numeros illos qui sunt usque Cap. 3. lib. 1.

ad quaternarium adjunxerit, exsistet denarius hoc modo. Itaque ratione principii sive unitatis, sive reipsa numerus universus in denario est: vi autem sive potestate in quaternario.

1.
2.
3.
4.
10.

Altera vero cur ita jurarent causa fuit, quoniam quaternarius esse videatur numerus animi humani. Quatuor enim his rebus constare animum, *mente*, *scientia*, *opinione*, *sensu*. Quæ *instrumenta quatuor judicandi esse*, posuit *Aristot.* Et *Hierocles* interpres ea vocavit *κριτικὰς δυνάμεις*, i. e. *facultates judicandi*. Quemadmodum vero mens humana similitudinem habeat unitatis, scientia binarii, opinio ternarii, docet *Plutarch.* & à me, quoniam sic instituti sermonis ratio postulare videtur, paulo uberius declarabitur.

c.3.l.3. de Anim.

Loco cit.

Principio mens humana similis unioni est, quoniam quæ multa sunt extra mentem, ea cogitatione sive mente unum fiunt: ut multi homines singulares sunt in natura, *Coriscus*, *Alexander*, *Clinias*, & cæteri; sed unum est, & communiter in omnes præditos specie figuraque humana conveniens, quod mente percipitur, natura quæ definitione declaratur, sive animal capax rationis ac disciplinæ. Quare ut natura hominum est una; ita *quæcunque est hominis definitio, una in omnes valet*, ut inquit *M. Cicero.*

Lib. 1. de Legibus.

Scientia vero binarii speciem habet, quoniam binarius, ut *Pythagoras* dicebat, numerus est *infinitatis*: scientia vero à rebus certis

tis & confessis, progreditur ad incertas, & dubitatione quasi infinitas. Nihil enim aliud est ἀπόδειξις sive argumentatio, quam *ratio quæ ex rebus perceptis, ad id quod non percipiebatur adducit*; ut positum est à *Cicerone*, ad exemplum ut opinor *Stoicorum*, à quibus non dissimilis expressa definitio est apud *Laertium*, Ἀπόδειξίς ἐστι λόγος διὰ τῶν μᾶλλον καταλαμβανομένων, τὸ ἧττον καταλαμβανόμενος, περὶ πάντων.

In Lucul.
In Zenone.

Opinio persimilis ternarii est. Nam opinio non minus varia est ac multiformis quam *Proteus* : ternarius vero primus est numerus qui denotet multitudinem. Unde illud sermonibus tritum, *Terque quaterque*, id est, sæpius, ut apud *Horatium*, & *Propertium*, *Virgilium*, *Tibullum*, & apud *Homerum*,

Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις——

Atque hæ fere sunt rationes *Plutarchi*.

Ode 31. l.1. & 21.
Eleg. 10. lib. 3.
Æneid. 1.
4. 6. 12.
Eleg. 3. lib. 3.

Cur autẽ quaternarius numer⁹ cũ sensu cõparetur, nihil à *Plutarcho* commemoratum est; nisi, quod equidem suspicor, in libro ejus lacuna est. Videri autem potest, quaternario numero cum vi sentiendi in eo convenire, quod ut quaternarius unitate, binario, ternario posterior est : sic perceptio sensuum posterior est mente, scientia, opinione, non quidem in rudi sive naturali, sed in artificiosa & limata cognitione, quæ propria est philosophorum. Præterea sensus & quaternarii similitudo ex eo sumi potest, quod perinde ut vi ac facultate in quaternario continetur unio, binarius, ac ternarius : sic mentem, sci-

cationem, & opinionem, affirmare licet potestate quodammodo inesse in vi sentiendi, non aliter quam eæ res in principio esse dicuntur, quæ de principii ceu fonte profluunt. A sensibus enim quasi principiis omnis proficiscitur cognitio. Itaque *M. Cicero, Quicquid*, inquit, *animo cernimus, id omne oritur à sensibus*. Et *Epicurus* apud *Laertium*, πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἤρτηται. *Omnis*, inquit, *ratio apta est à sensibus*. Sic philosophiæ princeps *Aristoteles* mentem absque sensu ait, videri esse ὥσπερ γραμματεῖον, ᾧ μηδὲν ὑπάρχει ἐντελεχείᾳ γεγραμμένον, i. e. *quasi tabellas in quibus nihil adhuc perscriptum fuerit, sed perscribi omnia possint*. Nam facultatem illam recipiendi omnia declaravit *Aristoteles* adjectione verbi ἐντελεχείᾳ. Neque dissimili ratione posuit in præceptis de Demonstratione, *Eum qui sensu aliquo sit orbatus, scientia rei alicujus carere necessario*. Hæc igitur de *Pythagoreorum* quaternario fere *Plutarchi* eo quem citavimus loco sententia est.

Lib. 1. de Finibus.

In Epicuro.

Cap. 4. lib. 3 de Anima.

Cap. 8. lib. 1.

Sed *Plutarchus* idem alibi longe aliter numerum quaternarium sive τετρακτὺν *Pythagoræ* declaravit. scilicet quaternarii nomine intelligi numerum XXXVI. quia is numerus contineat in se quatuor primos numeros pares, & quatuor numeros primos impares. Primi vero numeri pares, binarius, quaternarius, senarius, octonarius: impares unio, ternarius, quinarius, septenarius. Quibus ita summis ut infra posui, existit numerus XXXVI. Nam posita numerorum serie duplici, una parium, altera

Libro de Platonis Timæo.

altera imparium, si conjungantur superiores cum subjectis, numerus XXXVI. elicietur hoc modo.

1	}	3	3	}	7	5	}	11	7	}	15
2			4			6			8		

His ergo numeris 3. 7. 11. 15. collectis ad summam is erit numerus XXXVI.

3.
7.
11.
15.
36.

Atque hoc est quod *Plutarchus* θαυμαστὸν, i. e. *admirabile* vocavit, collectio scilicet quatuor numerorum qui primi sint pares atque impares.

Hierocles autem aliter etiam ipsi τετρακτὺν sive *quaternarium* exponit. Nam autore *Pythagora* in *sacro sermone* sive ἱερῷ λόγῳ, tetradem sive quaternarium esse *Deum* ipsum, μεγάλην δύναμιν, *magnam vim*. Clarissimus *Seldenus* nullus dubitat statuere, per τετρακτὺν designari sacrosanctum Dei nomen יהוה, quod τετραγράμματον usitare dicitur. Valde interim probabile est illud non ignorasse *Pythagoram*, qui *Chaldæos* & *Hebræos* audiverit. Duabus vero de causis quaternarii nomine *Hierocles* naturam divinam posse intelligi ait. Primum quia in quaternario continetur denarius, qui numerus summa est naturæ universitatis, ut supra commemoratum est. Deinde quia quaternarius inter unionem ac septenarium interjectus est, atque utriusque facultatis particeps. Media enim obtinent quodammodo vim utriusque extremi, ut est apud

c.1.l.5.de Natura. *Aristot*. Medius autem sive interjectus inter unionem ac septenarium quaternarius. Nam æquali spatio utrinque distat, scilicet intervallo ternarii. De vi autem & facultate unionis ac septenarii legendus *Hierocles*.

Lib.3. Proclus vero in Timæum τετρακτύος nomine intelligit quatuor naturas: unam proprie adspectabilem sive ὁρατὴν, sc. *æthera*: alteram ἁπτὴν sive quæ *tactu percipi possit*, nempe terram; medium autem esse τὸ διαφανὲς sive *tralucens*, idque duplex; unum terræ vicinius, sive aquam; alterum igni propius, sive aerem. Atque hanc τετρακτὺν à *Pythagora* intelligi constabit ex iis quæ postea dicturi sumus ad verbum φύσεως.

c.20. adversus mathematicos. *Sextus Empiricus* tamen ut *Plutarchus*, quaternarii nomine denarium intelligit. Et *Athenagoras*; qui etiam adjungit quendam de *Pythagoræ* schola, cujus nomen apud ipsum in

In Apol. litura est, denarii nomine intelligi velle, naturæ totius universitatem. Nam deum esse id quo numerus is superetur, qui maximo numero præcurrit. Maximus vero numerorum denarius, proximus huic novenarius, qui à denario superatur unitate. Unitas igitur Deus est. Novenarius autem est natura

6. de Republ. quæ deo paret, atque ut inquit *M. Cicero*, *novem orbibus vel potius globis connexa est*.

In verbo τετρακτύς. Postremo *Suidas* quemvis numerum à *Pythagoreis* τετρακτὺν vocari ait, quoniam denarius sit numeri perfectio. Denarii autem vis cerni possit in quaternario.

Παγὰν. Fontem totius naturæ vocavit

πι-

τετρακτὺν, quoniam τετρακτὺς sive *quaternarius* ex unitate profluxit, ex quaternione denarius, qui numerus omnium rerum summa est. Sic enim *Pythagorei* in hymno quodam apud *Proclum*, ὁ πᾶς ἀριθμὸς μονάδος ἐκ κευθμῶνος προῆλθε Lib 2. in Timæum & lib. 3.

Τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων

Ἄτροπον, ἀκαμάτην, δεκάδα κλείουσί μιν ἁγνήν. h.e.

Numerus universus ex latebris unitatis prodiit,

Exstitit æternus donec quaternio, matrem

Qui genuit rerũ immotã, expertemq; laboris:

Quam decadem castam dicunt. ——

Ergo quod in illo *Pythagoreorum* hymno dicitur tetradis filiam esse decadem, hanc vero matrem esse universitatis; idem, ut inquit *Proclus*, hoc loco intelligi debet, cum τετρακτὺς sive τετρὰς dicitur πηγὴ ἀενάου φύσεως, *fons naturæ sempiternæ*. Quid autem *Pythagorei* unitatis, quaternarii, & denarii nomine intelligi velint, supra declaratum est. Scilicet unitatem Deum esse; quaternarium ignem, terram, aerem, aquam; denarium vero naturæ totius universitatem. Unitatis nomine autem à *Pythagora* Deum intelligi docet *Justinus Martyr* in parænetico proferens verba ipsa *Pythagoræ*. Lib 3.

Ἀενάου. *Semper fluentis*. Nam ἀέναον est ἀεὶ νάον, i.e. *semper fluens* sive redundans. Est enim, ut inquit *Eustath.* νάειν τὸ πεπληρῶσθαι, ὡς καὶ ἔξω ῥέειν. *Ita plenum quippiam esse* In Odyss. 9.

esse ut redundet. Itaque sive ad πηγῆς, id est, *fontis*; sive ad φύσεως, id est, *naturæ* nomen respiciamus, planissime convenit ἐπίθεσις sive *adjunctio* verbi ἀέναος. Est enim propria naturæ quasi fontis cujusdam profluentia. Rectius autem ἀέναος quam ut est in aliis libris αἰέναος. Nam apud *Plutarchum*, & alios à quibus hic versiculus citatur, est ἀενάοις, sed imperiti scripserunt αἰέναος, nempe ut fulcirent versum.

c.3.l.1. de Philosoph. decretis.

Φύσεως. Concinnius fortasse Ionice φύσιος. Verum hoc quidem parvi momenti est: illud gravius quod *Plutarchus* in Philosophorum decretis aliter hunc versum citavit.

c.3.l.1.

Παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

Naturæ fontem æternæ, radicibus aptum.

Ῥιζώματα vero intelligit quatuor naturas, *æthere*m, *terram*, *aerem*, *ignem*. Ut *Empedoclis* carmine intelligi potest, qui apud *Plutarchum* enumeraturus quatuor fluentium rerum principia, sic exorsus est;

Loco citato.

Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε.

Naturæ primum radices quattuor audi.

Deinde subjungit, *Jovem*, *Junonem*, *Orcum*, *& uterum*. Jovis ut inquit *Plutarchus* nomen usurpans pro æthere, Junonis pro aere, Orci pro terra, uteri pro aqua.

Ergo discipulus aliquis *Pythagoræ* qui carmen hoc edidit, versiculos illos præceptoris sui truncatos, ut videtur, ad institutum suum deflexit.

Iliad.19.

Τελέσαι. Nam ut *Homeri* proverbium habet,

—θεὸς

——θεὸς διὰ πάντα τελέσει. De quo *Eustath.*

——*Deus omnia perficit.*——

Σύστασιν. Σύνταξιν τοῦ ὅλου, ut exposuit *Hierocles:* h.e. *constitutionem totius naturæ universitatis.* Sic *Plato* in Timæo dixit σύστασιν κόσμου. Et autor libri de mundo ad *Alexandr.* κόσμος ἐστὶ σύστημα, &c. ἄθροισμα, συναγερμὸς, σύστασις *Julio Polluci* synonyma.

Pollicetur itaque *Pythagoras* fore ut his præceptis parentes, totius naturæ, i. e. rerum divinarum ac humanarum scientiam adipiscantur.

Ἥ τε ἐπὶ τόσον διέρχεται). *Quatenus quicque progreditur.* Quam late pateat cujusque rei vis ac natura; ut hominis naturam patere latius quam stirpis aut pecudis, sive hominem præcellentiorem esse rebus iis quæ carent ratione.

Ἥ τε κρατεῖται). *Quatenus quicque coercetur ac superatur.* Sive quanto cujusque rei natura minus late fusa sit quam alterius. Ut natura Deorum superat humanam; ac in ipso deorum genere tres illi sunt gradus, de quibus initio commemoratum est, nempe cœlestium, heroum, ac terrestrium, sive dæmonum. Itaque his verbis διέρχεσθαι & κρατεῖσθαι, exprimitur universæ naturæ quasi descriptio sursum ac deorsum. Nimirum διέρχεσθαι sive progredi & pervenire sursum, ut à mistis naturis sive imperfectis, ad stirpes; à stirpibus, ad pecudes; à pecudum genere, ad homines; ab hominibus, ad heroes; ab heroibus, ad superos

peros

peros sive cœlestes. Retro vero contraque κρατῶδὲ sive superari deorsum, à cœlestibus, heroum genus; ab heroibus, homines; ab hominibus, pecudes; à pecudum genere, stirpes; à stirpibus, imperfecta.

Φύσιν πάντη παντὸς ὁμοίην. *Naturam ex omni parte sui similem esse.* Sive naturæ partes omnes rata quadam portione contineri. Hoc autem *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium*, scilicet καθ' ἁρμονίαν συνεστάναι τὰ ὅλα, id est, *Omnem naturam harmonia, sive rata portione cohærere.* Nam & imperfectæ naturæ, stirpium; & stirpes, pecudum; & pecudes, hominum; & homines, heroum; & heroes cœlitum societate quadam, & quasi agnatione tenentur. Itaque φύσιν ὁμοίην dixit pro ἀνάλογον, ut *M. Cicero* eam quæ Græce ἀναλογία dicitur Latine convertit *similitudinem, cum translationem optimam esse ait similitudinis*, h. e. analogiæ.

In Pythagora.

Lib. 3. de orat. & in orat. perf. & Top. ad Trebat.

Ἢ θέμις ἐστί. Θεσμῷ sive νόμῳ δημιουργοῦ, *juxta legem dei supremi*. De qua principio dictum est —νόμῳ ὡς διάκειται.

—*Ordine legis.*

Ὥστε σε μήτ'. Nam qui res omnes conditione ac lege naturæ metitur, is neque inani spe ducitur, neque rerum ignoratione fallitur. Verbi causa, non sperat se cum sit homo, deum fieri posse, aut alis sublevari in cœlum, quia intelligit neutrum fieri posse: neque inscientia & ignoratione obcæcatus falsa pro veris, vitia pro virtutibus, quasi *Ixion* aliquis nubem pro *Junone*, amplexatur.

Ἀθάνατ'

Αιλπίζειν. Gratia quæsita ex contrario & similitudine soni. *Non speranda sperare.* Sic Horat. *Immortalia ne speres*, &c. Ode 7. lib. 4.

Γνῶσῃ δ' ἀνθρώπους. Profert hunc locum Chrysippus apud Agellium, & legit γνώσῃ. c. 2. l. 6.

Αὐθαίρετα πήματα. Ἐπισπαστὰ κακὰ ut loquitur *Homerus* agens de *Iro*. Sic νόσους αὐθαιρέτους dixit *Euripides* in Bellerophonte apud *Stobæum*, & *Menander* in Canephoro ἀτυχήματα αὐθαίρετα, apud *Stobæum* eundem. *Homerus* etiam ἄλγεα ὑπὲρ μόρον, i. e. *Ægritudines præter fatum.* Quibus contrariæ δαιμόνιαι τύχαι, de quibus supra commemoratum est. Item θεήλατοι συμφοραὶ apud *Euripidem*, i. e. ut *M. Cicero* convertit, *ira cœlitum invecta mala*, & νόσοι θεήλατοι apud *Sophoclem* in Phædra. Odyss. 18. Sermone 242. Serm. 254. Odyss. 1. 4. Tusc.

Ἔχοντας. *Agellius* ex *Chrysippo* legit ἑλόντας. Quæ lectio inepta est. Nam & imitatus autor hujusce carminis illud *Homericum* est, ----- ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν. Et inconcinna repetitio est, ἑλόντας αὐθαίρετα. Verbi enim ἑλεῖν vis est in nomine αὐθαίρετος. c. 2. l. 6. Odyss. 1.

Ἀγαθῶν. Bona intelligit virtutem ac veritatem, ut recte *Hierocles*.

Πέλας ὄντων. *Cum bona in propinquo sint.* Respicere autem videtur ad sententiam illam Philosophorum, Mala esse adventitia, bona vero nobis ingenerata esse à natura. De qua interpres *Euripidis*, καὶ οἱ φιλόσοφοι διδάσκουσι λέγοντες τὰ κακά· φυσικὰ δὲ τὰ ἀγαθά. *Et Philosophi mala doceri posse aiunt, bona vero insita esse à natura.* Et Joannes Tzetzes, πάντα In Hippolytum. In Hesiod.

γὰρ τὰ ἀγαθὰ σύμφυτα τοῖς ἀνθρώποις· ἐπίκλητα δὲ τὰ φαῦλα. *Bona omnia nobis ingenerata esse: mala vero esse adventitia.* Eaque de re *M. Cicero*, cujus etiam illud est in Dialogo de Partitionibus Orat. *Est genus hominum ad honestatem natum,* &c.

Procemio 3. Tusc. & l. 1. de Legib.

Οὐκ ἐσορῶσι. Ἐσορᾷν, hoc est, videre, ad inventionem refert; κλύειν vero sive *audire*, ad perceptionem rerum earum quas dixerint alii. Declarat enim quosdam esse tam ab omni laude & honestate aversos, ut neque ipsi per se bona dispicere possint, neque aliorum præcepta intelligere curent, aut servare. Quos *Hesiodus* Poeta vocavit ἀχρηΐους sive *inutiles*. Et *Minucius* apud *Livium*, *Qui*, inquit, *nec ipse consulere, nec aliis parere scit, extremi ingenii est.*

Lib. 1.
Lib. 32.

Οὔτε κλύουσι. Sic de multitudine imperitorum *Sappho* apud *Athenæum*.

Lib. 10.

Ὁ δῆμος οὐδὲν οὔτ' ἀκούων, οὔθ' ὁρῶν.

Vulgus nihil quicquam videns neque audiens.

Λύσιν δὲ κακῶν. *Solutionem sive liberationem à malis.* intelligit commentationem mortis, sive mortem Philosophicam, qua, ut *M. Cicero* inquit, *secernimus à corpore animum.* Sic *Plato* ejusmodi mortem vocavit λύσιν καὶ χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, *Solutionem sejunctionemque animi à corpore.* Item κάθαρσιν sive expiationem. Legendus *M. Cicero*, & *Seneca*.

1 Tuscul.
In Phædone.
1. Tusc.
Epist. 81.

Παῦροι. *Pauci* eam solutionem sive id mortis genus intelligunt, quippe Philosophi

phi tantum sive sapientes. Imperiti vero mortem vocant eam qua corpus interit, quam Philosophi contra viam vocarunt ad vitam. Itaque *Porphyrius* apud *Stobaeum* mortem illam priorem θάνατον τῶν φιλοσόφων vocavit, sive *mortem Philosophorum*: posteriorem autem sive naturalem vocavit συνεγνωσμένην, i. e. *cognitam*, scilicet vulgo. Quare cum sapientes pauci sint, sapientibus vero solis ea mors cognita sit, quam *Plato* μελέτημα τῶν φιλοσόφων, i. e. *commentationem Philosophorum*, Pythagoras λύσιν κακῶν, i.e. *malorum solutionem* vocavit, merito pauci hoc genus mortis intelligere dicuntur. Sermone 272. In Phaedone.

Τοίην μοῖρα. *Tale fatum*, scilicet ultro accersitum sive αὐθαίρετον. Nam per acclamationem vituperat illos qui cum scelerate atque impie fecerint, Deum autorem fuisse aiunt. ut ille apud *Terentium* virgine stuprata nequissimus adolescentulus, *Quid si*, inquit, *hoc quispiam voluit Deus?* Et ille apud *Plautum* stipes, in re simili, *Deus*, inquit, *impulsor fuit*. Quare *Jupiter Homericus* conqueritur se ab hominibus accusari quasi omnibus eos malis oneret, cum ipsi molestiis ac miseriis sese implicent. Ubi legend. *Eustath*. In Eunucho. In Aulularia. Odyss. 1.

Οἱ δὲ κυλίνδεις. Hinc *Chrysippi* comparatio sumta esse videtur de *Cylindro*, in disputatione de Fato, apud *Ciceronem* & *Agellium*. Sed *Alexander* Aphrodisiensis in libro de Fato comparationem illam ut absurdam reprehendit. Lib. de Fato in extremo. c. 2. lib. 6.

Cylindri autem videntur intelligi posse rerum

rum vicissitudines, similes volutationibus *Cylindri*. Quas vicissitudines Poetæ vocarunt *rotam fortunæ*. Eas vero mutationes *Pythagoras* exsistere ait errore hominum imperitorum, cum sapientes talium volutationum fint expertes. quo sensu ipse supra.

Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς, &c. Sed omnino volutationes potius intelligendæ animorum in alia atque alia corpora migrationes, quousque ab omni contagione corporis expiatæ sint.

Quo sensu in extremo hujusce carminis adjungit,

Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα. κυλίνδρους itaq; intelligit, quem κύκλον ἀνάγκης vocatum à *Pythagora* inquit *Laertius*. Virgilius *temporis orbem* lib. 6. Æneid. Item *Rotam*. —— *ubi mille rotam voluere per annos*, &c. *Si tandem solutus ab omni corpore in cœlum perveneris*, &c. Itaque ne *Hierocles* quidem satis plane, qui κυλίνδροις, περιαγωγοῖς πράξεσιν, id est, actionibus à cœlo avertentibus, exposuit.

Lib. de Fato, &2. de nat. Deor. *Cylindri* vero nomen etiam usurpavit *Cicero*, inopia scilicet verbi Latini. Et *Virgilius* lib. 1. Georg. ubi de *Cylindro Servius*.

Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα. *In aliud atque aliud corpus*. Sic *Laertius*, πρῶτόν τέ φασι τὸν Πυθαγόραν φῆναι τὴν ψυχὴν κύκλον ἀνάγκης ἀμείβουσαν, ἄλλοτε ἄλλοις ἐνδεῖσθαι ζώοις. *Primum ferunt Pythagoram fuisse qui diceret animum obire necessitatis orbem, & in alia atque alia corpora migrare.*

Ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες. Ἀπείρονα, ἀντὶ πέρατος. Mala quæ nunquam finiuntur, quia

quia scilicet λύσιν κακῶν, i. e. *malorum solutionem* nesciunt. Nam ii quibus solutio illa cognita est, nempe sapientes, non perpetiuntur mala sempiterna, sed in æthera purum è corporibus emigrant. Qua de re infra, ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα——

Λυγρὴ γὰρ ἔρις. Contentio rationis & appetitus. De qua *Empedocles* apud *Hieroclem* agens de homine, inquit,

——————φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης
Νείκει μαινομένῳ πίσυνος————
——*patria cœlesti pulsus,& erro,*
Quo furiosa rapit contentio,fertur——

Quem locum etiam citavit *Plotinus*. c. 1. l. 8. Enneadis 4.

Σύμφυτος. Contentio enim illa penitus insita est animis à natura. Ut sentit *Pythagoras* & *Plato*. Legendus *Plotinus*, et *Virgil*. lib. 8. 6. Æneid. Sed utrum ex animo an corpore lis ea nascatur, quæstio est. profani ex corpore putant; Christiani ex animo eam exsistere. Legendus D. *Augustinus*. c. 3. lib. 14. de civit. Dei.

Βλάπτουσα λέληθε. Λανθανόντως βλάπτει. *Latenter nocet*. Namque inscientibus nobis quasi obrepunt perturbationes.

Εἴκοντα δὲ φεύγειν. Fugiendam esse contentionem illam cedendo, scilicet rationi. *Ita ut ratio præsit, appetitus obtemperet*, ut est apud *Ciceron*. lib. 1. de Offic. Excitat vero sive προσάγει pugnam illam titillatio sensuum. Qualis *Tiberii* perversitas, qui *excitare solitus libidines jacentes*. Sueton. in Tiberio.

Ζεῦ πάτερ ἢ πολλῶν γε. Legendum esse videtur Ζεῦ πάτερ ἦ πολλῶν γε. Sententia

enim est, *Jupiter pater, sane multis malis homines liberaris, si planum eis feceris quali dæmone utantur.* Atque ita legisse *Hieroclem* ex interpretatione ejus facile intelligitur. Itaque & in sequente versu legendum esset οἱ πᾶσιν.---

Οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται. Οἵᾳ ψυχῇ *quali mente sive animo*, ut recte *Hierocles*. Sententia vero est, Omnes fore beatos si mentem suam sive animum, i. e. seipsos noverint. Mentem vero dæmonem, sive genium appel-

c.3.lib.2 Top. lari à Philosophis, intelligimus ex *Aristotele*. καθάπερ, inquit, Ξενοκράτης φησὶν, εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστου εἶναι δαίμονα. h. e. *Quemadmodum Xenocrates ait,* εὐδαίμονα *esse illum cui mens bona sit. Hanc enim esse cuique dæmonem.* Quo

lib. de Deo Soc. respexit *Apuleius*, *Nonnulli*, inquiens, *arbitrantur* εὐδαίμονας *dici beatos, quorum dæmon bonus est, id est, animus virtute perfectus*

Sermone 210. *est, quem possis Genium vocare.* Sic apud Stobæum, Οἰνοπίδης ἔλεγε τὸν νοῦν παραίτιον δαίμονα τοῖς μὲν πεπαιδευμένοις ἀγαθῶν· τοῖς δὲ ἀπαιδεύτοις, κακῶν. *Oenopides dicere solebat mentem genium esse, hominibus quidem doctrina liberaliter informatis felicitatis causam; aversis autem à doctrina, infelicitatis.* Neque

Sermone 250. dissimile illud *Heracliti* apud *Stobæum*. Ἡράκλειτος ἔφη, ὡς ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων. *Heraclitus dicere solitus erat, suos cuique mores genium esse.*

In Alcibiade 1 lib.4.de vita Soc. 1.Tusc. Jam vero nosse mentem suam idem esse quod *Apollinis* præcepto imperatur, nempe ut nos ipsi norimus, docet *Plato*, *Xenophon*, & *M.Cicero*.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ σὺ θάρσει. *Tu vero fac habeas fortem animum.* Tametsi enim est perdifficilis animi sui notitia, tamen quia deorum quasi gente & agnatione homines tenentur, natura eos divina quasi manu ad notitiam sui perducit. Animi vero sui notitiam perarduum quiddam esse docet *Plato*, ubi *seipsum nosse*, fatetur esse παγχάλεπον, i.e. *perdifficile*. Alcibia. de 1.

Θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν. Quod *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium*, Ἀνθρώποις εἶναι πρὸς θεοὺς συγγένειαν. i. e. ut *M. Cicero* loquitur, *Homines Deorum agnatione ac gente teneri*. Idcirco *Philo* homines esse ait, μίμημα καὶ θεοῦ ἀπεικόνισμα, *imago* sive *effigies Dei*. Plato φυτὸν οὐράνιον, *plantam cœlestem*. Horat. *Divinæ particulam auræ*. Lib. 1. de legib.

Ἱερὰ φύσις. Τὸ θεῖον sive θεὸς, à quo laudandarum rerum omnis scientia fluit. *Philo*: νοῦς καὶ λόγος, *mens & ratio*, scil. τὸ τῆς ψυχῆς ἄριστον εἶδος, *id quod in anima præstantissimum est*: cujus filiæ ἐπιστῆμαι καὶ ἀρεταὶ, *scientiæ & virtutes*. *Hierocles* tamen ἱερὰν φύσιν *Philosophiam sive sapientiam* voluit intelligi. Verum ipse paulo post à se dissentiens nobiscum facit. Aliorum autem errata persequi piget.

Ἕκαστα. τὰ δέοντα, ut recte *Hierocles*. *Omnes officii numeros, aut omnia quæ necessaria sunt ad animi sui notitiam.*

Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι. Quorum si ullo modo es particeps. Rerum scilicet earum quas natura divina sive Deus mentibus humanis inserit. Hoc est, nisi plane bona ante pe-

des posita neque cernere neque audire velis.

Κρατήσεις ὧν σε κελεύω ἐξαλαπάξας. *Compos fies voti, morbis animi, ut impero, sanatis.* Nam mihi interpungendum videtur post verbum κρατήσεις. Ut præcise dictum sit κρατεῖν pro voti sui compotem fieri, ut Latine, vincere. Quanquam *Hierocles* paulo aliter declaravit; nempe, *Quarum rerum si fueris particeps, id ita demum ostendes sive probabis, si rebus honestis & scientiis deditus fueris, quæ sola medicina sive curatio est animi,* &c.

Πόνων ἀπὸ τῶνδε. Τῶν τῆδε πόνων. A contagione corporis, ut recte *Hierocles.*

Ἀλλ' εἴργου. Ut corpus imperio rationis facilius obtemperet, à certo inquit ciborum genere abstinendum esse.

Βρωτῶν. Ut gallo candido, vulva, capite, morticinis, piscibus, urticis, triglis, ovis, oviparis, cibis de mensa lapsis, piscibus sacris, & si quæ similia sunt; potissimum autem ab erythrino sive rubellione pisce, corde, fabis, & eo genere animalium cui nigra cauda est. *Laertius, Suidas, Hierocles, Agellius.*

In Pythag. Noct. Attic. c. 11. lib. 4.

Ὧν εἴπομεν. *Diximus.* Non hoc quidem carmine, sed in apophthegmatis sacris. Sic enim *Hierocles,* Τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀποφθέγμασιν, ὡς ἀπορρήτῳ παρεδίδοντο. *De cibis vero speciatim ea in apophthegmatis sacris tradita sunt, quæ in vulgus edere non licet.*

In Pythag.

Ἔν τε καθαρμοῖς. De quibus *Pythagoræ* decretum est apud *Laertium,* τὴν δὲ ἁγνείαν εἶναι διὰ καθαρμῶν, καὶ λουτρῶν καὶ περιρραντηρίων. καὶ

διὰ

διὰ πάντα αὐτὸν καθαρεύειν ἀπό τε κήδους, καὶ λέχους, καὶ μιάσματος παντός. h. e. *Castitatem vero positam esse in expiationibus & adspersionibus aquæ. Iisque modis corpus à luctu, à venere, ac labe omni purgandum esse.*

Ἔν τε λύσει ψυχῆς. Solutione animi, sive commentatione mortis. Quanquam *Hierocles* intelligit sapientiam, quæ dicitur à *Pythagora* & *Platone* Dialectica.

Κρῖνον. In editionibus plerisque, ut Venetis, κρίνον. Utraque lectione idem efficitur. Nempe & in expiationibus corporis & in solutione animi debere judicari cibos, sive delectum adhiberi ciborum, ne iis cibis utamur qui utrique rei adferre possint moram & impedimentum. Alia tamen *Hierocles*, quæ legere licebit cupientibus ad *Pythagoræ* normam philosophari.

Ἡνίοχον. Sic *Plato* rationem aurigæ comparavit, perturbationes equis. In Phædro.

Γνώμην ἀρίστην. *Rationem æquissimam*, ut apud *Aristotelem* γνώμη τῇ ἀρίστῃ. c. 13. l. 1. de Arte dic.

Αἰθέρ' ἐλεύθερον. Aerem liberum sive purum: cui oppositus aer qui est terræ proximus, in quo nubes, imbres, ventique coguntur, quem *crassum & concretum Cic.* vocavit, Tuscul. 1 eumque animis, cum è corporis domicilio emigrarint, *perrumpendum ac dividendum* esse ait. Attingitur autem hoc in loco *Pythagoræ* decretum quod commemoravit *Plutarchus*, τὴν ψυχὴν ἐξιοῦσαν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀναχωρεῖν, πρὸς τὸ ὁμογενές. *Animum postquam è domicilio corporis migrarit, in naturæ universitatis* c. 7. l. 4. de philos. decretis.

 ani-

animam remeare, in aerem sibi cognatum & affinem.

Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα. *Si omni contagione corporis liberatus.* absoluta migratione de corpore in corpus, aut post λύσιν sive animi *solutionem* à corpore.

Ἔλθῃς. Similitudo soni quæsita ἐλεύθερον ἔλθῃς. Nam ἐλεύθερον παρὰ τὸ ἐλθεῖν. Lege *Suidam.*

Ἔσσεαι ἀθάνατος. Non jam sæpius migrans de corpore in corpus, experſque interitus, deorum vitam deges in æthere sive Elyſio.

Θεὸς ἄμβροτος. Imitatus *Pythagoræ* diſcipulus *Empedocles.*

Χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος· οὐκ ἔτι θνητὸς

In Pythagora. Πωλεῦμαι —— *Laertius,*

Non ego mortalis nunc sed Deus ibo.

Valete.

FINIS.

FRIDERICI SYLBURGII IN PYTHAG. AUREA CARMINA NOTÆ.

SUidas cum scribit quosdam *Pythagoræ* præter tres genuinos libros, nempe παιδευτικὸν, πολιτικὸν, & φυσικὸν, adscribere etiam τὰ χρυσᾶ ἔπη, significat plures fuisse qui *Pythagoram* pro versuum istorum autore non habuerint. Quorum sententiæ patrocinari videatur quod *Diogenes Laertius* in vita *Pythagoræ* nullam hujus poematis mentionem facit. & cum *Pythagoras* fere *Dorico* idiomate in suis scriptis usus sit, in hoc poematio duo tantum versus (47.& 48.) Dorismum, cæteri majori ex parte Ionismum habent; & philosophi hujus sublimitatem minus adæquant. Cum igitur, eodem *Laertio* teste, *Lysis*, *Hippasus*, *Asto*, quædam à se scripta, sub *Pythagoræ* nomine in lucem ediderint, suspicio est hæc quoque magis à discipulis *Pythagoræ*, quam ab ipso *Pythagora* esse conscripta: eo nempe modo quo *Socratis* ἀπομνημονεύματα à *Platone* & *Xenophonte* literis sunt mandata. *Chrysipp.* sane apud *Gellium* l.6.

 cap.2.

cap. 2. hunc versum, Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας, qui 54. est in hoc opusculo, *Pythagoreis* tribuit, non *Pythagoræ*: ubi etiam similitudo quæ de cylindro paulò post hunc versum sequitur, luculentius exponitur. Quia tamen idem *Suidas* cum *Laertio* tradit *Pythagoram* subinde discipulis suis præcepisse, ut domum è publico regressi, secum ipsi ruminarent, Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; qui hujus poematii versus est 42. in eam sententiam adducuntur alii, ut cæteros quoque hujus Aurei carminis versus *Pythagoræ* esse credant; præsertim cum à *Stobæo* & aliis multis *Pythagoræ* adscribantur. Is certe cujus poema est *De viro bono*, sive *Virgilius* est, sive alius potius, *Pythagoræ* locum eum quem vertit, adscribere videtur. Utut sit, sive à *Pythagora*, sive à discipulis ejus conscripti sunt hi versus, pleraque omnia *Pythagoricæ* disciplinæ præcepta continent: & quæ *Laertius Pythagoræ* præcepta tribuit, maxima ex parte hic quoque verbis non multum discrepantibus leguntur; ut ex collatione cuique perspicere licet. Quam utilia vero sint hæc ἔπη, (sive *dicta*, sive κατ' ἐξοχὴν *hexametros versus* eo nomine accipere libet) satis declarat epitheton χρυσᾶ: ut auro ipso pretiosiora præcepta iis contineri lectores intelligant: quæ majori ex parte talia certe sunt, ut cum Christianæ doctrinæ præceptis non male consonent. Sed ut quod præcipue mihi propositum hic est persequar, diversam exemplarium scripturam;

Vers. 1.

Verſ. 1. quidam libri habent διάκειται, impersonaliter nempe pro *diſpoſitum eſt*.

Verſ. 9. quidam lib. κρατεῖν δ' εἰθίζεο: magis poetice. ut mox v. 35.

Verſ. 11. *Stob.* μήτ' αὐτὸς πάντ. *Auſonius* eum verſum ita extulit, *Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.*

Verſ. 13. *Stob.* ἄσκει, imperativo modo.

Verſ. 24. quidam lib. πρᾴως ἔχ'. h. e. *leniter cede.* & mox ἐπὶ πᾶσιν, *in omnibus.*

Verſ. 40. locum hunc expreſſit autor *Viri boni* hoc diſticho, *Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum, Omnia quam longi reputaverit acta diei.* Sequentia quoque idem poeta Latinus ſic reddidit; *Quæ prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non? Quid mihi præteritum? Sic dicta & facta per omnia Ingrediens, ortoque à veſpere cuncta revolvens, Offenſus pravis, dat palmam & præmia rectis.* Eodem reſpexit *Ciceronis Cato* major, cum inquit, *Pythagoreorum more, exercendæ memoriæ gratia, quid quoque die dixerim, audierim, & egerim, commemoro veſperi.*

Verſ. 42. *Suid.* ποῖ παρέβην, i. e. *ubi*, ſeu *quo*?

Verſ. 47. Nota Doriſmum in ſolis hiſce verſibus; cum reliqui omnes Ioniſmum habeant. Sed Ionica etiam dialecto uſum eſſe *Pythagoram*, non tantum Dorica, inter cætera declarat apud *Laertium Pythagoræ* ad Anaximenem epiſtola Ionico idiomate ſcripta. De quaternario autem numero viſe *Macrob.* in Somn. Scip. lib. 1. cap. 6.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΑΣΤΕΙΑ.

HIEROCLIS
PHILOSOPHI
FACETIÆ;

De priſcorum ſtudioſorum dictis & factis ridiculis.

Vna cum aliquibus in easdem Annotationibus.

LONDINI,
Ex officina ROGERI DANIELIS,
MDCLIV.

LECTORI S.

Vulgaris est opinio, & quæ plerosque omnes indoctos præcepit, eos qui in aulas magnatum aut scholas amandantur magistrorum, non modo doctiores, sed moratiores inde revenire civilioresque. Equidem de aulis nullus inficior, optimas esse officinas, ubi adolescentum expoliantur mores, urbana indatur astutia, ac in ipsa humana conversatione amabilitas. Sunt nimirum Aulici, si quod hominum genus, ut Ammonius *loquitur,* χαρίεντες καὶ ἐπιδέξιοι ἐν τῇ πολιτικῇ ὁμιλίᾳ *: abesset tantum nuda illa simulatio, &* Spartana *mentiendi ac fallendi promptitudo. Contra ea Scholastici homines sicut simplicissimi & falsarum nescii; in mortalium cœtu inepti, inficeti, insulsi, stupidi, inertes, denique ad omne opus aggrediendum inhabiles. quos ubi videris in congressu, risum vix est ut comprimas, ita salutati tergiversantur respondere, cum animo suo (opinor) prius disputantes, manus porrigenda sit an attrahenda, pes dexter an sinister flectendus, an uterque simul, quod in rusticis observamus. Hic aliis confabulantibus veluti truncus adstat, ore hiante picturas aliamve rem objectam cum stupore contemplatur : alter, nemine advertente clam sese subducit, &, ut est apud* Horatium, statua taciturnior exit : *alius in mensa tanquam absens adsidet, profunde cogitabundus quasi enthusiasta quidam (phantasta certius verius dixerim) in sublime cœlum raptus, nihil corum*

rum quæ aguntur vel dicuntur pensi habent; unde cum ordo eum tangit vel sors, vel si obiter rogetur, fere οὐδὲν πρὸς ῥόμβον, *tantum abest ut ad aliorum qua gestuum qua morum formulam sese componere periclitetur.* Ideo adolescentulos *optimus vitæ humanæ Arbiter* existimavit in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis quæ in usu habemus vel audiunt vel vident. *Et quidam apud* Athenæum, Philosophi, *ait,*

Sermone solo sunt sapientes; cæteris
In rebus esse novi ego stultissimos.

Quod de illis dictum arbitror, quibus anima non est pro sale. quippe reliqui ne ipso quidem sermone. Exempla suggerit elegans iste libellus, quo Hierocles *sive* Pythagoricus *ille fuerit, seu alius quispiam,* χαρακτῆρα *expressit* ἀνθρώπου σχολαστικῆς. *Eum nuper, cum ocium esset, & animum oblectandi sicut in ludum mitterem, ex vet.lib.descripsi, transtuli, operaque tralatitia in usum tuum, Lector, castigavi, ut in eadem otii circumfluentia esset unde tibi faceres volupe. Vale, & quam rem gerant Scholastici ante-veteres & nunc-novi,* pariter *cogita.* Myrtilleti KAL. MART.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΑΣΤΕΙΑ.

I.

Σχολαστικὸς κολυμβᾶν βουλόμενος ὀλίγου μικροῦ ἐπνίγη. ὤμοσεν οὖν μὴ ἅψασθαι ὕδατος, ἐὰν μὴ πρῶτον μάθῃ κολυμβᾶν.

II.

Σχολαστικοῦ ἵππον πιπράσκοντος ἠρώτησέ τις, εἰ πρωτοβόλος ἐστί; τοῦ δὲ φήσαντος, δευτεροβόλον εἶναι· ἔφη, πῶς οἶδας; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι ἅπαξ ἐλάκτισεν ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

III.

Σχολαστικὸς φίλῳ συναντήσας εἶπε, κατ' ὕπνους σε ἰδὼν προσηγόρευσα. ὁ δὲ, σύγγνωθί μοι, ὅτι οὐ προσέσχον.

IV.

Σχολαστικὸς νοσοῦντα ἐπισκεψάμενος ἠρώτα περὶ τῆς ὑγιείας. ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀποκριθῆναι. ὀργισθεὶς οὖν ἐξήλεγξεν, ἐλπίζω κἀμὲ νοσῆσαι, καὶ ἐλθόντι σοι μὴ ἀποκριθῆναι.

V.

Σχολαστικὸς ἵππον ἐπίπρασκεν. ἐλθόντος δέ τινος καὶ μανθάνοντος τὸν βόλον, εἶπε, τί τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ τηρεῖς; εἴδε ὡς τρώγει καὶ περιπατεῖ.

VI.

Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας, συγχώρησόν μοι, εἶπε, καὶ μή μοι μέμψῃ, ὅτι οὐκ ἐνόσησα.

VII.

Σχολαστικὸς μυῶν ἐθέλων πᾶσι συνεχῶς τὰ

HIEROCLIS PHILOSOPHI FACETIÆ.

I.

Scholasticus natare volens pæne suffocatus est. Juravit igitur nunquam attacturum aquam, priusquam natare didicisset.

II.

Ex Scholastico equum vendente quidam quærebat, an primojaculus esset ? Quo respondente secundojaculum esse; alter infit, Unde nosti ? Quia ait, aliquando & me pariter & patrem meum ejecit.

III.

Scholasticus amico obviam factus, inquit, In somno te visum allocutus sum. Cui ille, Da mihi veniam quod non auscultarim.

IV.

Scholasticus ad ægrotum intervisens rogabat de valetudine. Ille vero non poterat respondere. Iratus ergo Scholasticus hominem objurgavit ; &, Spero me quoque ægrotaturũ, inquit, tibiq; advenienti non responsurum.

V.

Scholasticus equũ vẽditabat. Cũ vero accederet quidã & rogaret dentitionẽ, dixit, Quid dẽtes ej⁹ observas? vide ut cœdat ac obãbulet.

VI.

Scholastic⁹ medico obviãs, Ignosce mihi inquit, & noli quæso irasci, quod nõ ægrotaverĩ.

VII.

Scholasticus murem capturiens, qui incessanter

τὰ βιβλία αὐτοῦ τρώγοντα, κρέας διακὼν ἐναντία ἐκάθισε.

VIII.

Σχολαστικὸς θέλων τὸν ἵππον αὐτοῦ διδάξαι μὴ τρώγειν πολλά, οὐ παρέβαλεν αὐτῷ βορὰς. ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἵππου τῷ λιμῷ, ἔλεγε· μέγα ἐζημιώθην· ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ τρώγειν, τότε ἀπέθανε.

IX.

Σχολαστικὸς οἰκίαν πωλῶν, λίθον ἀπ' αὐτῆς εἰς δεῖγμα περιέφερε.

X.

Σχολαστικὸς * θέλων εἰ πρέπει αὐτῷ κοιμᾶσθαι, καμμύσας ἐσοπτρίζετο.

XI.

Σχολαστικὸς οἰκίαν πειρώμενος, καὶ τῆς θυρίδος προκύψας, ἠρώτα τοὺς παριόντας εἰ πρέπει αὐτῷ ἡ οἰκία.

XII.

Σχολαστικὸς κατ' ὄναρ δοκῶν ἧλον πεπατηκέναι, καὶ δόξας ἀλγεῖν τὸν πόδα, περιεδήσατο. ἑταῖρος δὲ μαθὼν τὴν αἰτίαν ἔφη, διατί γὰρ ἀνυπόδητος κοιμᾶσαι;

XIV.

Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας ὑπὸ τοίχου ἐκρύβη. τινὸς δὲ πυθομένου τὴν αἰτίαν, ἔφη, χρόνον ἔχω μὴ ἀσθενήσας, καὶ αἰσχύνομαι εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ ἰατροῦ.

Σχο-

ſanter libros ejus arrodebat, carnem mandens è regione ejus conſedit.

VIII.

Scholaſticus volens equum ſuum docere, ne multum comederet, nihil ei præbuit pabuli. Tandem equo fame mortuo, Magno damno, inquit, affectus ſum: cum enim jam didiciſſet non comedere, mortuus eſt.

IX.

Scholaſticus domum venditurus, lapidem ab ea avulſum in ſpecimen circumtulit.

X.

Scholaſticus ſcire ſtudens num ſe decoraret ſomnus, clauſis oculis ſpeculum inſpexit.

XI.

Scholaſticus in domo quam emerat de feneſtra proſpiciens, interrogabat adſtantes, an ſe deceret illa domus.

XII.

Scholaſticus in ſomnis ſibi viſus clavum impegiſſe, & pedem dolere ratus, obligavit. Alius autem cauſa cognita, ait ad eum, Ecquare diſcalceatus dormis?

XIV.

Scholaſticus medico occurrens poſt parietem ſeſe abdidit. Quodam autem cauſam quærente; dixit, Jamdiu eſt ex quo non ægrotavi, ideo erubeſco prodire in conſpectum medici.

XV.

Σχολαστικῷ ἔμπορος εἶπεν, ὅτι ὁ ποταμὸς ἔλασε τὸν ἀγρόν σου. κἀκεῖνος ἔφη, καὶ τί λέγω;

XVI.

Σχολαστικὸς ἀμιναῖον ἔχων ἐσφράγισεν αὐτόν. τοῦ δὲ δούλου κάτωθεν τρήσαντος, καὶ τὸν οἶνον αἴροντος, ἐθαύμαζεν ὅτι τῶν σφραγίδων σώων ὄντων ὁ οἶνος ἐλαττοῦτο. ἕτερος εἶπεν, ὅρα μὴ κάτωθεν ἀφῃρέθη. ὁ δὲ, ἀμαθέστατε; εἶπεν, οὐ τὸ κάτωθεν λείπει, ἀλλὰ τὸ ἄνωθεν μέρος.

XVII.

Σχολαστικὸς ἰδὼν στρουθία ἐπὶ δένδρου, λάθρα ὑποπελάζων ὑφαπλώσατο τὸν κόλπον, καὶ ἔσειε τὸ δένδρον, ὡς ὑποδεξόμενος τὰ στρουθία.

XVIII.

Σχολαστικὸς ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ ἐξελθὼν, ἠρώτα πιεῖν ὕδωρ, εἰ καλὸν, ἐν τῷ αὐτόθι φρέατι. τῶν δὲ φησάντων ὅτι καλόν· καὶ γὰρ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἔπινον· καὶ πηλίκους, ἔφη, εἶχον τραχήλους, ὅτι εἰς τοσοῦτον βάθος πίνειν ἠδύναντο.

XIX.

Σχολαστικὸς σχολαστικῷ συναντήσας εἶπεν, ἔμαθον ὅτι ἀπέθανες. κἀκεῖνος, ἀλλ' ὁρᾷς με ὅτι, ἔφη, ζῶντα. καὶ ὁ σχολαστικὸς, καὶ μὴν ὁ εἰπών μοι πολλῷ σου ἀξιοπιστότερος ὑπάρχει.

XX.

Σχολαστικὸς μαθὼν ὅτι ὁ κόραξ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ζῇ, ἀγοράσας κόρακα εἰς ἀπόπειραν ἔτρεφε.

Σχο-

XV.

Scholastico mercator nunciavit, à præterfluente abactum agrum ejus. Respondit ille, Et quid dicam ?

XVI.

Scholasticus vas vinarium quod habebat obsignaverat, quod cum famulus subtus perforaret vinumque auferret, mirabatur is signaculis salvis vinum imminui. Ad quem alter quidam, Vide, inquit, ne subtus sit ablatum. At ille, Stultissime, inquit, non inferior deficit, sed superior pars.

XVII.

Scholasticus, conspectis passeribus in arbore, clam subiens expandit sinum, arboremque concussit, quasi passeres decidentes excepturus.

XVIII.

Scholasticus in agrum suum egressus, desiderabat bibere aquam, si pura, ex eo qui erat illic puteo. Affirmantibus autem quibusdam bonam esse, & parentes ipsius ex eodem bibisse; Ecquam longis, inquit, collis præditi erant, qui tantam profunditatem bibitum adsequi potuere !

XIX.

Scholasticus scholastico obvius ait, Intellexi te mortuum esse. Cui ille, Atqui vides, inquit, me etiamnum vivere. Et scholasticus, At vero qui mihi dixit multo te fide dignior est.

XX.

Scholasticus cum audivisset corvum ultra ducentos annos vivere, ut periculum faceret, corvum emit & aluit.

XXI.

Σχολαστικὸς εἰς χειμῶνα ναυαγῶν, καὶ τῶν συμπλεόντων ἑκάστου περιπλεκομένων σκεύεσι πρὸς τὸ σωθῆναι, ἐκεῖνος μίαν τῶν ἀγκυρῶν περιέπλεξεν.

XXII.

Διδύμων ἀδελφῶν εἷς ἐτελεύτησε. σχολαστικὸς οὖν ἀπαντήσας τῷ ζῶντι ἠρώτα, σὺ ἀπέθανες ἢ ὁ ἀδελφός σου;

XXIII.

Σχολαστικὸς ναυαγεῖν μέλλων πινακίδας ᾔτει, ἵνα διαθήκας γράφῃ. τοὺς δὲ οἰκέτας ὁρῶν ἀλγοῦντας διὰ τὸν κίνδυνον, ἔφη, μὴ λυπεῖσθε· ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς.

XXIV.

Σχολαστικὸς ποταμὸν βουλόμενος περᾶσαι, ἀνῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον ἔφιππος. πυνθανομένου δέ τινος τὴν αἰτίαν, ἔφη, σπουδάζειν.

XXV.

Σχολαστικὸς ἀπορῶν δαπανημάτων, τὰ βιβλία αὐτοῦ ἐπίπρασκε, καὶ γράφων πρὸς τὸν πατέρα ἔλεγε· σύγχαιρε ἡμῖν, πάτερ· ἤδη γὰρ ἡμᾶς τὰ βιβλία τρέφει.

XXVI.

Σχολαστικοῦ παιδίον ἀπέθανεν. ἰδὼν δὲ πλῆθος λαοῦ συνελθεῖν, ἔλεγεν· αἰσχύνομαι εἰς τοσοῦτον ὄχλον μικρὸν παιδίον προφέρειν.

XXVII.

Σχολαστικοῦ υἱὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλεμον ἐκπεμπόμενος ὑπέσχετο ὡς τῶν ἐχθρῶν κεφαλὴν ἀγαγεῖν. ὁ δὲ ἔφη, εὔχομαι καὶ

χωρὶς

XXI.

Scholasticus tempestate oborta navigans, cum cæteri vectores obvia quisque arma, quibus enatarent, arriperent, ille unam ex anchoris amplexus est.

XXII.

Gemellorum fratrum unus diem obierat. Scholasticus igitur obviam factus superstiti, interrogabat, ipsene mortuus esset an frater ejus.

XXIII.

Scholasticus transfretaturus codicillos poscebat, quibus testamentum conderet. Videns autem servos periculo suo angi, sic eos affatus est, Nolite tristari; nam vos manumittam.

XXIV.

Scholasticus flumen volens trajicere, conscendit navem eques. Petente quodam causam, dixit se festinare.

XXV.

Scholasticus egens sumptibus libros suos vendidit, & datis literis ad patrem scripsit, Lætare nobiscum, Pater; jam enim libri nos alunt.

XXVI.

Scholastici puerulus obierat. Conspicatus autem magnam frequentiam populi ad funus convenire, ait; Erubesco in tantam turbam parvum puellum efferre.

XXVII.

Scholastici filius à patre in militiam missus, recepit se unius hostium caput adlaturum. At hic, Velim vel te, inquit, absque

χωρὶς κεφαλῆς σε ἐλθόντα, μόνον ὑγιῆ ὄντα ἰδεῖν, καὶ εὐφρανθῆναι.

XXVIII.

Σχολαστικῷ φίλος ἔγραψεν εἰς Ἑλλάδα ὄντι, βιβλία αὐτῷ ἀγοράσαι. τοῦ δὲ ἀμελήσαντος, ὡς μετὰ χρόνον τῷ φίλῳ συνοψίσθη, εἶπε· τὴν ἐπιστολὴν, ἣν περὶ βιβλίων ἀπέστειλάς μοι, οὐκ ἐκομισάμην.

XXIX.

Σχολαστικὸς καὶ φαλακρὸς καὶ κουρεὺς συνοδεύοντες συνέθεντο πρὸς τέσσαρας ὥρας βιγιλεῦσαι. ἔλαχεν οὖν πρῶτον τῷ κουρεῖ. ὁ δὲ μετεωριζόμενος τὸν σχολαστικὸν κοιμώμενον ἐξύρισε, καὶ τῶν ὡρῶν πληρωθεισῶν διύπνισεν. ὁ δὲ κνηθόμενος ἀφ᾽ ὕπνου τὴν κεφαλὴν, καὶ εὑρὼν αὐτὴν ψιλὴν ἔφη· μέγα κάθαρμα ὁ κουρεύς· πλανηθεὶς γὰρ, ἀντὶ ἐμοῦ τὸν φαλακρὸν διύπνισεν.

ΤΕΛΟΣ.

capite redire, modo salvum videre & lætari possim.

XXVIII.

Ad Scholasticum in Græcia versantem amicus literas dedit, quibus ab eo petiit ut quosdam sibi libros compararet. At hic, neglecto negotio, ut post tempus in amicum incidit, ait ; Epistolam, quam de libris ad me misisti, non accepi.

XXIX.

Scholasticus calvusque & tonsor una ambulantes, in quatuor usque horas pacti sunt vigilare. Tetigit autem sors primo tonsorem. Hic sublevans dormientem scholasticum rasit, horisque elapsis expergefecit. Qui scalpens à somno caput, ubi id arrasum esse sensit, exclamavit, Magnum scelus iste tonsor : errans enim, pro me calvum excitavit.

F I N I S.

NOTÆ IN HIEROCLIS FACETIAS.

SCholastici *dicuntur literarum studiosi, qui & Studentes. nam in Isidori glossis legitur,* Pappas, pædagogus qui sequitur Studentes. *Vulgatiori tamen appellatione* Scholares. *unde in veteri Onomastico,* Scholaris, σχολαστικὸς. *& apud* Quintilianum *Instit. orat. lib. 2. de officio discipulorum,* In ipsos cœtus scholarium læti & alacres convenient. *Quam lectionem præferunt lib. vet. nec causa fuit cur* Raph. Rhegius *sollicitaret, primus, nec indiligens ejus scriptoris castigator atque interpres, multo minor* Henr. Bebelio, *ut apud* Martianum Capellam τὸ Scholarium *mutaret in* Scholasticorum, *verbi, uti refert, barbarie offensus, quam vero nec prisci illi Theologi nec Jureconsulti refugere. Illud recte atque ordine censuit, libellum* De disciplina scholarium, *qui* Boethii *nomine circumfertur, non esse* Romani *illius Consulis, nec adeo* Latini *cujusquam scriptoris, sed barbari ac inidonei. Hoc, inquam, vere censor ille non ex pessimis, & princeps literarum apud* Germanos *instaurator. At vero antiquitus* Scholastici *dicti ipsi Philosophi, seu dicendi ac docendi magistri. quod nomen jam* Theophrasti *ævo usurpari cœptum est, & ad patrum usque memoriam inolevit. Dicebantur etiam* Sophistæ. *Sed ut horum pravo instituto & corruptis moribus impetratum fuit, ut omnes nomine illo insignirentur,*

rentur, qui prudentes veritatem fallerent, non aliter atq; Tyranni, Scurræ, *& similes hominum degeneres; ita scholasticorum incivili studio & morosa vita effectum, ut tanquam inepti ac bardi digitis demonstrentur à populo. Hinc id genus hominum inquiebat* Epictetus *esse ζῶον ὐ πάντως ἐπιγελῶσιν, ut scribit* Arrianus *in Comment. Et* Plinius *in epist.* Scholastico homine nihil *ait* esse simplicius. *A quorum moribus unamquamque vel minimam rem concise cum stupore cogitantium etiam* Phantastas *(* Fantast*) Græco vocabulo appellamus, qui inepte quid aut dicunt aut faciunt. Et quia in hacce stupiditate se solos sapere sua persuasione credunt, inde, mea sententia, sanctissimum* Sapientis *nomen, quod solis divinarum atq; humanarum rerum peritis tributum, ad stultos per ludum ac jocum traductum est. Quod ipsum non obscure innuit* Felix Fabri, *qui in sua* Suevorum *hist. lib.* 1. *cap.* 8. *ita scriptum reliquit;* Lingua *Theutonica* Franckig idem est quod comptus moribus. unde ironiæ vulgares aliquem nominant Franck; Francum (Frak *)* qui est incompositus & immorigeratus, sicut etiam stultos nominant sapientes. *Quin* philosophari *eos, qui in convivio ac mensa parum decenter sese gerunt*, Alanus *dicit in lib. de planctu naturæ; cujus verba adducit commentator* Boethianæ *Philosophiæ* Thomas Aquinas, *si titulus non mentitur autorem. Verum ne longius loquar, Scholastici sunt qui in pulvere literario degunt vitam, nec ad forum unquam accedunt, nec ullos ambiunt honores, sed in umbris scholarum, veluti vulpes in cavernis latitant.*

latitant. unde à vulgo scholasticæ vulpes (Schulfuchs)*jure ac merito suo audiunt, & à nonnullis* Calamysii (Kalmeuser)*id est(nam Græce melius exprimitur)* μύες καλαμοτρώγοι, *quod instar murium in antris suarum scholarum calamos arrodant*; Petronio *peraccommodanter* doctores umbratici, inter quos, *ait in eodem negotio Satyricus*, qui nutriuntur non magis sapere possunt,quam bene olere qui in culina habitant. *Atq; hoc,aut vehementer animi fallor, aut* Hierocles *noster voluit facetiarum suarum ὑπόθεσιν esse.*

In II.

Πρωτοβόλος] *Ut constaret facetiæ sua elegantia, fingendæ erant novæ voces. itaque maluimus vertere* primojaculus *&* secundojaculus, *quam quovis alio modo,quo* Græcæ *linguæ ignari non caperent dicti gratiam.* Βόλος *est dentitio seu dentium emissio. infra in* 5. καὶ μανθάνοντα τὸν βόλον. Aristoteles *lib.* 5.*hist.animal.* ἀκμάζει δὲ καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος μετὰ τὰς βόλους.

Ἐδικλάσαν]*nihili hoc verbum est. Lego,* ἐξεβόλασαν. *βολεύειν est βάλλειν, ejicere, excutere. non enim vult portatos se ab equo, sed excussos. Quo in verbo latet τὸ ἀστεῖον.*

In VIII.

Παρέξυκεν] *an* παρέξυσεν ? *&* παρέξυνεν *interpretor* παρέχειν, *vel* παραδιδόναι.

In X.

Σχολαστικὸς * θέλων] *excidit verbum* εἰδέναι, *vel* γινώσκειν, *aut tale quid.*

In XII.

Κοιμᾶσαι] *manifestarium mendum. manuscr.* in

in margine habebat adſcriptum καθεύδεις, *ſed manu recenti, & quidem, niſi fallor,* Sylburgii, *ab leg.* κοιμᾶσαι*? an vero* κεκοίμησαι*? illud magis eſt.*

In XVI.

Ἀμιναίαν] *nuſpiam à me lectum in abſtracto, nedum in hoc ſignificatu. Nomen invenit à loco, ut & vinum ipſum apud* Heſychium. *hinc apud* Dioſcoridem *lib.* I. *cap.* 78. *legend.* σμύρνης Ἀμιναίας, *ut* Ἀμιναῖα σταφυλὴ *lib.* 5. *cap.* 6. vites Aminææ *apud* Catonem *de re ruſt.* & Plinium *lib.* 14. *cap.* 2. & 3. *Apud eundem lib.* 12. *cap.* 16. *ubi loquitur de generibus myrrhæ,* Troglodytica ſylveſtrium prima, Erythræa ſequens, & Minæa, in qua Stactea & Atramitica eſt; *legendum omnino,* & Aminæa, in qua Stactea & Aramitica eſt. *Et paulo poſt in eodem cap.* Erythrææ ad XVI. hanc volunt Arabicam intelligi: *legend.* Aramicam. *Nam in eadem ſpecie à* Plinio *ponitur myrrha Erythræa, Aminæa, Stactea, Aramica, Gebanitica, & Auſritis. Eſt autem* Aramia *eadem quæ* Arabia *Felix,* peninſula inter duo maria, Rubrum Perſicumque procurrens, *ait ipſe* Plin. *lib.* 6. *cap.* 28.

In XVIII.

Εἰς τοσοῦτον βάθος ἥκειν] *Nihil mutandum. Sic infra in* 21. εἰς χείμωνα ναυαγῶν. & *in* 27. εἰς Ἑλλάδα ὄντι. *Phraſis eſt* Græcis *ſolentiſſima.*

In

In XXI.

Περιπλεκομένων σκεύους] *Scripsit sine dubio* σκεῦος, *quod rectum est. itaque emendanda pariter ac integranda est illa, quæ* Prochori *nomine circumfertur, historia de S.* Joanne *Evangelista, in qua hactenus vulgatur*; πλευσάντων δὲ ἡμῶν ἐν τῷ κινδύνῳ, &c. ἕκαστος ἡμῶν ὅσῳ ἐπέλαβε σκεύει* τούτῳ καὶ συνανεπλεόμην. *corrigo*; σκεῦος, τούτῳ, &c. *expuncto asterisco. nihil deesse sensus ostendit integer atque commodus: & mox sequitur*; οὕτως ἡμᾶς δι' οὗ ἀνεφέρετο σκεύους τοῦ πλοίου, &c. *Sunt autem* σκεύη, *quæ* Petronio arma, *aliis quibusdam* armamenta.

In XXIII.

Ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς] ἑλληνιστικὴ ἀστειορρημοσύνη. *Dubitabat* Anacharsis *in mortuisne an in vivis numerandi essent* οἱ πλέοντες, quoniam, ut dicebat idem, tantum illi absint à morte, ὅσον ἐστὶ τὸ πάχος τῆς νεώς, *narrante* Laertio. *Quum ergo Scholasticus iste animadverteret servos suos ejulare propter illud discrimen, sic eos allocutus est*; *Ne contristemini : si quid enim periculi me dederit pessum, igitur ego vos solvam manu. Ridiculum itaque in eo est, quod se à morte dixerit servos liberaturum. Potest vero et simplex retineri sensus. nam servi etiam mortis causa manumittebantur testamento, de quibus sunt tituli Pandect. et Cod.* De manumissis testamento, De statu liberis, De fidei commissariis libertatibus, *nominabanturque* Servi Orcini, *h. e.* Acheruntici, *seu, ut* Theophilo *placet*, Χαρωνιακοί.

Βιγ-

In XXIX.

Βιγιλεῦσαι] *in manuscr. erat* βιτιλεῦσαι. *Sed* βιγιλεῦσαι Latinorum *est* vigilare. *non enim* Latini à Græcis, *sed* Græci *posteriores* à Latinis *multa et verba et genera dicendi mutuati sunt.*

Αὐτῶν * ὥρη] *videtur nomen* ψιλῶν, *aut hujusmodi quid adjiciendum.*

Μέγα κάθαρμα] κάθαρμα, *Scelus, homo nequam et abjectis vilior algis. Gloss. Græcolat.* κάθαρμα, ἐπὶ ὕβρεως, purgamentum. Jul. Pollux *l.5.c.46.* τ̃ ἐν ταῖς τριόδοις καθαρμάτων ἀπερριμμένων. *Lucianus;* καὶ ἐξονειδίζοι ἀνδράποδα καὶ καθάρματα ἡμᾶς ἀποκαλῶν. Philo Judæus; καθάρματα καὶ παρανοχλήματα γῆς ἄχθη καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀποκαλῶν. *Originationem tradit Ammonius* περὶ διαφόρων λέξεων *scribens;* καθάρματα, τὰ μετὰ τὸ καθαρθῆναι ἀπορριπτούμενα.

Index rerum insigniorum, quæ in Hieroclis commentariolo continentur.

A

Con-

H

I

Timi-

FINIS.

Index rerum & verborum quæ in Adnotationibus Th. Marcilii occurrunt.

Εἰκεῖν

FINIS.

Lucas Holstenius in observationibus ad *Porphyrium* de vita *Pythagoræ*, sic legit illud *Hieroclis* pag. 229. ad finem; καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ τετρὰς ἀνεδήσατο, στοιχείων ἀριθμὸν, ὡρῶν τῶ ἔτους, ἡλικιῶν, συνοικισμῶν, id est, *Denique ut uno verbo dicam, quaternarius omnia quæ in rerum natura exsistunt complectitur; numerum elementorum, tempestatum anni, ætatum, & contuberniorum sive societatum.*

Idem refert Manuscript. Vatican. aliter legere priorem versum *Pythagorici* juramenti; scil. Οὐ μὰ τὸν ἡμετέρα γενεᾷ, &c. non ψυχᾷ.

Monendus es, Lector, in aliquibus locis interpretationem *Curterii* egregie fallere. Specimen unum & alterum exhibemus; cætera tibi inter legendum observanda mittimus.

Pag. 55. lin. 8. καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακαλεύεται. *Quam jubetur qui vere pater est non solum quærere.* potius, *qua jubetur eum qui vere pater est quærere*: vel, *& eum qui vere pater est jubet quærere.*

Pag. 164. lin. 15. τὴν εἰς τὸ μὴ εἶ) καταφυγήν. *ut refugium nullum sit*. potius, *refugere ad non esse.*

In nonnulla exemplaria irrepsere hæc

Σφάλματα.

Pag. 21. l. 19. ὁμοιότητα pro ὁμοιότητα. p. 126. l. 7. μητὴρ pro μήτηρ. p. 223. l. 18. cognitionem pro similitudinem. p. 241. l. 19. ἐγκρατής. p. 410. l. 3. Kalmeuser pro Kalmeuser.

Corrige, & vale.